

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK EL SANATLARI ANASANAT DALI
SANATTA YETERLİLİK TEZİ

74530

ULAŞILABİLEN YAYINLARDA VE BAZI MÜZELERİMİZDE BULUNAN
ANADOLU KÖKENLİ ARKEOLOJİK TEKSTİLLER (M.Ö. 8000-1000 SONU),
TEKNİK ÇÖZÜMLEMELERİ VE KONSERVASYONU

74530

HAZIRLAYAN
NAİLE RENGİN OYMAN (BÜKEN)

DANIŞMAN
DOÇ. İSMAİL ÖZTÜRK

İZMİR

1998

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMENTASYON MERKEZİ

T.C.
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK EL SANATLARI ANASANAT DALI
SANATTA YETERLİLİK TEZİ

ULAŞILABİLEN YAYINLARDA VE BAZI MÜZELERİMİZDE BULUNAN
ANADOLU KÖKENLİ ARKEOLOJİK TEKSTİLLER (M.Ö. 8000-1000 SONU),
TEKNİK ÇÖZÜMLEMELERİ VE KONSERVASYONU

HAZIRLAYAN
NAİLE RENGİN OYMAN (BÜKEN)

DANIŞMAN
DOÇ. İSMAİL ÖZTÜRK

İZMİR

1998

Sanatta Yeterlilik Tezi olarak sunduğum “Ulaşılabilen Yayınlar da ve Bazı Múzelerimizde Bulunan Anadolu Kúkenli Arkeolojik Tekstiller (M.Ö. 8000-1000 sonu), Teknik Çúzümlmeleri ve Konservasyonu” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı dúřecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gústerilenlerden oluştuğu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

1/02 1999

NAİLE RENGİN OYMAN (BÚKEN)

RENGİN

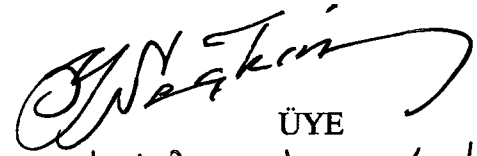
TUTANAK

Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünün / / 1999 tarih ve sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin maddesine göre Geleneksel Türk El Sanatları Anasanat Dalı Sanatta Yeterlik Öğrencisi Naile Rengin Oyman (Büken)'in "Ulaşılabilen Yayınlarda Ve Bazı Müzelerimizde Bulunan Anadolu Kökenli Arkeolojik Tekstiller (M.Ö. 8000-1000 Sonu), Teknik Çözümlemeleri Ve Konservasyonu" konulu tezi incelenmiş ve aday 4... / 3. / 1999 tarihinde, saat 9.30' da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 90..... dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerince sorulan sorulara verilen cevaplar değerlendirilerek tezin *başarılı* olduğuna oy *birliği* ile karar verildi.

BAŞKAN
Doç. İsmail Öztürk

ÜYE
Doç. Dr. Binnur Gürler

ÜYE
Yrd. Doç. Yavuz Seşkin

**YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU DÖKÜMANTARYON MERKEZİ TEZ VERİ
FORMU**

Tez No: Konu Kodu: Üniv. Kodu:

Tezin Yazarının

Soyadı: OYMAN (BÜKEN)

Adı: NAİLE RENGİN

Tezin Türkçe Adı: "Ulaşılabilen Yayınlar ve Bazı Müzelerimizde Bulunan Anadolu Kökenli Arkeolojik Tekstiller (M.Ö. 8000-1000 Sonu), Teknik Çözümlemeleri ve Konservasyonu"

Tezin Yabancı Dildeki Adı: "Technical Analysis and Conservation of Archeological Textiles Originated from Anatolia in Some Publications Available and in Some Turkish Museums"

Tezin Yapıldığı

Üniversite: Dokuz Eylül

Enstitü: Sosyal Bilimler

Yıl: 1999

Diğer Kuruluşlar:

Tezin Türü:

1- Yüksek Lisans ☐

Dili : Türkçe

2- Doktora ☐

Sayfa Sayısı : 210

3- Tıpta Uzmanlık ☐

Referans Sayısı: 22

4- Sanatta Yeterlilik ☒

Tez Danışmanlarının

Ünvanı Adı Soyadı: Doç. İsmail Öztürk

Ünvanı Adı Soyadı:

Türkçe Anahtar Kelimeler:

İngilizce Anahtar Kelimeler:

1- Müze

1- Museum

2- Arkeolojik Tekstiller

2- Archeological Textiles

3- Tekstil Konservasyonu

3- Textile Conservation

4- Çatal Höyük

4- Çatal Höyük

Tarih: 1.02.1999

İmza:

ÖZET

Anadolu, Arkeolojik alan özellikleri açısından zengin bir yerleşim alanıdır. Arkeolojik dokuma malzemelerinin ve az da olsa tekstillerin varlığı, Anadolu'da dokumacılığın oldukça eski tarihlere gittiğinin kanıtıdır. Yapısı nedeniyle çabuk bozulabilen bir malzeme olması bakımından tekstil, ancak çok özel koşullarda günümüze ulaşabilmektedir.

Tezin ilk bölümünde, arkeolojik dokuma araç- gereçleri ve tekstillerin, M.Ö. 8000 ile 1000 sonuna dek varlıklarının belirlenmesinde, şimdiye dek yayınlanmış ulaşılabilen kaynaklar saptanmaya çalışılmıştır. Bu yayınlar; Kazı Raporları, Kitaplar, Süreli Yayınlar alt başlığında toplanarak künyeleri, yazar soyadı sırasına göre verilmiştir. Yine bu bölümde, Türkiye'de arkeolojik kaynaklı bazı müzelerdeki arkeolojik dokuma araç- gereçleri ve arkeolojik tekstiller araştırılmıştır. Arkeolojik alan özelliklerine göre saptanan bu müzeler; Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Akşehir, Kayseri- Kültepe, Aydın- Afrodisias, Sinop, Samsun, Tekirdağ, Kocaeli, Çanakkale, Antalya, Alanya, Burdur, Isparta Müzeleridir. Tezde, Müzelerdeki bu malzemeler; malzeme özellikleri, tarihi, konumu, ve adetleriyle beraber tablolastırılarak verilmiştir. Bazı müzelerimizdeki arkeolojik dokuma araç- gereçleri ve özellikle Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ndeki arkeolojik tekstiller fotoğrafla saptanmıştır.

Tezin ikinci bölümünde, ulaşılabilen yayınlardaki arkeolojik tekstiller; Yerleşim Merkezi, Dönemi, Konumu, Verilen Tarihleme, Yayın Adedi, Yayın Grubu ve Tekstil Buluntusunun Tanımı başlıkları altında tablolastırılmıştır. Tarihsel sıralamayla, Tekstillerin ortaya çıkartıldığı bölgelerde bulunan arkeolojik tekstiller, tabloda yayın adetleri sütununda dip not düşülerek, yazar soyadına göre verilmiştir. Bu bölümde, bazı müzelerimizdeki arkeolojik tekstillerin teknik çözümlemeleri, analiz raporlarına göre aynen verilmiştir. Müzelerde sergilenen ya da depolanan bu tekstillerin, müze koşullarındaki koruma (konservasyon) yöntemleri, yapılan ve yapılması gereken işlemler, müze yetkililerinden alınan ve yayınlardaki bilgilerle aktarılmıştır.

Tezin üçüncü bölümünde, Çatal Höyük duvar resimlerinden yola çıkarak çeşitli boyutlarda, orijinal renk ve resimlere bağlı kalınarak, kilim tekniğinde

tasarımlar yapılmıştır. Bu tasarımlardan biri, doğal boyalı olarak, 80x120 cm. boyutunda, kilim tekniğiyle dokunmuştur. Tasarımların yüzey şekillendirme şemaları ve motifleri, Bilgisayarın Paint programıyla hazırlanmıştır.

ABSTRACT

Anatolia is one of the sites which are rich in archaeology. The presence of weaving tools and textiles, yet there are limited samples, is the evidence that weaving in Anatolia has a long history. Having a vulnerable nature, textile can only survive in some certain conditions.

In the first chapter, it was tried to reach the publications accessible to investigate the presence of weaving tools and textiles dating back B.C 8000-1000. These publications were listed as excavation reports, books, and journals according to writer's surname in alphabetical order. Archaeological textiles and weaving tools were also examined in the museums in Turkey having archaeological artifacts. According to archaeological site characteristics, these museums are: Anatolian Civilizations Museum in Ankara, Akşehir, Kültepe-Kayseri, Aphrodisias-Aydın, Sinop, Samsun, Tekirdağ, Kocaeli, Çanakkale, Antalya, Alanya, Burdur, and Isparta Museums. In this study, the materials in these museums, their characteristics, history, location, and tradition were given in tables. The archaeological weaving tools in some museums and especially archaeological textiles in Anatolian Civilizations Museum in Ankara were taken pictures.

In the second chapter, textiles in the publications accessible were given in tables according to their sites, periods, locations, dating, number of publication copies, printing companies, and the definition of the findings. Archaeological textiles were given in tables in chronological order under the title of number of publications with the writer's surnames in alphabetical order. Technical analyses of the archaeological textiles in some museums were also given the same as their analyses reports. Conservation methods in museum conditions of archaeological textiles either exhibited or stored in the museums along with treatments being carried out and some precautions that must be taken were presented with the information obtained from the museum officials and in the publications.

In the third chapter, with some inspiration from wall drawings at Çatalhöyük, some designs with kilim technique in various sizes as in original

color and drawings were created . One of the designs was woven with kilim technique and natural dyes in 80x120cm. Design sketches were prepared by means of a software called Paint.

ÖNSÖZ

Dokumacılığın nerede, ne zaman ve nasıl başladığı konusunda çeşitli görüşler vardır. Dokumacılık sanatının en önemli yayılma merkezleri Mezopotamya, Mısır, Babil, Asur ve Anadolu gibi yerleşim yerleridir. Anadolu’da yapılan Arkeolojik kazılarda dokumacılığın çok eski dönemlere kadar uzandığı ele geçen arkeolojik buluntulardan anlaşıyor. Dokuma üretiminde kullanılan dokuma araç- gereçlerinin ele geçmesi, o bölgede dokumacılığın varlığını belgeleyen kanıtlardandır. Özellikle 1962 yılında Konya’nın 150 km. güneydoğusunda bulunan Çatal Höyükten çıkarılan Neolitik Çağ’a ait dokuma parçaları bu sanatın Anadolu’da en eski çağlarda başladığını gösteren önemli belgelerdir.

Tez başlığında, Anadolu’da M.Ö. 8000 ile 1000 sonu olarak sınırlanan dönemlere ait iklim koşullarından dolayı çok az miktarda ele geçen dokuma parçaları, Türkiye’nin bazı müzelerinin depolarında korunmakta ve bazıları da müze vitrinlerde sergilenmektedir. Bu dokuma parçalarının çoğu kömürleşmiş, çok küçük ve sayılı miktarda olup, teknik çözümlemeleri yabancı müze araştırmacıları tarafından incelenip, belgelenmiştir.

Sanatta Yeterlilik Tezi olarak hazırladığım, “Ulaşılabilen Yayınlarda ve Bazı Müzelerimizde Bulunan Anadolu Kökenli Arkeolojik Tekstiller (M.Ö. 8000- 1000 Sonu), Teknik Çözümlemeleri ve Konservasyonu” isimli bu araştırmanın ortaya çıkmasında bana çok değerli katkılarda bulunan, Tez danışman hocam Sayın Doç. İsmail Öztürk’e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Lisans üstü düzeydeki eğitimimde yetişmemi sağlayan, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü’ndeki Sayın Hocalarıma teşekkür ediyorum. Yine bu araştırmadaki müzelerle ilgili görüş alma yazılarında yardımcı olan Anıtlar ve Müzeler Genel Müdür Yardımcısı Sn. Kenan Yurtagül’e, müze incelemelerim sırasında ilgilerini esirgemeyerek yardımcı olan Burdur, Antalya, Alanya, Isparta, Sinop, Samsun, Akşehir, Kocaeli, Tekirdağ, Aydın- Afrodiasias, Kayseri, Çanakkale Müze Müdürlerine, müze uzmanlarına, Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi’nde yardımcı olan bazı araştırmacı Arkeologlara, Bilgisayarla desen

Çizimi konusundaki yardımlarından dolayı Süleyman Demirel Üniversitesi Isparta Meslek Yüksek Okulu Öğretim Görevlileri'nden Erhan Türeli'ye, Doğal boya çalışmalarında yardımcı olan Öğretim Görevlisi Sema Boylu'ya, Müze Araştırmalarında yardımcı olan Öğretim Görevlisi Z. Figen Yurteri'ye, İngilizce çeviri konusunda destek olan İngilizce Okutmanı Zafer Yurteri'ye, Çanakkale Halk Eğitim Öğretmenlerinden Sn. Alev Kaya'ya, Sevgili kardeşim Arkeolog Özlem Oyman'a ve son olarak da bana güvenlerini, sabırlarını, maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen çok sevgili aileme sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

N. RENGİN OYMAN BÜKEN

11/02/1999 İZMİR

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
İÇİNDEKİLER	III
KISALTMALAR.....	VI
RESİMLERİN LİSTESİ	VIII
TABLoların LİSTESİ	XII
ŞEKİLLERİN LİSTESİ.....	XIII
TASARIMLARIN LİSTESİ.....	XV

GİRİŞ	1
-------------	---

I. BÖLÜM

ARKEOLOJİK DOKUMA ARAÇ-GEREÇLERİNE İLİŞKİN ULAŞILABİLEN YAYINLARIN TANITIMI VE BAZI MÜZELERİMİZDE BULUNAN ARKEOLOJİK DOKUMA ARAÇ-GEREÇLERİ

1.1. ARKEOLOJİK DOKUMA ARAÇ-GEREÇLERİNE İLİŞKİN ULAŞILABİLEN YAYINLARIN TANITIMI.....	7
1.1.1. Kazı Sonuçları Raporu.....	9
1.1.2. Kitaplar	20
1.1.3. Süreli Yayınlar	23
1.2. BAZI MÜZELERİMİZDE BULUNAN ARKEOLOJİK DOKUMA ARAÇ- GEREÇLERİ	25
1.2.1. Akdeniz Bölgesi Müzeleri	25
1.2.1.1. Burdur Müzesi	26

1.2.1.2. Antalya Müzesi	32
1.2.1.3. Alanya Müzesi	34
1.2.1.4. Isparta Müzesi	34
1.2.2. Karadeniz Bölgesi Müzeleri	40
1.2.2.1. Sinop Müzesi	40
1.2.2.2. Samsun Müzesi	41
1.2.3. İç Anadolu Bölgesi Müzeleri	47
1.2.3.1. Akşehir Müzesi	47
1.2.3.2. Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi	49
1.2.3.3. Kayseri Arkeoloji Müzesi	63
1.2.4. Marmara Bölgesi Müzeleri	65
1.2.4.1. Kocaeli (İzmit) Müzesi	65
1.2.4.2. Tekirdağ Müzesi	67
1.2.4.3. Çanakkale Müzesi	68
1.2.5. Ege Bölgesi Müzeleri (Aydın -Afrodisias Müzesi	70

II. BÖLÜM

ULAŞILABİLEN YAYINLARDA VE BAZI MÜZELERİMİZDE BULUNAN ARKEOLOJİK TEKSTİLLER, TEKNİK ÇÖZÜMLEMELERİ VE KONSERVASYONU

2.1. ULAŞILABİLEN YAYINLARDA VE BAZI MÜZELERİMİZDE BULUNAN ARKEOLOJİK TEKSTİLLER	74
2.1.1. Yayınlardaki Arkeolojik Tekstiller	75
2.1.2. Bazı Müzelerimizdeki Arkeolojik Tekstiller	78
2.2. BAZI MÜZELERİMİZDE BULUNAN TEKSTİLLERİN TEKNİK ÇÖZÜMLEMELERİ	82
2.3. BAZI MÜZELERİMİZDE BULUNAN TEKSTİLLERİN KONSERVASYONU	140
2.3.1. Bazı Müzelerimizde yapılan Konservasyon İşlemleri	140

2.3.2. Bazı Müzelerimizde karşılaşılan Arkeolojik Tekstil Konservasyonu Sorunları ve Öneriler	146
---	-----

III. BÖLÜM

ÇATAL HÖYÜK DUVAR RESİMLERİNDEN ESİNLENEREK HAZIRLANAN DEKORATİF KİLİM ÖNERİLERİ

3.1. KİLİM TASARIMLARINA İLİŞKİN BİLGİLER	151
3.2. TASARIMLARIN ÖZELLİKLERİ	155
3.2.1. Motif ve Kompozisyon Özellikleri	155
3.2.2. Teknik, malzeme ve boyut özellikleri	173
3.2.3. Boya ve renk özellikleri	176
3.3. TASARIMLAR	178
SONUÇ	196
BİBLİYOGRAFYA	201
EKLER	203

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
A.G.E.	: Adı Geçen Eser
A.Ş.	: Anonim Şirketi
A.T.K.Ç.	: Asur Ticaret Kolonileri Çağı
cm.	: Santimetre
D.T.C.F.	: Dil Tarih Coğrafya Fakültesi
E.T.Ç.	: Eski Tunç Çağı
Gen.	: Genişlik
Kal.	: Kalınlık
km.	: Kilometre
Lev.	: Levha
Ltd	: Limited
mm.	: Milimetre
Mr.	: Mister
M.Ö.	: Milattan Önce
M.S.	: Milattan Sonra
Nm	: Numara metrik
No	: Numara
ODTÜ	: Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Ord.	: Ordinaryus
Prof. Dr.	: Profesör Doktor
P.T.	: Pişmiş Toprak
s.	: Sayfa
Sn.	: Sayın
Sp	: Spektrum
Şek.	: Şekil

T.C. : Türkiye Cumhuriyeti

UYG. : Uygarlık

Uz. : Uzunluk

v.b. : ve benzeri

Yrd. Doç. Dr.: Yardımcı Doçent Doktor

Yük : Yükseklik

Y.Y. : Yüzyıl

RESİMLERİN LİSTESİ

- RESİM 1 : Burdur Müzesi Arkeolojik Eserler Sergi Salonu genel görünümü.
- RESİM 2 : Burdur Müzesi Neolitik Dönem Vitriini Genel görünümü.
- RESİM 3 : Burdur Müzesi Neolitik Dönem Vitriini Genel görünümü.
- RESİM 4 : Eski Tunç Çağı Vitriini'ndeki Ağırşaklar.
- RESİM 5 : Eski Tunç Çağı Vitriini'ndeki Ağırşaklar.
- RESİM 6 : Eski Tunç Çağı Vitriini'ndeki Ağırşaklar.
- RESİM 7 : Eski Tunç Çağı Vitriini'ndeki Ağırşaklar.
- RESİM 8 : Isparta Müzesi Eski Tunç Çağı Vitriini Genel Görünüm.
- RESİM 9 : Isparta Müzesi Eski Tunç Çağı Vitriini Genel Görünüm.
- RESİM 10 : Eski Tunç Vitriini Dokuma malzemelerinin genel görünümü.
- RESİM 11 : Isparta Müzesi, Eski Tunç Vitriini Dokuma malzemelerinin genel görünümü
- RESİM 12 : Isparta Müzesi, Taş, Pişmiş Toprak Ağırşak ve Tezgah Ağırlıkları.
- RESİM 13 : Anadolu Medeniyetleri müzesi Paleolitik Çağ- Karain Mağarası buluntularından keçi derisi.
- RESİM 14 : Anadolu Medeniyetleri Müzesi Neolitik Çağ- Çatal Höyük'te tapınak olarak kullanılan odanın kendi büyüklüğündeki modeli.
- RESİM 15 : Anadolu Medeniyetleri Müzesi Neolitik Çağ- Taş ve topraktan yapılmış topuz ve keski gibi aletler.
- RESİM 16 : Neolitik ve Kalkolitik çağ Vitrinlerinde bulunan dokuma araç- gereçlerinden Pişmiş toprak ve Taştan yapılmış Ağırşaklar.
- RESİM 17 : Neolitik ve Kalkolitik çağ Vitrinlerinde bulunan dokuma araç- gereçlerinden Taştan yapılmış Ağırşak.
- RESİM 18 : Anadolu Medeniyetleri müzesi Eski Tunç vitrinlerinde, Alacahöyük buluntuları arasındaki dokuma araç- gereçlerinden kirmen (kirman).
- RESİM 19 : Anadolu Medeniyetleri müzesi Eski Tunç vitrinlerinde, Alacahöyük buluntuları arasındaki dokuma araç- gereçlerinden kirmen (kirman).

RESİM 20 : Anadolu Medeniyetleri Müzesi Eski Tunç vitrinlerinde, Alacahöyük buluntuları arasındaki elbise iğneleri.

RESİM 21 : Anadolu Medeniyetleri Müzesi Asur Ticaret Kolonileri Çağı, 2. Bin seksiyonunun genel görünümü.

RESİM 22 : Geç Hitit Dönemi Ortostat'ı.

RESİM 23 : Frig Dönemi'nde Gordion kazılarında ele geçen Kybele, her iki yanında Marsias ve Apollon vardır.

RESİM 24 : Acem höyük buluntusu taş üzerinde izi bulunan tekstil parçası.

RESİM 25 : Çatal höyük buluntusu çene kemiği parçası üzerindeki kömürleşmiş tekstil.

RESİM 26 : Çatal höyük buluntusu diğer çene kemiği parçası üzerindeki kömürleşmiş tekstil.

RESİM 27 : Çatal höyük buluntusu VI. A. 5 numaralı kutsal alanda yer alan mezarlarda bulunmuş kömürleşmiş haldeki tekstil parçaları.

RESİM 28 : VI.A.5 mezar alanındaki tekstil parçalarından birinin scanner'dan taranarak detayı alınmış görüntüsü.

RESİM 29 : Beyin, kafatasından alınmış, koruyucu olarak çok ince bir beze sarılarak tekrar yerine konulmuş ve yapı yangın geçirdiğinden kömürleşmeye uğramış tekstil kalıntısı.

RESİM 30 : Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde sergilenmekte olan dokuma parçasının orijinal mikro fotoğraf çekimi.

RESİM 31 : Çatal höyük VI.A.5 mezarındaki bez içine sarılan bir kalıntının bağlanmasında kullanılan bant parçaları.

RESİM 32 : Mabette bulunan bir iskeletin korunmasında kullanılan çok ince dokunmuş bir kumaş parçası.

RESİM 33 : Balık ağı tekniğinde dokunmuş kumaş parçası.

RESİM 34 : Alt ve üst kısmı püsküllü saçaklarla bezenmiş, küçük bir heykel üzerindeki eteklik.

RESİM 35 : Keten lifinin elektron mikroskobu ile 1: 425 oranında büyütülerek çekilen fotoğrafı.

RESİM 36 : Çatal höyük de bulunan tekstil lifinin karakteristik bir yün olduğunu gösteren mikrofotoğraf.

RESİM 37 : E VI 5 deki tekstil buluntusundaki balık ağı görünümündeki çizgili bölümler.

RESİM 38 : E VI, 5'deki odada bulunan balık ağı dokulu kumaş parçası.

RESİM 39 : E VI, 5'deki odada bulunan balık ağı dokulu kumaş parçası'nın detayı.

RESİM 40 : Kemik kalıntılarını bağlamak için kullanılan dar bantlar.

RESİM 41 : Maksimum uzunluğu 3.5 cm. ve genişliği 7.5 cm. olarak ölçülen, tekstil parçası.

RESİM 42 : Birkaç kattan oluşan ve iplik sayısı olarak çözgü= 13 cm/sıklık, atkı= 16 cm/sıklık gelen tekstil parçası.

RESİM 43 : Çözgü Ağırlıklı Tezgahın şematik çizimi.

RESİM 44 : Alishar'da M.Ö.4. Bin sonun ait L 4. E. x14 mezarından ele geçen 2/2 dimi örgüyle dokunmuş bazı tekstil parçaları.

RESİM 45 : Boğazköy kale kapısındaki tasvirler.

RESİM 46 : A dokuması. Kumaş kenarının yuvarlanmış biçimi.

RESİM 47 : C Dokumasının başlangıç bordürü.

RESİM 48 : D Dokuması, Bant

RESİM 49 : F Dokumasının başlangıç kenarı.

RESİM 50 : Benzer ipliklerle F Kumaşının Dokuması.

RESİM 51: A. G Dokumasının parçası. Çözgü yolu ve uç uca eklenerek yol oluşturmaları.

B. G Dokumasının parçası. Çözgü yolu ve kopuk bölüm. C. G Dokumasının parçası.

Çözgü yolu ve üstündeki eşkenar üçgen motifler.

RESİM 52 : A. G Dokuması. Dikdörtgen şeklindeki örnekler. (ön yüz)

B. Dikdörtgen şeklindeki örnekler. (arka yüz)

RESİM 53 : I Kumaşının kenar parçası.

RESİM 54 : Anadolu Medeniyetleri Müzesi Laboratuvarı'nda yapılan çalışmalar.

RESİM 55 : Anadolu Medeniyetleri Müzesi Laboratuvarı'nda yapılan çalışmalar.

RESİM 56 : Anadolu Medeniyetleri Müzesi Laboratuvarı'nda yapılan çalışmalar.

RESİM 57 : Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde geyik avını gösteren duvar resmi.

RESİM 58 : Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde geyik avını gösteren duvar resmi.

- RESİM 59 : Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde geyik avını gösteren duvar resmi.
- RESİM 60 : Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde leoparları gösteren duvar resmi.
- RESİM 61 : Anadolu kilimlerini andıran, odaların duvarlarını kaplayan, dokumaların öykünmeleri şeklindeki duvar resimlerinin kopyeleri.
- RESİM 62 : İki Leoparın bulunduğu duvar resmini barındıran açmanın kesiti.
- RESİM 63 : Çatal Höyük açma F.V.1. Geyikleri ve ağla domuz avını gösteren sahneler.
- RESİM 64 : F.V.1. Açmasındaki sahnenin şemalaştırılmış resmi.
- RESİM 65 : Çatal Höyük açma F.V.1. Geyik, yaban domuzu ve ayı avını gösteren sahne.
- RESİM 66 : Çatal Höyük açma E.VIII.31. Avlanmak için kullanılan ağın resmi.
- RESİM 67 : Çatal Höyük açma A.IV.1. Detay. Müzisyenler ve dans eden kadınlar.
- RESİM 68 : Çatal Höyük açma E.V.1.B.3. "Sessizlik kuleleri"nde insan cesetlerini temizleyen akbabalar.
- RESİM 69 : A.III.8'de 3. Yapı katının kilimlerden ve tekstillerden örnek alınarak dekore edilen, kırmızı, beyaz ve gri renkteki kilim motifleriyle kaplanan kuzey duvarlarının bir kısmı.
- RESİM 70 : Orijinalinde üçgenlerle bezenmiş kuzey doğu köşesindeki kilim motifleri.
- RESİM 71 : VII.8 duvarının kuzey batı bölümünde, kırmızı ve siyah renkteki eller.
- RESİM 72 : VII.8 duvarının kuzey batı bölümünde, kırmızı ve siyah renkteki ellerin kopyesi. Arada kırmızı ile boyanan desenler balık ağını görünümündedir.
- RESİM 73 : A.III.1 Çatal höyük III.'ün avlanma sahnesi.
- RESİM 74 : Yukarıdaki A.III.1 Çatal höyük III.'ün avlanma sahnesi'nin kopyesi. Doğu duvarı yay ve sopalarla silahlanmış, leopar derileri, post ve başlıklar giymiş dans eden avcılarla süslenmişti. Sahnede birde geyik vardır. Dansçıların aralarında neşeli çıplak akrobatlar vardı.
- RESİM 75 : VI.B.8 sahnesinin doğu duvarında hareket eden böcek ve çiçekleri gösteren resmin kopyesi.
- RESİM 76 : A.III.1Doğu duvarının kuzey bölümünde, kırmızı, siyah ve beyazla boyanmış bir geyiğin başının kopyesi.
- RESİM 77 : Tasarımın kilim tekniğiyle ahşap sarma tezgah da dokuma aşaması.

TABLoların LİSTESİ

- TABLO 1 : Burdur Müzesi Anadolu Kökenli Arkeolojik Dokuma Araç-Gereçleri**
- TABLO 2 : Antalya Müzesi Anadolu Kökenli Arkeolojik Dokuma Araç-Gereçleri**
- TABLO 3 : Alanya Müzesi Anadolu Kökenli Arkeolojik Dokuma Araç Gereçleri**
- TABLO 4 : Isparta Müzesi Anadolu Kökenli Arkeolojik Dokuma Araç- Gereçleri**
- TABLO 5 : Sinop Müzesi Anadolu Kökenli Arkeolojik Dokuma Araç-Gereçleri**
- TABLO 6 : Samsun Müzesi Anadolu Kökenli Arkeolojik Dokuma Araç- Gereçleri**
- TABLO 7 : Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi Anadolu Kökenli Arkeolojik Dokuma Araç-Gereçleri**
- TABLO 8 : Akşehir Müzesi Anadolu Kökenli Arkeolojik Dokuma Araç-Gereçleri**
- TABLO 9 : Kayseri Arkeoloji Müzesi Anadolu Kökenli Arkeolojik Dokuma Araç-Gereçleri**
- TABLO 10 : Tekirdağ Müzesi Anadolu Kökenli Arkeolojik Dokuma Araç- Gereçleri**
- TABLO 11: Aydın Afrodisias Müzesi Anadolu Kökenli Arkeolojik Dokuma Araç-Gereçleri**
- TABLO 12 : Çanakkale Müzesi Anadolu Kökenli Arkeolojik Dokuma Araç- Gereçleri**
- TABLO 13 : Aydın Afrodisias Müzesi Anadolu Kökenli Arkeolojik Dokuma Araç-Gereçleri**
- TABLO 14 : Ulaşılabilen Yayınlardaki Anadolu Kökenli Arkeolojik Tekstillerin Dökümü**
- TABLO 15 : Bazı Müzelerimizdeki Arkeolojik Tekstiller**
- TABLO 16 : Tasarımların Boyut, Malzeme Ve Teknik Özellikleri**
- TABLO 17 : Tasarımlarda Kullanılan Renkler Ve Doğal Boya Reçeteleri**

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

ŞEKİL 1: Sumak tekniğiyle iki Çözü iplik grubuna bağlanarak Kenar ipliklerinin dönüşünü gösteren Balık ağı dokulu kumaşın yapısı.

ŞEKİL 2: Balık ağı dokusu kumaş yapısını gösteren şekil.

ŞEKİL 3 : (Z,2S) iki iplikten oluşturulmuş, aralıklara bölünmüş bir dokuma.

ŞEKİL 4 : En basit örgüler: a.) Düz örgü, b.) Sepet örgüsü, c.) Üçlü sepet örgü.

ŞEKİL 5 : S- büküm, Z- büküm.

ŞEKİL 6: W Tümüüsünde bulunan D Kumaşının bandının düz kenarında görülen dirsekler.

ŞEKİL 7 : MM Tümüüsünde kat kapaklarında bulunan A Kumaşındaki düz dikişlerle yuvarlatılmış kenarlık.

ŞEKİL 8: MM Tümüüsünde kat kapaklarında bulunan A Kumaşındaki süfüle yapılarak yuvarlatılmış kenarlık.

ŞEKİL 9 : MM Tümüüsünde kat kapaklarında bulunan A Kumaşındaki sırtıyla birlikte süfüle yapılarak yuvarlatılmış kenarlık.

ŞEKİL10 : G dokuması. Renkli örneklerin yapılışında tüm çözgülerin kullanılış yöntemi. A- Şematik. B- Çözgünün baskın olmasının görünümü. (ön yüzü) C- Çözgünün baskın olmasının görünümü. (Arka yüzü)

ŞEKİL 11 : G Dokuması. Çözgü yollu örnekler ve uçuca yolların karşılıklı ayarlarının tutması.

ŞEKİL 12 : G Dokuması. A. Eğri çizgili örnek ve eş kenar kısımlar. Dokumada tekrar edilen hatayı detaylar göstermektedir. B. Parçanın eksik olan ipliğinin açık renk olduğu düşünülerek; yeniden yapılan hali.

ŞEKİL 13 : G Dokuması. Dikdörtgen örneğin dolambaçlı çengel ile yeniden yapılması.

ŞEKİL 14 : Tekstil Örneğinin IR Spektrumu.

ŞEKİL 15 : Kullanılan Polimerin IR Spektrumu.

ŞEKİL 16 : Tekstil Örneğinin X-ışınları difraksiyon Grafiği. (L= dl lusun, M= Mullit, D= Dolomit)

ŞEKİL 17 : sp 1 üst

ŞEKİL 18 : sp 1 alt Tekstil örneğinin tarama elektron mikroskop fotoğrafı (Bu bölgede EDS Spektrumu alınmıştır.)

ŞEKİL 19 : Gözlenen bir bölgenin element dağılımı (EDS) spektrumu.

TASARIMLARIN LİSTESİ

TASARIM 1: Kilim Tasarımı, Yüzey Şeması, Kullanılan Motifler.

TASARIM 2: Kilim Tasarımı, Yüzey Şeması, Kullanılan Motifler.

TASARIM 3: Kilim Tasarımı, Yüzey Şeması, Kullanılan Motifler.

TASARIM 4: Kilim Dokuması.

TASARIM 5: Kilim Tasarımı, Yüzey Şeması, Kullanılan Motifler.

TASARIM 6: Kilim Tasarımı, Yüzey Şeması, Kullanılan Motifler.

TASARIM 7: Kilim Tasarımı, Yüzey Şeması, Kullanılan Motifler.

GİRİŞ

İnsanın olduğu yerde, gıda ve konut gibi gereksinimlerin yanında giyiminde ne derece önemli olduğu kuşku götürmez bir gerçektir. Giyimi oluşturan Tekstil dediğimiz yüzeyler, birer dokuma ürünleridir. Dokumacılığın başlangıç yeri ve başlangıcının nasıl olduğu konusunda bugün bile kesin yargılarda bulunamıyoruz. Ancak, Arkeolojik kazılar sonucu ele geçen buluntularla yaklaşık tahminler yürütülebilmektedir. Tekstil, yapısı nedeniyle çabuk çürüyebilen bir madde olduğu için günümüze kadar ulaşması, ancak çok özel şartlarla mümkün olmaktadır. İşte bu özel şartlardan sıyrılarak günümüze kadar ulaşan Arkeolojik tekstillerde dünyada oldukça az sayıda olup, çok küçük boyutlarda ve oldukça yıpranmış olarak ele geçmiştir.

Geçmiş dönemlerdeki tekstillerin gün ışığına çıkması açısından Arkeolojik kazılar oldukça önemli yer tutmaktadır. Yurdumuzda Türk heyetlerinin yanında bir çok yabancı kazı heyeti çalışmıştır ve çalışmaktadır. Eski uygarlıkların ve onların ortaya koyduğu her tür ürün ve eserin, insanlığın ortaya çıkışının belirlenmesi açısından belirgin bir rolü vardır.

Bu araştırmada öncelikle, Arkeolojik Tekstillerin ve dokuma araç-gereçlerinin, M.Ö.8000 ile 1000 sonuna dek Anadolu yerleşim alanlarındaki, varlıklarının araştırılmasında şimdiye kadar yayınlanmış yazılara ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu amaçla, literatür taraması yapılmıştır. Arkeolojik tekstillerle ilgili Türkçe yayınların azlığı nedeniyle, Araştırmada İngiliz Arkeoloji Enstitüsü (British Archaeology Museum), ARİT (Amerikan Arkeoloji Enstitüsü) gibi kuruluşlardaki İngilizce literatür, İnternet taramaları, Değerli Üniversite hocalarımızdan alınan görüş ve belgeler, Arkeometri ve Kazı Sonuçları gibi kitaplara başvurulmuştur. Yine bu bölüm içersinde, Türkiye'deki Arkeolojik kaynaklı Müzelere ulaşılmaya çalışılmıştır. Bunun için ilk önce Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğüne Türkiye'de Arkeolojik tekstil bulunan Müze isimlerinin verilmesi amacıyla bir dilekçe ile başvurulmuştur. Gelen cevabi yazıda (EK 1) Türkiye'de bulunan tüm müzeler ve adresleri gönderilmiştir. Toplam 88 müzeye gönderilen dilekçelere verilen cevabi yazıların çoğundan Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğünden izin yazısı

istenmiştir. Bunun üzerine, Arkeolojik alan özelliklerine göre Türkiye'deki 7 bölgeden bazı müzeler denek olarak seçilmiştir. Bu müzelere onar onar araştırılmak üzere izin verilmiştir. (EK. 2) Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nden alınan 1997 yılı izin yazısıyla, Aydın-Afrodiasias, Akşehir, Tekirdağ, Fethiye, Burdur, Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde araştırmaya başlanılmıştır. (EK 3) Bu müzelerden Fethiye Müzesinde ilgili döneme ait malzeme bulunmadığı yolunda cevabi bir yazı gelmiştir.

Daha sonra Anıtlar ve Müzeler Genel Müdür Vekil Sn. Kenan Yurtagül'ün yardımıyla diğer Müzelerin hepsi için tek bir istek dilekçesi gönderilmiştir. Toplam 19 müze için gönderilen bu dilekçeye müzelerden alınan görüşler doğrultusunda 6 ay sonra cevabi yazı gelmiştir. (EK 4) Gelen izin dilekçesinde, çalışılabilecek müzeler İstanbul Arkeoloji (konu ile ilgili Restorasyon ve Konservasyon Merkez Laboratuvar Müdürlüğü'nün olumlu görüşünün alınması halinde), Çorum (kazı malzemesi olarak gelen eserler için kazı başkanından izin alınması koşulu ile), Kayseri, Samsun, Çanakkale, Isparta Müzelerine izin verilmiştir.

Restorasyon ve Konservasyon Merkez Laboratuvarı Müdürlüğü, Eskişehir, Karaman, Gaziantep, Adıyaman, Diyarbakır, İçel Müzelerinde araştırma konusu ile ilgili malzeme bulunmadığından , Malatya Müzesi teşhir tanzim çalışmaları nedeniyle kapalı olduğundan, Kahramanmaraş ve Erzurum Müzelerinde iş yoğunluğu nedeniyle bu müzelerdeki çalışma isteği uygun görülmemiştir. Müzelerinde bu konuda malzeme bulunmadığını belirten Eskişehir Müzesi'nde Kalkolitik eserlerin, Karaman Müzesi'nde Canhasan buluntularının, Gaziantep Müzesi'nde Tilmenhüyük kazılarındaki Hitit buluntularının, Adıyaman Müzesi'nde Samsat hüyük, Gritille, Şehremuz tepe, Hoyaz ve Tille gibi arkeolojik yerleşim alanlarından bulunmuş eserlerin, Diyarbakır Müzesi'nde Prehistorik dönem Çayönü buluntuları, Asur, Hitit dönemi eserlerinin, İçel Müzeleri'nden Mersin Müzesi'nde Yümüktepe ve Gözlükule kazılarından çıkarılan Neolitik, Kalkolitik ve Eski Tunç devirlerine ait bir çok eser sergilendiği halde ve hatta müze uzmanı açısından son derece bereketli olan bu müzelerde konu ile ilgili malzeme bulunmadığının belirtilmesi oldukça ilgi çekicidir. Özellikle arkeolojik malzemelerden Ağırşakların, kazı alanlarında neredeyse adım başı rastlandığı söylenebilir.

Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Isparta Müzesi, Burdur Müzesi, yerinde incelenerek, diğer müzelerle de yazışarak ya da telefonla tapılan görüşmeler sonucu Arkeolojik tekstil ve malzemelerinin varlığı, envanter kayıtları ve fotoğrafları saptanmaya çalışılmıştır. Ancak, 1997 yılı için bu müzelere verilen iznin ,1998 yılı için tekrar istendiğinde Anadolu Medeniyetleri Müzesinden, bu konuda kendileri araştırma yapacağı gerekçesiyle araştırma izni verilmemiştir.(EK.5) Bu nedenle, Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesindeki araştırma yarım kalmıştır. Müzedeki Arkeolojik tekstiller ile dokuma araç ve gereçlerinin envanterleri, sonradan resmi izin verilmemesine karşın , kişisel çabalarla incelenebilmiştir. Özellikle Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi, Protohistorya ve Ön Asya Arkeolojisi Yüksek Lisans Öğrencisi Özlem Oyman'ın büyük gayretleriyle Müzede bulunan Arkeolojik dokuma araç- gereçleri'nin listesi ve tanımlayıcı özellikleri alınabilmiştir. Diğer müzeler için istenen izin yazısı da, müzelerden tek tek görüş istendiği için oldukça geç gelmiştir. Özellikle Arkeolojik alan özelliklerine göre belirlenen Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Müzeleri'nde uzman olmadığından dolayı, malzeme bulunmadığı yolunda görüş bildirmeleri, ya da kapalı olmaları nedeniyle bu bölgeler araştırma kapsamından çıkarılmıştır. Oysa ki; bu müzelerden bazıları kazı sonuçları raporlarına göre dokuma malzemesi yönünden oldukça zengindir. Bir çok müze ise zaman ayıramayacağını, gerekli uzmanların olmadığını belirtmiştir. Müze müdürleriyle yapılan kişisel telefon görüşmeleriyle, araştırma konusuna ilişkin ayrıntılı bilgi vererek, ikna ederek bazı verilere ulaşılabilmektedir.

Zorluklar içinde yürüttüğüm müze araştırmalarından, sonuç olarak, Türkiye'de müzecilik koşulları, ödenek ve uzman yetersizliği, kişisel kaprisler, masa başı memuriyet zihniyeti gibi nedenlerle araştırmacılara yeterli ilgi gösterilmemekte hatta bazı müzeler için bu tür araştırmaların bir yük sayıldığı kanısına varılmıştır.

Araştırmanın 1. Bölümünde; ilk olarak araştırılan konuyla ilgili literatür kendi içinde bir bölümlenmeyle üç başlık altında toplanmıştır. Kazı Sonuçları Raporları, Kitaplar, Süreli Yayınlar olarak belirlenen bu başlıklarda yazarın soyadı sırasına göre saptanan ulaşılabilen yayınlar , ilgili döneme ait Arkeolojik dokuma araç- gereçleri'nin bulunduğu sayfalar verilerek tanıtılmıştır. Aynı bölümde bazı müzelerimizden gelen verilere göre, bu müzelerimizde bulunan ve kayıtlara geçen Anadolu kökenli Arkeolojik dokuma araç-

gereçleri, malzeme özellikleri, müzeye geliş biçim, sayıları ile beraber tablolaştırılarak verilmiştir. Tablo sonunda müzede bulunan arkeolojik dokuma araç- gereçlerinin toplam sayısı da verilmiştir. Araştırma kapsamındaki müzeler ayrıca bulunduğu yer ve tarihçesi itibarıyla da tanıtılmıştır. Bizzat gidilerek araştırılan Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Burdur Müzesi ve Isparta Müzesi'nde dokuma araç- gereçlerinin fotoğrafları çekilmiştir. Bu müzelerden Burdur ve Isparta Müzelerindeki envanter kayıtlarından çıkarılan Arkeolojik eser fişleri tek tek incelenmiş ve bu verilere göre tablolaştırılmıştır. Çanakkale Müzesi Müdürü ile yapılan telefon görüşmesiyle, Çanakkale Halk Eğitim Merkezi Öğretmenlerinden Sn. Alev Kaya'nın arkeolojik eser fişlerinin fotokopilerini çekmesine izin verilmiştir. Böylece Çanakkale Müzesi'ndeki araştırmada arkeolojik eser fişleri tek tek taranarak M.Ö. 8000- 1000 sonu arasındaki dokuma araç- gereçleri belirlenmiştir. Müzelerde çekilen fotoğraflar, renkli fotokopiyle, Tasarımlar ise tarayıcı'dan taranarak, araştırmaya eklenmiştir.

Araştırmanın 2. Bölümünde; Ulaşılabilen yayınlarda saptanan Anadolu kökenli tekstillerin künye başlıkları Yayınlardaki Arkeolojik Tekstiller başlığı altında ele alınmış, bu yayınların içerikleri ve Türkiye'de denek olarak seçilen müzelerdeki Arkeolojik tekstillerle ilgili ön bilgiler yine tablolaştırılarak verilmiştir. Tablo çizim yöntemi, ilk bölümde kullanılan yöntem olup, Tabloda Yerleşim merkezi, dönemi, konumu, verilen tarihleme, yayın adedi, yayın grubu ve tekstil kalıntısının tanımı verilmiştir. Çeşitli işaretleme yöntemleriyle dip notlar düşülerek yayınlardaki yazarların künyeleri verilmiştir. Daha sonra araştırma kapsamındaki müzelerde bulunan tekstiller saptanmaya çalışılmıştır. Ancak bu müzelerimizden Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde M.Ö. 8000- 1000 sonuna ait arkeolojik tekstil bulunduğundan, bu müzemizde vitrinlerde sergilenen tekstillerin tanıtımı, bulunduğu yer ve sayıları verilebilmiştir. Depolarda çok az bir miktar daha arkeolojik tekstilin olduğunu, ancak çoğunun çeşitli metallere yapışmış halde bulunduğunu ve içinde bulunduğu ortamın bozulmaması gerektiğinden sergilenmediği öğrenilen bu müzedeki tekstil malzemeleri, müze envanterleri verilmediği için repertuar defterlerinden sayılarak belirlenmiştir. Ayrıca Çanakkale Müzesi'nde sergilenen ve Dardanos Tümülüsü'nde bulunan Hellenistik döneme ait olduğu sanılan küçük tekstil parçaları da saptanmıştır.

Bazı müzelerimizde sergilenmekte olan Arkeolojik tekstillerin teknik çözümlemeleri de, bu konuda ülkemizde uzman bulunmaması nedeniyle yapılamamış ve bunlar yurt dışındaki üniversitelere veya müzelere bağlı araştırmacılar tarafından yapılmıştır. Özellikle bugün Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde sergilenmekte olan Çatal Höyük tekstillerinin, Gordion Tekstillernin teknik çözümlemeleri yabancı tekstil araştırmacıları tarafından yapılmış ve araştırma sonuçları tezde tarafımdan çevrilerek aynen verilmiştir. Üniversitelerimizden ODTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Arkeometri Anabilim Dalı'nda Arkeolojik tekstillerin kimyasal ve yapısal analizleri artık yapılmaktadır.

Yine bu müzelerdeki tekstillerin konservasyonu, konservasyon lâboratuarlarındaki işlem aşamaları, Müze yetkililerinden, müze konservatörlerinden alınan ve kaynaklardan elde edilen bilgilerle gerçekleştirilmiştir. Bu konudaki yabancı araştırmacıların yazıları da tezde kendi çevirilerimle verilmiştir. Çoğu müzede konservasyon laboratuvarı olmadığından, sayılı müzelerimizde de bu laboratuvarlarda tekstil konservasyonu yapılmadığından dolayı, arkeolojik tekstiller İstanbul'daki Merkez Laboratuvarına gönderilmektedir. Çok yeni olarak, Konservasyon Meslek Yüksek Okullarının açılmasıyla Arkeolojik tekstil konservasyonu yapılmaya başlanmıştır. 3. ve son Bölümde, Çatal Höyük duvar resimlerinden yola çıkarak çeşitli boyutlarda ve Çatal Höyük duvar resimlerinde rastlanan renklere ve resimlere bağlı kalınarak kilim tekniğine uygulanabilecek tasarımlar gerçekleştirilmiştir. Çatal Höyük'ü seçmemin nedeni, Arkeolojiye olan ilgim nedeniyle okuduğum kitap ve süreli yayınlardaki Çatal Höyük'le ilgili kazı ve araştırmalar sonucu ortaya çıkan verilerin görkemidir. Çatal Höyük'te ortaya çıkarılan yapıların duvarlarında, büyük bir anlatım zenginliği içinde dokuma desenlerini andıran motifler vardır. Büyük olasılıkla bu desenleri dokumalara da yansıtmışlardır. Ancak kalıcılığı düşük olan bu dokumaların orijinaleri günümüze dek ulaşamamıştır. Desenler incelendiğinde, figürasyon soyutlamalarının, bugünkü Anadolu kilimlerindeki bazı motiflerle özdeşlik gösterdiği de gözlemlenebilir. Çatal Höyük, Mellaart'a göre, duvar resimlerinin kontürleriyle bir bütün halinde, sanki birer kilim gibidir. Nitekim Çatal Höyük halkının kilim kullanmış olabileceğine dair verilerden biri, bazı duvarların değişik biçimlerde boş bırakılmış olması, onların dekoratif amaçlarla kilim gibi yaygıları kullandıklarına dair bir

ipucu olabilir. Yine bu duvarlardaki deliklerinde kilimleri asmak için kullanılmış olduğu söylenebilir. Anadolu'da ilk yerleşik kültüre geçen Çatal Höyük halkının gerçekleştirdiği duvar resimlerinin gerek görsel zenginliği, gerekse kilim motiflerini andıran ve bugünkü kilimlerle benzerlik gösteren özellikleri uzmanlık alanım olması nedeniyle de, Çatal Höyük duvar resimleri'nin görsel çözümlemeleriyle ilgili araştırmalar yapmama neden olmuştur. Duvarların üzerindeki resimlerin şemaları ve motifleri üzerindeki araştırmalarım sonucu, tezin üçüncü bölümünü oluşturan tasarımlar ortaya çıkmıştır. Bu tasarımlardan biri, doğal boyalar kullanılarak 80x120 cm. boyutlarında kilim tekniğiyle dokunmuştur. Tüm bu verilerden yola çıkarak Çatal Höyük kültürünü yaşatabilecek yeni kilim tasarımlarının, dekoratif süslemede yeni bir bakış açısı olabileceğini düşünerek, bu tasarımlar hazırlanmıştır. Tasarımların motif, kompozisyon, teknik, malzeme, boyut, boya ve renk özellikleri tablo şeklinde belirtilerek, özgün eserler gerçekleştirilip, bunların yüzey şemaları, kullanılan motifler bilgisayarın Paint programıyla çizilmiştir.

Tarih öncesi çağ üç döneme ayrılarak incelenir. İnsanların ilk ortaya çıkışlarından M.Ö. 12.000 yılına kadarki dönem Paleolitik Çağ olarak adlandırılır. Bu çağın diğer bir ismi Eski veya Yontma Taş Çağı'dır. Geride mağara resimleri, ilkel kaya anıtlar ve basit aletler bırakan bu çağı yaklaşık M.Ö. 12.000- 8000 yılına tarihlenen bir geçiş dönemi, Mezolitik Çağ veya Orta Taş Çağı izler. Bu dönemde tarımı ve kent örgütlenmesinin filiz vereceği Neolitik Çağın hazırlık evreleri gözlenir. M.Ö. 8000- 2700 yılları arasını ifade eden Neolitik Çağ veya Yeni yada Cilalı Taş Çağıdır.

Araştırma, İnsanoğlunun Anadolu'da yerleşik hayata geçtiği ilk dönem olan Neolitik Çağ'dan başlayıp (M.Ö. 8000) 1000 sonuna dek yerleşmiş olan Uygarlıkların Tekstil sürecini ulaşılabilen yayınlar ve buluntular ışığında incelemektedir.

Tekstilin doğuşu, oluşumu ve gelişimi kimi zaman ataklarla, kimi zaman duraksamalarla tarih sahnesinde yerini almıştır. Bu araştırma da, 8000 yıllık tarihsel süreç içinde, dokumanın varlığı çeşitli kanıtlarla ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

I. BÖLÜM

ARKEOLOJİK DOKUMA ARAÇ- GEREÇLERİNE İLİŞKİN ULAŞILABİLEN YAYINLARIN TANITIMI VE BAZI MÜZELERİMİZDE BULUNAN ARKEOLOJİK DOKUMA ARAÇ- GEREÇLERİ

1.1. ULAŞILABİLEN YAYINLARIN TANITIMI

Bilindiği gibi Arkeoloji, eski insan topluluklarında yaratılmış maddi kültür belgelerini inceleyen bir bilim dalıdır. Ve tarihe kaynaklık eden bilim dallarından birini oluşturur. Arkeolojinin kaynak olduğu dallardan biride Tekstil Sanatlarıyla ilgilidir. Araştırmaya konu olan Arkeolojik tekstiller, eski insan topluluklarının giyim biçiminde olduğu gibi, sosyal ve ekonomik yaşantıları hakkındada bilgi vermektedir. Arkeoloji bilimi, Arkeolojik tekstil buluntularının günümüze ulaşmasını, kazı ve arkeolojik araştırma teknikleriyle bilim dünyasına kazandırmaktadır.

Türkiyede bu bilim dalının geçmişi, çok gerilere gitmiyor. Ankara Üniversitesi Dil Tarh Coğrafya Fakültesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Tunç Sipahi Arkeolojinin tarihsel sürecini şöyle özetliyor: “ Türkiye’de her ne kadar izleri Osmanlı Döneminin son tarihlerinde atıldıysa da gerçek araştırmalar ve buna bağlı çalışmalar Cumhuriyet ile başlar. Bilimsel arkeolojik çalışmaların başlayışını ve en önemlisi arkeolojinin tam bir bilim dalı haline gelmesini **Mustafa Kemal Atatürk’e** borçluyuz. Cumhuriyet Devri ile birlikte Türkiye’de Arkeoloji önemli bir bilim dalı olmuştur. Biraz geçmişe gittiğimizde Arkeolojinin ve bu dala olan ilginin Osmanlının son yıllarında olduğunu görmekteyiz. İmparatorluk sınırları içinde kalan tarihi eser zenginliği 19. Yüzyılda Batının ilgisini yoğun bir biçimde çekmişti. Batı müzelerince yürütülen eski eser bulma ve toplama amaçlı kazılar sonucunda çok sayıda arkeolojik eser batıya taşındı. Osmanlı hala batının yaptığı bu eser toplama amaçlı kazılara ilgisiz kalıyordu. İmparatorluğun içinde bulunduğu çöküntü ve karışıklık eski eserlere ve tarihe karşı duyulan ilgiyi azalttı. 19. Yüzyılın ikinci yarısı ile beraber, batıda eğitim görmüş Osmanlı aydınları eski eserlere, tarihe karşı ilgi duymaya başladılar. Bu dönemde İstanbul’da Müze-i Hümayun’un kurulduğunu görüyoruz. İmparatorluk sınırları içindeki eserler burada toplanırdı.

İlk Türk müzecisi, Osmanlının ilk Arkeologlarından ve aynı zamanda bir ressam olan Osman Hamdi Bey İstanbul Arkeoloji Müzesini kuruyor ve müzenin müdürlüğünü yapıyor. Çıkan yasa ve kurallarla Osmanlı topraklarında yapılan eser amaçlı kazılar kontrol altına alınıyor. Araştırmalara Osmanlı temsilcileri yollanıyor. Bu dönemde ayrıca sistemli arkeolojik kazılarda o zaman koşullarına uygun bir şekilde yapılmaya başlanıyor. Osman Hamdi Bey bugünkü Filistin bölgesinde Müze-i Hümayun adına kazılar yapıyor. Müzeye dışarıdan kitaplar getiriliyor. Öğrenciler yurt dışına gönderiliyor. Fakat tüm bu çabalar Arkeolojinin halktan soyutlanmış, saray çevresinin içinde kalan bir bilim dalı olmasını engelleyemiyor. 1910 yılında Müze-i Hümayun tarafından Boğazköy’de arkeolojik bir kazı başlıyor. Tüm bu çabalara rağmen arkeoloji tam bir bilim haline gelemedi.”²

Yeni Türkiye’nin kurulması ve Cumhuriyet’in İlanı ile Arkeoloji bilim haline geldi. **Atatürk**’ün isabetli görüşü, ileri düşüncesi arkeolojiyi Türkiye’de olması gereken yere oturttu. Bu amaçla yurt dışına uzmanlar, bilim adamları yollandı ve Ankara’da Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi kuruldu. Arkeoloji işlerine devletin sahip çıkması ve devlet tarafından desteklenmesi sağlandı. Atatürk, Arkeoloji ve Tarihin desteklenmesi için Türk Tarih Kurumu’nu kurdu. Cumhuriyet devrinde Atatürk’ün telkin ve desteğiyle Ankara yakınlarında 1934’te Ahlatlıbel kazılmıştı. (Hamit Zübeyr Koşay) Daha sonra 1935’te Alacahöyük kazısı başlamıştı. Bunların yanısıra yabancı heyetlerde Anadolu’da Türk heyetlerinin denetiminde kazılar yapıyorlardı. Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü tüm bu kazıları desteklemektedir.

M.Ö. 8000’lerde başlayan ve yerleşik yaşam kültürlerinin başladığı Neolitik dönem ve 1000 sonuna dek rastlanan Anadolu kökenli yerleşim alanlarında kazılar sonucu ele geçen tekstil buluntuları olan dokuma araç- gereçleri ve azda olsa ele geçebilen tekstillerle ilgili literatür üç alt başlıkta ele alınmıştır.

Bu alt başlıklardan ilki Kazı Sonuçları Raporları alt başlığında toplanmış olup, kazı buluntuları üzerine Türk Tarih Kurumunca basılan Kazı Raporları, çeşitli Süreli Yayınlarda (Dergi ve Kitap niteliğinde) yer alan Araştırmacı, Bilim Adamı ve yazarların

² Yrd.Doç.Dr.Tunç Sipahi; Kazı Metodları I, Ankara,1998,Ankara Üniversitesi D.T.C.F. Ders Notları.

Kazı Rapor Yayınları, Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğünce yayınlanan Kazı Sonuçları Toplantısı Kitapları, Belletenler ve Üniversitelerin belirli dönemlerde çıkardıkları yayınlar, İngiliz ve Amerikan Arkeoloji Enstitülerinin çıkardıkları dergiler içersinde yer alan Kazı Raporlarının künyeleri alfabetik yazar soyadı sırasına göre ve bu yayınlar içinde yer aldıkları sayfa numaraları, konuyla ilgili kısa tanımlamaları verilmektedir.

İkinci alt başlık, Kitaplar adı altında toplanmaktadır. Türk ve yabancı araştırmacı, bilim adamı ve yazarların yayınladıkları kitapların içinde Anadolu kökenli (M.Ö. 8000-1000 sonu) Arkeolojik Tekstillerin gerek tarihsel süreç içersindeki yeri, gerekse Anadolu'da ele geçen tekstillere ilişkin bilgiler, eski dönem tekstil buluntu ve teknikleri, arkeolojik tekstillerin konservasyonuna ait bilgiler yer almaktadır. Kitapların künyeleri alfabetik yazar soyadı sırasına göre verilmektedir.

Üçüncü ve son alt başlık, Süreli Yayınlar başlığı altında toplanmıştır. Anadolu kökenli Arkeolojik tekstillerin yer aldığı Süreli Yayınların, öncelikle tanıtımları, bu yayınların hangi başlıklar altında toplandıkları belirtilmektedir. Arkeolojik tekstillerin Konservasyonuna ilişkin süreli yayınlarda yer alan bilgilerde künyeleriyle yine alfabetik soyadı sırasına göre verilmektedir.

1.1.1. Kazı Sonuçları Raporları.

- **AKOK, Mahmut;** Alacahöyük Hafriyat Heyetinin 1947 Çalışmaları,
Ankara 1948, Türk Tarih Kurumu Basımevi, XII/45, s. 237- 241.
(Alaca Hafriyatında pişmiş toprak ağırsaklara çok sayıda rastlanıyor.)
- **ARIK, Remzi Oğuz;** Alacahöyük Hafriyatının İlk Sonuçları, I/1
Ankara 1937, Türk Tarih Kurumu Basımevi, s. 210- 221, 222- 234, 235- 270.
(Dokuma eşyalarını örnek almış kaplar bulunmuştur.)
- **AYABAKAN, Cumali;** Maşattepe Tümülüsü Kurtarma Kazısı,
1.Müze Kurtarma Kazıları Semineri, Ankara, 19-20 Nisan 1990,s. 50.
(Mezar Odasında,İskeletin üzerindeki toprak temizlendikten sonra, üzerinde turuncu renkli ince küçük bir kumaş parçası bulunmuştur.)

- **BALKAN, Prof. Dr. Kemal; SÜMER, Osman; 1968 Yılı Hacı Bektaş Höyüğü**
(Suluca Karahöyük Ön Raporu),
Türk Arkeoloji Dergisi, Sayı: XVIII-2, Ankara 1970, s. 41.
(Orta Hitit ve Alışar III'e ait 2 tabakada , Eski Hitit 1 tabakasında ele geçen Ağırşak ve Ağırılıklar.)
- **BİLGİ, Önder.; İkiztepe Kazılarının 1982 Dönemi Sonuçları.**
V. Kazı Sonuçları Toplantısı, İstanbul, 23-25 Mayıs 1983, s. 87-89.
(Arkeoloji Literatürüne fırça sapı olarak geçen tezgah tarakları, tezgah ağırlıkları, pişmiş topraktan ağırşaklar.)
- **BİLGİ, Önder; İkiztepe Kazılarının 1987 Dönemi Sonuçları ve Çevre Araştırmaları.**
X. Kazı Sonuçları Toplantısı, 23-27 Mayıs 1988, s. 202.
(İlk defa 1981 dönemi kazılarında rastlanılan fırınlarda, kümeler halinde ortaya çıkan tezgah ağırlıklarından, pişmiş topraktan koni biçiminde formlandırılmış tezgah ağırlıklarının bu fırınlarda pişirildiği ortaya çıkmıştır. Yine pişmiş toprak veya kemik ağırşaklarda yangından siyahlaşmış-bastırılmış toprak taban üzerinde bulunmuştur.)
- **BİLGİ, Önder; İkiztepe Kazılarının 1988 Dönemi Sonuçları ve Çevre Araştırmaları,**
Höyük, Türk Tarih Kurumu, Sayı: 1, Ankara 1988, s. 26.
(Kazılar geliştirilirken moloz toprağı içinde tezgah ağırlıkları, ağırşaklar ve tezgah tarakları ele geçirildi.)
- **BİLGİ, Önder; İkiztepe Kazılarının 1991 Dönemi Sonuçları ve Restorasyon Çalışmaları.**
XIV. Kazı Sonuçları Toplantısı I, Ankara, 25-29 Mayıs 1992, s.200.
(Dikdörtgen planlı 2 gözden oluşan yapının güney kesiminde ve 2 mekanı ayıran bölme duvarına bağlı küçük gözde, pişmiş toprak ağırşaklar, tezgah ağırlıkları ile tarak sapları gibi malzemeler olduğu görülmüştür.)
- **BİLGİ, Önder; İkiztepe Kazılarının 1992 Dönemi Sonuçları,**
XV. Kazı Sonuçları Toplantısı I, Ankara, 24-28 Mayıs 1993, s. 236.
(1.Mimari Tabakada pişmiş toprak ağırşak, dokumacılıkla ilgili objeler, fırının çevresinde pişmiş toprak ağırşak, tezgah ağırlığı, kemik ağırşaklar bulunmuştur.)

- **BİLGİ, Önder; İkiztepe Kazılarının 1993 Dönemi Sonuçları,**
XVI. Kazı Sonuçları Toplantısı I, Ankara, 30 Mayıs-3 Haziran 1994, s. 142-144.
(Tepe 1, D Açmasında bulunan fırınlarda çok sayıda kilden yapılmış tezgah ağırlığı, pişmiş toprak tezgah ağırlığı, ağırşak gibi dokuma malzemeleri ele geçmiştir. b.3300 numaralı buluntu yerinde 2 Ağırşak, 2 Tezgah Ağırlığı, İlk Tunç Çağı III'e ait b.3308 yapısında gruplar halinde pişmiş toprak tezgah ağırlıkları, b.3329 ahşap yapısında pişmiş toprak tezgah ağırlıkları ile ağırşak, b.3331 numaralı yapının kuzey batısında pişmiş toprak ağırşak, tezgah ağırlığı gibi malzemeler bulunmuştur. Bu sonuçlara göre İkiztepe Orta Karadeniz Bölgesinin Protohistorik Çağ'daki en önemli merkezlerden biri olduğu söylenebilir.)
- **BİLGİ, Önder; İkiztepe Kazılarının 1994 Dönemi Sonuçları,**
XVII. Kazı Sonuçları Toplantısı I, Ankara, 29 Mayıs-2 Haziran 1995, s. 158-160.
(1. Evrenin moloz toprağı içinde 11 pişmiş toprak ağırşak ve 41 tezgah ağırlığı, taş bir ağırşak, kemik bir ağırşak, 2. Evrede pişmiş toprak 4 ağırşak ve 13 tezgah ağırlığı ele geçmiştir.)
- **BİLGİ, Önder; İkiztepe Kazılarının 1995 Dönemi Sonuçları,**
XVIII. Kazı Sonuçları Toplantısı I, Ankara, 27-31 Mayıs 1996, s. 147-148.
(I.Mimari Tabakada 3 Ağırşak ile 14 Tezgah Ağırlığı, 2.Mimari Tabakada 4 Ağırşak ile 38 Tezgah Ağırlığı, ponza taşından 1 Ağırşak, 3.Mimari Tabakada dokuma tezgahında kullanıldığı sanılan 1İp Çubuğu tutturucusu, 8 Ağırşak ile 39 Tezgah Ağırlığı, 4.Mimari Tabakada 8 Ağırşak ile 61 Tezgah Ağırlığı, 1 Kemik Ağırşak kazılar sonucu Samsun Arkeoloji müzesine teslim edilmiştir.)
- **BORDAZ, Prof. Jacques; A Preliminary Report of the 1969 Excavations at Er Baba, A Neolithic Site Near Beyşehir, TURKEY,**
Türk Arkeoloji Dergisi, Sayı: XVIII-2, Ankara 1970, s. 59-64.
(Beyşehirde Neolitik bir şehir olan Er Baba'da 1969 Yılı Kazılarının ilk kayıtlarında rastlanan Ağırşaklar.)
- **ÇETİN, Nusret; 1995 Yılı Külhöyük Kazısı,**
VII.Müze Kurtarma Kazıları Semineri, Kuşadası, 8-10 Nisan 1996, s.182.
(Eski Tunç Çağına ait çok miktarda ağırşak)

- **ÇİLİNGİROĞLU**, Altan; Van Dilkaya Höyüğü 1984 Kazıları, VII. Kazı Sonuçları Toplantısı, Ankara, 20-24 Mayıs 1985, s. 151-156.
(Pişmiş toprak ve Kemikten ağırşaklar.)
- **ÇİLİNGİROĞLU**, Prof. Dr. Altan; Van Dilkaya Höyüğü 1988 Kazıları, Höyük, Türk Tarih kurumu, Sayı: 1, Ankara 1988, s. 74.
(Kum gömülerde Çocuk iskeletiyle birlikte Çok sayıda malzemenin yanında taş ağırşak da bulunmuştur.)
- **DARGA**,A. Muhibbe; Şemsiyetepe Kazısı, 1987 Çalışmaları, X. Kazı Sonuçları Toplantısı I, Ankara, 23-27 Mayıs 1988, s. 184.
(Pişmiş topraktan ağırşak buluntular)
- **DARGA**,A. Muhibbe; Şarkhöyük- Dorylaion Kazıları (1989-1992), XV.Kazı Sonuçları Toplantısı I, Ankara, 24-28 Mayıs 1993,s. 488.
(İlk Tunç Çağı buluntularından bezekli küçük ağırşaklar)
- **DURU**, Refik; Kuruçay Höyük I-II, 1978-1988 Kazılarının Sonuçları, Neolitik ve Erken Kalkolitik Çağ Yerleşmeleri, Türk Tarih Kurumu Yayınları V, Ankara, 1994, s.55,67.
(Ağırşaklar-6A ve 4.Katlarda, 12.Kat ve 8.Kat)
- **DURU**, Refik; Bademağacı Kazıları 1994, XVII. Kazı Sonuçları Toplantısı I, Ankara, 29 Mayıs- 2 Haziran 1995, s. 89.
(Neolitik Döneme ait Kil Ağırşaklar)
- **EDİZ**, İsmet; Çorum Müzesi Müdürlüğü 1992 Yılı Eskiyaar Kazısı, IV.Müze Kurtarma Kazıları Semineri, Marmaris, 26-29 Nisan 1993, s. 111.
(Frig Kültür Katında çoğunluğu pişmiş toprak ağırşak olmak üzere toplam 18 adet envanterlik eser bulunmuştur.)
- **ERKANAL**, Armağan; 1993 Panaztepe Kazıları, XVI. Kazı Sonuçları Toplantısı I, Ankara, 30 Mayıs-3 Haziran 1994, s. 285.
(M.Ö. 2.binin 2.yarisına tarihlendirilen mezarlardan birinde ağırşaklar bulunmuştur.)
- **ESİN**, Ufuk; **HARMANKAYA**, Savaş; 1984 Değirmentepe (Malatya)Kurtarma Kazısı, VII. Kazı Sonuçları Toplantısı, Ankara, 20-24 Mayıs 1985, s. 53-66.

- (17-İ açmasında toprak bir ağırşak, pişmemiş topraktan ağırlık.)
- **ESİN**, Ufuk; Tülintepe Kazısı 1972, (Levha 76-94),
Keban Projesi 1972 Çalışmaları, Ankara, 1976, Seri: 1, No: 5, s. 180.
(Taş malzemeden tezgâh ağırlıkları, Ağırşak buluntuları)
 - **ESİN**, Doç. Dr. Ufuk; **ARSEBÜK**, M.A. Güven; Tülintepe kazısı 1971,
Türk Arkeoloji Dergisi, Sayı: XX-2, Ankara 1974, s. 68.
(54-L ve 54-M Açmalarında perdah taşları ile beraber Ağırşaklar ele geçirilmiştir.)
 - **ESİN**, Ufuk-**HARMANKAYA**, Savaş; Değirmentepe (Malatya)Kurtarma Kazısı 1986,
IX. Kazı Sonuçları Toplantısı I, Ankara, 6-10 Nisan 1987, s.84-85-103,
(13-14 J Açmaları, 5. Tabakada kap parçalarından yapılma tezgah ağırlıkları, 13-15 J Açmaları, 6.ve 7. Tabakalar, Kalkolitik buluntular, pişmiş toprak bir ağırşak, Güneyde GE Mekanında pişmiş topraktan ağırşaklar.)
 - **ESKİOĞLU**, Mehmet; Garipler Tümülüsü ve Kayseri'deki Tümülüs Tipi Mezarlar,
Türk Arkeoloji Dergisi, Sayı: XXVIII, Ankara 1989,s. 194.
(M.Ö.2000 Helenistik Dönem, Elbise: Tamamen çürüyerek toz haline geçmiştir. Ancak elbisenin işlemeleri için kullanıldığı anlaşılan altın iplikler, karışık bir yumak halinde ele geçmiştir. Çok ince olan altın ipliğin toplanabilen miktarının ağırlığı 1gramı geçmemektedir.)
 - **GÜLYAZ**, M. Ertuğrul; Civelek Mağarası Yüzey Araştırması,
VI. Müze Kurtarma Kazıları Semineri, Didim, 24-26 Nisan 1995, s.275-276.
(Kemikten yapılmış ağırşak: Hayvanın arka bacağının femuruna ait eklem, yerinden düzgün bir şekilde kesilerek elde edilmiştir.1.6 cm. yüksekliğinde, 4 cm. çapındaki ağırşağın üzerindeki kullanım izleri belirgindir.)
 - **İLASLI**, Ahmet; Seyitömer Höyüğü 1993 Yılı Kurtarma Kazısı,
VI. Müze Kurtarma Kazıları Semineri, Didim, 24-26 Nisan 1995, s. 4.
(Kuzeydoğu açmalarında ağırlık ve ağırşaklar.)
 - **KAYA**, Durmuş; 1992 Yılı Göndürle Erken Tunç Çağı Mezarlığı Kurtarma Kazısı,
IV.Müze Kurtarma Kazıları Semineri, Marmaris, 26-29 Nisan 1993, s. 130-132.

(İ Açmasında, küp mezarın dibinde 1 Ağırşak, 3 no'lu mezarın ağzında 1 Ağırşak, 6 no'lu mezarda ölü hediyesi olarak 1 Ağırşak, K Açması 9 no'lu küp mezarda 1 Ağırşak, L Açması 1 no'lu küp mezarda 1 Ağırşak ele geçmiştir.)

- **KAYA, Vahap;** 1994 Külhöyük Kazısı,
1995 Yılı Anadolu Medeniyetleri Müzesi Konferansları, Ankara, 1996,s. 64.
(Eski Tunç Çağına ait, s .V.16 plan karesinde değişik formlarda ağırşaklar.)
- **KIZILTAN, Zeynep;** Samsun Bölgesi Yüzey Araştırmaları 1971-1977,
Belleten, Cilt:LVI, Sayı: 215, Nisan 1992, s.218-234. .
(Alaçam Yöresi- Ağırşak, Bafra Yöresi- Ağırşaklar, Tezgah Ağırlıkları, Kavak Yöresi- Ağırşaklar, Tezgah Ağırlıkları.)
- **KOŞAY, Hamit Zübeyr;** Keban Projesi- Pulur Kazısı 1968-1970,
Keban Projesi Yayınları, Seri: III, No: 1, Ankara 1970, s. 9,19,21,69-71.
(Levha 69, 1-11 Ağırşaklar, Levha 88,2 Ağırlık, Levha 88,3 Ağırşaklar.)
- **KOŞAY,Dr. Hamit Zübeyr;** Alacahöyük 1963 Kazısı Ön Raporu,
Türk Arkeoloji Dergisi, Sayı: XIII, 1, 1964, s. 63- 74.
(Eski Hitit Katında- Kat: IV- bir küp içinde kavruk olarak bulunan yün kumaş parçası)
- **KOŞAY, Hamit Zübeyr, AKOK Mahmut;** Alacahöyük Kazısı 1963- 1967 Çalışmaları ve Keşiflere ait ilk Raporlar,
Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1973.
s. 5 (Frig Çağı Ağırşakları), s. 28- 30 (Hitit Tezgah Askıları ve Ağırşaklar), s.
(Eski Tunç Çağı Ağırşakları)
- **KOŞAY, Hamit Zübeyr, TURFAN, Kemal;** Erzurum- Karaz Kazısı Raporu,
Belleten, Cilt: XXIII , Sayı: 91, Yıl : 1959, s .349- 413.
(Taş tezgah askısı, kemik ağırşak buluntuları)
- **KÖKTEN, Kılıç-ÖZGÜÇ, Nimet-ÖZGÜÇ, Tahsin;** Türk Tarih Kurumu Adına Yapılan Samsun Bölgesi Kazıları Hakkında İlk Kısa Rapor,
Belleten, Cilt: IX, Sayı:77, Yıl: 1945, s. 361-399.
(Samsun Bölgesinde Hitit Çağı'nda bulunan Ağırlık, Ağırşaklar bulunmuştur.
Tekeköy'de ölü'nün humerus kemiği üstüne bırakılan kamaların alt yüzlerinin örgü

izleriyle birlikte oksitleşmesi ile ölülerin seyrek dokunmuş bir kumaşa sarıldığını gösteriyor.)

- **KULAÇOĞLU, Belma;** Anadolu'da Neolitik Dönem Tasvir Sanatı I, Anadolu Medeniyetleri Müzesi 1991 Yıllığı, Ankara 1992, s.75-100.
(Çatal Höyük duvar resimleri ve tasvirleri)
- **KÜÇÜK, Celal;** Pişmiş Toprak Eserlerin Restorasyon ve Konservasyonu, Türk Arkeoloji Dergisi, Sayı: XXXI, Yıl: 1997, s. 117-137.
(Konservasyon üzerine genel tanımlamalar ve pişmiş toprak eserlerin Konservasyon süreci)
- **MELAART, James;** Excavation at Çatal Höyük, First Preliminary Report, 1961, Anatolian Studies, Volume XII, 1962, s .41- 65.
(Çatal Höyük Kazıları'nın 1961 Yılı Başlangıç Kazılarında ele geçen buluntular arasında dokuma yapıldığına dair veriler.)
- **MELLART, James;** Çatal Höyük 1962, Second Preliminary Report, Anatolian Studies, Volume XIII, 1963, s. 43- 103.
(Çatal Höyük Kazıları 1962 Yılı, İkinci Ön Çalışma Kayıtları)
- **MELLART, James;** Çatal Höyük 1963, Third Preliminary Report, Anatolian Studies, Volume XIV, 1964, s. 39- 119.
(Çatal Höyük 1963 Yılı, Üçüncü Ön Çalışma Kayıtları)
- **MELLART, James;** Excavations at Çatal Höyük, 1962, Summary of Results, Türk Arkeoloji Dergisi, Sayı: XII-1, Ankara 1964, s. 36-40.
(Çatal Höyük'de 1962 Yılındaki Kazıların Özet Sonuçlarında, dokumacılığın gelişmiş olduğuna dair ele geçen buluntulardan söz ediliyor.)
- **OMURA, Sachihito;** 1990 Yılı Kaman-Kalehöyük Kazıları, XIII.Kazı Sonuçları Toplantısı I, Çanakkale, 27-31 Mayıs 1991, s.323.
(II.Kat buluntuları: M.Ö.1.bin pişmiş toprak ağırşaklar)
- **OMURA, Sachihito;** 1991 Yılı Kaman-Kalehöyük Kazıları, XIV. Kazı Sonuçları Toplantısı I, Ankara, 25-29 Mayıs 1992, s.314-315.
(II.Kat buluntuları M.Ö. 1.bin Frig Çağı pişmiş toprak ağırşaklar, III.Kat buluntuları M.Ö.2.bin Hitit İmparatorluk Çağı pişmiş toprak ağırşaklar)

- **OMURA, Sachihito;** 1992 Yılı Kaman-Kalehöyük Kazıları,
XV.Kazı Sonuçları Toplantısı I, Ankara, 24-28 Mayıs 1993, s. 281.
(II.Kat Buluntuları- Demir Çağı'na ait pişmiş toprak ağırşaklar)
- **OMURA, Sachihito;** 1993 Yılı Kaman-Kalehöyük Kazıları,
XVI.Kazı Sonuçları Toplantısı I, Ankara, 30 Mayıs-3 Haziran 1994, s. 319-320.
(Demir Çağı'na ait II.Kat da, pişmiş toprak ağırşaklar, M.Ö.2.bine tarihlenen III.Kat da ağırşaklar)
- **OMURA, Sachihito;** 1994 Yılı Kaman-Kalehöyük Kazıları,
XVII. Kazı Sonuçları Toplantısı I, Ankara, 29 Mayıs- 2 Haziran 1995, s.197.
(II. Kat Buluntuları: Demir Çağı'na ait Ağırşaklar)
- **ÖZCAN, Musa;** Yozgat Mercimektepe höyüğü 1991 Yılı Kurtarma Kazısı,
III.Müze Kurtarma Kazıları Semineri, Efes, 27-30 Nisan 1992, s. 380.
(Bol miktarda ağırşaklar, askılar ve pişmiş toprak ağırlıklar Mercimektepe sakinlerinin dokumacılıkla uğraştıklarını göstermektedir.)
- **ÖZGEN, Engin- TEKİN, Halil- ENSERT, H.Kübra;** Oylumhöyük 1994 Yılı Çalışmaları,
XVII. Kazı Sonuçları Toplantısı I, Ankara, 29 Mayıs- 2 Haziran 1995, s. 184.
(W11b/X1 Açmasında dokumacılıkla ilgili çok sayıda taş ve pişmiş topraktan ağırşak ele geçmiştir.)
- **ÖZGÜÇ, Nimet;** Excavations at Acemhöyük,
Anatolia- Anadolu, Ankara 1966, Sayı: 10, s. 29-52.
(Acemhöyük kazılarında ele geçen dokuma ağırlıklı malzemelerden söz ediyor)
- **ÖZGÜÇ, Nimet;** 1982 Acemhöyük Kazıları,
V. Kazı Sonuçları Toplantısı, İstanbul, 23-27 Mayıs 1983, s. 109-110.
(X. Katın dokuma odası buluntuları)
- **ÖZGÜÇ, Nimet;** 1988 Acemhöyük Kazıları,
Höyük, Türk Tarih Kurumu, Sayı: 1, Ankara 1988, s. 19.
(Anadolu'nun ilk krallıklar devri olan Acemhöyükde, Hellenistik evrenin kaldırılan 1.seviyesinde açığa çıkarılan evlerde çeşitli eserlerin yanında ağırlık ve ağırşaklarda bulunmuştur.)

- **ÖZGÜÇ**, Tahsin; Ferzant Hitit Mezarlığında Bulunmuş Eserler hakkında yeni Gözlemler,
Belleten, Sayı: 197, Yıl: 1986, s. 390.
(Mezar buluntularının içinde elbise iğneleri)
- **ÖZGÜÇ**, Tahsin- **AKOK**, Mahmut; Horoztepe,
Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1958, s. 16.
(Lev. VII, Kirmen buluntusu)
- **ÖZGÜÇ**, Tahsin; İnandıktepe- Eski Hitit Çağında Önemli bir Kült Merkezi,
Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1988, s. 17- 18.
(Kabartmalardaki 'Frizler' Kısa ve Uzun elbiseli figürler)
- **ÖZGÜÇ**, Tahsin; Çorum Çevresinde Bulunan Eski Tunç Çağı Eserleri,Çorum,
Ankara 1980, Türk Tarih Kurumu Basımevi, XLIV/175 , s. 459- 466, 467- 474.
(Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesinde Oymağaç mezarlığından ele geçen tunç iğneler, kirmenler)
- **ÖZGÜÇ**, Tahsin- **AKOK**, Mahmut; Türk Tarih Kurumu Adına Anıt- Kabir Alanında yapılan Tümülüs Kazıları,
Belleten, Cilt: XI, Yıl : 1947 , s. 27- 57, 57- 85.
(Gordion Tümülüslerinde, mezar içinde tunç kemer tokasının kenarındaki küçük delikleri aracılığı ile dikilmiş kumaş parçası)
- **ÖZKAN**, Süleyman; Beyşehir Civarında Bulunmuş olan Eserler,
Belleten, Cilt: LIV, Ağustos 1990, Sayı: 210, s. 384.
(Kepçe ve kazan üzerinde görülen dokuma izleri, Ankara, Anıt Kabir I ve Gordion MM tümülüslerinde olduğu gibi bir kumaşa sarılı olarak bırakıldıkları izlenimini vermektedir.)
- **ÖZSAİT**, Mehmet; 1987 Yılı Şarkikaraağaç-Yalvaç Çevresi Tarih öncesi Araştırmaları
VI. Araştırma Sonuçları Toplantısı,Ankara, 23-27 Mayıs 1988, s. 303.
(M.Ö. 2000 Yılı Tekstil Ağırılıkları)
- **ÖZTAN**, Aliye; 1991 Yılı Acemhöyük Kazıları,
XIV.Kazı Sonuçları Toplantısı I, Ankara, 25-29 Mayıs 1992, s.283.

(Bir odada, kaplar arasında bezekli ve bezeksiz 23 adet ağırşak ele geçmiştir. Bezekli ağırşakların bir kısmı inkrustasyon tekniğinde yapılmıştır.)

- **ÖZTAN**, Aliye; 1993 Acemhöyük Kazıları,
XVI.Kazı Sonuçları Toplantısı I, Ankara, 30 Mayıs- 3 Haziran 1994, s. 191.
(Hatipler Sarayının kuzeyinde 74 no'lu odada 1 Ağırşak ele geçmiştir.)
- **ÖZTAN**, Aliye; 1994 Acemhöyük Kazıları,
XVII. Kazı Sonuçları Toplantısı I, Ankara, 29 Mayıs- 2 Haziran 1995, s.211-212.
(Z/29 plankaresinde 2 fırın dışında 2 çöp çukuru yer almaktadır. 1 no'lu çöp çukurunda 4 ağırşak, 2 no'lu çöp çukurunda 3 ağırşak, kemik ağırşaklar, Asur Ticaret kolonilerine ait 1.2 ve 4.katlardaki mutfaklarda ağırşaklar ele geçmiştir.)
- **ÖZYİĞİT**, Ömer; 1994 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları,
XVII.Kazı Sonuçları Toplantısı II, Ankara, 29 Mayıs-2 Haziran 1995, s. 3,9.
(Hellenistik Döneme ait Seramik Atölyesinde ele geçen buluntular arasında çok sayıda ağırşakda vardır.-M.Ö.4.Yüzyıldan 2.Yüzyıl başlarına kadar kronoloji gösteren çok sayıda dokuma ağırlıkları buluntular arasında ele geçmiştir.)
- **ROSENBERG**, Michael; The Hallan Çemi Excavation 1994,
XVII. Kazı Sonuçları Toplantısı I, Ankara, 29 Mayıs- 2 Haziran 1995, s. 11.
(Diyarbakır Halan Çemi'de Neolitik Döneme ait bezekli ağırşak)
- **SAGONA**, Antonio- **SAGONA**, Claudia- **ÖZKORUCUKLU**, Hilmi; Excavation At Soshöyük 1994,
XVII. Kazı Sonuçları Toplantısı I, Ankara, 29 Mayıs- 2 Haziran 1995, s.153,
(Erken Bronz Çağı'na ait ağırşak-Şekil.14)
- **SEVER**, Hüseyin; Zank Höyük Kurtarma Kazısı-1992,
XV. Kazı Sonuçları Toplantısı I, Ankara, 24-28 Mayıs 1993, s. 236.
(J/15 Plankare'de kemikten ağırşak, J/16'da kemikten ağırşaklar-Demir Çağı)
- **SEVİN**, Veli; İmikkuşağı Kazıları 1981,
IV. Kazı Sonuçları Toplantısı, Ankara, 20-24 Mayıs 1985, s. 121-126.
(Otuzdan çok kilden dokuma tezgah ağırlığı.)
- **SEVİNÇ**, Nurten; Tenedos Kurtarma Kazısı,
V. Müze Kurtarma Kazıları Semineri, Didim, 25-28 Nisan 1994, s.114.

(Erken Bronz Dönemi mezarında ölü hediyesi olarak pişmiş toprak ağırşak ele geçmiştir.)

- **TEMİZSOY, İlhan;** 1993 Yılı Külhöyük Kazıları,
V. Müze Kurtarma Kazıları Semineri, Didim, 25-28 Nisan 1994, s.424.
(V.18 Açmasında Eski Hitit Dönemine ait çok sayıda ağırşak, V.21 Açmasında çeşitli büyüklükte ağırşaklar, V.23 Açmasında 3 adet ağırşak ele geçmiştir.)
- **TOPBAŞ, Ahmet;** Kütahya Seyitömer Höyüğü 1990 Yılı Kurtarma Kazısı,
II.Müze Kurtarma Kazıları Semineri, Ankara, 29-30 Nisan 1991,s. 13-14.
(E.15 Açmasında pişmiş toprak ağırlık, 3 adet ağırşak, F.15 Açmasında 2 adet pişmiş toprak ağırşak, C.15 Açmasında pişmiş toprak dokuma ağırlıkları, M/10,11 Açmasında pişmiş toprak ağırşak)
- **TOPBAŞ, Ahmet;** Kütahya Seyitömer Höyüğü 1991 Yılı Kurtarma Kazısı ,
III.Müze Kurtarma Kazısı Semineri, Efes, 27-30 Nisan 1992, s. 6.
(Hellenistik, Klasik ve Arkaik Dönem buluntularından, güneşte kurutulmuş ip delikli yuvarlak, oval ve prizmal ağırlıklar, pişmiş toprak ve marndan (maden parçası), çanak parçalarından yapılmış ağırşaklar)
- **UÇAR, Handan;** Karaman Taşkale Kasabası Manazan Mağaraları 1991 Yılı Temizlik Çalışması,
III.Müze Kurtarma Kazısı Semineri, Efes, 27-30 Nisan 1992, s. 406, 415, 416.
(C Galerisinde, taban tamamen toprak ve bunlarla karışmış olan arkeolojik malzeme ile “insan kemiği, kumaş, seramik v.b.” doludur. Resim 12-Elbise, Yün dokuma parçaları)
- **ÜNAL, Prof. Dr. Ahmet;** Boğazköy Metinlerinin Işığı Altında Hititler Devri Anadolu'sunda Filolojik ve Arkeolojik Veriler Arasındaki İlişkilerden örnekler,
1992 Yılı Anadolu Medeniyetleri Müzesi Konferansları, Ankara 1993, s. 25.
(Giysi, kıyafet ve takılar: Kral ve Kraliçelerin kıyafetleri, hem metinlerden hemde tasviri sanat eserlerinden oldukça iyi biliniyor. Belirli merasimlerde, folkloristik diyebileceğimiz giysilerle karşılaşıyoruz. Ayrıca bölge ve kentlere özgü kıyafetlerde vardır.)

- **ÜNLÜSOY, İlhan;** Isparta İli Atabey İlçesi Harmanören (Göndürle) Kurtarma Kazısı 1989-1991,
III.Müze Kurtarma Kazıları Semineri, Efes, 27-30 Nisan 1992, s. 293-294.
(M.Ö. 2800-2500 yılları arası, küp mezarlarda ele geçen ağırşaklar, açmalarda ele geçen ağırşaklar)

1.1.2. Kitaplar

- **AKURGAL, Ekrem;** Anadolu Kültür Tarihi,
Ankara 1997, Nurol Matbaacılık,
s. 8, 18- 20 (Hatti Dönemi Ağırşakları),s. 22, 27, 29 (Alacahöyük- Gümüş Öreke)
- **AKURGAL, Ord. Prof. Dr. Ekrem;** Anadolu Uygarlıkları,
İstanbul 1998, s. 24, 32, 35-36
(Anadolu'daki çeşitli yerleşim alanlarında rastlanan Neolitik ağırşaklar)
- **BARBER, E. J. W.;** Prehistoric Textiles,
Princeton University, Press.- 1991. s. 126-225.
(Tarihin ilk dönemlerine ait dokuma araç- gereç ve tekstillerin tarihsel süreç içindeki gelişimi)
- **BOSSERT, Prof. Dr. H.Th.;** Eti Krallığı(1),
Üniversite Konferansları 1935-1936, İstanbul 1937, Ülku Basımevi, s. 145-164.
(Eti Rölyef ve Tabletlerinde kralların giyim biçimleri)
- **DORREL, Peter G.;** Photography in Archaeology and Conservation,
Cambridge University Press., 1989 (First Published), 1994 (Second Edition), s. 202-205, 234-235.
- **DOWMAN, Elizabeth, A.;** Conservation in field Archaeology,
London, 1970, s. 139-140.
(Su altı Arkeolojik tekstillerinin Konservasyonu)
- **GÜNALTAY, Ord. Prof. Dr. Şemsettin;** Yakın Şark II,-Anadolu
Ankara, s. 116, 165-169,

(Anadolu’da Proto-Hattiler devrinde başlayan tekstil ticaretine dair yazılı tabletler .
Dokumacılarla ilgili Hatti Kanunları.)

- **HARMANKAYA, Ali;** Alaca Höyük- Eski Tunç Çağı Buluntuları,
İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Eski Önsya Dilleri ve Kùltürleri Mezuniyet
Tezi, İstanbul 1970, 1-81 S.
(Alaca Höyük buluntularından Tekstil dokuma araç ve gereçlerinin çizimleri.)
- **HARRİS, Jennifer;** 5000 Years of Textiles,
British Museum Press., s. 54- 65.
(Dokumacılığın ilk başladığı dönemlerde tekstil materyallerinin hammadde özellikleri
ve dokuma teknikleri üzerine tarihsel sürecide kapsayan bilgiler.)
- **KANSU, Şevket Aziz;** İnsanlığın Kaynakları ve İlk Medeniyetler,
Ankara, 1971,1. Cilt: 1, 222 S.
(Eski Çağlarda yaşayan insanların Uygarlığa ilk adımlarını atmaya başladıkları
anlarda kullandıkları tekstil araç ve gereçlerine ilişkin bilgiler.)
- **KOŞAY, Dr. Phil. Hamit Zübeyr;** Makaleler ve İncelemeler,
Ankara 1974, Ayyıldız Matbaası, s. 193,206.
(Eski pişmiş toprak ağırşaklar, Alaca höyük Kazısından dokumada kullanılan
“Serpın”)
- **LANDİ,Sheila;** The Textile Conservator’s Manual,
Butterworths Co. Ltd., 1985.
- **LEENE, J. E.;**Textile Conservation,
Butterworths Co. Ltd., London, 1972.
- **MELLAART,James; HİRSCH, Udo; BALPINAR, Belkıs;** The Goddess from
Anatolia , Anatolian Kilims Past and Present,
Volume: IV, Eskenazi. s. 3-10-11-44.
(Tarih öncesi dönemde Anadolu’da Kilim Dokumacılığına ilişkin veriler),
(Neolitik ve Bronz Çağı’nda Anadolu’da ele geçen tekstillere ilişkin bilgiler)
- **MELLAART, James;** Çatal Hüyük, A Neolithic Town in Anatolia
Thames/Hudson, 1967, s.79, 210,s.218 (Kaynak resim: 87), s. 222 (Kaynak resim:
94), s. 228 (Kaynak resim: 116- 117- 118), s. 260- 262 Tekstil buluntuları)

- **MELLAART, James;** Yakındoğu'nun En Eski Uygarlıkları,
Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1988, s.75-95.
(Çatal Höyük Duvar Resimleri ve dokumaları)
- **PLENDERLEİTH, A. E., WERNER, A.;** The Conservation of Antiquities and Works of Art Treatment-Repair and Restoration,
London Oxford University Press., New York, Toronto 1971, s. 120-123.
- **POLATLAR, Mehmet Kaan;** İnsanlığın Atılım Çağları,
Haziran 1996, Ceylan Yayıncılık, s. 28- 38
(Neolitik Dönem Dokumacılığı)
- **POOT, A.H.A.;**Chemical Bleaching of Ancient Textiles,
Delft Conference on the Conservation of Textiles, London 1965, s. 53-64.
- **ROAF, Michael;** Mezopotamya ve Eski Yakındoğu,
Atlaslı Büyük Uygarlıklar Ansiklopedisi 9, İstanbul 1996, s. 28- 38-130.
(Neolitik Dönemdeki dokuma buluntuları ve bu dokumaların teknikleri), (Sümerlerde iplik eğiren bir kadın resmi)
- **WİLD, John Peter;** Textiles in Archaeology,
Shire Archaeology, Shire Publications Ltd., First Published 1988, s. 21
(Çatal Höyük Tekstilleri)
- **YAĞAN, Şahin Yüksel;** Türk El Dokumacılığı,
İstanbul 1978, s. 9-15-52-58.
(Neolitik devirde iplik yapımı ve ilkel tezgahlar), (Anadolu'daki tarihsel dokumacılık buluntuları)
- **YOUNG, S. Young;** Three Early Great Tumuli- Gordion I,
Pennsylvania 1981, Published by The University Museum, s. 294- 310
(Gordion'da bulunan Tekstil Kalıntıları, Resimleri)

1.1.3. Süreli Yayınlar

- **ABRAHAMS, David H., & EDELSTEIN, Sidney M.;** A New Method for the Analysis of Ancient Dyed Textiles, (Eski boyanmış Tekstillerin Analizi için yeni bir yöntem)
American Dyestuff Reporter, Volume: 53, United States of America, 1964, ,s. 19-25.
(Eski Boyalı Tekstillerin Analizleri için yeni yöntem araştırmaları.)
- **AYDIN, Yrd. Doç. Öznur;** Arkeolojik Tekstillerin Bulunduğu Ortamlar, Günümüze Ulaşma Nedenleri ve Arkeolojik Tekstillerin Ömrü,
Pertev Naili Boratav'a Armağan, Hazırlayan: Metin Turan, Ankara, 1998, Başak Matbaacılık, s. 343-345.
“T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları: 2088, Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları: 271”
- **BALKAN, Prof. Dr. Kemal- SÜMER, Osman;** 1968 Yılı Hacı Bektaş Höyüğü
(Suluca Karahöyük Ön Raporu),
Türk Arkeoloji Dergisi, Sayı: XVIII-2, 1969, Ankara, 1970, s. 41
(Orta Hitit ve Alishar III'e ait 2 tabaka, Eski Hitit I tabakada bulunan Ağırşaklar ve Tezgah ağırlıkları)
- **BORDAZ, Prof. Jacques;** A Preliminary Report of the 1969 Excavations at Erbaba, A Neolithic Site Near Beyşehir, TURKEY, (Beyşehir Yakınlarında Neolitik bir şehir, Erbaba 1969 Kazıları ilk Kayıtları)
Türk Arkeoloji Dergisi, Sayı: XVIII-2, Ankara, 1969 , s. 59-64.
- **BELLİNGER, Louisa;** Textiles from Gordion, (Gordion Tekstilleri)
The Bulletin of the Needle & Bobbin Club, Volume: 46, 1962, s. 5- 33.
- **BURNHAM, Harold B.;** The World's Oldest Textiles, (Dünyanın En Eski Tekstilleri)
Journal of the Royal Ontario Museum, Volume: 1, 1964, s. 105-108.
(Dünyanın en eski tekstillerinden söz ederken Anadolu'daki tekstil buluntularından da, özellikle Çatal Höyük Tekstillerinden söz ediyor.)
- **BURNHAM, Harold B.;** Çatal Hüyük- The textiles and Twined Fabrics, (Çatal Höyük Tekstilleri ve Bükülü Dokumaları)

- Anatolian Studies, Volume: XV, British Archaeology Museum, s. 169- 174.
- **CUMHURİYET Gazetesi**, Çayönü'nde 9 bin yıllık Kumaş bulundu, 14.7.1993, s.14.
 - **GÖNÜL**, Macide; Eski Dokumacılık Buluntuları ve Ülkemizde Bu Sanatın Gelişmesi, Mensucat Meslek Dergisi, Yıl: XIX, Cilt: 19, Eylül 1966, Sayı: 9, s. 9- 10.
 - **GÖNÜL**, Macide; Dokumacılığın Tarihçesi ve en eski Dokuma Aletleri, Antropoloji Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 2, 1964, s. 80- 99.
 - **HELBEAK**, H.; Textiles from Çatal Hüyük, (Çatal Höyük Tekstilleri) Archaeology, Volume: 16, 1963, s.33- 46.
 - **HİRSCH**, Udo; The Neolithic Theory, (Neolitik Teorisi) Halı, Cilt:12, No:4, Sayı:52, Ağustos 1990, s. 96
 - **HOFFMANN**, Marta, & **BURNHAM**, Harold B.; Prehistory of Textiles in the Old World, (Eski Dünyadaki İlk Tekstiller) Viking, Volume:37, 1973, s. 49-76.
(Eski Dünyadaki İlk çağ tekstillerini, bununla beraber Anadolu tekstil buluntularını da anlatıyor.)
 - **KURTULUŞ**, Özgür; Çatal Hüyük, Bilim ve Teknik, Sayı: 336, Kasım 1995, Tübitak, s. 16-24.
 - **MARECHAL**, Andrea; The Riddle of Çatal Hüyük, (Çatal Höyüğün Sırrı), Halı, Cilt: 7, No: 2, Sayı: 26, Nisan/Mayıs/Haziran 1985, s. 6- 12.
 - **MELLAART**, James; Excavations at Çatal Hüyük, 1962, Summary of Results, Türk Arkeoloji Dergisi, Sayı: XII-1, 1962, Ankara , 1964, s. 36-40.
 - **MELLAART**, James; Çatal Hüyük Revisited, (Çatal Höyük'ün Yeniden Ziyareti), Halı, Cilt: 10, No: 6, Sayı: 42, Kasım/Aralık- 1988, s.21.
 - **NAGASAWA**, Prof. Ichiro; Satın Alma Yoluyla Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nin Koleksiyonuna Kazandırılan Urartu Eserlerinden Deri İle Kaplanmış Lahitin İçerisinden Alınan Deri ve Kumaş Parçasının Analizi, Anadolu Medeniyetleri Müzesi 1996 Yıllığı, Ankara, 1997, s. 209-211.
 - **RYDER**, M.L.; Report of Textiles from Çatal Hüyük, (Çatal Höyük'ün Tekstil Kayıtları)

Anatolian Studies, Volume: XV, s. 175- 176.

- **TÜRKER**, Lemi; **DEMİRCİ**, Şahinde; Şapinuva, Ortaköy (Çorum) Kazısından Elde Edilen Bir Tekstil Örneğinin Analizi,
XIII. Arkeometri Sonuçları Toplantısı, 26-30 Mayıs 1997, Ankara, s. 39-47.
- **TÜRKOĞLU**, Sabahattin; Anadolu Medeniyetleri,
Bilim Birlik Başarı, Yıl: 9, Sayı: 39, İzmir, s. 10- 14.
- **UĞURLU**, Aydın; Antik Çağ Dokuma Sanatı,
İlgi Dergisi, Kasım 1985, İstanbul, Yıl: 19, Sayı: 43, s. 11-17.
- **UZUNOĞLU**, Edibe; Tarih Öncesi ve Hitit Çağları Anadolu Uygarlıkları,
Sanat Dünyamız, Yıl: 9, Sayı: 27, 1983, İstanbul, s. 8- 29.

1.2. BAZI MÜZELERİMİZDE BULUNAN ARKEOLOJİK DOKUMA ARAÇ-GEREÇLERİ

1.2.1. Akdeniz Bölgesi

Türkiye’deki 7 Bölgemizden biri olan Akdeniz Bölgesi, Arkeolojik alan özellikleri açısından oldukça zengin bir bölgemizdir. Görevimin Isparta’da olması nedeniyle bu bölgedeki müzelere ulaşmam kolay olacağından, bölge içersindeki illerin müzelerinde daha ayrıntılı incelemelerde bulunabildim. Bazı müzelere de bizzat giderek fotoğraf çekme şansına sahip oldum. Araştırmaya konu olan ; **Burdur**, **Antalya**, **Alanya** ve **Isparta** arkeolojik alan özelliklerini fazlasıyla taşıyan yerleşim merkezlerimizdir.

Antik çağlarda “Polydorion” adıyla bilinen ve Cilalı Taş Devrinden başlayarak sürekli yerleşime sahne olan **Burdur**, günümüze ulaşan buluntu ve kalıntılar yanında, daha geç yüzyıllara ilişkin yapılarla Türkiye’nin önde gelen Arkeoloji ve Sanat Tarihi alanlarından biridir. Bugünkü Burdur İstasyonunun yanında erken Bronz Çağı’na ait Tarih öncesi yerleşim merkezleri bulunmuştur. Burdur’u da içine alan Pisidia Bölgesi, İlkçağda zaman zaman bağımsız, zaman zaman da Hitit, Frig ve Lidya’ya bağlıydı. Neolitik yerleşim alanlarından Hacılar ve Kuruçay da, arkeolojik kazılar sonucunda bir çok

dokuma araç-gereci bulunmuş ve buluntular, Burdur Müzesi ile Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesinde korunup sergilenmişlerdir.

Antalya, Anadolu'nun en eski yerleşim merkezlerinden biridir. En eskisi Yontma Taş Devri'ne ait olan Karain Mağarası'nda bir çok buluntu elde edilmiştir. M.Ö. 1900-1400 yıllarında Hitit İmparatorluğuna ait olan bu bölge, M.Ö. 67' de Roma topraklarına katıldı. Doğal bir liman özelliği taşıyan il, bu özelliğiyle Uygarlıkların ticari ve sosyal merkezlerinden biri olmuştur.

Antalya iline bağlı olan **Alanya** İlkçağda Korakesion adıyla bilinmekteydi. Prehistorik çağlara, Frig ve Hellenistik devirlere ait buluntular Alanya Müzesinde sergilenmektedir. Roma Döneminde önemli bir ticaret ve ulaşım merkezlerindendi.

Antik Çağda adı Baris olarak bilinen **Isparta**, Prehistorik döneme ait Hacılar ve Göndürle'de yapılan kazılar, Roma ve Bizans dönemine ait buluntular sonucu bölgenin önemli bir merkez olduğu anlaşılmıştır.

1.2.1.1. Burdur Müzesi

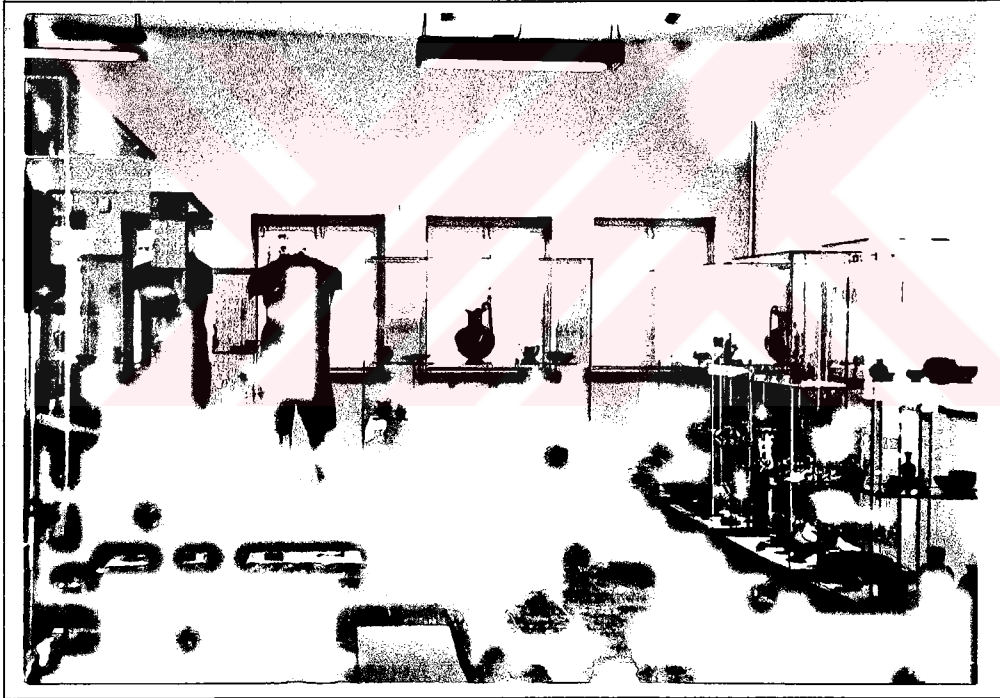
Burdur Müzesi, ilk olarak 10 Mayıs 1963 yılında, Osmanlı Devri mimari eserlerinden Bulgurlu Medresesinin bir bölümü olan kütüphanesinde depo olarak kurulmuş, 1966-1968 yıllarında bu kütüphanenin iki yönüne iki müze salonu yaptırılarak, Burdur ve çevresinden derlenen eserler bu salonlarda ayrıca müze bahçesinde sergilenmiş, 12 Haziran 1969 yılında ziyarete açılmıştır.

Müzenin ilk salonu heykellere ayrılmıştır. Burdur çevresindeki antik merkezlerden, bunlar arasında Kremna'dan getirilmiş heykeller ve büstler yer almaktadır. İkinci salon seramik eserlere ayrılmıştır. Vitrinlerde Hacılarda bulunan Neolitik Çağ kap kacağı ve figürinleri, Kalkolitik Çağ Taş Baltaları, İdoller, Ağırşaklar, Kemik eserler, Frig Devri Seramikleri, Pişmiş topraktan friz parçaları, Hellenistik devire ait Lekytos ve Aryballos tipinde testicikler, vazolar, Roma devri mermer Alabastronları, pişmiş toprak figürinleri, gözyaşı ve koku şişeleri, kandiller, kap-kacak, madeni ayna ve kaplar, altın,

gümüş, bronz süs eşyaları, yüzük taşları, kolyeler, Bizans devri seramik ve madeni kandiller, çeşitli şehir ve bölgelerin sikkeleri, Fenike cam eserleri sergilenmektedir.²

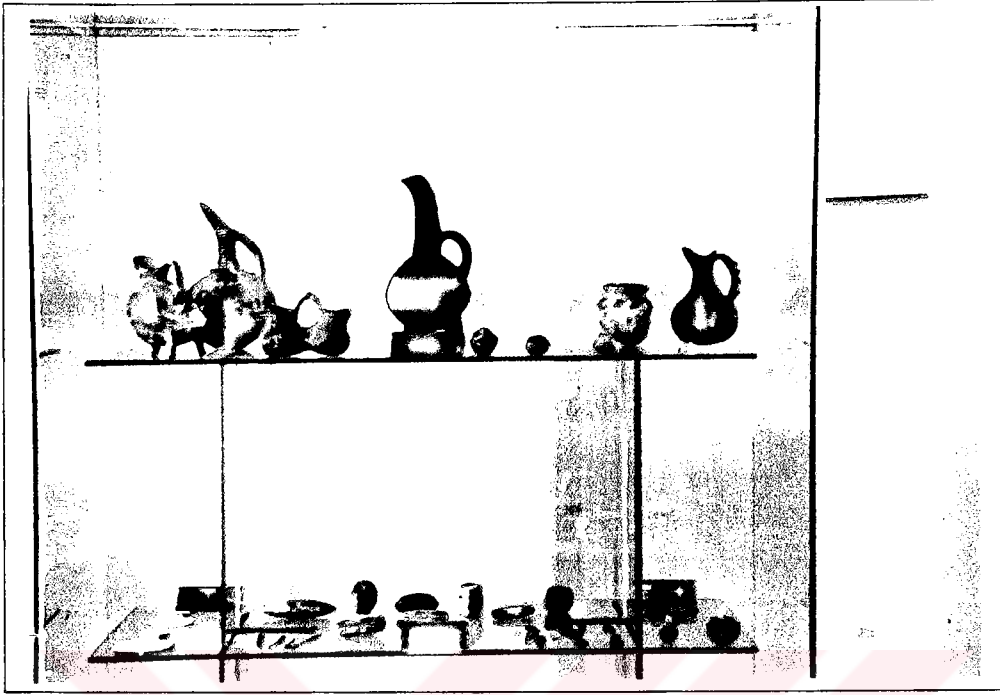
Kuruçay-Höyücek Kazı buluntuları müzede sergilenmesine karşın, Hacılar eserlerinin çoğu Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesine gitmiştir. Müzede dokuma araç-gereçlerinden satın alma yoluyla müze envanterine girmiş prehistorik döneme ait ağırşak ve tezgah ağırlıklarının tarihlendirilmesi Kuruçay Kazı Başkanı, Sn. Refik Duru tarafından kesin olarak yapıp envantere giren toplam 12 ağırşak vardır.

Burdur Müzesindeki araştırma yerinde incelenerek gerçekleştirilmiştir. Bu müzede çekilen resimlerde, arkeolojik eserler bölümünün genel görünümü, camekanlardaki Neolitik döneme ait ağırşak ve diğer taş, pişmiş toprak malzemelerin görüntüleri vardır.

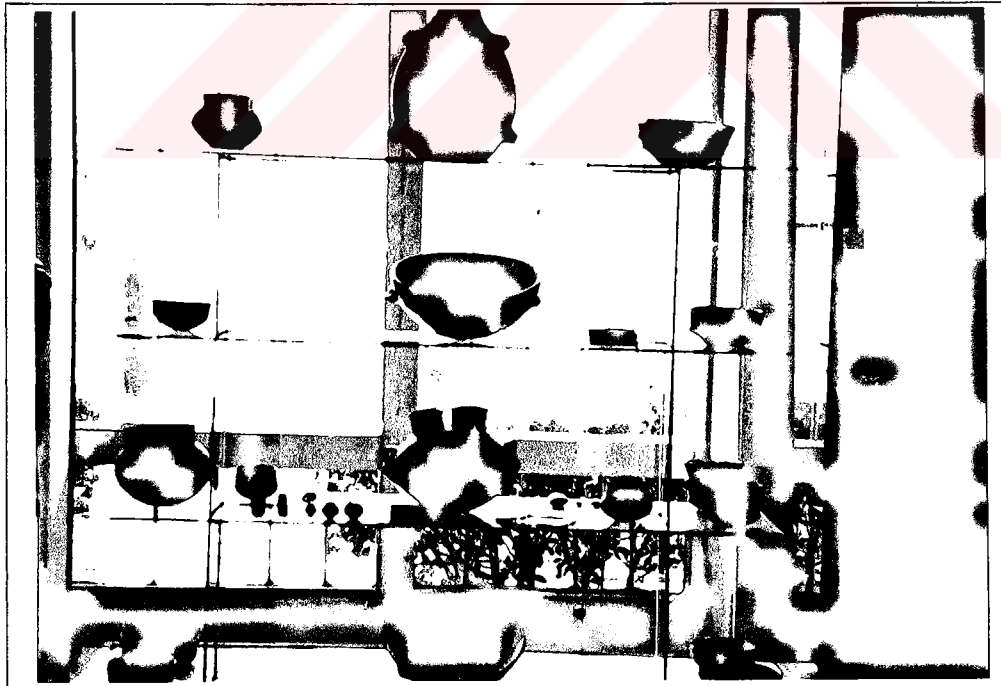

RESİM 1: Burdur Müzesi Arkeolojik Eserler Sergi Salonu genel görünümü.

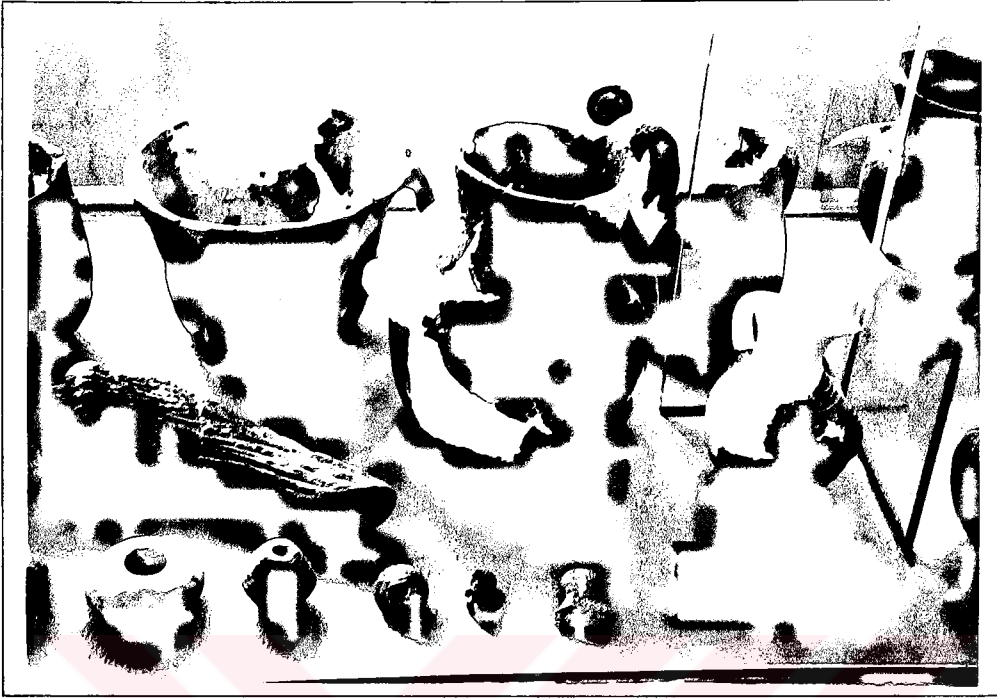
² Mehmet önder; Türkiye Müzeleri, Ankara, 1992, s. 66-67.

RESİM 2 : Burdur Müzesi Neolitik Dönem Vitrini Genel görünümü.

RESİM 3 : Burdur Müzesi Neolitik Dönem Vitrini Genel görünümü.

RESİM 4 : Eski Tunç Çağı Vitrini'ndeki Ağırsaklar.

RESİM 5 : Eski Tunç Çağı Vitrini'ndeki Ağırsaklar.

RESİM 6 : Eski Tunç Çağı Vitrini'ndeki Ağırsaklar

RESİM 7 : Eski Tunç Çağı Vitrini'ndeki Ağırsaklar.

**TABLO 1: BURDUR MÜZESİ ANADOLU KÖKENLİ ARKEOLOJİK DOKUMA
ARAÇ-GEREÇLERİ**

BULUNTUNUN ADI	MALZEMENİN ADI	DÖNEMİ	TANIMI	MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	ADEDİ
AĞIRŞAK	PİŞMİŞ TOPRAK	Prehistorik (İlk Tunç ve Kalkolitik)	Bezekli ve Bezezsiz , Ortası delikli	<u>KAZI</u> Kuruçay	5
AĞIRŞAK	KEMİK	Neolitik	Tomur Kemiginden ortası delikli	<u>KAZI</u> Kuruçay	2
TEZGAH AĞIRLIĞI	PİŞMİŞ TOPRAK	Neolitik ve Geç Kalkolitik	(L)biçimli, gövde üzerinde ip geçirmeye yarar delikli	<u>KAZI</u> Kuruçay	5
AĞIRŞAK	KERAMİK VE PİŞMİŞ TOPRAK- TERRACOTA	Tarihi saptanmamış ancak Prehistorik döneme ait	Analizi Yapılmamış	<u>SATIN</u> <u>ALMA</u>	582
AĞIRŞAK	TAŞ	//	//	//	119
AĞIRŞAK	PİŞMİŞ TOPRAK	//	//	//	28
TEZGAH AĞIRLIĞI	KERAMİK VE TERRACOTA	//	//	//	52
TEZGAH AĞIRLIĞI	TAŞ	//	//	//	12
TOPLAM +					805

1.2.1.2. Antalya Müzesi

Antalya’da ilk Müze, 1922 yılında Alaadin Camii’nde kurulmuş, bu müzeden Antalya ve çevresinden derlenen arkeolojik eserler depo edilmiştir. Daha sonra 1934 yılında bu müze deposu, Yivli Minare ve külliyesine taşınarak sergilenmiş, 1937 yılında ziyarete açılmıştır. Perge ve Side’de yapılan kazıların buluntuları ve toplanan eserlerle Müze zenginleşmiş, 1965 yılında şimdiki yeni binası yapılmaya başlanmış, 1972 yılında ziyarete açılmıştır. Antalya Müzesi, 1985 yılında yeniden düzenlenerek üçüncü kez açılışı yapılmıştır. Antalya Bölge Müzesinin 13 teşhir salonu, Çocuk Bölümü ve Açık Hava Galerileri bulunmaktadır. Kronolojik sıra ve konularına göre, sergileme şöyledir:

1. Doğa Tarihi ve Prehistorya Salonu: Jeolojik zamanlara ait çeşitli fosillerin yer aldığı üç vitrinden sonra; Anadolu’nun en eski yerleşmesi olan ve Alt Paleolitik’ten Roma Çağı’na kadar tüm kültürlerle ait kesintisiz stratigrafi veren Karain Mağarası’nda bulunan yontuk çakıllar, el baltaları, kemik aletler sergilenmektedir. Semayük yörede eski Tunç çağını tek başına temsil eden bir merkezdir. Eserlerin çoğunu mezar buluntuları oluşturur.

2. Küçük Eserler Salonu 1: M.Ö.12.-3. Y.Y.’a dek uzanan seramik eserler, makyaj malzemeleri, takılar vardır.

3. Tanrılar Salonu: Grek orijinallerinin M.S. 2.Y.Y.’a ait Roma kopyaları olan heykeller sergilenmektedir.

4. Küçük Eserler Salonu 2: M.Ö.4.Y.Y.’dan M.S. 6.Y.Y.’a dek uzanan değişik kültür eserleri sergilenmektedir. Salondaki su altı vitrininde ise, antik batık gemilerden çıkarılmış buluntular yer almaktadır.

5. İmparatorlar Salonu: Roma Heykeltıraşlığının ana karakterini oluşturan portrelerin en güzel örnekleri sergilenmektedir.

6. Mezar Kültürleri salonu: Salonda iki lahit Domitias Filiskas ve ailesine aittir. Diğer önemli lahit ise, Herakles konuludur.

7. Mozaik ve İkona Salonları: Antik Çağın ünlü düşünür, hatip, tarihçi ve matematikçilerinin isimleriyle yer alan Filozoflar Mozaği bu bölümün önemli eseridir.

8. Sikkeler Salonu: M.Ö.6. yüzyıldan günümüze kadar gelen 2500 yıllık Anadolu sikkeler basma geleneği, tekniği ve ekonomisi eğitsel bir düzen içinde izlenmektedir. Ayrıca altın ve gümüş defneler de bu bölümde bulunmaktadır.

9. Etnografya Salonları: 1.Salonda çiniler, porselenler, dini eserler, mühür, vefk ve saatler, ziynet eşyaları, kilitler ve anahtarlar ile giysiler sergilenmektedir. 2.Salonda halılar, silahlar sergilenmektedir.

10. Çocuk Bölümü: Salondaki vitrinlerde, antik çağların oyuncakları ile kumbaralar, çocuk seramik ve resimleri sergilenmektedir.³

Müzede bulunan dokuma araç-gereçleri; Buluntunun Adı, Malzemenin Adı, Müzeye geliş şekli ve Adedi sütunlarında Tablo 3’de verilmiştir. Ancak Müzeden verilen bilgilerde malzeme özellikleri, bulunduğu yer ve dönemine ait bilgiler verilmemiştir. Dönem olarak Arkeolojik özellik taşıyan, Prehistorik Dönemden Roma Dönemine dek geçen süredeki Dokuma araç-gereçlerinin listesi verilmiştir.

TABLO 2 :ANTALYA MÜZESİ ANADOLU KÖKENLİ ARKEOLOJİK DOKUMA ARAÇ-GEREÇLERİ

BULUNTUNUN ADI	MALZEMENİN ADI	MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	ADEDİ
AĞIRŞAK	PİŞMİŞ TOPRAK	SATIN ALMA+KAZI+BAĞIŞ+ZOR ALIM+DEPO	199
AĞIRŞAK	TAŞ	SATIN ALMA+KAZI+YÜZEY+ZOR ALIM	61
AĞIRŞAK	KEMİK	SATIN ALMA+DEPO+KAZI+YÜZEY+BAĞIŞ	20
TEZGAH AĞIRLIĞI	PİŞMİŞ TOPRAK	SATIN ALMA+KAZI+KURTARMA KAZISI+BAĞIŞ	11
TEZGAH AĞIRLIĞI	TAŞ	KAZI	1
TOPLAM +			292

³ Mehmet Önder, A.G.E.,s.50-54.

1.2.1.3. Alanya Müzesi

Alanya Müzesi, Alanya'nın batısında, Damлатаş Mağarası yakınındadır. 1967 yılında yeni binasında ziyarete açılmıştır. Müzenin iki ayrı salonu, birde bahçede açık sergilemesi vardır.

Arkeolojik eserler salonunda, Prehistorik çağlara ait pişmiş topraktan çanak çömlek ve parçaları, tek renkli kaplar, idoller, Bronz Çağı metal bilezikler, Frig devri hamam taşı, çengelli iğne (fibula) ve ok uçları, Lidya kapları, Hellenistik devir seramiğinden örnekler, Kandil ve figürler, Roma kap-kacağı, steller, heykeller, kitabeler, cam eşyalar, mozaikler, Bizans devri kandilleri ve daha başka eserler bulunmaktadır.

Etnografya Salonunda, Anadolu'nun Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı devrini içine alan İslam devirlerine ait eserlerle, Alanya ve çevresinden toplanan etnoğrafik malzeme sergilenmektedir.⁴

TABLO 3 : ALANYA MÜZESİ ANADOLU KÖKENLİ ARKEOLOJİK DOKUMA ARAÇ GEREÇLERİ

BULUNTUNUN ADI	MALZEMENİN ADI	BULUNDUĞU YER	MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	ADEDİ
AĞIRŞAK	PIŞMIŞ TOPRAK	SİLİFKE	ANKARA ARK.MÜZESİ	4
AĞIRŞAK	PIŞMIŞ TOPRAK	—	EMNİYET AMİRLİĞİ	2
AĞIRŞAK	TAŞ	SİLİFKE	ANKARA ARK.MÜZESİ	1
TEZGAH AĞIRLIĞI	PIŞMIŞ TOPRAK	SİLİFKE	ANKARA ARK.MÜZESİ	1
TOPLAM +				8

1.2.1.4. Isparta Müzesi

Isparta Müzesi 1985 yılında yeni binasında hizmete açılmıştır. İki katlı müzenin zemin katındaki ilk salon Etnoğrafik eserlere ayrılmıştır. Bu salonda Isparta ve çevresi dokumaları ile ilgili bez, hasır ve kilim tezgahları yer alır. Vitrinlerde yöre giysileri, süs

⁴ Mehmet Önder; A.G.E., s. 55.

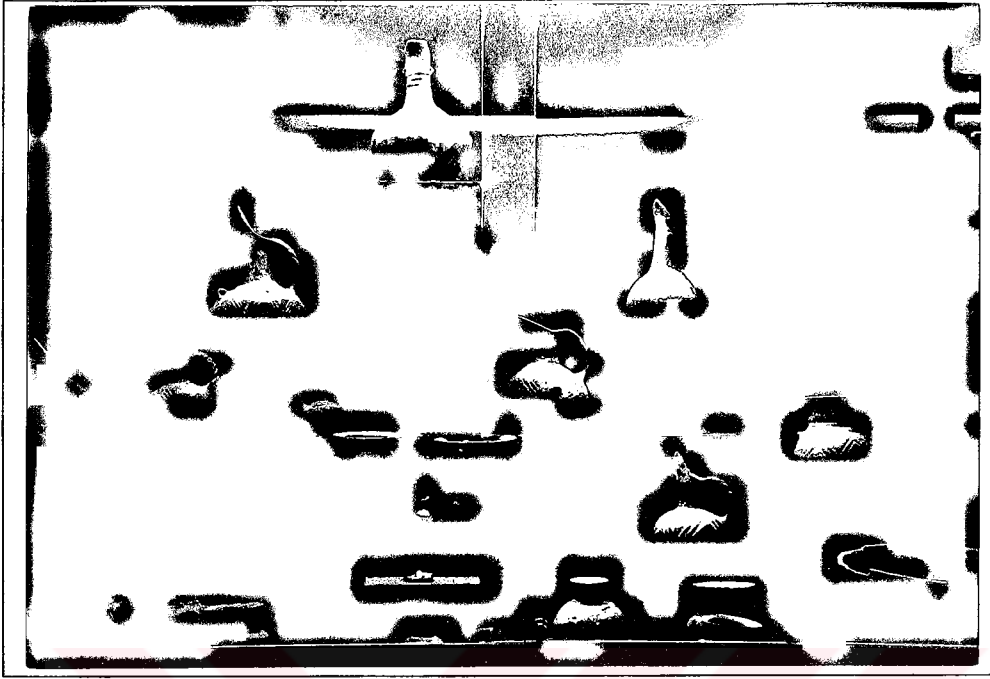
takıları, aynalar, yazma, peşkir, uçkur gibi el işleri, kahve takımları, tesbihler, tartı aletleri, mutfak eşyaları sergilenmektedir.

İkinci Salon Yörük Çadırlarına ayrılmıştır. Isparta çevresindeki Yörüklerin çadırları ve ev eşyaları, ayrıca tarım aletleri ve tarımla ilgili etnoğrafik malzeme, örneklerle gösterilmektedir. Müze'nin üst kat salonunda, Türk Halı örnekleri (Uşak, Gördes, Çanakkale, Bergama, Antalya, Nevşehir, Kırşehir, Kayseri, Konya ve Doğu Anadolu Halıları) ile Isparta Halıcılığından seçkin örnekler verilmiştir. Halı sanatını el tezgahları ile sürdürmekte olan Isparta, kendine özgü renk, desen ve kalitesi olan halılarını bu müzede örneklemiştir.⁵

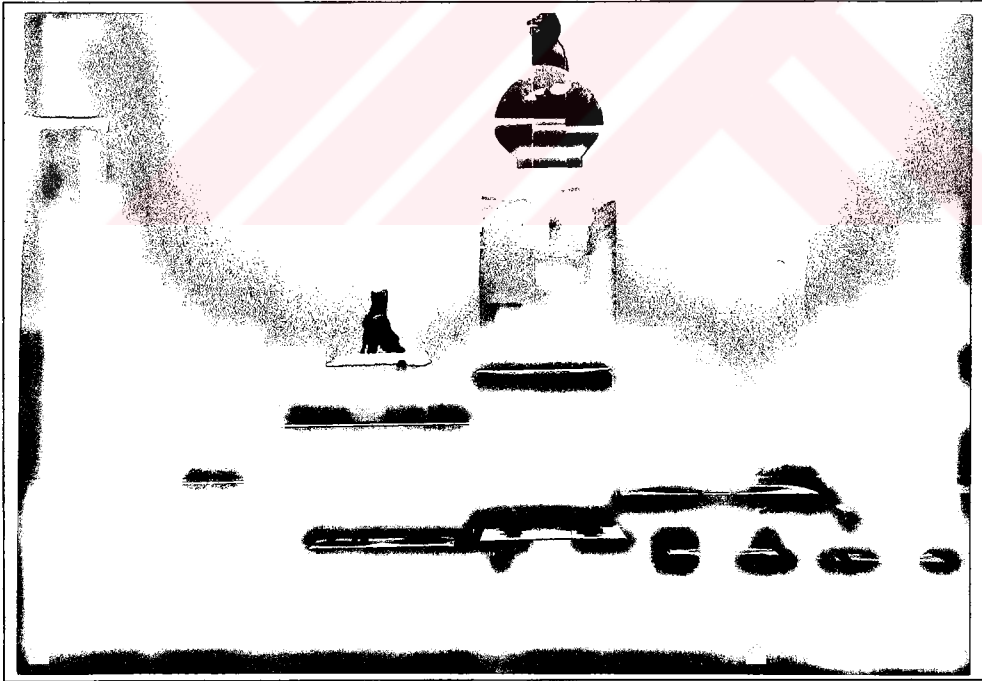
Müze'nin alt kat salonunun bir odası Arkeolojik eserlere ayrılmıştır. Gerek Gündürle kazılarında ele geçen, gerekse satın alma yoluyla müzeye kazandırılan bu eserlerin bir kısmı, Eski Tunç Çağı'na ait dokuma malzemeleridir.

Müze bahçesinde Isparta ve çevresinden derlenen arkeolojik eserler yer almaktadır. Müzede ayrıca üç bin adetlik bir sikke koleksiyonu bulunmaktadır. Resimlerde, Eski Tunç Çağı'na ait vitrinlerin genel görünümü ile bu vitrinlerdeki dokuma araç- gereçleri'nin ayrıntıları gösterilmektedir.

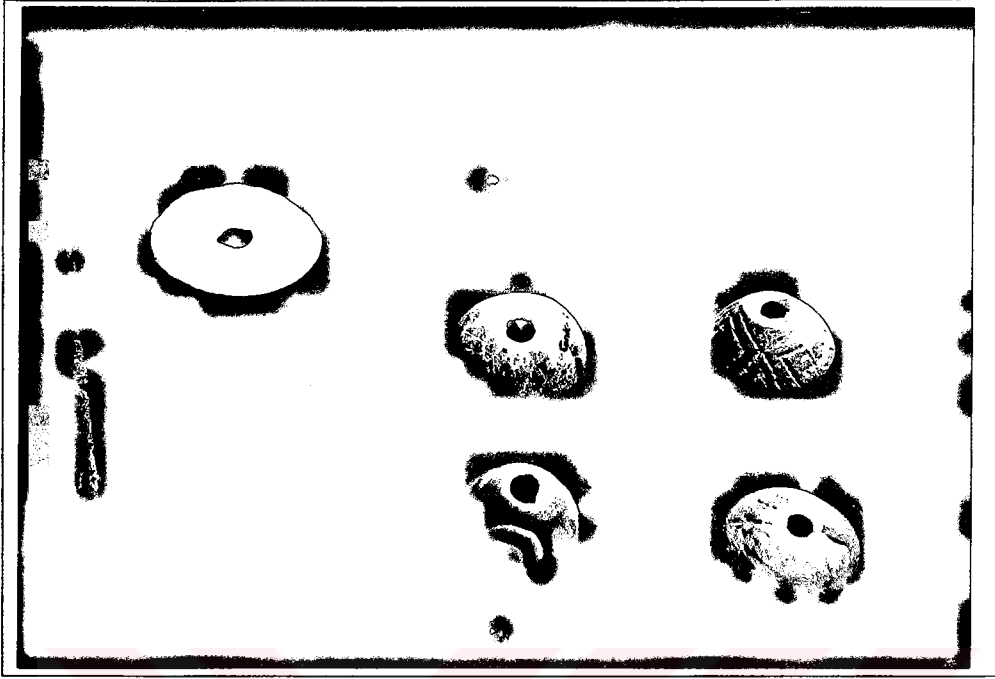
⁵ Mehmet Önder; A.G.E., s. 115.

RESİM 8 : Isparta Müzesi Eski Tunç Çağı Vitrini Genel Görünüm

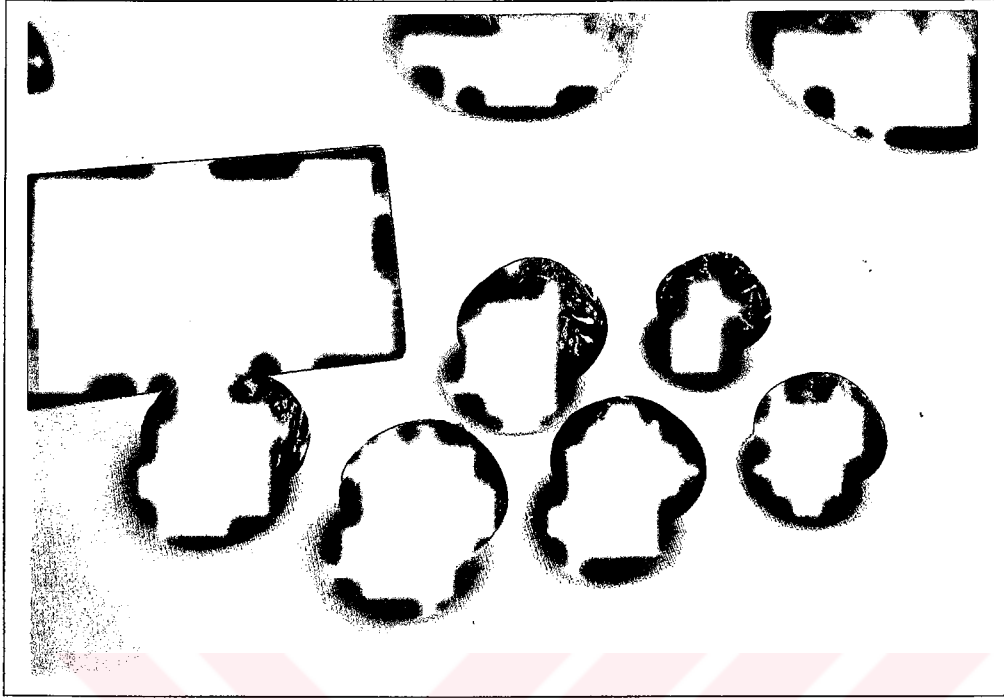
RESİM 9 : Isparta Müzesi Eski Tunç Çağı Vitrini Genel Görünüm

RESİM 10 : Eski Tunç Vitriini Dokuma malzemelerinin genel görünümü

RESİM 11 : Isparta Müzesi, Eski Tunç Vitriini Dokuma malzemelerinin genel görünümü

RESİM 12 : Isparta Müzesi, Taş, Pişmiş Toprak Ağırşak ve Tezgah Ağırlıkları.

Isparta Müzesi, müze müdürlüğünden verilen bilgilere göre Satın Alma yoluyla gelen dokuma araç- gereçleri in situ yoluyla tarihlendirilmektedir. Bu yüzden 1989 yılı öncesi müzeye satın alma yoluyla gelen malzemelerin tarihlendirmesi kesin değildir. Ancak 1989 yılından itibaren Isparta Müzesinin kendi bünyesinde yaptığı Müze Kurtarma Kazıları ile Gündürle'den ele geçen malzemelerin verilen tarihleri kesindir.

**TABLO 4 : ISPARTA MÜZESİ ANADOLU KÖKENLİ ARKEOLOJİK
DOKUMA ARAÇ- GEREÇLERİ**

BULUNTUNUN ADI	MALZEMENİ N ADI	DÖNEMİ	MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	ADEDİ
AĞIRŞAK	PİŞMİŞ TOPRAK	ESKİ TUNÇ	SATIN ALMA+BAĞIŞ+ DEVİR+GÖNDÜRLE KURTARMA KAZISI	107*
AĞIRŞAK	TAŞ	PREHİSTORİK	BAĞIŞ	5*
TEZGAH AĞIRLIĞI	PİŞMİŞ TOPRAK	PREHİSTORİK	DEVİR+SATIN ALMA	9*
TOPLAM +				121

(*) Yıldız işareti adetleri verilen malzemelerin çok belirgin olanların bazılarının tanımlayıcı özelliklerini vermektedir.

- Çap: 3.1 cm. Kal: 1.2 cm. Elle yapılmış, ortası delikli, ön yüzünde çepeçevre ince uçlu sert bir cisimle çizilerek çift çizgili üçgenler sıra ile işlenmiştir. Arka yüzü sadedir.
- Çap: 9.4 cm. Yük: 3.4 cm. Ortası delik. Deliğin bir tarafı daha geniştir. Her iki yüzde bombeli değil, basıktır. Yuvarlak pastayı andırır, geniş deliğin olduğu yüzde 5 çentik vardır. Her halde, küçük bir çocuğun parmak izleri olmalıdır.
- Çap: 8 cm. Yük: 4 cm. Elle yapılma, Ortasındaki delik, bir yüzünde geniş diğer yüzünde daha dardır. Bezemesizdir. Üzerinde hafif bir patina vardır.
- Çap: 7.2 cm. Yük: 3.7 cm. Elle yapılma. Ortası delik, yüzler bombelidir. Bir yüzünde 5 adet içeriye doğru bastırılarak daire oluşturulmuştur.
- Çap: 7.9 cm. Yük: 4.2 cm. Elle yapılma. Her iki yüz bombeli. Ortasında delik vardır. Bezemesizdir.
- Çap: 2.4 cm. Yük: 1.2 cm. Delik çapı: 0.4 cm. Mermer rengine yuvarlak şekilli, basık yassı gövdeli, yuvarlak delikli, bir yüzü düzgün, diğer yüzü aşınmış.
- Malzemesi Taş. Yük: 1.1 cm. Çap: 2.3 cm. Yarım daire şeklinde üzeri siyah astar boyalı. Tam tepeden ortasından yuvarlak delik geçmektedir. (Çapı 3 mm.) Çap kısmında paralel 2 sıra halinde çepeçevre 2 çizgi ile süslenmiştir.

- Malzemesi Taş. Gen: 2 cm. Delik Çapı: 0.5 cm. Şekli 2 yarım kürenin birleşmiş hali. Beyaz renkli, perdahlı kenarları keskindir. Ortası yuvarlak, delikli. Bir yüzü sağlam, bir yüzü tahrip olmuş.
- Tezgah Ağırlığı. Malzemesi Pişmiş Toprak. Dönemi Eski Tunç. Uz: 9.5 cm. Kal: 2.8 cm. Gen: 3.5 cm. Gri hamurlu elde yapılmıştır. Muza benzer bir ucu sivridir. Bir uçta yuvarlak ip deliği vardır. Bir uç kırıktır.
- Ağırşak. Malzemesi Pişmiş toprak. Dönemi Eski Tunç. Müzeye gelişi, Göndürle Kurtarma Kazısı. Yük: 2.2 cm. Gen: 3.7 cm. Gri renk hamurlu, perdahlı, siyah astarlı, dışa çıkık oval karınlı, geniş yuvarlak delikli.
- Ağırşak. Malzemesi Pişmiş toprak. Dönemi Eski Tunç. Müzeye gelişi, Göndürle Kurtarma Kazısı. Yük: 2.6 cm. Gen: 3 cm. Koyu gri, renk hamurlu, perdahlı, dışa çıkık yuvarlak karınlı, dikine yuvarlak delikli, karın kısmında helezon yivlerle süslemeli.

1.2.2. Karadeniz Bölgesi Müzeleri

1.2.2.1. Sinop Müzesi

Sinop'ta müze kurma girişimleri 1921 yılında başlar. O zamanlar Sinop Ortaokulu deposunda toplanan müzelik eserler, 1926 yılında bir ilkokul, 1923 yılında da Sinop'taki Selçuklu devri eserlerinden Alaeddin Medresesi'ne taşınmış, 1941 yılında burada ziyarete açılmıştır. 1967 yılında yeni bir müze inşaatına başlanmıştır. Müze 1970 yılında tamamlanarak ziyarete açılmıştır.

Sinop Müzesi, üç bölümden oluşmaktadır. Arkeolojik eserler bölümünde, Prehistorik eserlerle, Hitit, Hellenistik, Frig, Roma ve Bizans devirlerine ilişkin çeşitli pişmiş toprak, cam, taş, maden ve seramikler bu salonda sergilenmiştir.

Etnoğrafik eserler bölümünde, bölgenin etnoğrafik eserleri yanında işlemeli kadın ve erkek giyimleri, çeşitli süs ve mutfak eşyaları ile gümüş, altın kakma kesici ve ateşli silahlar bulunmaktadır.

Halı ve Yazma eserler bölümünde, VI. ve XVIII. Yüzyıl Ladik, Gördes halı örnekleri, el yazması eserler, rahleler sergilenmektedir.⁶

TABLO 5 : SİNOP MÜZESİ ANADOLU KÖKENLİ ARKEOLOJİK DOKUMA ARAÇ-GEREÇLERİ

BULUNTUNUN ADI	MALZEMENİN ADI	DÖNEMİ	ADEDİ
AĞIRŞAK	PİŞMİŞ TOPRAK	İLK TUNÇ	25
TOPLAM +			25

1.2.2.2. Samsun Müzesi

Samsun'da Fuar alanında bulunan Arkeoloji- Etnoğrafya Müzesi'nin inşaatına 1976 yılında başlanmış ve 19 Mayıs 1981 günü ziyarete açılmıştır.

Müze orta salon ve simetrik olarak yapılmış iki salondan ibarettir. Orta salonda antik Amisos kentinde ortaya çıkarılan Roma imparatoru Alexander Severus zamanında yaptırılan ve M.S. 5. yüzyıl sonlarında Bizans döneminde tamir edilen mozaik sergilenmektedir. Bu salondaki en göz alıcı eser olan mozaik taban üzerine çeşitli mitolojik sahneler simetrik olarak işlenmiştir.

Yine bu bölümde Klasik, Hellenistik, Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerine ait sikkeler sergilenmektedir.

Orta salonun sağ tarafında yer alan salonda Samsun ve çevresinde ele geçen Kalkolitik, İlk Tunç, Hitit, Hellenistik ve Roma dönemlerine ait eserler kronolojik olarak sergilenmektedir.

Bunlardan Bafra İlçesi, İkiztepe Köyü'ndeki İkiztepe Höyüğü'nde İstanbul Üniversitesi'nce yapılan sistemli arkeolojik kazılarda ele geçirilen Kalkolitik, İlk Tunç ve Hitit çağlarına ait bronz, kemik, taş ve pişmiş toprak eserler ayrı bir önem taşımaktadır. Her iki yüzü kabartmalı bronzdan Tören mızrak ucu, İkiztepe halkının maden sanatında ne kadar ileri bir seviyede olduğunu gösteren en güzel örneklerden birisidir. Ayrıca

⁶ Mehmet Önder; A.G.E., s. 238-239.

İkiztepe’de bulunan; İlk Tunç Çağı’na ait ameliyatlı kafatasları da müzenin dikkat çeken bir bölümünü oluşturmaktadır.⁷

İkiztepe de ele geçen buluntular arasında dokuma araç ve gereçlerinin çokluğu, bu bölgenin dokuma işlerinde çok ilerlemiş ve önemli bir uğraşlarının olduğunu da kanıtlamaktadır. Bugün hala devam eden kazılar sonucu ele geçen buluntularda, dokuma malzemelerinin zenginliği Kazı Sonuçları Raporlarında yayınlanmaktadır. Bu malzemelerin çokluğu ve malzeme özelliklerinin çeşitliliği nedeniyle tablo oldukça uzun ve ayrıntılı olmuştur.

**TABLO 6 : SAMSUN MÜZESİ ANADOLU KÖKENLİ ARKEOLOJİK
DOKUMA ARAÇ- GEREÇLERİ**

BULUNTUNUN ADI	MALZEMENİN ADI	DÖNEMİ	MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	BULUNDUĞU YIL	ADETİ
AĞIRŞAK	PİŞMİŞ TOPRAK	İLK TUNÇ	HİBE	1969	1
AĞIRŞAK	”	”	*Bafra-Gökçe boğaz Yüzey Araştırması *Dedetepe Yüzey Araş. *İkiztepe Yüzey Araş.	1971	9
TEZGAH AĞIRLIĞI	”	”	İKİZTEPE YÜZEY ARAŞ.	1973	18
AĞIRŞAK	P.T.= 137 ADET TAŞ= 1 ADET KEMİK=15 ADET	”	*İkiztepe Kazısı (1974) *Takkeköy *Kale doruğu Kazısı (1941- 1942)	1974	153
TEZGAH AĞIRLIĞI	PİŞMİŞ TOPRAK	”	*Samsun Bölgesi (1941-42) *Dündartepe (1941-42) *İkiztepe (1974)	1974	71
AĞIRŞAK	P.T.= 67 KEMİK= 1	”	İKİZTEPE (1975)	1975	68

⁷ Mehmet Önder; A.G.E., s. 234-235.

TEZGAH AĞIRLIĞI	PİŞMİŞ TOPRAK	”	İKİZTEPE (1975)	1975	84
AĞIRŞAK	PİŞMİŞ TOPRAK	”	İKİZTEPE (1976)	1976	102
TEZGAH AĞIRLIĞI	PİŞMİŞ TOPRAK	”	İKİZTEPE (1976)	1976	68
FİRÇA SAPI	PİŞMİŞ TOPRAK	”	İKİZTEPE (1976)	1976	2
AĞIRŞAK	PİŞMİŞ TOPRAK	”	İKİZTEPE (1977)	1977	84
TEZGAH AĞIRLIĞI	PİŞMİŞ TOPRAK	”	İKİZTEPE (1977)	1977	164
AĞIRŞAK	P.T.	”	İKİZTEPE (1978)	1978	25
TEZGAH AĞIRLIĞI	PİŞMİŞ TOPRAK	”	İKİZTEPE (1978)	1978	80
AĞIRŞAK	P.T.= 122 KEMİK= 1	”	123 Adeti İkiztepe Kazısı 1 Adeti Satın Alma	1979	124
TEZGAH AĞIRLIĞI	PİŞMİŞ TOPRAK	”	İKİZTEPE (1979)	1979	240
AĞIRŞAK	P.T.= 156 KEMİK= 1 TAŞ= 1	”	İKİZTEPE (1980)	1980	158
TEZGAH AĞIRLIĞI	PİŞMİŞ TOPRAK	”	İKİZTEPE (1980)	1980	329
FİRÇA SAPI	PİŞMİŞ TOPRAK	”	İKİZTEPE (1980)	1980	2
AĞIRŞAK	P.T.= 35 KEMİK= 5	”	İKİZTEPE (1981)	1981	40
TEZGAH AĞIRLIĞI	P.T.	”	İKİZTEPE (1981)	1981	100

AĞIRŞAK	P.T.	”	İKİZTEPE (1982)	1982	51
TEZGAH AĞIRLIĞI	PİŞMİŞ TOPRAK	”	İKİZTEPE (1982)	1982	55
FİRÇA SAPI	PİŞMİŞ TOPRAK	”	İKİZTEPE (1982)	1982	1
AĞIRŞAK	PİŞMİŞ TOPRAK	”	İKİZTEPE (1983)	1983	21
TEZGAH AĞIRLIĞI	PİŞMİŞ TOPRAK	”	İKİZTEPE (1983)	1983	46
AĞIRŞAK	P.T.= 38 KEMİK= 1	”	İKİZTEPE (1984)	1984	39
TEZGAH AĞIRLIĞI	PİŞMİŞ TOPRAK	”	İKİZTEPE (1984)	1984	75
FİRÇA SAPI	P.T.	”	İKİZTEPE (1984)	1984	2
AĞIRŞAK	P.T.= 38 KEMİK= 1	”	İKİZTEPE (1985)	1985	35
TEZGAH AĞIRLIĞI	PİŞMİŞ TOPRAK	”	İKİZTEPE (1985)	1985	31
FİRÇA SAPI	PİŞMİŞ TOPRAK	”	İKİZTEPE (1985)	1985	4
AĞIRŞAK	P.T.= 39 KEMİK= 4	”	İKİZTEPE (1986)	1986	43
TEZGAH AĞIRLIĞI	PİŞMİŞ TOPRAK	”	İKİZTEPE (1986)	1986	144
FİRÇA SAPI	PİŞMİŞ TOPRAK	”	İKİZTEPE (1986)	1986	5
AĞIRŞAK	P.T.= 32 KEMİK= 7	”	İKİZTEPE (1987)	1987	39
TEZGAH AĞIRLIĞI	P.T.	”	İKİZTEPE (1986)	1987	196

AĞIRŞAK	P.T.= 21 KEMİK= 5	”	İKİZTEPE (1988)	1988	26
TEZGAH AĞIRLIĞI	PİŞMİŞ TOPRAK	”	İKİZTEPE (1988)	1988	109
FIRÇA SAPI	PİŞMİŞ TOPRAK	”	İKİZTEPE (1988)	1988	2
AĞIRŞAK	P.T.= 21 KEMİK= 5	”	İKİZTEPE (1989)	1989	39
TEZGAH AĞIRLIĞI	PİŞMİŞ TOPRAK	”	İKİZTEPE (1989)	1989	89
FIRÇA SAPI	PİŞMİŞ TOPRAK	”	İKİZTEPE (1989)	1989	2
AĞIRŞAK	P.T.= 23 KEMİK= 16	”	İKİZTEPE (1990)	1990	39
TEZGAH AĞIRLIĞI	PİŞMİŞ TOPRAK	”	İKİZTEPE (1990)	1990	93
FIRÇA SAPI	PİŞMİŞ TOPRAK	”	İKİZTEPE (1990)	1990	1
AĞIRŞAK	P.T.= 22 KEMİK= 6	”	İKİZTEPE (1991)	1991	28
TEZGAH AĞIRLIĞI	P.T.	”	İKİZTEPE (1991)	1991	90
FIRÇA SAPI	PİŞMİŞ TOPRAK	”	İKİZTEPE (1991)	1991	3
AĞIRŞAK	P.T.= 29 KEMİK= 15	”	İKİZTEPE (1992)	1992	44
TEZGAH AĞIRLIĞI	PİŞMİŞ TOPRAK	”	İKİZTEPE (1992)	1992	66
AĞIRŞAK	P.T.= 19 KEMİK= 7	”	İKİZTEPE (1993)	1993	26

TEZGAH AĞIRLIĞI	PİŞMİŞ TOPRAK	”	İKİZTEPE (1993)	1993	295
FIRÇA SAPI	PİŞMİŞ TOPRAK	”	İKİZTEPE (1993)	1993	3
AĞIRŞAK	P.T.= 16 KEMİK= 1	”	İKİZTEPE (1994)	1994	17
TEZGAH AĞIRLIĞI	PİŞMİŞ TOPRAK	”	İKİZTEPE (1994)	1994	54
FIRÇA SAPI	PİŞMİŞ TOPRAK	”	İKİZTEPE (1994)	1994	2
AĞIRŞAK	P.T.= 21 KEMİK= 5	”	İKİZTEPE (1995)	1995	26
TEZGAH AĞIRLIĞI	PİŞMİŞ TOPRAK	”	İKİZTEPE (1995)	1995	224
FIRÇA SAPI	PİŞMİŞ TOPRAK	”	İKİZTEPE (1995)	1995	1
AĞIRŞAK	P.T.= 42 KEMİK= 25	”	İKİZTEPE (1996)	1996	67
TEZGAH AĞIRLIĞI	PİŞMİŞ TOPRAK	”	İKİZTEPE (1996)	1996	132
FIRÇA SAPI	P.T.	”	İKİZTEPE (1996)	1996	4
AĞIRŞAK	P.T.= 26 KEMİK= 6	”	İKİZTEPE (1997)	1997	32
TEZGAH AĞIRLIĞI	PİŞMİŞ TOPRAK	”	İKİZTEPE (1997)	1997	51
AĞIRŞAK	P.T.= 21 KEMİK= 2	”	İKİZTEPE (1998)	1998	23
TEZGAH AĞIRLIĞI	P.T.	”	İKİZTEPE (1998)	1998	35
TOPLAM +					4334

1.2.3. İç Anadolu Bölgesi Müzeleri

1.2.3.1. Akşehir Müzesi

Akşehir Müzesi, Akşehir Taş Müzesi olarak bilinmektedir. Konya'ya bağlı Akşehir'de (Taş Medrese) diye adlandırılan Sahip Ata Medresesinde, 1961 yılında ziyarete açılmıştır. Medrese, 1250 yılında Selçuklu devleti baş vezirlerinden Sahip Ata Fahreddin Ali tarafından yaptırılmıştır. Avlulu (açık) medreseler tipindedir.

Medrese avlusunda ve tonoz kubbeli medrese odalarında Akşehir ve çevresinden derlenen Roma ve Bizans devirlerine ait kitabeler, mezar stelleri, mimari parçalarla, Selçuklu ve Osmanlı devirlerine ait mezar taşları, kitabeler ve mimari parçalar sergilenmektedir. Özellikle Selçuklu devri resimli mezar taşları müzenin en değerli eserleri arasındadır. Müze bahçesinde yazı ve süsleme yönünden sanatlı bulunan Akşehir mezar taşları yer almaktadır.⁸

**TABLO 7 : AKŞEHİR MÜZESİ ANADOLU KÖKENLİ ARKEOLOJİK
DOKUMA ARAÇ-GEREÇLERİ**

BULUNTUNUN ADI	MALZEMENİN ADI	DÖNEMİ	TANIMI	MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	ADEDİ
AĞIRŞAK	PİŞMİŞ TOPRAK	ESKİ TUNÇ	1.Kal:0.012 m. Çap:0.024 m. 2.Yük:0.025 m. Çap:0.04m. Delik çapı:0.007m. 3.Yük:0.03 m. Gen:0.046 m. 4.Yük:0.027 m. Gen:0.037 m. 5. Yük:0.054 m. Çap:0.078 m.	SATIN ALMA	5*
AĞIRLIK	PİŞMİŞ TOPRAK	ESKİ TUNÇ	1.Kal:0.025 m. Çap:0.092 m. 2.Yük:0.083 m. Gen:0.064 m.	SATIN ALMA	2*
TOPLAM +					7

*Yıldız işareti Pişmiş Toprak Ağırşak malzemelerin tanımlarını göstermektedir:

- Siyah astarlı, gri hamurlu olup elde yapılmıştır. Yuvarlak şekillidir. Ortası deliktir. Üzerinde birbirine paralel dikey yivler vardır. İçleri beyaz macunludur.
- Gri hamurlu, iyi pişmiş, elde yapılmıştır. Tabanlarından yapışmış iki kesik koni şeklinde olup tepelerden geçen iğ deliği oldukça düzgündür. Her iki eğri yüzde, iç içe geçer “^” şeklinde çizgiden oluşan dört grup süslemeyi oluşturmaktadır. Eser oldukça sağlam durumdadır.
- Keban, İbrahim şah Höyüğünden bulunma, siyahımsı boz renkli pişmiş topraktan basık bir küreyi andıran ağırşaktır. Bir tarafından delik kısmı hafif sivriltilmiştir. Ufak kırıkları vardır.

⁸ Mehmet Önder; A.G.E., s. 206.

- Keban, İbrahim Şah Höyüğünden bulunma, açık kiremit rengi pişmiş topraktan bir ağırsaktır. Üstten basık bir küreye benzer. Yuvarlak delik kısımları düzleştirilmiştir. Delik kısımlarında ve gövde de hafif kırıkları vardır.
- Kirli beyaz renkli pişmiş topraktan bir ağırsaktır. Şekil olarak üstten basık bir küreye benzer. Üstünden diklemesine yuvarlak bir deliği vardır. Üzerini çeşitli çizgiler ve birbirini içine geçmiş eğik açılar süsler. Bir yüzde delik kısmında ve gövdede kırıklar vardır.

* Yıldız işareti Pişmiş Toprak Ağırlıkların tanımlarını göstermektedir:

- Kiremit rengi pişmiş topraktan disk şeklindeki bir ağırlıktır. Bir kenarında bağlama yeri oyulmuştur. Bu deliğin kenarlarında kir izleri vardır.
- Boz renkli, pişmiş topraktan bir ağırlıktır. Şekil olarak düzgün olmayan bir koniye benzer. Üst kısmı hafif sivrice olup, aşağıya doğru genişleyip, tabanda ise bir daire ile sonuçlanır. Üst kısmına yakın bir yerde yuvarlak deliği vardır. Başlangıç kısmından hafif kırıktır.

1.2.3.2. Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi

Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nin bulunduğu Mahmut Paşa Bedesteni, Fatih Sultan Mehmed'in sadrazamı Mahmud Paşa tarafından 1464-1471 yılları arasında yaptırılmıştır. Müzenin teşhir salonu olarak kullanılan Bedesten'in dört ayağa oturan 10 kubbeli büyük bir salonu vardır. Salonu çeviren dükkanlar kaldırılmış, ancak batı yönünde 45 dükkan bırakılmıştır. Öteki dükkanların yerleri teşhir salonları olarak düzenlenmiştir. Müzenin depoları alt katlardadır. Revaklı avlunun bulunduğu 2. Katta laboratuvar, depolar ve atölyeler, 3. Katta ise, müze idare üniteleri, kütüphane ve konferans salonu vardır.

Teşhir Salonlarındaki eserler 2 bölümdür. Kubbelerle örtülü orta salon taş eserlere, yan salonlarda küçük buluntulara ayrılmıştır. Taş eserler bulundukları biçimde sergilenmiştir. Arkeolojik buluntular ise kronolojik bir düzen içersindedir. Orta salondaki taş eserler Alacahöyük, Aslantepe, Karkamış, Sakçagözü gibi Hitit İmparatorluk ve Geç Hitit devrine ilişkin merkezlerden getirilmiştir.

Yan salonlardaki sergileme düzeni şöyledir:

Paleolitik Çağ: Anadolu’da Paleolitik kültüre Ankara çevresinde, Maraş ve Hatay bölgesinde, Orta Karadeniz’de, Trakya’da, Isparta ve Antalya bölgesinde nehir ve kıyı şeritleri ile mağaralarda rastlanmıştır. Bu merkezlerin en önemlisi Antalya’nın 27 km. kuzey-batısında, Şamdağı’nın kalkerli etekleri üzerinde bulunan Karain Mağarasıdır. Buradaki bir vitrinde bu çağa ait örnekler verilmektedir. (RESİM 13)

RESİM 13 : Anadolu Medeniyetleri müzesi Paleolitik Çağ- Karain Mağarası buluntularından keçi derisi.

Neolitik Çağ: Anadolu’da M.Ö. 7 bine kadar ulaşan bu çağın Çatal höyük ve Hacılar gibi iki eski merkezinden eserler gösterilmiştir.

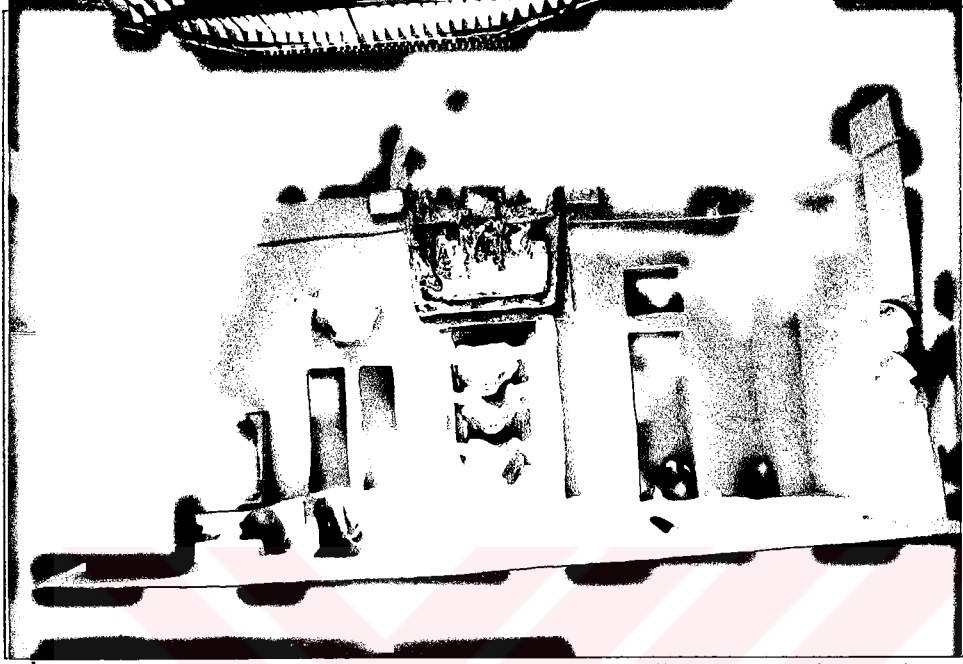
Müzede çatal Höyük’te bulunan ve tapınak olarak kullanılan bir odanın kendi büyüklüğünde bir modeli yapılmıştır. (RESİM 14)

Vitrinlerde gerek çatal höyük’te, gerekse Burdur civarındaki Hacılar’da bulunan eserler teşhir edilmektedir. Bunlar arasında topraktan veya muhtelif taşlardan yapılmış kadın figürlerinin, Ana Tanrıçayı temsil ettiklerinden şüphe edilemez.

Obsidyen ve çakmak taşı aletler, tek renkli belirli biçimlerdeki çanak çömlekler, damga mühür ve süs eşyaları bu çağın önemli eserleri arasındadır. (RESİM 15)

Kalkolitik Çağ: Bu çağın başlıca özelliği, taş, kemik ve ağaç aletlerin yanında madeninde kullanılmaya başlanmış olmasıdır. Anadolu’da pek çok höyük’te bu çağa ait

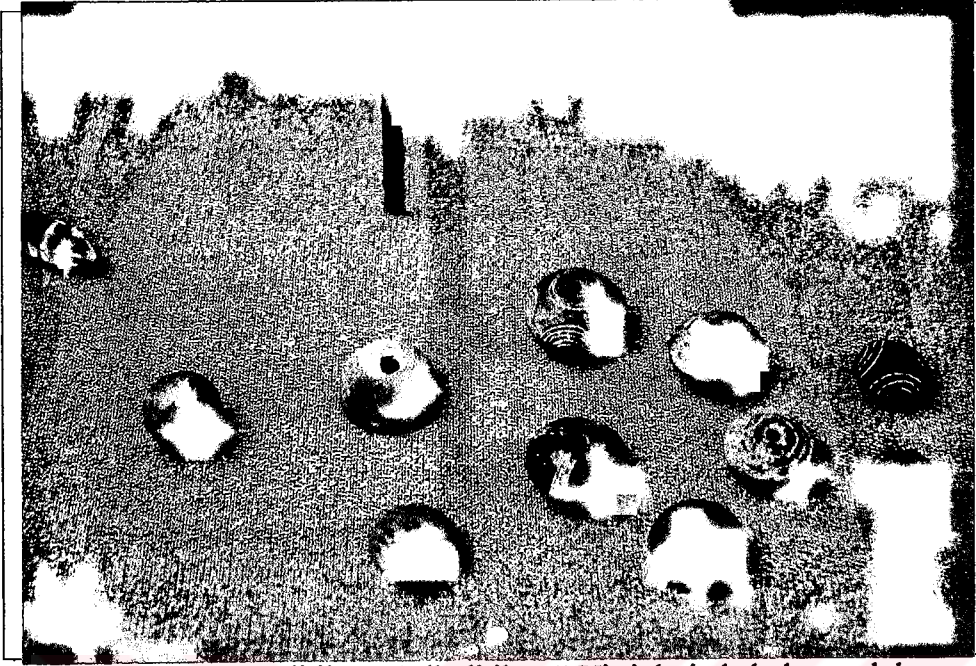
buluntulara rastlanmaktadır. Müzede bunlardan Hacılar, Canhasan, Alishar ve Tilkitepe kazılarında bulunan eserler sergilenmektedir.

RESİM 14 : Anadolu Medeniyetleri Müzesi Neolitik Çağ- Çatal Höyük'te tapınak olarak kullanılan odanın kendi büyüklüğündeki modeli.

RESİM 15 : Anadolu Medeniyetleri Müzesi Neolitik Çağ- Taş ve topraktan yapılmış topuz ve keski gibi aletler.

RESİM 16 : Neolitik ve Kalkolitik çağ Vitrinlerinde bulunan dokuma araç-gereçlerinden Pişmiş toprak ve Taştan yapılmış Ağırşaklar.

RESİM 17 : Neolitik ve Kalkolitik çağ Vitrinlerinde bulunan dokuma araç-gereçlerinden Taştan yapılmış Ağırşak.

Eski Tunç Çağı: Anadolu'da M.Ö. 3 binin başından itibaren çeşitli madenlerden çok sayıda eser yapılmağa başlanmıştır. Bakır, kurşun, kalay, gümüş ve bakır+ kalay, altın+ gümüş karışımı tunç ve elektron'dan çeşitli eserler meydana getirilmiştir.

Bu çağın ikinci geç safhasının en önemli buluntuları, Alacahöyük ve Horoztepe'de bulunan kral veya prenses mezarlarıdır. Yapı yönünden basit olan bu mezarlar çok zengin ölü hediyeleri içerirler. Bunlar arasında, Ana Tanrıça'yı temsil eden tunç ve elektron kadın heykelcikleri, alem olarak kullanılan güneş kursları, boğa ve geyik heykelleri, altın, gümüş vazolar, kadehler, ziynet eşyaları, her tür silah ve asalar bulunmakta, bu çağın maden işçiliğinde eriştiği seviyeyi göstermektedir.

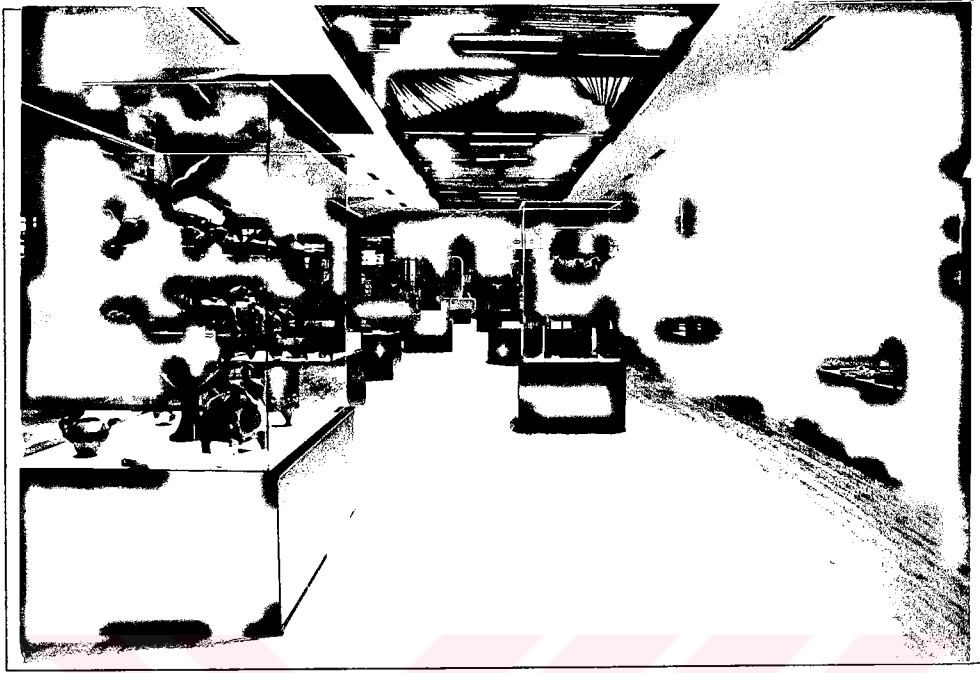
RESİM 18 : Anadolu Medeniyetleri müzesi Eski Tunç vitrinlerinde, Alacahöyük buluntuları arasındaki dokuma araç- gereçlerinden kirmen (kirman).

RESİM 19 : Anadolu Medeniyetleri müzesi Eski Tunç vitrinlerinde, Alacahöyük buluntuları arasındaki dokuma araç- gereçlerinden kirmen (kirman).

RESİM 20 : Anadolu Medeniyetleri Müzesi Eski Tunç vitrinlerinde, Alacahöyük buluntuları arasındaki elbise iğneleri.

RESİM 21 : Anadolu Medeniyetleri Müzesi Asur Ticaret Kolonileri Çağı, 2. Bin seksiyonunun genel görünümü.

Asur Ticaret Kolonileri çağı: M.Ö. 2. Binin başlarında Anadolu, çok zengin bir ülkelerden biriydi. Bu zenginlik M.Ö. 3 bin yılından geliyordu. Anadolu'nun bu zenginliğini daha bu devirden öğrenmiş bulunan Mezopotamyalılar, daha sonra Asur devletinin öncülüğünde Anadolu ile büyük ticari ilişkilere giriştiler. Bu ilişki Anadolu'nun tarih çağı'na girmesine, yazının bu ülkede tanınıp kullanılmasına yol açmıştır.

Tüccarların kurdukları, alış veriş yaptıkları ve yaşadıkları bu yerlere Karum denir. Anadolu'da 9 Karum bulunup, bunlardan hepsinin yönetildiği Baş Karum, Kayseri yakınında Kültepe'deki Kaniş'tedir. Vitrinlerde bu çağa ait kazılarla ortaya çıkarılan eserler sergilenmektedir.

Hitit ve Geç Hitit Çağı: Asur'lu tüccarlar Anadolu'dan ayrıldıktan sonra Hititler egemenlik kurar. M.Ö.17. yüzyıldan sonraki bu çağa eski Hitit Çağı denir ve M.Ö. 700 yılına, yani Geç Hitit çağı sonuna kadar uzanan bir devreyi içine alır.

Müzenin bu bölümünde Boğazköy, Alacahöyük ve öteki kazılardan çıkan buluntular sergilenmektedir.

Resimde Geç Hitit Dönemi Ortostat'ı görülmektedir. (RESİM 22)

RESİM 22 : Geç Hitit Dönemi Ortostat'ı.

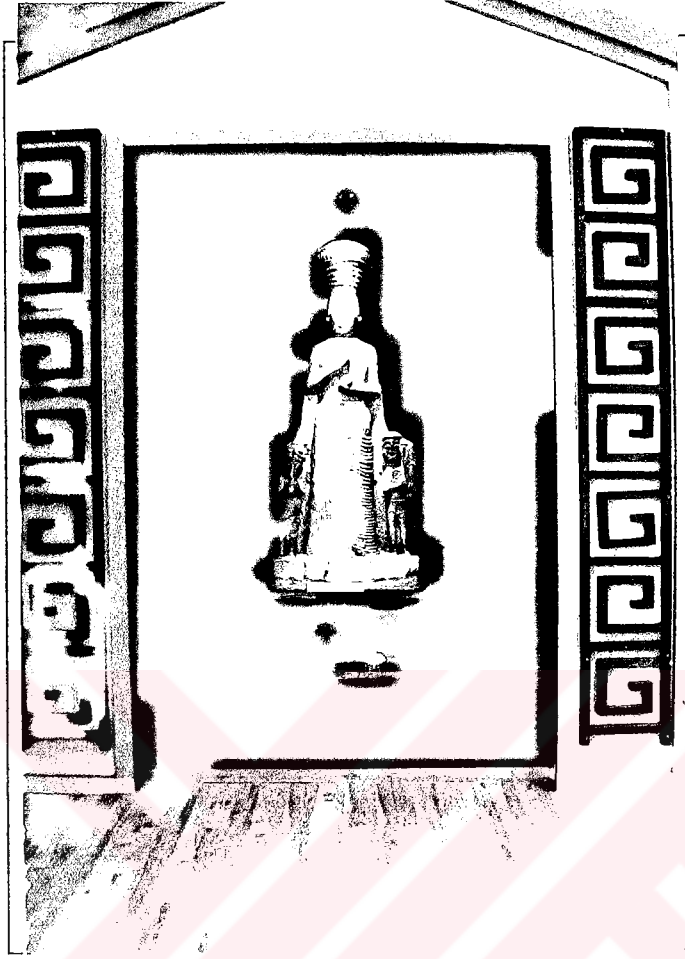
Frig Çağı: Anadolu'da Hititlerden sonra Frigler görülür. Frigler batıda Afyon'dan, doğuya, Kızılırmak yayı içlerine kadar uzanan alanı egemenlikleri içine alır. Müze'deki vitrinlerde önemli bir Frig şehri olan Gordion'da yapılan kazılardan çıkan buluntular sergilenmektedir.

Resimde Frig Dönemi'nde Gordion kazılarında ele geçen Kybele görülüyor. Kybele'nin her iki yanında Marsias ve Apollon vardır. (RESİM 23)

Urartu çağı: Urartu Devleti, Doğu Anadolu'da 1. Bin yılın ilk çeyreğinde güçlü bir devlet olarak görülür. Taş işçiliğinde büyük ustalık gösteren Urartuların mezarları ev şeklinde yapılmıştır. Altın, gümüş, tunç ve fildişi işçiliğinde de mimari kadar ileridirler. Bu devirde Urartuların maden eşyaları moda olmuş, insan ve hayvan heykelcikleri ile süslü tunç kazanlar, İtalya, Yunanistan ve Frigya içlerine kadar ihraç edilmiştir.

Müze'de Doğu Anadolu'daki çeşitli Urartu merkezlerinde yapılan Arkeolojik kazı buluntuları sergilenmiştir.⁹

⁹ Mehmet Önder, A.G.E., s. 28-33.

RESİM 23 : Frig Dönemi'nde Gordion kazılarında ele geçen Kybele, her iki yanında Marsias ve Apollon vardır.

Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde bulunan dokuma araç- gereçleri, envanterler verilmediği için ancak repertuar defterlerinden yararlanılarak saptanmıştır. M.Ö. 8000- 1000 sonu arasındaki malzemeler kazı sonucu ele geçen ve satın alma şeklinde belirlenmiştir. Tabloda öncelikle satın alma yoluyla müzeye gelen dokuma araç- gereçleri malzemenin cinsine göre sıralanmıştır. Daha sonra Kazı sonucu müzeye gelen dokuma araç- gereçleri yine malzemenin cinsine göre sıralanmıştır. Müzeye kazılardan ilk gelen eserlerin kaydedildiği Repertuar defterlerinde kesin dönem, tanımı verilmediği için araştırma kapsamındaki döneme bulunduğu yerden giren malzemeler tek tek ayrılarak saptanmıştır. (TABLO 7)

**TABLO 8 : ANKARA ANADOLU MEDENİYETLERİ MÜZESİ
ANADOLU KÖKENLİ ARKEOLOJİK DOKUMA ARAÇ-GEREÇLERİ**

BULUNTUNUN ADI	MALZEMENİN ADI	MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	ADET
DELİKLİ AĞIRLIK	PİŞMİŞ TOPRAK	SATIN ALMA	1
DELİKLİ AĞIRLIK	TAŞ	SATIN ALMA	11
TEZGAH AĞIRLIĞI	PİŞMİŞ TOPRAK	SATIN ALMA	27
TEZGAH AĞIRLIĞI	TAŞ	SATIN ALMA	14
TEZGAH AĞIRLIĞI	KEMİK	SATIN ALMA	1
TEZGAH AĞIRLIĞI	KURŞUN	SATIN ALMA	32
TEZGAH AĞIRLIĞI	HEMATİT*	SATIN ALMA	3
AĞIRLIK	SERPANTİN	SATIN ALMA	1
AĞIRLIK	BRONZ	SATIN ALMA	12
AĞIRŞAK	DEMİR	SATIN ALMA	2
AĞIRŞAK	PİŞMİŞ TOPRAK	SATIN ALMA	209
AĞIRŞAK	TAŞ	SATIN ALMA	132
AĞIRŞAK	KEMİK	SATIN ALMA	82
AĞIRŞAK	BRONZ	SATIN ALMA	1
AĞIRŞAK	MUHTELİF	SATIN ALMA	25
TEZGAH ASKISI	PİŞMİŞ TOPRAK	SATIN ALMA	9
TEZGAH ASKISI	BRONZ	SATIN ALMA	5
İĞ	BRONZ	SATIN ALMA	2
MAKARA	BRONZ	SATIN ALMA	1
KİRMEN	BRONZ	SATIN ALMA	6
KİRMEN	KEMİK	SATIN ALMA	1
AĞIRŞAK	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- ILICA (1963-64)*	60
AĞIRŞAK	TAŞ	KAZI- ILICA (1963-64)	3
AĞIRLIK	TAŞ	KAZI- ILICA (1963-64)	3
AĞIRLIK	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- ILICA (1963-64)	4
AĞIRLIK	HEMATİT	KAZI- ILICA (1963-64)	1
AĞIRŞAK	TAŞ	KAZI-ÇATALHÖYÜK- CAN HASAN- HACILAR	1
AĞIRLIK	TAŞ	KAZI-ÇATALHÖYÜK- CAN HASAN- HACILAR	18

AĞIRŞAK	DAĞ KRİSTALİ	KAZI- ALIŞAR*	1
AĞIRŞAK	KEMİK	KAZI- ALIŞAR	11
AĞIRŞAK	FAYANS	KAZI- ALIŞAR	6
AĞIRŞAK	TAŞ	KAZI- ALIŞAR	338
AĞIRŞAK	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- ALIŞAR	161
AĞIRŞAK	KİREÇ TAŞI	KAZI- ALIŞAR	1
AĞIRLIK	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- ALIŞAR	4
AĞIRLIK	TAŞ	KAZI- ALIŞAR	6
AĞIRLIK	KURŞUN	KAZI- ALIŞAR	2
AĞIRLIK	HEMATİT	KAZI- ALIŞAR	5
AĞIRLIK	BRONZ	KAZI- ALIŞAR	1
ASKI	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- ALIŞAR	23
ASKI	TAŞ	KAZI- ALIŞAR	7
ASKI	KEMİK	KAZI- ALIŞAR	2
ASKI	KERPİÇ	KAZI- ALIŞAR	1
MAKARA	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- ALIŞAR	5
AĞIRŞAK	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- ALACAHÖYÜK*	271
AĞIRŞAK	TAŞ	KAZI- ALACAHÖYÜK	48
AĞIRŞAK	KEMİK	KAZI- ALACAHÖYÜK	8
AĞIRŞAK	KİREÇ TAŞI	KAZI- ALACAHÖYÜK	2
AĞIRŞAK	HEMATİT	KAZI- ALACAHÖYÜK	1
AĞIRŞAK	BRONZ	KAZI- ALACAHÖYÜK	1
AĞIRŞAK	DAĞ KRİSTALİ	KAZI- ALACAHÖYÜK	1
AĞIRLIK	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- ALACAHÖYÜK	16
AĞIRLIK	KEMİK	KAZI- ALACAHÖYÜK	1
AĞIRLIK	TAŞ	KAZI- ALACAHÖYÜK	2
AĞIRLIK	HEMATİT	KAZI- ALACAHÖYÜK	5
AĞIRLIK	BRONZ	KAZI- ALACAHÖYÜK	1
ASKI	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- ALACAHÖYÜK	51
ASKI	TAŞ	KAZI- ALACAHÖYÜK	3
ASKI	KEMİK	KAZI- ALACAHÖYÜK	1
ASKI	KERPİÇ	KAZI- ALACAHÖYÜK	1
KİRMEN	GÜMÜŞ	KAZI- ALACAHÖYÜK	2
MAKAS PARÇASI	BRONZ	KAZI- ALACAHÖYÜK	1
İĞ PARÇASI	KEMİK	KAZI- ALACAHÖYÜK	1

MAKARA	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- ALACAHÖYÜK	1
AĞIRŞAK	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- KALINKAYA*	21
AĞIRŞAK	TAŞ	KAZI- KALINKAYA	5
AĞIRŞAK	KEMİK	KAZI- KALINKAYA	1
AĞIRLIK	TAŞ	KAZI- KALINKAYA	1
MAKARA	BRONZ	KAZI- ALTINTEPE*	1
AĞIRŞAK	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI-HACI TUĞRUL*	10
AĞIRŞAK	TAŞ	KAZI-HACI TUĞRUL	11
AĞIRLIK	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI-HACI TUĞRUL	1
AĞIRŞAK	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI – AHLATLIBEL*	4
AĞIRŞAK	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- POLATLI	40
AĞIRŞAK	TAŞ	KAZI- POLATLI	4
AĞIRŞAK	KRİSTAL	KAZI- POLATLI	1
AĞIRLIK	TAŞ	KAZI- POLATLI	2
AĞIRLIK	KEMİK	KAZI- POLATLI	1
ASKI	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- POLATLI	1
AĞIRŞAK	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- BİTİK (ORTA ANADOLU- HİTİT)	13
AĞIRŞAK	TAŞ	KAZI- BİTİK (ORTA ANADOLU- HİTİT)	4
AĞIRLIK	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- BİTİK (ORTA ANADOLU- HİTİT)	13
AĞIRŞAK	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- ELBİSTAN KARAHÖYÜK	80
AĞIRŞAK	TAŞ	KAZI- ELBİSTAN KARAHÖYÜK	4
AĞIRŞAK	FAYANS	KAZI- ELBİSTAN KARAHÖYÜK	1
AĞIRŞAK	STEATİT	KAZI- ELBİSTAN KARAHÖYÜK	1
ASKI	TAŞ	KAZI- ELBİSTAN KARAHÖYÜK	1
AĞIRŞAK	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- PAZARLI*	15
AĞIRŞAK	TAŞ	KAZI- PAZARLI	3
AĞIRŞAK	KEMİK	KAZI- PAZARLI	1

ASKI	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- PAZARLI	17
AĞIRŞAK	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- KARAOĞLAN*	380
AĞIRŞAK	TAŞ	KAZI- KARAOĞLAN	46
AĞIRŞAK	SERPANTİN*	KAZI- KARAOĞLAN	4
AĞIRŞAK	PİŞMEMİŞ TOPRAK	KAZI- KARAOĞLAN	5
AĞIRŞAK	KEMİK	KAZI- KARAOĞLAN	1
ASKI	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- KARAOĞLAN	14
ASKI	TAŞ	KAZI- KARAOĞLAN	3
ASKI	PİŞMEMİŞ TOPRAK	KAZI- KARAOĞLAN	1
TEZGAH AĞIRLIĞI	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- KARAOĞLAN	54
TEZGAH AĞIRLIĞI	TAŞ	KAZI- KARAOĞLAN	5
AĞIRŞAK	TAŞ	KAZI- ARSLANTEPE*	1
AĞIRŞAK	TAŞ	KAZI - BÜYÜK GÜLLÜCEK*	1
AĞIRŞAK	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- HAS HÖYÜK*	32
AĞIRŞAK	TAŞ	KAZI- HAS HÖYÜK	6
AĞIRLIK	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- HAS HÖYÜK	2
AĞIRLIK	TAŞ	KAZI- HAS HÖYÜK	5
ASKI	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- HAS HÖYÜK	4
ASKI	TAŞ	KAZI- HAS HÖYÜK	1
AĞIRŞAK	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- HACILAR*	11
AĞIRLIK	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- HACILAR	5
ASKI	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- HACILAR	12
AĞIRŞAK	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- KAYAPINAR*	14
AĞIRŞAK	TAŞ	KAZI- KAYAPINAR	2
ASKI	TAŞ	KAZI- KAYAPINAR	1
AĞIRŞAK	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- KARAYAVŞAN*	54
AĞIRŞAK	TAŞ	KAZI- KARAYAVŞAN	2
AĞIRLIK	TAŞ	KAZI- KARAYAVŞAN	1
AĞIRLIK	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- KARAYAVŞAN	2
AĞIRŞAK	TAŞ	KAZI- GÖLLÜDAĞ*	7
AĞIRŞAK	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- GÖLLÜDAĞ	1
AĞIRŞAK	TAŞ	KAZI- SULTAN TEPE*	1
AĞIRŞAK	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- ESKİ YAPAR*	389

AĞIRŞAK	TAŞ	KAZI- ESKİ YAPAR	47
AĞIRŞAK	KEMİK	KAZI- ESKİ YAPAR	8
AĞIRLIK	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- ESKİ YAPAR	16
AĞIRLIK	TAŞ	KAZI- ESKİ YAPAR	9
ASKI	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- ESKİ YAPAR	28
ASKI	TAŞ	KAZI- ESKİ YAPAR	1
MAKARA	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- ESKİ YAPAR	5
MAKARA	TAŞ	KAZI- ESKİ YAPAR	1
MAKARA	FAYANS	KAZI- ESKİ YAPAR	1
AĞIRŞAK	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- ETİ YOKUŞU* BEYCESULTAN*	69
AĞIRŞAK	TAŞ	KAZI- ETİ YOKUŞU BEYCESULTAN	3
AĞIRLIK	TAŞ	KAZI- ETİ YOKUŞU BEYCESULTAN	22
ASKI	TAŞ	KAZI- ETİ YOKUŞU BEYCESULTAN	1
AĞIRŞAK	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- İNANDIK*	33
AĞIRŞAK	TAŞ	KAZI- İNANDIK	3
AĞIRLIK	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- İNANDIK	1
TOPLAM +			3250

(*) Yıldız işareti, tablo içinde yer alan kazı yerleşim alanları tabakalarıyla beraber tanıtılmaktadır. Ayrıca malzeme cinsinde yer alan bazı doğal taşlarda tanıtılmaktadır.

Hematit: Yeşilimsi veya siyahımsı bir doğal taş.

Serpantin: Yeşil renkte doğal bir taş.

Alışar: Yerleşim alanı Yozgat'ın Yerköy ilçesi, Eski Tunç ve Hitit devreleri, geç kalkolitikten Osmanlıya kadar devamlı iskan.

Alacahöyük: Yerleşim alanı Çorum'un 50 km. güney batısı'nda Alaca ilçesi, Tabakaları, geç kalkolitik, Eski Tunç, Hitit, Frig.

Kalınkaya: Alacahöyük'ün 3 km. kuzeyinde, Eski Tunç Çağı 2. Dönem.

Altın-tepe: Erzincan, Urartu dönemi.

Ahlalıtepe: Ankara, Gölbaşı, Kepekli boğaz yakınları, km. 2. Dönem.

Pazarlı: Afyon, Frig Dönemi.

Karaoğlan: Ankara Gölbaşı yakını, E.T.Ç.

Arslantepe: Malatya, Kalkolitik.

Büyük Göllücek: Çorum Alaca yakını, Kalkolitik.

Has Höyük: Kırşehir'in 35 km. doğusu, Geç Kalkolitik.

Kayapınar: Tokat'ın Artova ilçesi, Tabakaları, E.T.Ç., Kalkolitik, Hitit, Frig.

Karayavşan: Polatlı'nın 20 km. doğusu, E.T.Ç.

Eskiyapar: Alacahöyük'ün 6 k.m. batısı, tabakaları, E.T.Ç., Frig, Hitit.

Eti yokuşu: Ankara'nın 5 k.m. kuzeyi, E.T.Ç. 2. Ve 3. Dönem.

Beycesultan: Denizli- Çivril, E.T.Ç.

İnandık: Çankırı, Hitit.

1.2.3.3. Kayseri Arkeoloji Müzesi

1969 yılında Kayseri'nin Gültepe semtinde yeni binasında ziyarete açılan Kayseri Arkeoloji Müzesi, 2 salonla, idare ve teknik bürolarını içine alır. Müzenin büyük salonunda, Prehistorik çağ seramikleri, taş ve kemik eserler, Kültepe kazı buluntularından örnekler, tabletler, Hitit devri eserleri, Kululu heykelleri, steller, kitabeler yer almaktadır. Büyük salonu küçük salona bağlayan koridorda ise Kültepe'nin Hitit devrine ulaşan buluntuları, küçük salonda da Frig, Roma ve Bizans devri seramikleri, cam ve madeni eserler, heykeller, büstler, steller ve küçük eserler, kronolojik sırayla sergilenmektedir.

Müze bahçesinde Göllüdağ'dan getirilen arslan heykelleri, sarkofajlar, sütun başlıkları, heykeller, kabartmalar ve mimari parçalar yer almaktadır.¹⁰

Kayseri'de Kültepe, eski adıyla Kaniş Asur Ticaret kolonilerinin önemli eserlerinin çıktığı önemli arkeolojik alanlarından. Kültepe, Kayseri- Sivas yolunun 20. km.'de, kuzeyinde, yola 3 km. uzaklıktadır. Yüzyıllardan beri bilim adamlarınca tanınan ve zaman zaman kazılar, sondajlar yapılan Kültepe höyüğünde, ilk sistemli kazılara 1948 yılında Prof. Dr. Tahsin Özgüç tarafından başlanmıştır. Höyüğün eteklerindeki Karum adı verilen Pazar yerinde Asur ticaret kolonilerine ait çivi yazılı tabletler, mühürler ve mühür baskıları bulunmuş, bunlar Ankara Anadolu Medeniyetleri ve Kayseri Arkeoloji

müzelerine kaldırılmıştır. Kazılar sonunda Karum'un dört katı meydana çıkarılmış, Asurlu tüccarların burada M.Ö. 1950-1850 yılları arasında oturdukları anlaşılmıştır. Höyük'te en üstte Roma, daha sonra Frig ve Hitit yapı katları, bunların altında da Bronz ve Bakır çağları kültür katları tespit edilmiştir.

Kayseri Müzesinden istenen izin belgesi, Kayseri Arkeoloji Müzesi adına gelmiştir. Kayseri'de yalnızca Kültepe buluntularının sergilendiği Kültepe Müzesi, 1969 yılında ziyarete açılan lokal bir müze olma niteliğindedir. Bu müzede, geniş bir salonda kazılardan elde edilen buluntular kronolojik bir sırayla sergilenmiştir. Eserler arsında çok sayıda dokuma araç- gereci olduğu Kayseri Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü tarafından bildirilmiştir. Ancak bu çok sayıda dokuma malzemesinden belli başlı, az sayıda örneklerin arkeolojik eser fişleri gönderilmiş ve bu verilere göre tablo hazırlanmıştır.

**TABLO 9 : KAYSERİ ARKEOLOJİ MÜZESİ ANADOLU KÖKENLİ
ARKEOLOJİK DOKUMA ARAÇ-GEREÇLERİ**

BULUNTUNUN ADI	MALZEMENİN ADI	DÖNEMİ	MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	ADEDİ
TEZGAH AĞIRLIĞI	PİŞMİŞ TOPRAK	A.T.K.Ç.	KÜLTEPE KAZISI 1. KAT	11*
TOPLAM +				11

(*) Yıldız işareti adedi verilen tezgah ağırlıklarının tanımlamalarını vermektedir.

- Boz renkte. Nemliyen düzeltilmiş. Hafif yay biçiminde. Basıkça gövdeli. Uçları ip delikli. Yük: 12.7 cm.
- Toprak renginde. Uçları birbirine yaklaştırılmış yay biçiminde. Basıkça gövdeli. Basitçe uçlu. Uçları ip delikli. Yük: 12.2 cm.
- Yassı düzensiz trapezoid gövdeli, köşeleri yuvarlaklaştırılmış, ön yüzünde ve tabanında yuvarlak bir mühür baskısı yer almış. Yük: 7.5 cm. Gen: 5.7 cm.
- Kirli devetüyü renginde, trapodial gövdeli, dar ucu ip delikli. Yük: 6.3 cm. Gen: 5.5 cm.

¹⁰ Mehmet Önder, A.G.E., s. 179-180.

- Kültepe kazı alanı, LXII/117. Plan kare de bulunmuş, devetüyü renginde, kabaca yarım ay biçiminde iki ucu ip delikli. Yük: 11 cm. Gen: 3.8 cm.
- Gri boz alacalı renkte, yarım ay biçiminde, kabaca şekillendirilmiş, her iki ucunda da ip deliği korunmuştur. Yük: 9.1 cm. Gen: 2.4 cm.
- Kültepe kazı alanı, LXII/118. Plan kare de bulunmuş, boz renkte, kabaca yarım ay biçimli, uçları düz kırık. Yük: 12 cm. Gen: 3.4 cm.
- Kirli krem deve tüyü ve gri alacalı renkte, yarım ay biçimli, kabaca hamurlu ve kabaca şekillendirilmiş, üst ve alt kenarı düzleştirilmiş uçları kesik ve ip delikli. Yük: 9.5 cm. Gen: 2 cm.
- Gri boz alacalı renkte, yarım ay biçiminde, kaba hamurlu ve kabaca şekillendirilmiş, iki ucunda ip deliği korunmuş. Yük: 9.3 cm. Gen: 2.6 cm.
- Kültepe kazı alanı II. Kat buluntusu, deve tüyü hamurlu aynı renkte astarlı, ay biçimli, her iki ucunda askı deliği vardır. Yük: 6.8 cm. Gen: 8 cm. Kal: 2.3 cm.
- Kültepe kazı alanı, LXII/125. Plan kare II. kat da bulunmuş, deve tüyü soluk kırmızı renkli, alacalı renkte, tepesi yuvarlatılmış dikdörtgen prizma şeklindedir. Tepesinin ucu delik olup, alt kısmında bir damga mühür baskısı yer alır.

1.2.4. Marmara Bölgesi Müzeleri

1.2.4.1. Kocaeli (İzmit) Müzesi

Kocaeli ilinin merkezi İzmit'te müze kurulması için 1938 yılından sonra çalışmalar yapılmıştır. İzmit Kağıt Fabrikasının temel kazılarında bulunan arkeolojik eserlerle, çevreden derlenen eserler önce merkez, daha sonra Sümer İlkokulunda depo edilmiş, 1947 yılında bazı eserler İstanbul Arkeoloji Müzelerine götürülmüştür. Valilik Konağı olarak kullanılan tarihi Av Köşkünün 1965 yılında onarılması ile İzmit Müzesi burada kurulmuş ve 1967 yılında ziyarete açılmıştır. Bina iki katlı bir yapıdır. Zemin kat, Arkeolojik eserlere, üst kat Osmanlı Devri eserlerine ayrılmıştır.

Zemin katda, Roma Devrine ait Hipodromda araba yarışını gösteren mermer kabartma, alınlık, mezar stelleri, heykeller, İslami ve antik kitabeler, büstler, İzmit'in doğu nekropolündeki bir tümölüste bulunan seramik eserler, altın yüzük ve çeşitli mezar

eşyaları sergilenmektedir. Üst Katın divanhanesinde, 19. Yüzyıla ait saray eşyası, konsol ve ayna, saat ve şamdan takımı ile vitrinlerde hokkalar, güğümler, leğen-ibrik ve şifa tasları, tezhipli bir Kur'an vardır. Divanhanenin solundaki salonda Sultan Abdülaziz armalı mobilyaları ile İslami sikkeler sergilenmektedir. Sağdaki salon, Atatürk'ün yatak odası olarak düzenlenmiştir. Müze bahçesinde, Roma devri heykelleri, lahit kapağı, Osmanlı devri tersane kitabesi, mezar sunakları, sütun parçaları, lahitler yer almaktadır.¹¹

**TABLO 10 : KOCAELİ MÜZESİ ANADOLU KÖKENLİ
ARKEOLOJİK DOKUMA ARAÇ-GEREÇLERİ**

BULUNTUNUN ADI	MALZEMENİN ADI	DÖNEMİ	TANIMI	MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	ADEDİ
AĞIRŞAK	PİŞMİŞ TOPRAK	PREHİSTORİK	Fıçı biçimli, üst kısmı Fıçı ağızlı olup dip Kısımında çepeçevre İğne gibi noktalar vardır. Altı düzdür.	SATIN ALMA	1
AĞIRŞAK	KEMİK	PREHİSTORİK	1. Bir yüzü düz, diğeri bombeli ortası yuvarlak ahşap deliği bulunmaktadır. Bombeli kesimin üst kısmı Çevreleyen 2 çizgi ve delik Ağzında 1 çizgi olup, içleri Noktalı 4 büyük, 4 küçük Dairede mevcuttur. 2. Bir yüzü düz, diğeri bombeli ortasında 1 delik bulunmakta, bombeli tarafta olan deliğin kenarında 2 dairesele çizgi vardır.	SATIN ALMA	2
TOPLAM +					3

¹¹ Mehmet Önder, A.G.E., s. 185-186.

1.2.4.2. Tekirdağ Müzesi

Tekirdağ Arkeoloji ve Etnoğrafya Müzesi, 1968 yılında Tekirdağ Deniz Kulübü salonlarında açılmıştır. Daha sonra, binanın boşaltılması ile eski Vali Konağı, Müze olarak düzenlenmeye başlamıştır.

Müzede arkeolojik ve etnoğrafik eserler ayrı bölümlerde sergilenmektedir. Arkeolojik eserler bölümünde Tekirdağ ve çevresinden derlenen Prehistorik devir seramik kapları ve küçük buluntuları, özellikle Roma devri stelleri, sunak ve mimari parçalar, heykeller, cam eserler yer alır. Etnoğrafik eserler bölümünde elişleri, kilim ve dokumalar, mutfak eşyaları vb. bulunmaktadır.¹²

Tekirdağ Müzesi göndermiş olduğu resmi yazıda buluntunun hangi malzemeden yapılmış olduğunu, kesin tarihlemesini ve buluntuların tanımlarını göndermemiştir. Telefonla yapılan görüşmelerle ancak adet saptamasını verebileceklerini, müzeye bizzat giderek çalışılmasını, aksi takdirde ayrıntılı bilgi verilmeyeceğini belirtmiştir.

**TABLO 11 : TEKİRDAĞ MÜZESİ ANADOLU KÖKENLİ ARKEOLOJİK
DOKUMA ARAÇ- GEREÇLERİ**

BULUNTUNUN ADI	DÖNEMİ	MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	ADEDİ
AĞIRŞAK	PREHİSTORİK	KURTARMA KAZISI+SATIN ALMA+HİBE	69*
TOPLAM +			69

* Yıldız işareti Prehistorik dönem Ağırşaklarının Müzeye geliş şeklini yer ve adet olarak göstermektedir.

- Tekirdağ- Merkez Gazioğlu Köyü Menekşe Çatağı Kurtarma Kazısından → 15 Adet.
- Tekirdağ- Malkara İlçesi, Kermeyan Köyü. Satın Alma → 22 Adet.
- Tekirdağ- Merkez Gazioğlu Köyü. Satın Alma. → 10 Adet.
- Tekirdağ- Merkez Karaevli Köyü, Altıntarla Mevkisi. Satın Alma. → 4 Adet.
- Tekirdağ- Kılavuzlar Köyü. Satın Alma. → 3 Adet.

¹² Mehmet Önder, A.G.E, s. 246.

- Tekirdağ-Hayrabolu- Kurtdere Köyü. Satın Alma. → 1 Adet.
- Yeri belli olmayan değişik kişilerden satın alma. → 11 Adet.
- Yeri belli olmayan hibe. → 3 Adet.

1.2.4.3. Çanakkale Müzesi

Çanakkale ve çevresinden derlenen arkeolojik eserler, önce 1911 yılında Çanakkale Ortaokulunda depolanmış, 1932 yılında eserler, bir kilisenin onarılmasıyla buraya taşınmıştır. 1984 yılına kadar Çanakkale Müzesi bu kilisede ziyarete açık kalmış, 1984 yılında şimdiki yeni binasına taşınmıştır.

Çanakkale Müzesi, genelde 5 salon olarak düzenlenmiştir. Kronolojik bir düzenleme ile sergilenen ilk salonda, Prehistorik devir fosilleri, el baltaları, idollar, ok uçları vitrinlerde yerini alır. Daha sonraki Hellenistik ve Roma devrine ait Calvertin Koleksiyonu adıyla tanınan bir grup eser, Troas, Beşiktepe arkeolojik kazı buluntuları bu ve diğer salonlarda sergilenmektedir.

Müzenin ikinci salonu, genellikle madeni eserlere ayrılmıştır. Ayna, bilezik, buhurdan, iğne ve çeşitli süs eşyaları, tıp aletleri, Aşağı çavuş tümülüsünde bulunan Hellenistik devir heykelcikleri, kandiller, vazolar, cam şişeleri, altın süs takıları, üçüncü salonda da mermer büstlerle, Assos – Behramkale kazı buluntuları, Grek, Roma, Lidya, Bizans devirleri elektron, altın, gümüş, bronz sikkeleri, ayrıca bir grup İslami devir sikkesi görülür. Dördüncü salon, Dardanos Tümülüsü mezar eşyalarına ayrılmıştır. Bunlar arasında ahşap mobilya ve yün (veya ipek) kumaş parçaları, ahşap tarak, sepet, müzik aleti, bronz kül kabı, kandiller, figürinler, altın süs eşyaları ve diyardemleri, anforalar, sedef ve cam eşyaları vardır.

1961 yılında Bozcaada Nekropolü'nde bulunan, M.Ö. VII.- M.S. II. Yüzyıllara ait eserler, Müzenin 5. Salonunda sergilenmektedir. Gölpınar kazısında bulunan mermer heykel ve parçaları, ayrı bir vitrinde fildişi, iğne, kemik tarak ve ağızlıklar yer alır. Salonda batık gemilerden arta kalan anforalar, mermer kitabeler, özellikle Perseus heykeli dikkat çekicidir.

Çanakkale Müzesi bahçesinde çeşitli lahitler, kitabeler, sütun ve sütun başlıkları ile kimi heykeller yerleştirilmiştir.¹³

TABLO 12 : ÇANAKKALE MÜZESİ ANADOLU KÖKENLİ ARKEOLOJİK DOKUMA ARAÇ- GEREÇLERİ

BULUNTUNUN ADI	MALZEMENİN ADI	MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	DÖNEMİ	ADET
İĞ	KEMİK	KAZI- TROİA (1994)	TROİA VII	1
AĞIRLIK	KURŞUN	SATIN ALMA+HİBE Karabiga'da bulunma.	"	32
AĞIRLIK	KURŞUN	KAZI	HELLENİSTİK	1
AĞIRLIK	TAŞ	SATIN ALMA- Karacaören'de bulunma.	KESİN DEĞİL	4
AĞIRLIK	PİŞMİŞ TOPRAK	SATIN ALMA	KESİN DEĞİL	2
AĞIRLIK	KEMİK	SATIN ALMA	KESİN DEĞİL	1
AĞIRLIK	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- TROİA (1993) TENEDOS (1993)	TROİA II TROİA III (Geç)	4
AĞIRŞAK	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- KUMTEPE (1993- 1994)	KALKOLİTİK TROİA ÖNCESİ	10
AĞIRŞAK	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- ASSOS, BOZCAADA, TROİA I	TROİA I-II, PREHİSTORİK	48
AĞIRŞAK	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- TROİA (1990-1992- 1993)	TROİA II TROİA III (Geç) TROİA VI	64
AĞIRŞAK	PİŞMİŞ TOPRAK	KAZI- TROİA (1994)	TROİA IV- VI	18
AĞIRŞAK	TAŞ	KAZI- ASSOS (1993) TENEDOS (1993)	TROİA II TROİA III (Geç)	2
AĞIRŞAK	KEMİK	SATIN ALMA- Çan.	KESİN DEĞİL	1
AĞIRŞAK	KURŞUN	SATIN ALMA- Karabiga	"	1
AĞIRŞAK	STEATİT	SATIN ALMA- Karabiga, İntepe, Aşağıcapçı, Biga'da bulunma.	"	7
TOPLAM +				196

¹³ Mehmet önder, A.G.E., s. 78-79.

1.2.5. Ege Bölgesi Müzeleri (Aydın Afrodisias Müzesi)

Aydın iline bağlı Karacasu İlçesi Geyre köyünün bulunduğu Afrodisias antik şehri harabelerinde yıllardan beri sürdürülen düzenli arkeolojik kazılar sonucu, antik şehrin tiyatrosu, Afrodit tapınağı, Odeon Stadium ve Agorası, hamamları yüze çıkarılmıştır. Bronz Çağından (M.Ö. 2800- 220) Bizans devrine kadar büyük ve önemli bir iskan görmüş olan Afrodisias kazı buluntuları, modern bir müzede sergilenmektedir. Müzedeki heykeltıraşlık eserleri, özellikle büyük önem taşımaktadır.¹⁴

Bu müze ile yapılan telefon görüşmelerinde gerekli uzman kişinin olmadığı, bilgisayarı kullanabilecek kişi olmaması nedeni ile sonuçlar elime oldukça geç ulaşmıştır.

**TABLO 13 : AYDIN AFRODİSİAS MÜZESİ ANADOLU KÖKENLİ
ARKEOLOJİK DOKUMA ARAÇ- GEREÇLERİ**

BULUNTUNUN ADI	MALZEMENİN ADI	DÖNEMİ	TANIMI	MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	ADEDİ
AĞIRŞAK	MERMER	PREHİSTORİK	1.Yük:2.2cm Gen:3 cm Delikçapı:1.2 cm 2.yük:0.005 m	Afrodiasias antik kenti kazı alanı	2*
AĞIRŞAK	KEMİK	HELLENİSTİK	Yük:1.8 cm Çap:2.8 cm	Tiberius Portikosu Havuz içinde	1*
AĞIRŞAK	VOLKANİK TAŞ	PREHİSTORİK	Çap:0.04 m Der:0.02 m Delik çapı:0.007 m	SATIN ALMA (Ataeymirde bulunma)	1*
AĞIRŞAK	TAŞ	PREHİSTORİK	Küçük ve daire şeklinde, ortası delikli, geniş orta kısmından deliğe kadar bir yüzü kabarmaktadır. Diğer yüz bir süre kabardıktan sonra düzleşmiştir.	SATIN ALMA (geyre Köyünden bulunma)	1
AĞIRŞAK	PİŞMİŞ TOPRAK	PREHİSTORİK	1.Yük:0.008 m Çap:0.028 m 2.Yük:2.1 cm Çapı:3.3 cm 3.Yük:1.5 cm Çapı:2.2 cm 5.Yük:0.01 m İç Çap:0.011 m Dış Çap:0.04 m	SATIN ALMA+ EL KOYMA+ KAZI	5*
TOPLAM +					9

* Yıldız işareti Mermer Ağırşakların tanımlamalarını vermektedir.

¹⁴ Mehmet önder, A.G.E., s. 61- 62.

- Geniş gövdeli, ortası delikli.
- Küçük boyda alt ve üst yüzleri düz, küçük kristalli mermerden yapılmış ve Afrodisias Antik kazı alanından bulunmuştur.
- * Yıldız işareti Kemik Ağırşagın tanımını vermektedir:
- Silindirik, alt kısmı düz, omuzda ve altta üçlü paralel yatay çizgiler vardır.
- * Yıldız işareti Volkanik taş Ağırşagın tanımını vermektedir:
- Üzerinde daire şeklinde kazıma ile motifler dizilmiştir. Deliğin iki tarafına gelen yerlerde birbirleriyle bağlantılı halkalar bir motif oluşturur. Bunların arasında iki iç içe geçmiş halkalardan oluşan bezeme yer alır.
- * Yıldız işareti Taş Ağırşagın tanımını vermektedir:
- Küçük ve daire şeklindedir. Ortası delikli, geniş orta kısımdan deliğe kadar bir yüzü kabarmaktadır. Diğer yüz bir süre kabardıktan sonra düzleşmiştir.
- * Yıldız işareti Pişmiş Toprak Ağırşakların tanımlamalarını vermektedir:
- Disk şeklinde küçüktür. Kenarları kırıktır. Tam ortasında delik yer alır. Her iki yüzünde de aynı motif vardır. Kenarı içten çevreleyen 4 sıra daire çizgi ve dairenin içinde eşit aralıklarla yerleştirilmiş, yine 4 adet kazıma çizgiyle yapılmış 4 yarım daire vardır. Bütün çizgiler elle yapılmıştır. Ön yüzde bir kısım yer zarar görmüştür. Arka yüzde çok az bir kısım sağlamdır. Hamurlu samanlı, az kumlu ve mikalıdır. Açık kırmızı renklidir. Üzeri siyah granürlüdür.
- Yanarak siyahlaşmıştır. Bikonik şekillidir. Ortası delikli, bir tarafta kopma mevcuttur.
- Koyu devetüyü rengine ince mikalı kilden yapılmış Afrodisias kazı alanında bulunma bir ağırşaktır. İki yüzü hafif bombeli kenarları ise dik kesilmiştir. Dairesel değil çokgen görünümlüdür.
- Küçük boyda, bikonik formudur. Dikey küçük bir delik bulunmaktadır. Her iki konik yüzeyin üzerinde karşılıklı cephelerde yan yana 6 adet dik çizgiden oluşan açık bezek bulunmaktadır.
- Geniş ve yassıdır. Alt yüzü düzeltilmiştir. Üst yüzü çok hafif dış bükeydir. Kenarlar taşla sürterek aşındırılmış ve o şekilde yuvarlatılmıştır. Kırılmış olan bir kabın parçası

kullanılarak yapılmıştır. Bol mikalı ve kumlu kilden yapılmıştır. İç kısmında küçük bir alan koyu deve tüyü renklidir. Üst kısımlar siyah renklidir. Afrodissias antik kazı alanından ele geçmiştir.

II. BÖLÜM

ULAŞILABİLEN YAYINLARDA VE BAZI MÜZELERİMİZDE BULUNAN ARKEOLOJİK TEKSTİLLER, TEKNİK ÇÖZÜMLEMELERİ VE KONSERVASYONU

2.1. ULAŞILABİLEN YAYINLARDA VE BAZI MÜZELERİMİZDE BULUNAN ARKEOLOJİK TEKSTİLLER.

Bu bölümde; İlk tabloda, prehistorik dönemlerden başlamak üzere, ulaşılabilen yayınlardaki sözü geçen tekstillerin bulunduğu yerleşim alanları, öncelikle tarihsel sıralamaya konularak, Yerleşim Merkezi başlığı altında yer almıştır. Daha sonra, Dönemi, Konumu, Veriler. Tarihleme, bu konudaki Yayınların Adedi sütunlara ayrılarak Yayın Adeti sütununda yer alan (*) işareti, tablonun bitiminin altında yer almıştır. Bu işaretle, Arkeolojik yerleşim merkezleri önce tarihsel sıralamaya koyularak, Arkeolojik Tekstillerle ilgili yayınlar, alfabetik yazar soyadı sırasına göre, sıralanmıştır. *1997 sonuna kadar Anadolu'da kazılar sonucu ele geçen, Arkeolojik Tekstillerden Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesinde sergilenme olanağı bulan Çatal Höyük Tekstilleri hakkındaki raporlar ve analizler yabancı araştırmacılar tarafından yapılmıştır. Bu tekstil örnekleri, Türk Tekstil analistleri yada araştırmacıları tarafından incelenememiştir. Yada, ulaşılan yayınlarda Türk araştırmacılarının teknik analizlerine fazla rastlanılmamıştır.

İkinci tabloda; Bazı Müzelerimizdeki Arkeolojik tekstiller sergilendikleri müzeler ve sayıları belirtilerek yer almaktadır. Ancak bu tekstillerin çoğu Anadolu Medeniyetleri Müzesinde sergilenmektedir. Araştırma sırasında, Çoğu Müzelerde çıkarılan zorluklar, Anadolu Medeniyetleri Müzesinde de çıkarılmıştır. Bu nedenle Tablo, fotoğraf saptamalarına ve literatürde belirtilen bilgilere göre hazırlanmıştır. Ayrıca bazı tekstil parçaları da bulunan diğer müzede Çanakkale Müzesidir. Dardanos Tümülüsü'nden bulunan tekstil parçalarının Hellenistik Döneme ait olduğu sanılıyor.

* Bu tekstillerin bazılarının teknik özellikleri, özellikle yabancı araştırmacılar tarafından yapılmış olup,(2.2) Alt Başlığında ayrıntılı olarak verilecektir.

Tekstil, kolay çürüme ve bozulmasından dolayı dış etkilere karşı korunması amacıyla müzelerde bazı konservasyon işlemlerine tabi tutulur. Araştırma kapsamında yer alan Müzelerde bu işlemlerin nasıl yapıldığının saptamaları da, müzelerdeki Konservasyon çalışmalarının bilimsel özellikleri ile karşılaştırma yapılarak incelenmiştir. Ancak, Türkiye'nin ödüllü bir müzesi olmasına karşın Anadolu Medeniyetleri Müzesinde bile Arkeolojik Tekstil Konservasyonunun yeterli biçimde yapılmaması, bir tekstil konservatörünün olmaması oldukça düşündürücüdür.

2.1.1. Yayınlardaki Arkeolojik Tekstiller.

**TABLO 14 : ULAŞILABİLEN YAYINLARDAKİ ANADOLU KÖKENLİ
ARKEOLOJİK TEKSTİLLERİN
DÖKÜMÜ**

YERLEŞİM MERKEZİ	DÖNEMİ	KONUMU	VERİLEN TARİHLEME	YAYIN ADEDİ	YAYIN GRUBU	TEKSTİL BULUNTUSU TANIMI
ÇAYÖNÜ	NEOLİTİK	DİYARBAKIR	M.Ö. 7000	1*	GAZETE	KUMAŞ PARÇASI
ÇATALHÖYÜK	NEOLİTİK	KONYA- ÇUMRA	M.Ö. 6000	8*	MAKALE, KİTAP	KUMAŞ PARÇASI
ALACAHÖYÜK	ORTA TUNÇ	ÇORUM- ALACA	M.Ö.1650-1450 ESKİ HİTİT	2*	KAZI RAPORU	YÜN KUMAŞ PARÇASI
GORDİON	FRİG UYG.	ANKARA- POLATLI	M.Ö. 1200-700	4*	KİTAP MAKALE, KAZI RAP.	KUMAŞ PARÇALARI
MAŞATTEPE TÜMÜLÜSÜ	FRİG UYGARLIĞI	TOKAT-ZİLE	YAKLAŞIK M.Ö. 750-675 YILLARI	1*	KAZI RAPORU	KUMAŞ PARÇASI
HELLENİSTİK	GARİPLER TÜMÜLÜSÜ, MANAZAN MAĞARASI	KAYSERİ, KARAMAN	YAKLAŞIK M.Ö. 200	2*	KAZI RAPORU	ELBİSE PARÇASI
TOPLAM +				18		

(*) Yıldız işareti, Yayın Adedi başlığı altında Arkeolojik Tekstillerle ilgili yayınların listesini, Yerleşim Merkezi sıralamasıyla vermektedir.

- Nokta işareti, Yayınların künyesini yazar soyadı sıralamasına göre vermektedir.

* ÇAYÖNÜ

- Çayönü'nde 9 bin yıllık kumaş bulundu ; CUMHURİYET Gazetesi , 14.7.1993, s.14.

* ÇATALHÖYÜK

- **BARBER, E.J.W.;** Prehistoric Textiles,
Princeton University Press.- 1991, S. 126-225.
(Çatal Höyük Tekstilleri)
- **BURNHAM, Harold B.;** Çatal Hüyük- The Textiles and Twined Fabrics,
Anatolian Studies XV, S. 169-174.
(Çatal Hüyük Tekstilleri)
- **HARRIS, Jennifer;** 5000 Years of Textiles,
British Museum Press., S. 54-65.
(Tekstilin 5000 Yılı içinde yer alan Çatal Höyük Tekstilleri)
- **HELBEAK, H.;** Textiles from Çatal Hüyük,
Archaeology, Volume 16, 1963, S.33-46.
(Çatal Hüyük Tekstilleri)
- **ROAF, Michael;** Mezopotamya ve Eski Yakınoğu,
Atlaslı büyük Uygarlıklar Ansiklopedisi 9,İstanbul 1996, s. 28-38, 130.
(Anadolu da Arkeolojik kazılar sonucu ele geçen Tekstil buluntularından Çatal Höyük Tekstilleri)
- **RYDER, M.L.;** Report of textiles from Çatal Hüyük,
Anatolian Studies, Volume XV, s.169-174.
(Çatal Hüyük Tekstillerinin Kayıtları)
- **WİLD, John Peter;** Textiles in Archaeology,
Shire Archaeology, Shire Publications Ltd., First Published 1988, s. 21
(Dünya'daki Arkeolojik Tekstiller içinde Çatal Höyük Tekstillerinin yeri)

- **YAĞAN**, Şahin Yüksel; Türk El Dokumacılığı,
Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 1985, s. 52-58
(Anadolu'daki neolitik tekstil buluntuları)

* **ALACAHÖYÜK**

- **KOŞAY**, Dr. Hamit Z.; Alacahöyük 1963 Kazısı Ön Raporu,
Türk Arkeoloji Dergisi, Sayı XIII, 1, Ankara, 1964, s. 63-74.
(Eski Hitit Katında- Kat: IV- Bir Küp içinde kavruk olarak bulunan yün kumaş parçası)

* **GORDION**

- **BELLINGER**, Louisa; Textiles from Gordion,
The Bulletin of the Needle & Bobbin Club, Volume 46, 1962, S. 5-33.
(Gordion'da ele geçen tekstiller)
- **ÖZGÜÇ**, Tahsin; **AKOK**, Mahmut; Türk Tarih Kurumu Adına Anıt- Kabir Alanında yapılan Tümülüs Kazıları,
Belleten , Cilt: XI (1947), s. 27-57/ 57-85 (Almanca)
(Gordion Tümülüslerinde, mezar içinde tunç kemer tokasının kenarındaki küçük delikleri aracılığı ile dikilmiş kumaş parçası)
- **ÖZKAN**, Süleyman; Beyşehir Civarında Bulunmuş olan Eserler,
Belleten, Cilt: LIV, Ağustos 1990, Sayı: 210, s. 384.
(Kepçe ve kazan üzerinde görülen dokuma izleri, Ankara, Anıt Kabir I ve Gordion MM tümülüslerinde olduğu gibi bir kumaşa sarılı olarak bırakıldıkları izlenimini vermektedir.)
- **YOUNG**, Rodney S.; Three Great Early Tumuli- Gordion I,
Published by The University of Pennsylvania, 1981, s. 294-310.
(Gordion'da bulunan tekstiller)

* **MAŞATTEPE TÜMÜLÜSÜ**

- **AYABAKAN**, Cumali; Maşattepe Tümülüsü Kurtarma Kazısı,
1.Müze Kurtarma Kazıları Semineri, Ankara, 19-20 Nisan 1990,s. 50.
(Mezar Odasında,İskeletin üzerindeki toprak temizlendikten sonra, üzerinde turuncu renkli ince küçük bir kumaş parçası bulunmuştur.)

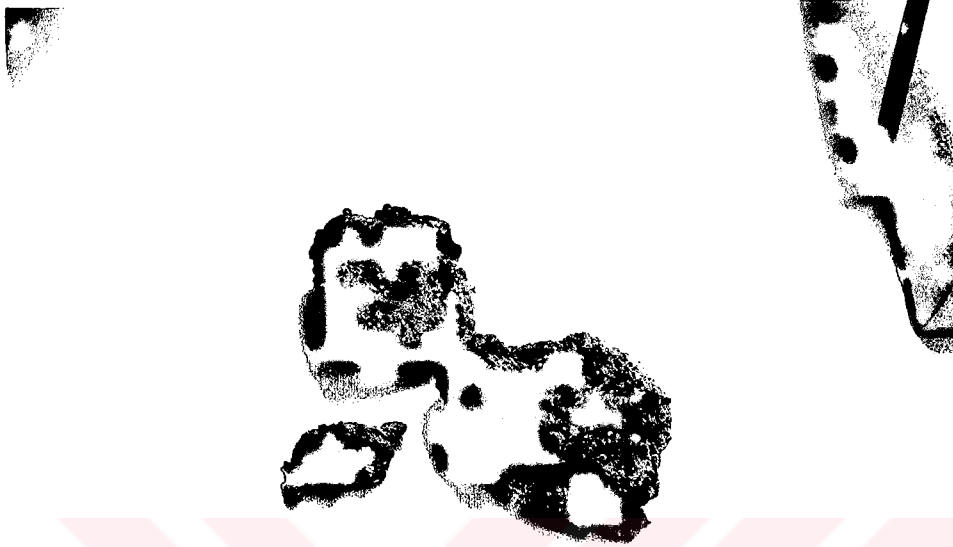
* HELLENİSTİK

- **ESKİOĞLU**, Mehmet; Garipler Tümülüsü ve Kayseri'deki Tümülüs Tipi Mezarlar, Türk Arkeoloji Dergisi, Sayı: XXVIII, Ankara 1989,s. 194.
(M.Ö.2000 Helenistik Dönem, Elbise: Tamamen çürüyerek toz haline geçmiştir. Ancak elbisenin işlemeleri için kullanıldığı anlaşılan altın iplikler,_karışık bir yumak halinde ele geçmiştir. Çok ince olan altın ipliğin toplanabilen miktarının ağırlığı 1gramı geçmemektedir.)
- **UÇAR**, Handan; Karaman Taşkale Kasabası Manazan Mağaraları 1991 Yılı Temizlik Çalışması,
III.Müze Kurtarma Kazısı Semineri, Efes, 27-30 Nisan 1992, s. 406, 415, 416.
(C Galerisinde, taban tamamen toprak ve bunlarla karışmış olan arkeolojik malzeme ile “insan kemiği, kumaş, seramik v.b.” doludur. Resim 12-Elbise, Yün dokuma parçaları)

2.1.2. Bazı Müzelerimizdeki Arkeolojik Tekstiller

Araştırma kapsamındaki bazı müzelerimizde bulunan Arkeolojik tekstiller, Tablolaştırılarak verilmektedir. Tabloda, Müzelerimizdeki Arkeolojik Tekstiller başlığı altında Bulunduğu Müze, Müzede Bulunduğu Konum, Yerleşim Merkezi, Yerleşim Merkezinin Konumu, Malzemenin Cinsi, Verilen Tarihleme ve Toplam Adet sütunlarında yer almıştır. (TABLO 14) Araştırma kapsamındaki bazı müzelerimizdeki bu tekstiller, Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde Sergileme konumunda olan Çatal höyük tekstilleri ve Acemhöyük'ten çıkarılan taşın üzerindeki tekstil izi, deposunda olan hasır parçası, Alishar'da bulunan tekstil parçası, Alacahöyük'ten ele geçen yün tekstil parçası ile Çanakkale Müzesinde bulunan, Dardanos Tümülüsü'nden çıkarılan Hellenistik döneme ait olduğu sanılan tekstil parçalarıdır. Neolitik döneme ait Çatal höyük tekstilleri, Müzede teşhirde toplam 10 parça olup, kömürleşmiş haldedir. Acemhöyük buluntusu tekstil, taşın üzerinde oldukça belirgin bir izi sahiptir ve bir adettir. Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ndeki Arkeolojik Tekstillerin fotoğraf çekimlerinde araştırma izin belgesi olduğu halde, müze vitrinlerinin açılmasına izin verilmediği için profesyonel bir fotoğraf çekimi yapılamamıştır. Aşağıda müzede çekilen

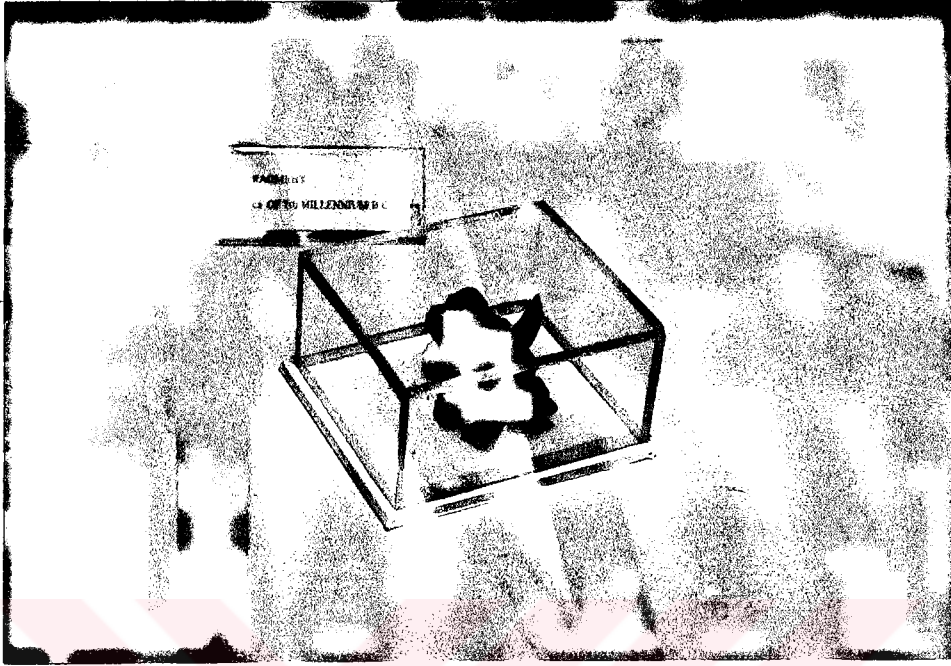
tekstillerin teşhir salonundaki vitrinlerde, özel koruma alanlarında saptanan resimleri görülmektedir. (RESİM 24, 25, 26, 27, 28)

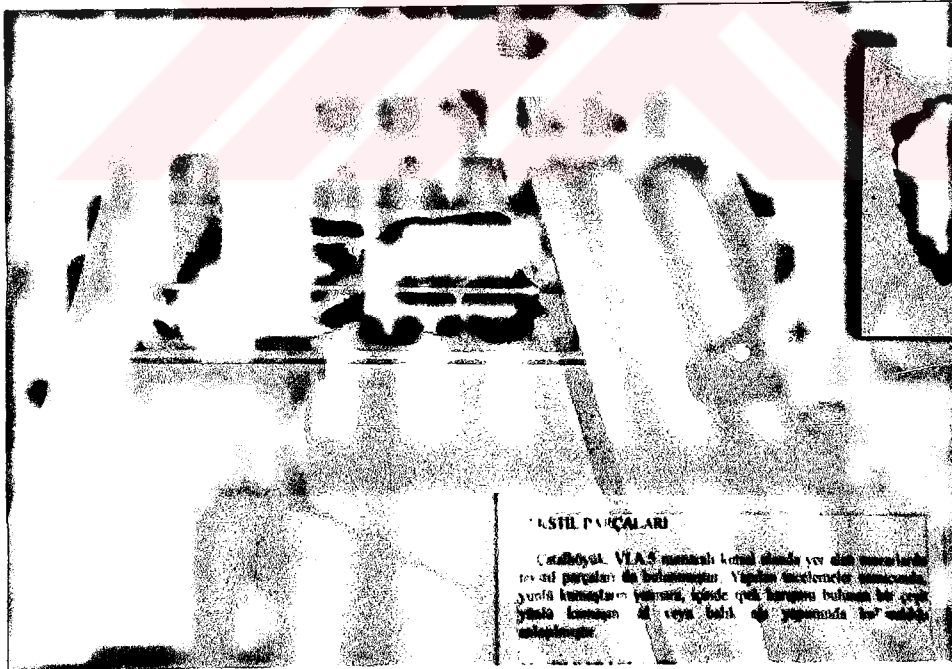
RESİM 24: Acem höyük buluntusu taş üzerinde izi bulunan tekstil parçası.

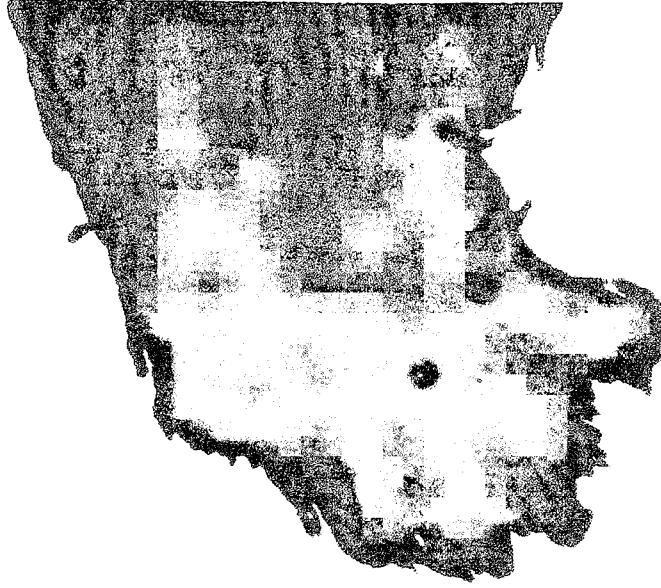
RESİM 25: Çatal höyük buluntusu çene kemiği parçası üzerindeki kömürleşmiş tekstil.

RESİM 26: Çatal höyük buluntusu diğer çene kemiği parçası üzerindeki kömürleşmiş tekstil.

RESİM 27: Çatal höyük buluntusu VI. A. 5 numaralı kutsal alanda yer alan mezarlarda bulunmuş kömürleşmiş haldeki tekstil parçaları.

RESİM 28: VI.A.5 mezar alanındaki tekstil parçalarından birinin scanner'dan taranarak detayı alınmış görüntüsü.

TABLO 15: BAZI MÜZELERİMİZDEKİ ARKEOLOJİK TEKSTİLLER

BULUNDUĞU MÜZE	MÜZEDE BULUNDUĞU KONUM	YERLEŞİM MERKEZİ	KONUMU	MALZEMENİN CİNSİ	VERİLEN TARİHLEME	ADET
Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi	SERGİDE	ÇATALHÖYÜK	Konya-Çumra	HASIR PARÇASI (Alçı Üzerinde)	Yaklaşık M.Ö. 6000	1
Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi	DEPO	ALIŞAR (Ma Mezarı)	Yozgat-Yerköy	YÜN DOKUMA PARÇASI	Yaklaşık M.Ö. 5000	1
Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi	DEPO	ALACAHÖYÜK	Çorum-Alaca	YÜN DOKUMA PARÇASI	Eski Hitit Katı (M.Ö. 1650-1450)	1
Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi	SERGİDE	ÇATALHÖYÜK (VI. A. 5 mezarı)	Konya-Çumra	YÜN OLDUĞU SANILAN DOKUMA PARÇALARI	M.Ö. 6000	10
Çanakkale Müzesi	SERGİDE	DARDANOS TUMULÜSÜ	Çanakkale	Küçük cam kutu içinde Yün Kumaş Parçaları (Yük: 15x8 cm)	Hellenistik	1
TOPLAM	+					14

2.2. BAZI MÜZELERİMİZDE BULUNAN TEKSTİLLERİN TEKNİK ÇÖZÜMLEMELERİ

Arkeolojik Tekstilleri incelemenin, özel koleksiyon ve müzelerde bulunan parçaları karşılaştırmak açısından bir takım avantajları vardır. Kumaşın, örneğin; kullanılan liflerin tanımı ve ölçümleri veya kullanılan boyaların, mordanların analizi ve herhangi bir metal içeriğinin bulunması gibi detaylı bir teknik ve bilimsel analizi sonucu elde edilecek bilgilere olan ilgi gittikçe artmaktadır. Kazılar sırasında çıkarılan tekstillerin bugüne kadar gelebilmeleri dikkatli bir korumadan çok rastlantı sonucuysa da, bunlar o denli tahrip olmuş ve hırpalanmış durumdadırlar ki çeşitli analizler ancak belirgin bir kayıtlama ve kataloglama işinin bir parçası olarak yapılabilir. Yine de bu tip analizler kontrol altında ve denetlenerek yapılmalıdır.

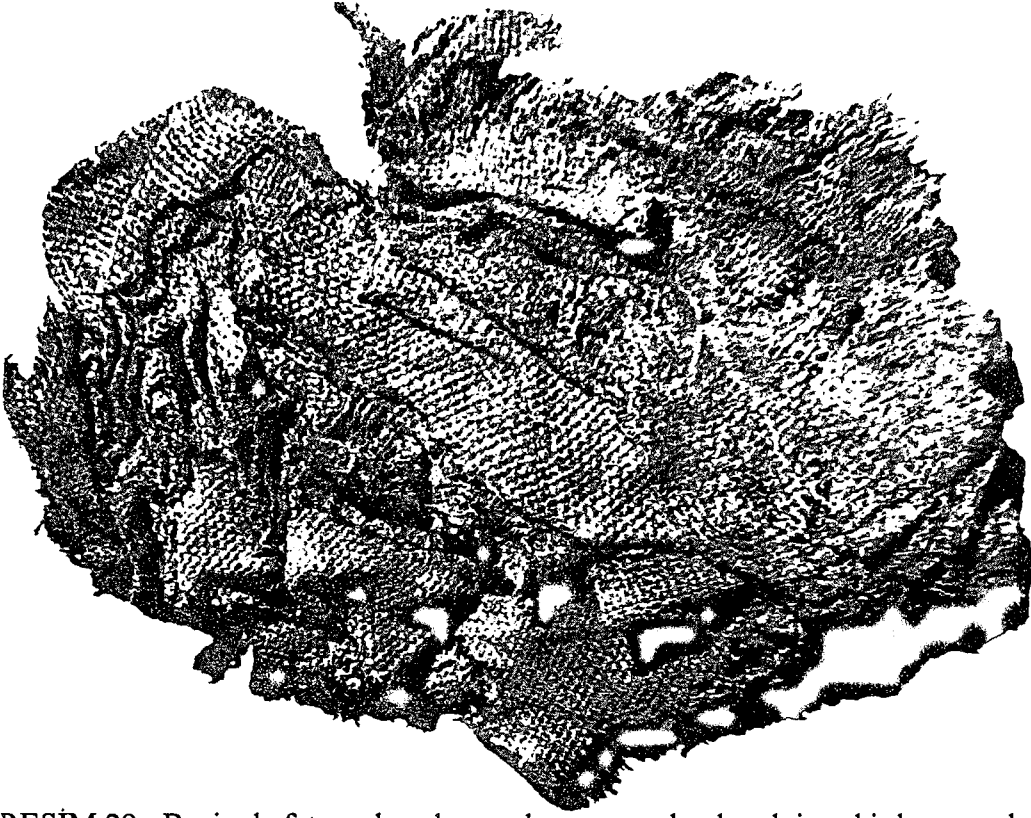
Kazılarda çeşitli şekillerde ele geçirilen tekstil kalıntıları, karakterlerini korumaları durumunda, geçmiş kültürlerin tekstil üretimi ve kullanımı hakkında doğrudan bilgi veren bulgulardır. Ancak, genellikle tekstil lifleri toprak altında bulundukları süre içinde değişime uğramaktadır. Arkeolojik ekiplerin çoğunluğu alandaki kazıyı gerçekleştiren Kazıcılar ve alandaki buluntuları değerlendiren uzmanlardan oluşur. Tekstil uzmanı lup ve cetvel gibi basit araçlar kullanarak kazı alanından çıkan kumaş parçası ya da parçalarını kaydederek bunların lif cinsini, iplik bükümünü, dokuma tekniğini, dikiş yeri gibi yapısal bazı özelliklerini ve kumaş genel görünümünü tanımlar. Bu aşamada daha sonra yapılacak laboratuvar analizi için parça seçilir.

Tekstiller belirli ortamlarda, günümüze kadar fazla zarar görmeden gelebilirler. Oksijen yokluğundan bakterinin üremediği ortamlar nemin tamamen olmadığı çöl veya tuz ocağı gibi sıcak ve kuru ortamlar ya da don altında kalan toprak alt tabakaları bunların başlıcalarıdır. Bir başka etken de; tekstillerin çamur, katran veya kil tabakaları arasında sıkışarak kalmaları ve buralarda metal tuzların ipliklerin yapısının yerini alarak orijinal tekstilin kalıbını oluşturmaları veya yüksek ısı sonucu oluşan karbonizasyondur. Belirli ortamlarda bazı tip lifler, örneğin; bitkisel lifler asidik ortamda zarar görürken, yün gibi lifler zarar görmezler. Genelde hayvansal lifler yüksek sıcaklıktan etkilenirken, bitkisel lifler bu durumdan fazla etkilenmezler.

Bugün **Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi**'nde sergilenmekte olan ve ilk kez Konya'nın Çumra ilçesinde 1961 yılında Arkeolog James Mellaart tarafından kazılmaya başlanan Çatal Höyük'teki Arkeolojik dokuma buluntularının analizleri Türkiye'de yapılamamıştır. Bunun nedeni, o dönemde Arkeolojik tekstillerinin analizlerini yapacak uzmanların bulunmayışıdır. James Mellaart'ın ilk bulgularından sonra Çatal Höyük tekstilleri, teknik çözümlmeleri için Royal Ontario Müzesi, Tekstil Bölümü'ne gönderilmiştir.

Türk El Dokumacılığı isimli kitabında Şahin Yüksel Yagan, James Mellaart'ın Çatal Höyük isimli kitabının çeşitli sayfalarına atfederek yazdığı 53. Sayfasında yer alan ve yine aynı kitabın 116-118 numaralı resimlerindeki Çatal Höyük Tekstilleri hakkındaki görüşleri şöyleydi:

“...Halen dünyanın bulunabilen en eski kumaş parçaları olan bu dokumalar Ankara Arkeoloji Müzesinde (Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi) muhafaza edilmektedir. Bu tekstiller genellikle en basit örgü olan bez ayağı ile meydana getirilmişlerdir. Bu kazılarda bir mabette çukur içinde, alıılmamış bir ölü gömme olayına rastlanılmıştır. Beyin, kafatasından alınmış, koruyucu olarak çok ince bir beze sarılarak tekrar yerine konulmuştur. Üzerindeki yapı yangın geçirdiğinden, sıcaklığın etkisi ile içerde kömürleşme olayı meydana gelmiş, dolayısı ile malzeme tamamen yanmayıp kömürleşmiştir. (Mellaart; Çatal Höyük, s.222) (RESİM: 29-30)

RESİM 29 : Beyin, kafatasından alınmış, koruyucu olarak çok ince bir beze sarılarak tekrar yerine konulmuş ve yapı yangın geçirdiğinden kömürleşmeye uğramış tekstil kalıntısı.

RESİM 30 : Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde sergilenmekte olan dokuma parçasının orijinal mikro fotoğraf çekimi.

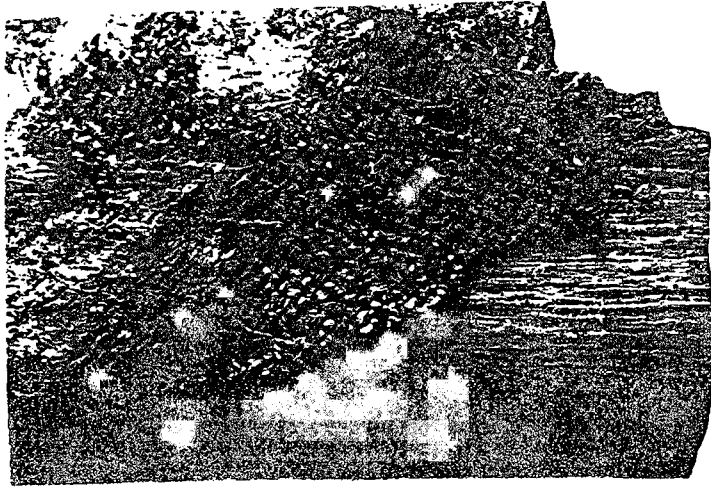
Resim, Çatal Höyük kazılarında (VI.A.5.) numaralı mezarda bulunmuş dokuma parçalarından bir kısmını göstermektedir. Bunlar bez içine sarılan bir paketin bağlanmasında kullanılan kumaş bantlardır. (Mellaart; Çatal Höyük, s.229, resim: 116) (RESİM: 31)

RESİM 31: Çatal höyük VI.A.5 mezarındaki bez içine sarılan bir kalıntının bağlanmasında kullanılan bant parçaları.

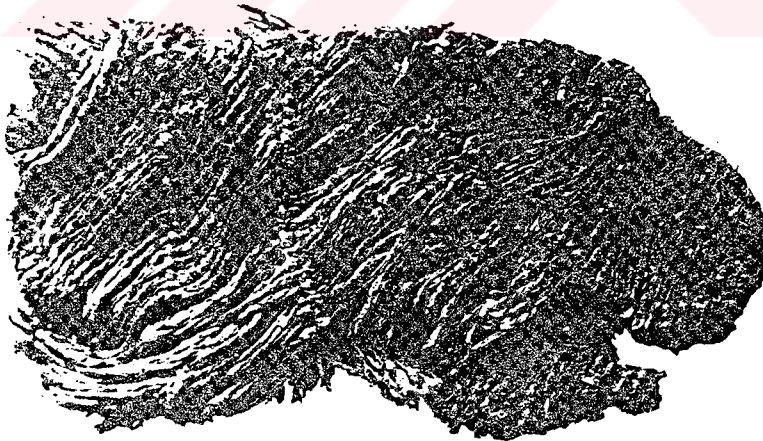
Aşağıda ise Şahin Yüksel Yağan'ın Türk El Dokumacılığı Kitabının 53. Sayfasında yer alan 117. Resimdeki, çok ince dokunmuş bir kumaş görülmektedir.

Yağan'a göre bu parça, dokuma tekniği bakımından keten-çuval dokuması ile karşılaştırılabilir. Bu parça mabette bulunan bir iskeletin korunmasında kullanılmıştır. (RESİM: 32)

RESİM 32 : Mabette bulunan bir iskeletin korunmasında kullanılan çok ince dokunmuş bir kumaş parçası.

Ayrıca, bu tip basit kumaşlar dışında, diğer dokuma tekniğinde olan kumaşlara da rastlanmıştır. Şal olarak kullanıldığı sanılan ve Mellaart'ın "Çatal Hüyük" kitabının 228. Sayfasında 118 numaralı resimde görüldüğü şekilde, balık ağı tekniğinde dokunmuş parçalar bulunmuştur. (RESİM: 33)

RESİM 33 : Balık ağı tekniğinde dokunmuş kumaş parçası.

Kazılarda VI. katta ve yangından arta kalan ince dokunmuş bu kumaş örnekler büyük bir teknik ustalığa sahip bulunmaktadır. Bunlar Royal Ontario Müzesi Tekstil Bölümünde Harold Burnham tarafından incelenmiştir. Kumaşlar kömürleşmiş olarak bulunmuştur. Lif olarak yün veya tiftik kullanıldığı ileri sürülmektedir. Her iki malzemede kullanılmış olabilir. Ancak, hammadde olarak keten liflerinin kullanılmış olması düşünülemez. Çünkü bu liflere Çatal Hüyük'ün henüz hiçbir yerinde rastlanılmamıştır.

Keten bitkisine M.Ö. 5000'lerde rastlanır. Oysa belirtilen tarih, çok daha geç olduğundan keten liflerinin ithali ve kullanılmış olması söz konusu değildir. Bulunan kumaş kalıntılarında kullanılmış olan iplikler çift kat bükümlüdür. Yani iki iplik birbiri etrafında bükülmüştür. Bir insan kafatası içinde bulunan ve Mellaart'ın "Çatal Hüyük" isimli kitabının 94. Resmi'nde gördüğümüz kumaş parçası böyle bükümlü ipten bez ayağı tekniğinde meydana getirilmiştir. Diğer bir örnekte Mellart'ın aynı kitabının 118 numaralı resminde gördüğümüz düğüm tekniğidir. Bu bir balık ağı dokuma tekniğini andırmaktadır. Bulunan parçalarda görülen, genellikle ince ve düzgün bir dokuma yüzeyidir. Ancak bazen, iki atkı ipliği arasında boşluk da görülür ki; bu tip gevşek dokuma ile şal dokuması meydana getirilmiştir. Ayrıca, VI A 25. Mabette yapılan kazıda, bakire bir kızın çizgili bir etek taşıdığı görülmüştür. Fakat, bu çizgili desenin küçük bakır silindir ile basılmış olması düşüncesine varılmaktadır. Genellikle kumaş kalıntılarında saçaklara da rastlanılmaktadır. Yine, II.Kattaki kazılarda bulunan küçük bir heykel üzerindeki etekliğin üst ve alt kısmının püsküllü saçaklarla bezenmiş olduğu açıkça görülmektedir. (Mellart; Çatal Hüyük, s.219, resim: 87.) (RESİM: 34)

RESİM 34: Alt ve üst kısmı püsküllü saçaklarla bezenmiş, küçük bir heykel üzerindeki eteklik.

Bunlar dışında diğer bir kumaş parçasının da onarım gördüğü tespit edilmiştir. Üzerindeki dikiş net olarak görülmektedir. Dikiş oldukça kabadır. Hemen hemen bütün kumaş kalıntıları kömürleşmiş halde bulunduğundan renk elemanı kalmamıştır. Fakat, rölyefler üzerindeki tanrı figürlerinde, desenli ve parlak renkli elbiseler taşıdıkları görüldüğünden, renk kullandıkları görüşüne varılmaktadır.

Kırmızı iplik üzerinde bir miktar kırılmış inciler bulunmuştur. Bunların deliklerinde hala kırmızı boya kalıntıları bulunmaktadır. Şimdiye kadar rastlanan mezarlar içinde kırmızı ocker renge hiç rastlanılmadığından bu boyanın, belirtilen inciler üzerindeki kırmızı görünen lekelerin, ancak kırmızı renkli iplik yolu ile geçtiği kanısına varılmıştır.

Mabet duvarları üzerindeki zengin kilim desenleri ve parlak renkli duvar halılarının, şimdi olduğu gibi, Neolitik devirde de Anadolu'da üretilen en tipik örnekler olduğu görülmektedir. Bütün bu noktalardan anlaşıldığı gibi boyacılığında o devirde bilindiği görüşüne varılmaktadır. (Mellart; Çatal Hüyük, s. 219)

Çatal Höyük çevresinde bugünde yaygın olarak yetişen bazı yabancı bitkilerin ki bunlar; *Rubia Tinctorium* (Boyacı Kırmızısı), *Isatis Tinctoria* (Koyu Kırmızı), mavi ve İntensiv Sarı

renk veren *Roseda Luteola* gibi doğal bitkisel boyalarının bulunması, bu görüşü kuvvetlendirmektedir. (Mellaart; Çatal Hüyük, s. 260-262)

James Mellaart'ın "Çatal Hüyük" isimli kitabının 219. sayfasının (Crafts and Trade-El Sanatı ve Ticaret) bölümünde tekstiller için son olarak şöyle diyor:

"Çatal höyük tekstilleri, tekstil sanatlarının tarihinde bir gelişim olarak gözüküyor. Duvarlarda bulunan bir tür desenlendirme (şekillerle süsleme) geleneksel bir süsleme tarzıydı ve belki de bir semboldü. Büyük olasılıkla kilimlerdeki geometrik desenleri andıran süslemeler, daha ileri dönemlerde dokunan kilimlerin motiflerini anımsatıyordu. Bu ilerleme Çatal Höyük'ün III. Tabakasından sonra ve Hacılar'ın IX. Tabakasından önce meydana gelmiş olmalı ya da Radyo karbon tarihlemesine göre bu iki yerin tarihlemesi yaklaşık M.Ö.5700 olarak saptanmıştı."²

Anadolu'da dokumacılık sanatının Neolitikten sonraki çağlarda da düzgün bir ilerleme ile devam ettiğini, çeşitli tarihlerde, değişik kültür tabakalarından elde edilen ağırşaklar ve tezgah ağırlıkları açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Prof. Garstang tarafından 1937 yılında Mersin yöresinde Yümüktepe ve Soğuksu tepe kazılarında Kalkolitik devir katında yaklaşık olarak (M.Ö. 2800) yıllarına ait, taştan tezgah ağırlıkları ve bir tezgah dokuma yeri bulunmuştur. Özellikle 112 No'lu odanın 12. Katının esas zemininde, dikey bir tezgahın yaslandırıldığı alçak duvar izleri görüldüğünden, burasının bir dokuma yeri olduğu sanılmaktadır. Burada ele geçirilen tezgah ağırlıkları da önemlidir.

Ayrıca çeşitli zamanlara ait diğer katlarda da yine taştan, topraktan ve kemikten bir çok tezgah ağırlıkları, ağırşaklar ve iğne mekikler bulunmuştur. Ağırşakların bazı şekillerinden bir kısmının yün ve bir kısmının keten için kullanılmış oldukları sanılmaktadır.

Çatal Höyük Tekstilleri'nin, M.L. Ryder tarafından "Anatolian Studies Volume:XV" de yayınlanan "Report of Textiles from Çatal Hüyük" isimli, Çatal Höyük tekstillerinin analizlerini tanımlayan kayıtları aynen şöyleydi.

"6. Yapı katında bulunan tekstillerin geçici tarihlendirmesi, M.Ö. 6000 yıllarına rastlar. Bunlar siyah renkte ve kolay bozulabilen bir yapıya sahiplerdi. Görünüşe göre; karbonizasyona (kömürleşmeye) uğramışlardı. Bu tekstillerden bazıları 1962'deki, bazıları da 1963'deki

² James Mellaart; Çatal Hüyük: A Neolithic Town in Anatolia, London, 1967, s.219.

kazılarda bulunanlardan meydana geliyordu. 1962 örneklerinde; dokuma olup olmadığı açıkça söylenemeyen kumaş parçasının; yapısı dışında, bir tanımlama yapmak mümkün olmamıştı. Birbirlerine paralel olarak bükülen iplik grubu, diğer iplik gruplarıyla dokunmamıştı. Diğer paralel ipliklerin uygun yerlerinde karşıdan karşıya, ilk dokunan yerin her hangi bir yeriyle birleştirilmişti.(fakat birlikte dokunmamışlardı). Çürümüş olan ipliklerin ikisinden biri, ya çözülmüş yada atkıydı, ancak çürümüş halde görünen, elde kalan ipliklerde kıvrım yoktu. Belkide bu, Helbaek tarafından tanımlanan düğümsüz balık ağına benzeyen bir materyaldi. İncelikleri, 0.5 mm.'den daha az olan ipliklerin, bu inceliklerine rağmen iki katlı oldukları açıkça görülmüyordu. 1963'de bulunan örnekler, görünüşlerine göre yukarıda sözü edilen, fakat çoğu çok kısa olan düz iplik parçalarına karışmış haldeydi. Çok temiz olarak dokunmuş iki tekstil parçası da, daha da iyi ipliklerden basit olarak dokunmuştu; ki bunlar yine de iki katlı görünüyorlardı. Bu tekstil parçası da oldukça dayanıklıydı.

Materyal örneklerinde, zarar görmemiş bölümlerin mikroskopik incelemesinde hareket yönü belli olan liflerin, karışım olduğu gözüküyor. Yapısal olmayan özellikleriyle de, kimlikleri kolayca saptanabiliyor. Bunların çok belli olan kömürleşmelerinden dolayı, görünümlerinde yoğun bir siyahlık göze çarpıyor. Helbaek, kesitinde eğrilikler bulunan yünün pullu bir yüzey yapısına sahip olduğunu, kanıtlar göstererek illüstrasyon resimlerle çizerek göstermiştir.

Tekstillerin zarar görmemiş bölümlerinde, kimlik tanımlamalarına karşı özellikleri şöyledir: (1) Düzgün ve birbirine paralel doğal lifler ; bu karakteristik bir ketendir, oysa yün daha kıvrık olma eğilimindedir ve ilk bulunan tekstillerde görülen, paralelliğin az olma özelliği vardır. (2) Liflerin kolay kırılabilirlik özelliklerinden dolayı, kısa lifler grubuna girmektedir. Bu liflerin, hücrel iç yapısının izleri temiz bir biçimde bozulmuştur. Diğer Arkeolojik materyallerde (örneğin, M.Ö.400'de Altay örneğinde) bu yöndeki bozulmaya karşın, sözü geçen yün, az bulunur özelliktedir. (3) Birkaç adet dahi, orta kalınlıkta veya kaba lif bulunmayışı, İlk çağ yün dokumacılığında çok nadir görülen bir özelliktir. Örneğin; Kuzey Avrupa'daki Bronz Çağ tekstilleri tüylüdür ve kuzey doğu'daki Roma dönemlerinde orta kalınlıktaki bir yün, bu tip kaba liflerin % 15 ile 20'si arasına yayılıyordu. Yaklaşık 2000 yıl önce bu cins bir yün, orta kalınlıktaki lif inceliğinde, gerçek inceliğin içine giriyordu. Bu

yüzden, Neolitik yün dokumalarındaki lifler, inceliği en az orta kalınlıktakilerin 40 mikron, kaba olanların ise 90 mikron olduğu tahmin ediliyordu.

Lif çapı, 4 ile 30 mikron arasında değişmektedir. Ortalama 12 mikron, en sık rastlanan değerde 10 mikrondur. Çapın derecesi iyi bir keten ve ipek ile karşılaştırılabilir, fakat yün lif çapındaki çekme olasılığını da belirtmek gerekir ve eğirmeden önce kılların yok edilmesi ile biraz daha iyi duruma gelir. Vahşi koyunların tulupu (incelikleri ortalama 15 mikron) en iyi yün olarak bilinir.

Lif çapının etkisini araştırmak için, kömürleşmiş yün ve ketenin kömürleşmesine benzetme denemesi yapılmıştır. Materyal tamamen yanıp yok olmadan, izlendiğinde kavrulmuş keten gibidir. Oysa yün kumaş, gergin kıvrımlar şeklinde buruşmuştu. Kömürleşme, yün liflerinin sıkıca kıvrılmasına neden olmuştur ve lifin eğrilmesi, ortalama çapın 3 mikron artmasına da sebep olmuştur. Bu yüzden, Helbaek'e rağmen, bu yanmış bir gömüyü tanımlıyor. Sonuçta materyalin çürümeden dolayı kömürleştiğini gösteriyor. Çünkü ateş keteni tamamen yok etmişti ve yünün de büzülmesine neden olmuştu. Oysa Çatal Höyük kumaşı oldukça düzdü.

Bir sonraki analiz yöntemi "Çapraz Bölümleme" yöntemi idi. Bu yöntem, Hardy Microtome için, kolay çürüyen doğal materyalden dolayı, pek tatmin etmeyen bir buluştu. Bu nedenle olağan "Dokubilimsel" yöntemle, parçalara ayrılarak yerleştirilen kısa iplikler, belli bir biçimde yayılmışlardı. Bu şekilde yayılan iplik bölümleri, deri için kullanılan "Saspik" Yöntemiyle boyanmıştı, fakat boya almayan ipler, hala koyu siyah görünen lifler tarafından emilmişti, ya da parçalara ayrılmış koyu kahve rengi gözüken liflerin kalınlıklarını azaltmıştı. Liflerin boyuna parçalara ayrıldığı yerde, görünüm tıpkı zarar görmemiş bölümlerdeki gibiydi. Ancak lifler, çapraz çizgi dokulu, karakteristik bir ketende görüldüğü gibi hala çok koyuydu.

Çapraz bölümleme, liflerin çoğunlukla yündeki gibi silindirik yada oval yapıda olduğunu gösteriyordu, gerçi keten lifleri de silindirik yapıdaydı ve buda lifin daha dayanıklı olmasına neden olmaktaydı. Bazı lifler, ketenin daha karakteristik köşeli ana hatları gibi görülmekteydi. Ancak, ipek de üç köşeli yapı bulunmuyordu. Bir lifin kesitinde, bir çok ketende bulunduğu gibi merkezde lümen vardı. Yünde medulla denen bu yapı, ipekte daha inceydi. Yün liflerinde, medulla kalındı ve orta kalınlıktaki liflerde daha küçük boyuttaydı.

Buraya kadar ki kanıtlar, keteni destekleyen, yüne karşı olan bir yapıdaydı. Kimyasal testlerle kesin sonucu bulmak için, bir deneme daha yapıldı. İllionis’de Northwest Üniversitesi’nden Dr. E.L. Gustus Yeni yöntemi olan “Disülfid Bağları” deneyini yaptı ve bir tepkime bulmayı başaramadı. Diğer tarafta Danimarka Bronz Çağı’nda bulunan yün parçası (M.Ö.1200), tıpkı bugünkü yünler gibi, güçlü bir disülfid tepkimesine yaklaşık olarak sonuç verdi. Disülfid tepkimesi ihtiyacı, materyalin yün ya da hayvan kılı olmadığı yolunda güçlü bir fikir verdi ve bu denemenin saptaması, İskoçya Yün Teknik Enstitüsü’nde Kimya dalında Uzman Okutman Mr. F. Kidd tarafından tarafsız bir biçimde yapılan “Sülfür Testi” ile başarıldı. Sülfür tepkimesinin olmadığı saptandı, ancak materyalin nitrojende pozitif bir tepkime vermesinde de kanıt karışıklığı saptandı. Fakat ipek dışında, yapısal özellikler açısından, tartışmanın ötesinde bir hüküm verilebilir. (bu görüşmelerde mümkün olduğu kadar sakınılan düşünce, çok az da olsa tarihlerle hatası olabileceğidir.) Tekstillerin, bedenin çürümmesine nitrojenin neden olabileceği düşüncesi ile iskeletle aralarında bir ilişkinin olabileceği saptanmıştı. Gerçekten de mikroskop altında lifler çok şekilsiz maddeler olarak görülüyorlardı.

Mr. Kidd, daha sonra sulandırılmış alkali ile materyali kaynattı, harap olmuş haldeki yün, böylelikle bir muameleye tabi tutuldu. Ancak bu işlem, siyah rengin yok olmasına neden olmuştu ve incelendiğinde, Çapraz Polaroidler arasındaki mikroskop altında bakıldığında, ketenin karakteristik olan, birbirine paralel çapraz çizgilerini göstermiştir. Hemen hemen tanınmaz haldeki materyal, bu yüzden **keten** olarak kesinleşmişti. (RESİM: 35) Böylece yünden sonra en erken tarihleme, keten eğirme teorisini destekliyordu. Ancak, eğer Helbaek’in sunduğu bir parça kanıt kabul edilirse, muhtemelen yün de kullanılmış gözüküyor.”³

Çatal Höyük tekstillerinin teknik çözümlemelerinde, keten teorisini destekleyen Ryder’a karşı, Çatal Höyük tekstillerinin teknik çözümlemeleri Royal Ontario Müzesi Tekstil Araştırma Bölümünde görevli Harold Burnham tarafından da yapılmış ve İngiliz Arkeoloji Enstitüsü tarafından süreli olarak çıkarılan Anatolian Studies, Volume: XV. Çatal Hüyük-The Textiles and Twined Fabrics başlığıyla yayınlanmıştır.

³ M.L.Ryder; “Report of Textiles from Çatal Hüyük”, Anatolian Studies, Volume:XV,s.175-176.

RESİM 35 : Keten lifinin elektron mikroskobu ile 1: 425 oranında büyütülerek çekilen fotoğrafı.

Bu rapor aynen şöyledir.

“ Arkeolojik kazılarda ele geçen eski tekstiller yalnızca olağandışı koşullar altında korunmuştu. Bu kanıtlar, 1961 yılında yapılan kazılar sonucu ele geçen Çatal Höyük buluşlarıdır ve bunu diğerleri izlemiştir. Tamamen orantısız gözüken dokuma ve bükülü materyallerin durumu oldukça fazla heyecan yaratmıştır. Bu dokumalar bulunmadan önce, en erken tarihlendirilen dokuma kumaşlar genellikle M.Ö. 5. Yüzyıla tarihlendirilmiş olan Mısır Fayum’da ele geçen tekstiller olarak biliniyordu. Çatal Höyük’ün 6. Tabakasındaki buluntular, tekstil sanatlarının tarihini 6. Yüzyılın başlangıcına götürmektedir. Tekstillerin daha uzun ömürlü olması için daha çok yada az doğal koşullara ihtiyaç vardır. Her iki durumda da Mısır yada Peru’da olduğu gibi, aşırı kuru hava koşulları gerekiyor veya Grönland’daki Eski Norveç mezarlarında, Sibirya ve Haniş hükümdarlarının mezarlarında olduğu gibi sürekli bir don durumuna ihtiyaç vardı. Koruyucu olarak belirli kimyasalların olması gerekebilir. Danimarka’daki Bronz Çağı mezarlarında Tanik asit, yada Erken Hanedanlık Dönemi Çin bronzlarının yüzeyinde metal tuzları bulunuyor. Bu kimyasallar ipek lif buluntularını doymuş hale getirebiliyor. Çatal Höyük’de bulunmuş olan bozulmuş parçaların hayatta kalabilmesi

oldukça basit bir nedenden olmuştur. Tekstillerin bulunduğu 6. Tabaka yapıları, görünüşe göre yangın nedeniyle harap olmuştur. Bu yapılar yüksek ısıya maruz kalmıştı. Alçak tabakalardaki çamur katmanlarının altında hapsolan dokumalar, havadaki oksijen yetersizliği nedeniyle çürümüşü, tamamen kömürleşmişti. Bu onları kimyasal olarak etkisiz bıraktı ve bu nedenle, normal koşullar altında en çok hayvansal ve bitkisel maddelerin çürümesini etkilemiş olan zararlı küflerin gelişmesine neden olmuştur. Aynı neden Royal Ontario Müzesi'nin Tekstil Bölümüne araştırılmış olan diğer iki grup Yakın Doğu'da bulunan yünlü tekstilleri de korumuş ve hayatta kalmasını sağlamıştır. Bunlar yaklaşık M.Ö. 9. Yüzyıla tarihlendirilip Çatal Höyük tekstilleriyle yarışamaz, fakat ikisi de ilk tekstil tarih ve teknolojisi hakkındaki kısıtlı bilgimizi arttırdı. İran da Urmia Gölü yakınındaki Hasanlu'dan ele geçen bir grup tekstil, Philadelphia Müzesi tarafından bize gönderildi, diğeri Türkiye'nin doğusundaki Van Gölü yakınında Fatnos'dan gelmiş ve daha önce Ankara Eti Arkeoloji Müzesi'nde (bugünkü Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi) araştırılmıştı. Şu an sunulan bu bildiri, Eti Arkeoloji Müzesinde bulunan Çatal Höyük tekstillerinin araştırılmasına dayandırılıyor. Hepsi bölüm bölüm birkaç cm² den daha fazla olmayan, tümü koyu kahve ve siyah renkte, kolay kırılan özelliktedir, fakat onlardan hatırı sayılır miktarda eski tekstiller hakkında bilgi yine de toplanabilmiştir. Bu tekstiller, mezarlardaki dokumalara sarılmış iskelete ait kalıntılardan alınmıştır ve bunlar 6. Tabakadaki mezar ve evlerdeki alçak yapı katlarının altında bulunmuştu. Yangın meydana geldiğinde bu yapı katları harap olmuş ve bir çoğu onları çevreleyen toprak tarafından korunmuştu. Bu olay tüm bölgenin yanmasını önlüyordu.

Çatal Höyük'ün, erken neolitik insanının ölü giysileri ve içimde bulunduğu koşullar, bulunan dokumalar James Mellaart ve Hans Helbeak tarafından tamamı tanımlanmıştı ve küçük bir kısımda burada toplanmıştı. İlk incelemeden sonra mezar ya kötü hava koşullarına maruz kalmasından yada leş yiyen hayvanlardan dolayı, ölülerin kemikleri birikmiş ve bunlar birkaç tane dokuma malzemesi ile sarılmıştı. Bu ilk katdan sonra kemik yığınları dokuma yapıya sahip ağ gibi bir kumaş ile sarılmıştı. Daha sonra onlar bir ip ile veya dar dokunmuş bir bantla, bazı zamanlarda çift olarak bükülerek düğümlemişlerdi. Böylelikle son defin yada belki de özel bir dinsel tören için hazırdu. Bu sarılmış bohçaların, örneklerde de açıklıkla görüldüğü gibi kemiklerin örtülmesi işine yaradığı irdelenmişti. Bu kumaşlardaki lifler henüz

tamamıyla teşhis edilememiştir. Nitrojenin varlığı, bitkisel liften çok hayvansal lif olduğunu gösteriyor. Büyütülerek incelendiğinde, iyi kalitede bir yün görüntüsü veriyor. Mikro fotoğraf Dr. Helbeak tarafından çekilmişti, bu lifin karakteristik yapısı pullu bir görünümüdür. (RESİM: 36)

RESİM 36: Çatal höyük de bulunan tekstil lifinin karakteristik bir yün olduğunu gösteren mikrofotograf.

Diğer taraftan, kılın eksikliği bu teşhise engel oluyordu. İlk insan ve koyun ilişkisi, bazı mezarlarda koç başlarıyla beraber gömülmesi olayı, bu gerçeğin doğruluğunu kanıtlamaktadır. Belki de bazı kemik buluntuları bu koyunlara aittir. Araştırma ilerleyinceye kadar, bir sak lifi (jüt, keten, kenevir gibi) kalıntısı olma ihtimali de incelenecektir. Sak lifleri geniş bir hazırlık işlemine ihtiyaç duymaktadır. Önce bu dokumalardaki kalite ve ketenin benzer incelikte olduğu bulgusuna varmak gerekiyor. Bir çok tahıl tanesi buluntusu arasında keten tohumlarının bulunmayışı, bu olasılığın olmadığını ortaya çıkarmaktadır. Bükülmüş dokumalarda, enine ipliklerin aralıkları, duruşunun dışında hatası olmayan bir lif görüntüsü

vermektedir. Bu liflerin kolay kırılan yapısına, liflerin incelenmesinde kömürleşme koşulları ve yangının sıcaklığına bağlı olarak uğradığı doğal yıpranmaya rağmen, mezarın binlerce yılını araştırmak, onların orijinal çaplarını bulmak son derece zor olmasına karşı saptanmıştı.

Tüm iplikler güzel ve düzgün bir biçimde eğilmişti. Bu da liflerin dikkatli olarak hazırlandığını gösteriyordu. İplikler düz ve birbirine paralel duruyorlar bu da onların taranmış gibi olduğunu ancak taranmadığını gösteriyordu. Avrupa'da daha eski dönemlerde bu işlem için bir sorun yoktu.

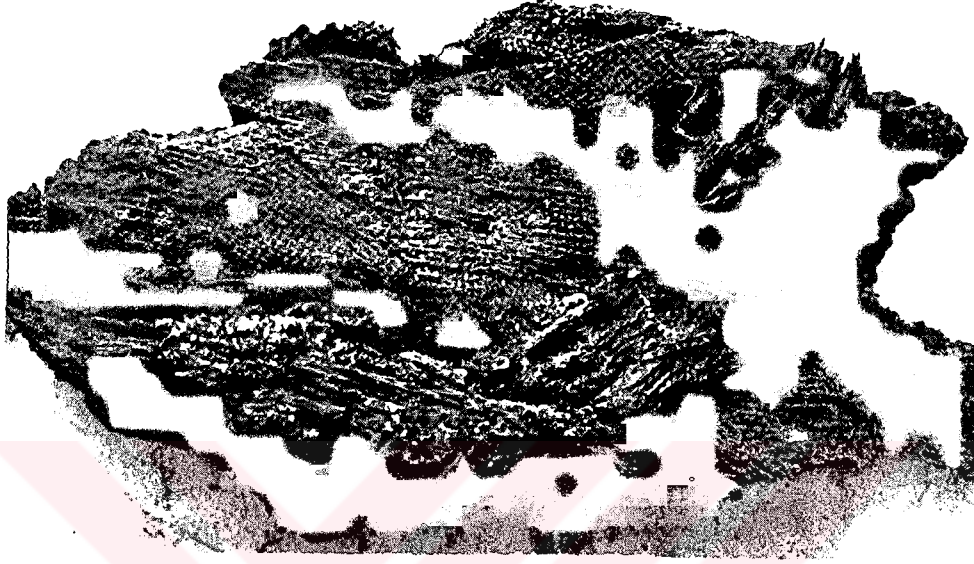
Tarama hakkında bilgi, şimdiki çağın onuncu veya on birinci yüzyıllar arasında elimize ulaşıyor. Bu işlem yüzyıllar öncesi bilinmiyor, gözüküyordu. Alet karmaşası, dönemi hakkında da bilgi veren yatay, ayaklı dokuma tezgahının etrafında dönüyor. Yünü dikkatli bir biçimde ayırmak için ahşap bir tarak yeterli oluyordu. Metal dişli taraklar, Orta Anadolu'da yünün hazırlanmasında hala kullanılıyor. Ankara Etnografya Müzesinde görülen örnekler, fotoğraflarla bu savı destekliyor. Yün hazırlamada kullanılan buna benzer ahşap dişli taraklar, şimdiki yüzyıla kadar, Kanada'nın Quebec eyaletinin kırsal bölgelerinde hala kullanılmaktadır. Eğer, malzeme yünse, tarama sonucu köpek kılı denen kötü ve kaba elyafi ortadan kaldırılmıştı. Lifler eğer taranmışsa, bir ürün oluşabiliyordu. Tüm iplikler temel bir Z ve genellikle 2S kat, büküm gösteriyor, fakat bazı bükülmüş dokumalar da, ara sıra bu Z tek katlarından meydana gelebiliyordu.

E VI 5'den alınan 363 numaralı buluntu da, bu kendine özgü parçalar hesaba katılarak incelenmişti. Dokuma parçaları, bir kafatasının parçalarına sarılmış haldeydi. Diğer kemikler aşı boyası ile boyanmıştı. Bununla beraber parçalar ayrıldığında, kemik kalıntıları malzemenin birkaç katını örtmüş gözüküyordu: En az iki ve daha fazlası sıklıkla bezayağı gibi dokunmuştu ve dış kısmının birkaç katı balık ağı dokusundaki bir kumaş yapısındaydı. (RESİM 37)

Bu tekstiller, görünüşte birleştirilmiş durumda çok miktarda dar, bezayağı olarak dokunmuş bantlardı. Tüm parçalarda fazla büküm vardır. Bu tekstillerdeki mükemmel kalite, tam ve güvenilir bir tekstil sanatının egemenliğini gösteriyor.

Gerçi bu örneklerde, atkı ve çözgü ayırt edilemiyordu, ancak iki çizginin kalitesi incelenmiş, ikisi de hafif, yünlü bir elbise malzemesi izlenimi gösteriyordu. İkisinin de iplik

sayıları yaklaşık olarak, iplik başına 12x15 ve 10x12 cm. idi. Birkaç kenar incelendiğinde, bunların kumaşın kenar örgüsü olduğu , fakat son incelemede düz malzemelerin hepsinin de katlarının sıkı bir biçimde sıkıştırıldığından böyle olduğu saptandı.

RESİM 37: E VI 5 deki tekstil buluntusundaki balık ağı görünümündeki çizgili bölümler.

Bu buluntudaki küçük bir parçanın dar dokunmuş bant olabileceği tahmin ediliyordu. Ancak kesin kimliği saptanamıyordu, çünkü; parça sıkışmış ve kömürleşmiş durumdaydı. Genel görünümünün, tartışmalar sonrasında daha çok kumaş kenarına benzer olduğu saptandı. Bu parça bir dereceye kadar daha ağırdı. Büyük bir parça, yüzeyindeki bir çok çizgili katların , karışık haldeki iplik katlarının birleştirilmesinden oluşturulmuştu. Bunların, doğal bir çözgü saçağının kalıntıları olması mümkündür. Bir saçakla, çizgili bir parça Helbaek tarafından resimlenmiş, fakat bu, Ankara da incelenmiş olan malzemeyle ilişkilendirilememiştir.

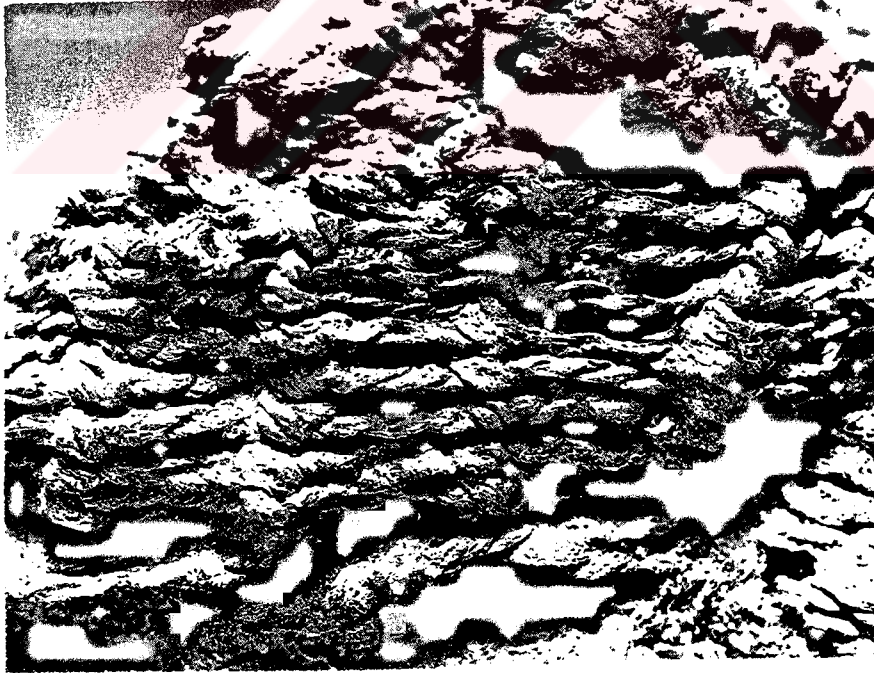
Yaklaşık 0.8 mm bir çapta ve ortalama bir sıklık olarak da yaklaşık, her biri için 12 cm. olan sıkı iplik grubunun dikey duruşlarından oluşan dış bölümün katları, balık ağı dokulu kumaş yapılarıdır. (RESİM 38-39)

Bunlar, birbirine paralel uzanmış ve benzer kalitedeki iplik sıraları da enine sıralanmıştır. Büyük parçalara oranla, enine ipliklerin 5 sırası incelenebilmişti. Aralıklar yaklaşık 8-9 mm olarak bırakılmıştı. Daha büyük iplik bölümünün iki sıra (Z, 2S) kat

bükülmüş olduğu rahatlıkla görünüyordu, fakat küçük parçaların her ikisinin de iki sırası incelenebilmişti, ya da yalnızca enine iplikler Z bükümlüler tek kattı. İki büküm yöntemi kanıtlanamadı ve ikiside küçük alanlara bölünerek, iki taraftan da incelendi.

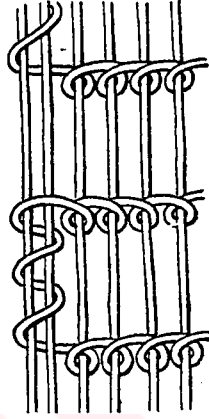
RESİM 38: E VI, 5'deki odada bulunan balık ağı dokulu kumaş parçası.

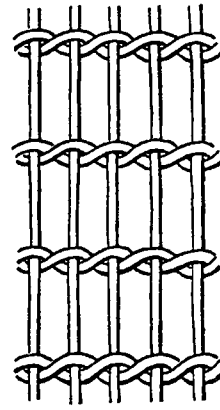
RESİM 39: E VI, 5'deki odada bulunan balık ağı dokulu kumaş parçası'nın detayı.

Biri enine iplikle, karşı tarafa düzenli olarak geçen iki dikey iplik grubuna sumak tekniğiyle bağlanarak ve diğeri de, ipliğin altına geri dönerek oluşturulmuştur.

(**Şekil.1**) Diğeri basit bir dokuma biçimidir, her dokuma bir dikey ipliği (çözü) tutar biçimde, S bükümlü 2 enine iplikten oluşmaktaydı. (**Şekil. 2**)

ŞEKİL 1: Sumak tekniğiyle iki Çözü iplik grubuna bağlanarak Kenar ipliklerinin dönüşünü gösteren Balık ağı dokulu kumaşın yapısı.

ŞEKİL 2: Balık ağı dokusu kumaş yapısını gösteren şekil.

Dar bantlar bezayağı örgüsüyle dokunmuştu, bunlar kemik kalıntılarını bağlamak için iki bant olarak kullanılmıştı. (**RESİM 40**)

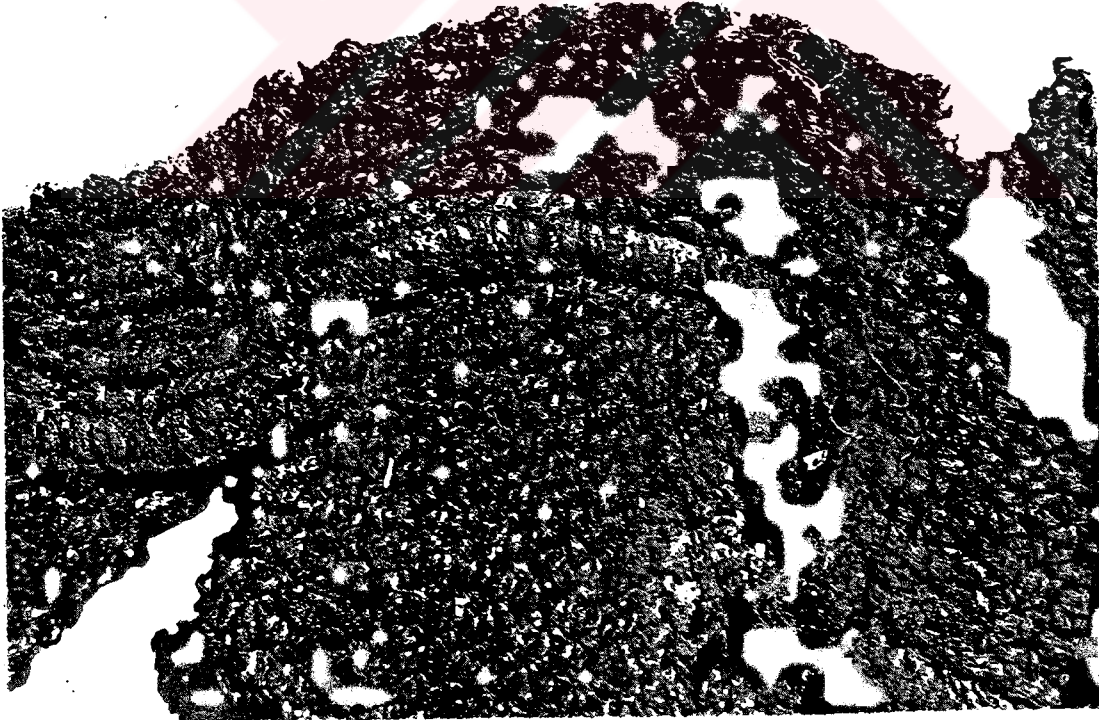

RESİM 40: Kemik kalıntılarını bağlamak için kullanılan dar bantlar.

Genel olarak Z, 2S bükümde iplikler kullanılıyordu. Bu, büyük olasılıkla 20 iplikten oluşmuş, yaklaşık 7- 8 mm bir genişlikte çözgü yüzölçümü ve her biri cm.de yaklaşık 6 atkı ipliği olan bir yapıdadır. Diğerleri daha seyrek bir yapıdadır ve bu yüzden daha geniş gözüküyordu. Yaklaşık olarak 1.5 cm.dir, fakat katlanmış yada yuvarlanmış olduğundan doğru genişliği saptamak zordur. Onlar cm. başına yaklaşık 9 çözgü ve 9 atkı gözüküyor. İki durumda da kenarlar takviyesiz ve düzdür.

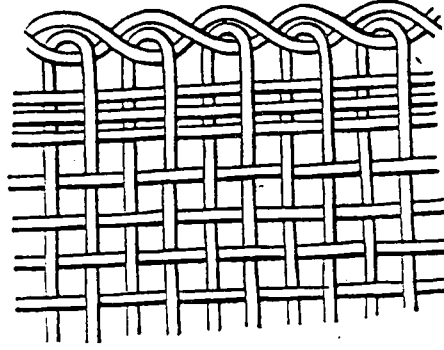
Kemik kalıntılarını bağlayıp onları toparlamak için kullanılan aynı temel yapıların değişik parçalarında görünen malzeme çeşitleri, böyle bir mezarda bulunmuştu. Aslında, bunların ölü giysisi ile birlikte anılması olanaksız değildir, ancak bu sav kanıtlanamamıştır.

Birkaç istisna dışında diğer tüm örneklerin E VI,5’de tanımlanan buluntulara uyup uymadığı ki bunlar; İki büyük parçadan oluşan bir tekstil ile E VI,1’dekilerden daha küçük olanları araştırılmıştı. Bunlardan biri, maksimum uzunluğu 3.5 cm. ve genişliği 7.5 cm. olarak ölçülüyor. Çözgü ve atkı, bir kumaş kenarının görünen bölümlerine uygun olarak yerleştirilmiş olabilir. (RESİM 41)

RESİM 41: Maksimum uzunluğu 3.5 cm. ve genişliği 7.5 cm. olarak ölçülen, tekstil parçası.

Bu parça toplam olarak iki elemandan ibarettir. (Şekil.3)

ŞEKİL 3: (Z,2S) iki iplikten oluşturulmuş, aralıklara bölünmüş bir dokuma.

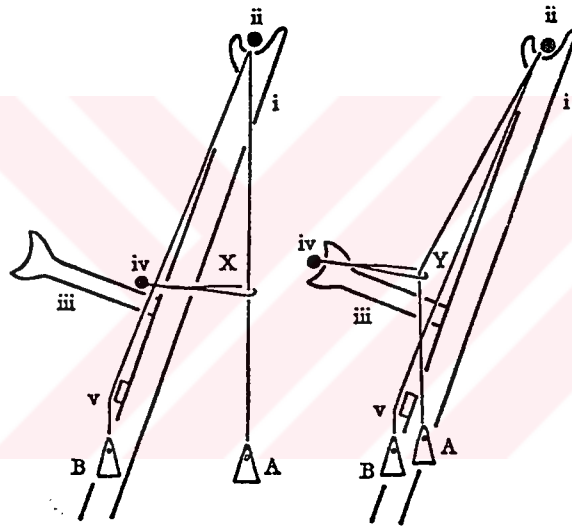
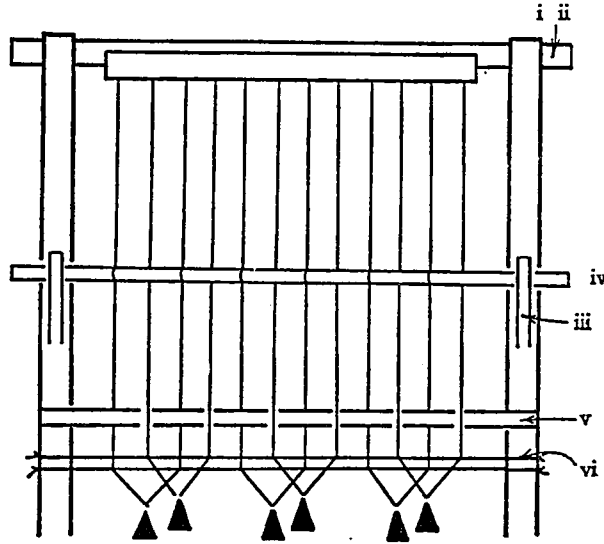
Şekil.3’de (Z,2S) iki iplikten oluşturulmuş, aralıklara bölünmüş olan bu dokumada her Z büküm çözgü ilmesini çift olarak tutar. İkinci eleman en az üç ve olasılıkla da dört ipten oluşuyordu. Bükülen iplikler birlikte hareket ediyor ve çözgü ilmelerinin ağızlığı arasından geçiriliyordu. Bunun altında çözgü iplikleri düzenli bir biçimde birbirine geçiriliyor, fakat bazı bölgelerdeki 5 veya 6 atkıda, atkı ipliklerinin anormal gözüken üç çözgü yüzmesi vardır. Bu kumaş kenarının görünümü, bir çözgü ipliğinin her cm.deki sayısı 13’dür ve bir atkının yaklaşık cm.deki sayısı 16 atkı ipliğidir. Diğer büyük parça birkaç kattan oluşur ve iplik sayısı olarak gerçekte tanımlananla aynıdır, onun aynı parçanın bölümü olması mümkündür. (RESİM 42)

RESİM 42 : Birkaç kattan oluşan ve iplik sayısı olarak çözgü= 13 cm/sıklık, atkı= 16 cm/sıklık gelen tekstil parçası.

Parçanın düz bir bölümünde, çözgü kenarlarının üst kısmında kıvrılması bizi biraz düşündürdü. Bu kaba bir dikişle dikilmiş ve iplik olarak, Z, 2S bükümlü bitkisel liflerden oluşmuş iplik kullanılmıştı. Diğer dikiş örnekleride incelenmiş ve benzer iplikle dikilen ve tanımlanan bir parçanın, kenarının kıvrıldığını göstermekteydi. Diğer bir parça, bükülmemiş görünen kömürleşmeden kararmış iki kenardan oluşmuş bir birleşme gösteriyordu. Bu da, iki parçanın birleştirilmesinden çok, yamalanarak bir onarım gördüğünü gösteriyor. Yalnızca diğer bir parça özel bir ifadeye gereksinim duymaktadır ve bu parça da E VI, 8'deki buluntudur. Bu, bir parçanın kenarından alınmış ağ dokulu çok küçük bir parçadır. Bunun bir kumaş kenarı olduğunu söyleyebiliriz. Kumaş kenarının daha dış kısmında, birlikte dokunmuş iki çözgü ipliğinin kenar ipi vardır. Sonrasında enine aralıklarla dizilmiş sıradan, hareket halindeki yalnız Z yöndeki iki ipliğin çevresinde sarılmış olan çift bükümlü bir enine iplik kullanılmıştı. (Şekil.1)

Çatal Höyükteki tekstil aletleri kuşkusuz ahşaptı ve günümüze ulaşan kalıntılar da tanınmaz durumdaydı. Şu anki bilgilerimize göre, daha sonraki dönemlerde Yakındoğu'da baştan başa ilme atma düzenlemesinde iğ kullanılıyordu. Eğirme için de bu aletin kullanıldığı gözüküyor. Yukarıda tanımlanan kumaş kenarının görüntüsünde, dokuma gereçleri kullanıldığı tahmin edilebilir. Kumaş kenarının dokunması bize çözgü-ağırlıklı tezgah kullanıldığına dair kanaat uyandırıyor. Bu tezgah tipi ilk Hristiyanlık dönemlerinde, Güney Avrupa ve Küçük Asya'da geniş bir yayılım gösterdiği biliniyor ve günümüzde Kuzey Avrupa'nın kalabalık olmayan bölgelerinde hala kullanılıyor. (RESİM 43)

RESİM 43 : Çözü Ağırıklı Tezgahın şematik çizimi

(i)= Düz direkler. (ii)= kumaş leventi. (iii)= Gücü sopası desteği.

(iv)= Gücü sopası. (v)= Karışık ağızlık sopası. (vi)= İp aralıkları.

X Doğal ağızlığı, Y Yapay ağızlığı göstermektedir.

Bu kumaşın üst kenarındaki özel durum için çözgü hazırlanması gerekmektedir. Çözgü, asılı durumdaki çözgü uçlarının leventlere dikilmesi ile hazırlanır. Bu tezgah ürünlerinde, bir çözgünün saçağı dokunmuş parçanın alt kenarının karşı tarafında bulunur, fakat bu alışılmamış bir durumdu. Bu tip saçaklar çoğunlukla kumaş dokuma tezgahlarında

doğal olarak oluşmaktadır. Gerçekte, VI. Tabakadaki gibi, pişmiş toprak tezgah ağırlıkları bazı mezar ve o dönem evlerinde, seramiksiz dönemde bulunmuştu. Çanak-çömleğin bulunduğu daha yüksek tabakalarda ise tanımlamaları yapılabilen tezgah ağırlıkları ele geçirilmişti. Yalnız VI. Tabakada bulunanlardan tezgah ağırlığı olduğu sanılan iki obje dikkatli bir biçimde araştırılarak, bunların çok güzel amaçlarda işe yarayabilen kimliği belirlenemeyen taşlar olduğu saptandı. Özellikle ağırlıklar bu malzemeyle kesinlikle yapılmamıştı. Benzer ağırlıktaki taşlar dikkatli biçimde seçilerek aynı güzellikte tezgah ağırlığı olarak çalışılmıştı. Yalnız yeni bulunan, karakteristik iki sıra bu ağırlıklar, daha geniş ölçüde yapılan kazılar sonucu önemli tepeciklerde bulunmuştu ve bunların bulunmasıyla eski dönemlerde, dokuma araç-gereçlerinin kullanılmış olduğu kesinleşiyordu.

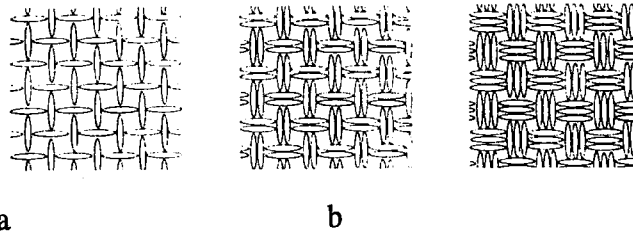
Doğal olarak bu en erken tekstil buluntularıyla bağlantısında, merak uyandıran bir nokta da onların boyanmış olması ve her koşulda bir örneğin kopya edilebilmesiydi. Kömürleşmeden dolayı bu tekstillerin hepsi siyaha yakın koyu kahve renkteydi, bu yüzden boya kullanılıp kullanılmadığı anlaşılamamıştı. Doğal boyar maddelerin kaynakları olan çeşitli bitkiler, ilk çağlardaki gibi, belki de Çatal höyük civarında yabani olarak yetiştiriliyordu. Şu an hala kullanılan, Boyacı Kırmızısı (*Rubia Tinctorium*) kırmızı renk eldesinde, Kök bitki “Woad” (*İsatis Tinctoria*) mavi renk eldesinde, Kök bitki “Weid” (*Roseda Luteola*) sarı renk eldesinde ve diğer uygun bitkilerin hepsi belki de, o devirde de kullanılıyordu. Bazı kumaşların bu boyar maddelerle boyanma olasılığı ele alınmamıştı.

Daha uzun ömürlü olan parçaların araştırmasında, bulunabilen her tür dokumayı kopya etmek için bir kanıt bulunamamıştı. Duvar resimlerindeki bazı örnekler kilimleri anımsatır, fakat “Tapestry” dokuma motiflerini de benzer. Dokuma teknikleri desene bir sınır tanımasına rağmen, bu örnekler tekniklerin doğal bir sonucu değildir. Eğer onlar mevcutsa, çok karakteristik bölümlerde, dikey bir yönde renkleri değişen, yada diyagonal olarak değişen bitişik çözümler uçları çevresindeki ipliklerin dönüşü, tekstiller için kanıt olabileceği düşünülebilir. Her ikisinde de kanıt olmadığı görülebilir. Az çok düz olarak dengelenmiş çözümler ve atkı iplik miktarı, tapestri dokuma biçimine uymuyordu. Bu teknikte materyal normal olarak atkı yüzüydü. Gereğinden fazla geniş aralıklarla dizilmiş çözümler tellerine, birbirine sıkıca sarılmış atkılarının güçlü bir üstünlüğü vardı. Duvar resimlerinin ve kilimlerin

benzerliğine, bir başka çözüm bulunmalıydı. Çatal höyük'ün geç tabakalarındaki binaların duvarlarında ve daha sonra Hacılar da, süsleme oldukça düzdü, III. Tabaka ve daha erken dönemde bulunan süslemelerde geometrik desenlerin eksikliği söz konusuydu. Büyük olasılıkla o, tekstil sanatlarının bir gelişimi olarak görünmektedir. Tapestri dokuma kumaşların meydana getirilişinde bir aşamaya ulaşıyordu. Duvarlarda bulunan süsleme tipi geleneksel ve belki de sembolik bir süslemeydi. Büyük olasılıkla o, sonraki dönemlerdeki tekstil biçimlerinin kopya edildiği kilimleri anımsatan geometrik örneklerdi. Eskiden daha erken dönemlerdeki resimlerin yerine kullanılan duvar dokumalarının üretiminde kullanılmış olan bu teknik, çok iyi biliniyordu. Bu bilginin kaynağını iki bölgede buluyoruz. Çatal höyük'ün III. Tabakasında ve Hacılar'ın IX. Tabakasının öncesinde, yada radyokarbon tarihlemesine göre yaklaşık M.Ö. 5700 yıllarında olduğunu saptıyoruz.⁴

Burnham , Çatal höyük tekstillerinin analizlerini yün malzemesi üzerine oturtuyor ve o dönemin dokumacılığının görkemini de bu örneklerle kanıtıyor.

E.J.W. Barber, Princeton Üniversitesi Yayınlarından çıkan “Prehistorik Tekstiller” isimli kitabının 127. Sayfasının 4. Bölümünde, “Tekstil Dokumalar” konusunun başlangıcını (En Erken Kalıntılar) başlığında ele alarak Anadolu Tekstilleri için aynen şöyle diyor; “ Çatal höyük kumaşları, Jarmo* etkileri gibi basit düz dokumalar içindeki değişimleri halen gösteriyor. Bunlar aşağıda görülen basit örgülerdir. (ŞEKİL 4)

ŞEKİL 4 : En basit örgüler: a.) Düz örgü, b.) Sepet örgüsü, c.) Üçlü sepet örgü.

⁴ Harold Burnham; Çatal höyük-The textiles and Twined Fabrics, Anatolian Studies, Volume: XV, British Archaeology Museum, s. 169- 174.

*Jarmo: Eski Filistin de zengin bir ilk yerleşim alanı olan bölge.

Bazı kumaşlar kaba, bazıları güzeldi ve bazılarında kaba iplik, diğerlerinde iyi kalitede iplik kullanılmıştı. (Çözü atkıdan farklıydı, fakat biz hangisinin diğerinden farklı olduğundan emin değiliz. Helbeak 1963, 41) Bazıları oldukça genişti, kömürleşmeden oluşan kolay çürüme özelliğinden dolayı, bunların büyük olduğu söylenemez ve diğerleri dar olarak dokunmuştu. Genişlikleri 7 ile 15 mm. arasındadır. (Şek. 4.3. Burnham 1965, 171-172) En ilginç olanı ise, bazı bantlar kumaşın daha geniş parçaları gibidir, aşağı yukarı aynı sayıdaki ipliklerin ikisinden birinin yönü, (düz dokuma) bandın bir türünde, bir çok atkı ve çözgü ipliklerinin birim başına aralıkları 4'den daha fazlaydı. (Burnham 1965, 170-172) Böyle bir yapıda çözgü iplikleri yoğun biçimde yığılmıştı. Bu tekstiller, çözgü yüzlü düz dokumalar diye söylenebilirdi.”⁵

Prehistorik Tekstiller isimli kitabın 1. Kısımında “Temel Tekstil El Sanatları” isimli bölümünün 130. Sayfasında Barber, Anadolu tekstilleri için yine aynen şöyle devam ediyor.

“ ...Tezgahın üst köşelerine kuvvetli bir sicimin uçları çözgüleri bağlamak için yapılmıştı ve kurulup iğle bağlanan ilk ölçülü çözgü basit bir biçimde tezgahın üzerine asılıydı. (Hoffmann –1964- 1974, 41 ve şek. 8) Çatal höyük'teki dar dokunmuş bant böyle hazırlanmıştı. Her çözgü ipliğinin çevresinde eğrilen ip, çözgünün aynı zamanda bir birim gibi, aralıklı ve düzenli olarak bükülmüş ipe yardım etmek için yapıldığını gösteriyor. Sonra gelen 3 kat çözgü, daha sonra her ikisine yerleştiriliyordu, fakat bu belki de asıl, kumaş kenarını güçlendirmek için yapılmıştı. Tezgah Ağırlıkları bağlandığında, bunların arasındaki çözgü ipliklerini saklamak için yapılmamıştı. Bu, daha önceleri söz edilen çözgü ağırlıklı tezgah olabilir. (Bunun gibi bir yapının kumaş kenarı olması olasılık dışındadır. Dolayısıyla o, belki de kumaşın başlangıç kısmı olabilir. Dokuma tezgahı için diğer bir kanıt da; Çatal höyük'deki izlerdir. Bu izler, ilk olarak seramik öncesi dönemde görülür. Bu dönemde kil ağırlıklar görülmüyordu. Fakat, Burnham (1965, 173) “iki incelemede de bilinmeyen taşlar kullanıldığını, bunların hayranlık uyandıran bir amaca hizmet ettiğini” söylüyordu. Mellaart, birkaç tane kabaca delinmiş ağırşakda büyüklüklerine uygun boyutlarda, kil lekeleri olduğunu söylemiştir. Mellaart, bazı günler bu arkeolojik kazıların zengin ve önemli yerlerin eski

⁵ E.J.W. Barber; Prehistoric Textiles, Princeton, 1991. s. 127.

durumunu tekrar alıp, büyütüleceğini umut ediyordu. Bu yerler, genel olarak konutlar, iş alanları ve mezar bölgelerine ayrılıyordu.) Böylece,tezgah ağırlıkları iki çözüğü ipeğin üzerine bağlanıyordu. Hoffmann, basit olarak dar dokunmuş bantları kullananların şöyle yaptığını söylüyordu: bir kişi ön iplikleri bağlarken, bir başkasıda taş parçalarını dengeli bir biçimde arkaya bağlıyordu. Üçüncü bir kişi ipleri ayırıyordu. (Hoffmann “1964” 1974, 42) (Bunlar, çok sağlam olarak dokunmuş başlangıç bant tipini kullandılar, kuramsal olarak ağırlıkları birkaç sıraya bağladılar, onlar geleneklere rağmen, genel olarak bazı düzenli yöntemleri kullanmak istiyorlardı.)

Kanıtlanması mümkün ve bir sonuca götüren, en erken Çatal höyük'teki renk kullanımı M.Ö. 4000'lere rastlıyor...Eski dokumalar ve dokumacılık oldukça iyiydi. Bir erken dönem tekstil kanıtı da, Türkiye'nin güneyinde Mersin'de ilk Hassuna evresinde (Garstang 1953, 33) Bir neolitik mezarın içindeki kemiklerin altında bulunmuştu. Bu nedenle belkide 6. Yüzyılın ortalarına rastlıyordu. Görünümü oldukça temiz olmasına rağmen, maalesef üzerindeki kemikler kaldırılınca, dünyada görülmemiş bir örtü çeşidi hemen parçalandı. Bu örnekte kenarlar, toplam 9 kenar çözgüsü, ağaçlara dizilmiş gibi görülüyordu. Bunun bir dişi örgüsü olmadığı açıkça saptanıyordu. Fakat aynı ağızlıkta üç iplikte birbirini izliyordu. Yani üçlü bir sepet dokuma örgüsü kullanılmıştı ve bu da basit bir düz dokuma çeşidiydi. ”⁶

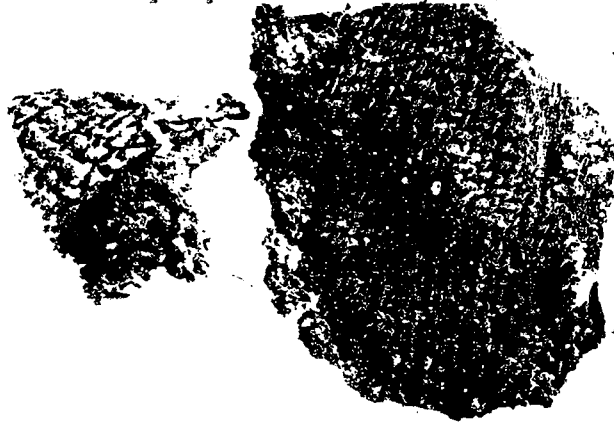
Aynı kitabın 166-168. Sayfaları arasında “Bronz Çağı Anadolu tekstilleri” konu başlığında Anadolu'daki tekstillerin Bronz Çağındaki buluntularına ve çözümlemelerine aynen şöyle değiniliyor:

“ Anadolu, genellikle yakın doğunun bir bölümü sayılmasına rağmen, erken dönem tekstilleriyle ilgili olarak Suriye ve Mezopotamya'daki gibi en az, aynı oranda Avrupa'ya benzer durumdaydı. Özellikle, biz hala Avrupalı olarak görünüyorduk. Çözgü ağırlıklı tezgah, Anadolu'nun batısında ve güneyinde kullanılıyordu. Bronz Çağı Anadolu'su tekstil kalıntılarındaki, batıyla birkaç yakın bağlantı görülecektir. Kuzey doğudaki birkaç tekstil de oldukça merak uyandırıyor. Aynı derecede diğer dönem ve kültür görünüşleri, Anadolu da farklı geleneklerin karşılaştığı değişik yolların birleştiği nokta olarak görünüyordu. Anadolu'da birkaç ilginç tekstil daha üretilmişti. Bunlar daha geç dönem ve sonrasında Çatal höyükteki

⁶ E.J.W. Barber; A.G.E., s. 130-132.

muhteşem buluntular ve Mersin’de bulunan incecik üçlü sepet dokuma kalıntılarıdır. (Düz dokumaların da kalıntıları vardır, her birinin dokumayla ilişkisi olması oldukça rahatlatıcıdır. Bunlar benim dikkatimi çeken, Afrodisyas’ta (Kadish 1969, 56) bir erken bronz tabakada iz bırakan bir çizgili dokuma tekstil izidir. Yine erken bronzda Tekeköy’den ele geçen bir bronz kılıç yüzeyindeki düz dokuma kumaşın kalıntılarını kapsıyordu. (Kökten, Özgüç ve Özgüç 1945, 373-74 ve pl.65 (=IV)7; T. Özgüç, 1948, fig.85)

Alişar’da kalkolitik katmanlarda, geç 4.Binde tekstil parçaları, bir çocuk mezar sandukasında bazı hayvan derilerine ve bir çene kemiğine sarılmış olarak bulundu. (RES. 5), (von der Osten 1937, 1.44,51 ve 50, Şek. 60); Fogelberg ve Kendall 1937, 334-335) Özenli fotoğraf analizlerinden sonra, kumaşın gerçekten dimi olduğuna inandım, fakat daha çok tahmin edilen 2/2 dimi türüydü. (üstünde 2, altında 2) (ipliklerin tahminen sağ açılara uzanmış olması düşündürücüdür. Bunun nedeni de basınçla sağa doğru eğilmeleridir. Özellikle en büyük parça, iki yönde 2 üstte 2 altta yani 2/2 dimi ile dokunmuştu.) Bu gerçekten de dimiydi. Bunun için de 4 ağızlığa ihtiyaç vardır. Anadolu’da tezgahlarda kolaylıkla yapılabilen, bu kanıtlara sahibiz. Oysa 2/1 dimi 3 eşit ağızlığa ihtiyaç duymaktadır, çok az bir aralıkla duran 2 tezgah ağızlığı, özellikle ağırlıklardan birinin dengeli duruşları çok önemliydi. Diğer taraftan diminin görüntüsü, burada makinalaşan bir dokumanın ilk örneğini gösteren sürpriz bir görüntüdür. Dimi örnekleri konusunda söylenebilecek özellikler; tezgahta çok daha kısa zamanda başlayıp, basit atlamalı dokumalar ve tapestriye ihtiyaç gösteren el becerisiyle, zaman sorunu olmadan çok çabuk dokunabiliyordu.

RESİM 44 : Alişar’da M.O.4. Bin sonun ait L 4. E. x14 mezarından ele geçen 2/2 dimi örgüyle dokunmuş bazı tekstil parçaları.

Farklı bir kültür merkezi Avrupa'sında ansızın çıkan tufanlara kadar, 2000 yıl boyunca dimi dokumalı bir başka kumaş örneğini bir daha göremiyoruz. Kuzey doğunun uzak kısmındaki Kafkasya ise bir istisnadır.⁷

1957'de Tokat'ın Erbaa ilçesi yakınlarındaki horoztepe de bulunan Tunç devri'ne ait kirman ile Alacahöyük'ten çıkarılan Bakır çağ yapısı altın başlı gümüş kirman, bu konuda Anadolu'da bulunan en güzel dokumacılık aletleridir.

Tüm bu buluntuların dışında, Anadolu dokumacılığını daha sonraki tarihlerde de çivi yazılı tabletlerden izleyebiliyoruz. Bu tabletler Hatti (Eti) devrine ait olup, dokumacılık hakkında oldukça geniş bilgiler vermektedir.

“ Bu ülkenin ilkel maddeleri ve sanayi ürününün Mezopotamya tüccarlarının ilgisini çektiği (M.Ö. 2000) yıllarına doğru, bu iki uygar merkez arasında gittikçe artan ticari ilişkiler başlamıştı. Mezopotamya ile Anadolu arasında Proto- Hattiler devrinde ticaretle başlayan kültür ilişkisi Hattiler devrinde de devam etmiş ve çok gelişmiştir.”⁸

Araştırmalar, Anadolu'da Kayseri yakınında, eski ismi “Kaniş” olan Kültepe Höyüğü'nde yaklaşık olarak (M.Ö. 1950-1850) yıllarında yazılmış olduğu anlaşılan bir takım tabletler ortaya çıkartmıştır. Ülkemizin ilk tarihi çağına ait kaynakları oluşturan ve “Kapadokya Tabletleri” denilen bu belgeler Hatti belgelerinden daha eskidir. Asur çivi yazısı ile yazılmış olup, eski Asur dilindedir. Ticaret amacı ile Asur'lu tüccarlar tarafından, Asur'dan getirilen, zamanın modasına göre hazırlanmış kumaşlar, kalay ve bazı işlenmiş maddeler ile Anadolu'daki yerli halk tarafından elde edilen altın, gümüş ve diğer kıymetli maddelerin değiştirilmesini kapsar.

Bu tüccarlar yayıldıkları şehirlerde bir takım pazarlar kuruyorlardı. Bunlara Karum adı veriliyordu. Tabletlerin birçoğunda dokundukları şehirlere göre adlandırılan yerli kumaşlardan söz edilir. İstihsal ve üretim işlerinde çok ileri giden yerlilerin ürettikleri kumaşı bile, gerekli olduğu zaman, şehirden şehire dokuyup satan Asur'lu tüccarlardan satın almaktadırlar... Hatti sosyetesinde esnaflar, sanatkarlar ve çiftçiler cengaverlerle tımar sahiplerine nazaran, daha aşağı mertebelerde tutuluyorlardı. Sanatkarlar sanatlarını istedikleri yerde yapamazlardı. Ait

⁷ E.J.W. Barber; A.G.E., s. 166-168.

⁸ Ord. Prof. M. Şemsettin Günaltay; Yakın Şark II, Anadolu, Ankara, s. 181.

oldukları çiftliğin toprağına bağılı idiler. Bunlar mevkileri oldukça aşağı olan yapı ustaları, dokumacılar, çulhacılar, terziler, tabaklar, çömlekçiler, demirciler gibi belirgin sanatlarla geçinen gruplardı.

Boğazköy de (Hattuşas) 1906-1907 yıllarında Alman Profesör Hugo Winckler tarafından yapılan kazılarda Hatti Kanunlarından bir kısmını kapsayan iki tablet ortaya çıkarılmıştır. Bu kanunlardan dokumacılığı ilgilendiren bazı maddeleri şöyleydi:

“Hatti Kanunları Madde 150 ve 151:

Çanak çömlekçi, demirci, doğramacı, dülger, kunduracı, terzi, dokumacı gibi sanat işçileri için ücret 6 (Yarım Şekel) idi.

Hattiler dokuma işleri, köylerde ve özellikle kış mevsiminde yapılırdı. Kumaş ve elbiselerin fiyat tespit işine yine kanun el atardı.

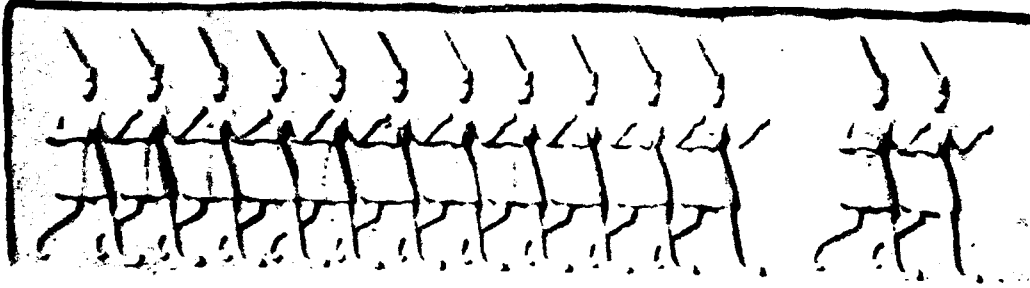
Hatti Kanunları Madde 182:

1 İnce Elbise.....	30 Gümüş Şekel 1 Mavi
1 Yünden Elbise.....	20 Gümüş Şekel*
1 Büyük Bez.....	5 Gümüş Şekel
1 İnce Gömlek.....	3 Gümüş Şekel
1 Baş süsü.....	1 Gümüş Şekel

*Şekel: Burada kabul edilen birim, Yarım gümüş şekel'dir. Bu ise bir koyunun kıymetidir. Buna göre birim koyun oluyor.

Bu kanunlardan anlaşılacağı gibi, Hattiler'de gerek yünlü, gerekse diğer hammaddelerden ince ve kalın değişik kalitelere bir çok çeşit dokumalar yapılmaktaydı. Bu tabletler dışında ayrıca, Hatti giysilerini gösterir bir çok eser daha ele geçmiştir. Bunlar, Firavunların Büyük Hatti Kralları ile yaptıkları Kadeş Savaşını gösteren Mısır tapınaklarındaki Yazılıkaya Tasvirleri, Boğazköy Kale kapısındaki kabartmalar gibidir. Charles Texier, Boğazköy ve Yazılıkaya tasvirlerindeki giysileri, Med'lerin Siziornos giysilerine benzetmektedir. Ayrıca Hatti giysileri ile Orta Asya Saka'larının giysileri arasında da tam bir benzerlik göze çarpar.”⁹ (RESİM 45)

⁹ Şahin Yüksel Yağan; A.G.E., s. 56.

Resim : 50

RESİM 45 : Bcğazköy kale kapısındaki tasvirler.

M.Ö. 750 yıllarında varlığını gösteren Frig'lerin başkenti olan ve bugün Ankara'nın Polatlı ilçesinde olan **Gordion** yerleşimi, P, MM, W Tümülüslerinden bulunan Tekstil parçalarıyla da, Anadolu'nun dokumacılıktaki varlığını bir kez daha kanıtlamaktadır. Anadolu'da, günümüze kalmış en eski örneklerden olan bu örnekler, müzede korunamayıp yok olmuşlardır. M.Ö. 6-7. Yüzyıla tarihlendirilen Gordion Tekstillerinin, RODNEY S. YOUNG'ın "Three Great Early Tumuli- Gordion I" adlı kitabının "Tekstiller- Tekstil Kalıntıları" bölümünde, Pennsylvania Bryn Mawr Koleji, Klasik ve Yakındoğu Arkeolojisi Profesörü, Richard Ellis'in teknik incelemeleri aynen şöyleydi:

"Bu tekstiller iki sebepten dolayı oldukça önemlidir. İlki, Frig Gordionu'nun kazılmış olan bölümlerinden çıkan tekstiller henüz tam olarak incelenmemiştir. Bu yüzden burada işlenen örnekler, mevcut bütün materyallerin genel durumu içersinde yer alamazlar. İler bir zamanda tüm Gordion Tekstilleriyle ilgili olarak tamamlayıcı bir bölüm yayınlanması tasarlanmaktadır.

İkincisi, incelemenin elektron mikroskopuyla yapılan ve kimyasal analiz yöntemi gibi bazı çeşitleri vardır. Bu yöntemleri, bu bölümdeki örneklerle uygulamak mümkün olmamıştır. Bu çeşit incelemelerin sonuçları bölümün son kısmında yer alacaktır.

Buna ek olarak, başlıca dokumaların yapıları tekstil çeşitleriyle ilgili bir fikir vererek, bazı dokumacılık ve dikiş tekniklerini de kanıtlamaktadır. Teknikler üzerinde karşılaştırmalı çalışmayı yada önemli dokumaları ayırmaya çalışmadım. Renkli bölümler bu örnekler arasında çok az ve daha basittir. Fakat kent kalıntılarındaki bulunanlar tanımlanmış ve resimlenmiştir. İncelikle işlenmiş dizaynların yayınlanmasına kadar geçen zamanda, ortaya çıkanlar üzerinde karşılaştırmalı olarak araştırma yapılmasında ufak bir amaç vardı.

Bugüne kadar bulunmuş olan tekstil örneklerinin bir katalogda toplanmasının ertelenmesine karar verilmişti. Bunun yerine, tanımlanmış olan 11 dokumanın her birinin bulunma yerleriyle ilgili kısa bir anlatım verilmiştir ve dokumaların kullanıldığı yerlerle ilgili bazı tahminler yapılabilir. Dokumalar da geçecek bazı sözcükler için tanımlayıcı bir Terminoloji verilmesinde yarar vardır.

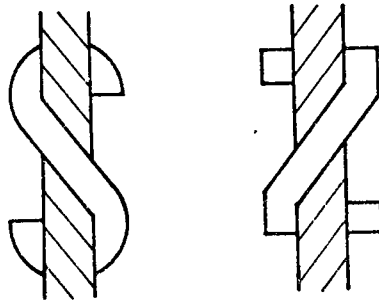
Irene Emery'nin "The Primary Structures of Fabrics- Dokumaların Temel Yapıları" adlı kitabında tekstil kalıntılarını tanımlamak için kullanılan terimler şunlardır:

İplik (Thread- Yarn): Bu terimler değişimli olarak kullanılır.

Çözü (End) : Çözülerin tek bir ipi.

Atkı (Pick) : Atkılarının tek bir ipi.

Sistem: Dokunmuş bir kumaşı biçimlendirmek için beraber dokunan iki paralel ip takımından birisi, çözü ve atkı; genellikle birbirinden ayrılması olanaksız iki örnektir.

ŞEKİL 5 : S- büküm, Z- büküm.

Tek kat: Liflerin tek bir operasyonla eğrilmesidir.

Katlı İplik: İki veya daha fazla ipliğin eğrilmesidir.

Çift Katlama: Katlı ipliklerin birleştirilmesidir. "Z, 2S" terimi 2 adet Z bükümlü ip ve bir adet S bükümlü ipin kullanıldığını gösterir. (ŞEKİL 5)

Tpcm (Threads Per centimeter): Santimetredeki sıklık.

Dengeleme: santimetredeki sıklıkta aynı sayıda çözgü ve atkı sayısına sahip olmak.

Ağızlık (Shed): İplerin bazılarını yükselterek ve alçaltarak oluşturulan iki kat çözgü ipi arasındaki boşluk. Böylece atkı, tek tek çözgü iplerinin üstünden ve altından geçirilmesi yerine bütün çözgüler arasından geçirilir.

Gücü (Heddle): Bir ağızlığın oluşmasında çözgü ipinin yükselmesi için kullanılan ip ilmeği.

ÖRNEKLER VE KAYITLARI: 1957 Sezonunda kaydedilmiş 12. Tekstil örneğini gösteren Gordion'daki tüm tekstil örnekleri "57 text 12" gibi sayılarla numaralandırılırlar. Kayıt görevlisinin listesinde her parçanın örnek numarası, ismi, hacmi, sayfası, bölgesi, düzgünlüğü ve ele geçiş tarihi bulunur. Tekstillerin bulunduğu kutuların çoğu Young'ın, örneklerin bulunmasını açıklayan kitabına cilt ve sayfa numarası vererek referans oluştururlar. Örnekler kazı alanında numaralandırılmazlar, bu yüzden tekstil örneklerine ulaşmak için numaralar kullanılmaz. Kayıtlarda yer alan tekstil örneklerinin her zaman tam olarak tanımlanması olası değildir.

ÖRNEKLERİN DURUMU: Tekstil örneklerinin şimdiki durumu büyük oranda çeşitlilik gösterir. Dokuma hala esnek ve oldukça güçlüdür. Bu yüzden çok dikkatli bir şekilde taşınmalı ve incelenmelidir. Örneklerin çoğu yumuşak, tozlu ve oldukça kırılgandırlar. Tozlu örneklerin bir kısmı kalın katmanlar arasında sıkıştıkları için yapılarını incelemek zordur. Kırılgan örnekler ise, bugünkü yapılarının korunmasını bakıra olan yakınlıklarına borçludurlar. Bu parçaların yapıları, normalde görüldüğü gibi küçük parçalara ayrılmış olsa bile, temiz olarak görülebilmektedirler.

Bu örneklerin çoğu bulundukları alanda, arkasında keten veya pamuk ipliği parçalarına yapışık olan bazı tanecikli yapıları bırakan, koruyucu bir testten geçirilirler. Bu materyali yerinden ayırmak için hiçbir girişimde bulunulmamıştır. Bu durum dokumanın yapısını etkilemez ama dokumanın ilerde göreceği incelemelerini etkileyebilir.

ÖRNEKLERİN ÖNCEKİ ÇALIŞMALARI: 1962'de Louisa Bellinger, daha sonra Washington'daki D.C. Tekstil Müzesinin Yayını "Bulletin of the Needle and Bobbin Club-New York" dergisinde, Gordion'daki Üç Tümürlüs konusundaki örnekleride içine alan, tekstil

ile ilgili araştırmalarının kısa bir öyküsü vardır. Yorumlarımız bazı farklılıklar gösterebilir gözlemleri araştırmamda çok yardımcı oldu. Bellinger, örnekleri numaralandırmadığı için genelde söz ettiğı parçaları tanımlamak olanaksızdır. Bunu izleyen açıklamada, düşüncesi benimkiyle çatışsa da, Bellinger'in bir açıklamasına yer vereceğim.

BU ARAşTIRMADA KULLANILAN İNCELEME YÖNTEMLERİ: P, MM, W Tümülsülerinden alınan tekstil örneklerinin bundan sonraki tanımlamaları, Üniversite Müzesinin Yakın Doğu Laboratuvarının 1977 ve 1978 yıllarında yaptığı çalışmalara dayandırılmıştır. Çıplak göz dışında 10 kattan 70 kata kadar büyütülebilen "Bausch ve Lomb" çift mercekli mikroskoplarını kullandım. Bu aletler dokuma ve ipliklerin yapılarını incelemek için çok elverişlidirler. 50 kattan 900 kata kadar büyütme kapasitesi olan daha güçlü mikroskoplar, dokuma yapıları izin verirse bazı dokumaları tanımlamak için kullanılırlar. Daha güvenilir bir tanımlama yapmak için daha çok örnek karşılaştırılmalıdır. Bu durumda örneğı, daha gelişmiş tekniklerle incelemek zorunlu hale geliyor.

Dokumalar hiçbir kimyasal analize tabi tutulmuyor.

LİFLER: Gordion Tekstillerinde kullanılan dokumaları inceleme girişimim, eğer pozitif tanımlamalar yapılırsa, daha gelişmiş tekniklerin kullanılması gerektiğini gösterdi. Bellinger, 1962'deki çalışmasında bir çok dokumayı tanımlamıştı: Keten, Kenevir, Yün ve Tiftik. Bunları onaylayamam. Ben, dokuma listemde, dokumaları hayvansal ve bitkisel olarak ayırıyorum ve eğer Bellinger'in örneklerini gösterecek referansı olursa, onları da ekliyorum.

Bellinger'in tanımlamalarının çoğı doğru. Buna göre P, MM, W Tümülsülerinde ne pamuk ve ne de ipek dokumaları mevcuttu.

BÜKÜM: Bu tekstil grubu içersinde ipliklerin tümü, Z yönünde bükülerek dokunmuştur. İplikler büyük oranda çift katlı S bükümü gösteriyor. S bükümü gösteren iplikleri 40-50 kat kadar mikroskopta büyütünce gördüğüm şey sadece iki katlı liften meydana geldiğini gördüm. İki katlı hayvansal ve bitkisel lifler bir çok dokumada kullanılır. Z bükümlü hayvansal lifli iplikler, W Tümülsüsü'nün az gösterişli giyim biçiminde kullanılıyordu. (E Dokuması) J Dokumasında F ve G dokumasındaki gibi çift katlı bitkisel lifli iplik kullanılmıştı.

İpliklerin bazıları çok iyi durumdaydı. Çift kat iplikli I dokuması, Bellinger'in Tiftik diye adlandırdığı, 0.1 mm. çapında olacak kadar iyiydi. I dokumasında daha iyi sistem çeşitleri

olmasına rağmen yaklaşık 1.5 faktörünü geçmiyordu. A dokuması gibi diğer dokumalarda bundan 3 veya 4 kat daha iyiydi. Tek kat iplikler, genelde gevşek bükümlüydü. Bunların bükümleri 30 ° veya daha az açıdaydı. Çift katlı iplere “Z2S” diye örneklendirdiysem de tek kat ipliklerin bükümlerinde bunu görmek olanaksızdır. Çift katlı ipliklerin büküm açıları genelde 45 ° olur.

BOYALAR: Dokumalar üzerinde hiç kimyasal araştırma yapılmamasına karşın, boya kullanılmış olması ihtimalini söylemek olanaksızdır. Bir çok farklı renk kullanılmış olabilir. Bunların çoğu büyük olasılıkla doğal boyalardır. Yalnızca gözlemle fark edilen ve yapay olduğu sanılan renk koyu kırmızı veya mor’dur. G dokumasında da kullanılan bölümleri “kırmızı ve beyaz” olarak adlandırdım, fakat aynı zamanda bu renkler, sarı ve mor da olabilir. Dokumalarda bir çok leke türü görülebilir. En belirgin olan bakır tuzunun mavi- yeşil rengidir. Bir çok bölümün görüntüsü, bundan dolayıdır.

TEMEL DOKUMA YAPISI: P, MM, W Tümülslerinde görülen iki temel dokuma, düz dokuma ve keçelerdir. Atkıların “Sumak” tekniğiyle atılması Gordion kent kalıntılarında rastlanır ve bu tümülüs’teki örnekler tanımlanmamıştır. Düz dokuma örneklerinde bulunan başlangıç bordürlerinde görülen yapıya “yarım- sepet örgüsü” denilir. Bazen düz dokuma da, iki çözgüden geçtiği için bu isimle adlandırılır. Bunun sebebi iki atkının ağızlığından sürekli geçmesidir. Bu yapı gerçekte, yalnızca “çözgü yüzlü bir dokuma” çeşididir. Aynı zamanda, bu hiçbir giysi parçasında kullanılmamıştır.

P Tümülüs’ündeki G dokumasındaki bazı dar şeritler, üstün olarak, basitçe düz dokunmuş örneklerdir, fakat bir kontrast renk iplik kullanmak üstün sistem bölümün tamamlayıcısıdır. Tekrar edersek bu yapı, sadece inceliğe işlenmiş bir düz dokuma biçimidir.

Düz dokunmuş dokuma örnekleri, genellikle yaklaşık olarak dengelidirler. İki sistem arasındaki ipliklerin boşluk oranı 1:1 ile 1:2 arasında değişir. G ve J dokumalarında ve E dokumasının birinde bir sistem üstündür. J dokumasında oran 1:6’ya kadar çıkar. J dokumasındaki üstün sistem belki de Atkı’dır, fakat diğer dokumaların çoğunda çözgü ve atkı ayrılabilir. Çözgü, atkıdan daha sert bükümdedir. İplerin cm. başına düşen gerçek sayısı, fazla veya az dengeli dokumaya göre 13 ile 40 arasında değişir ve bir J dokuma örneğindeki 8 gizli tür ile G dokumasının bazı dar şeritleri, üstün sistemde 60’a kadar çıkar.

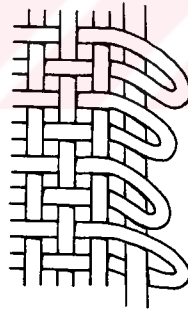
Çoğu örnekte her sistemin ipliklerinin aralıkları eşit olarak yerleştirilmiştir. A dokumasının çoğu örneğinde bazı çözgü iplikleri kalabalık olmasına rağmen gruplar arasında büyük boşluklar olurdu. Bu büyük olasılıkla maksatlı değildi.

Çoğu dokumanın iki sistemi genelde aynı ipliklerdir. Farklı renk, lif ve bükümlerde olan G ve F dokumaları istisnadır. J dokumasında iki lif sistemi aynıdır, fakat üstün iplikler (çözgü) tek katlıdır, gizli olanlar ise çift katlıdır.

KENARLAR: Bu yayında belirtilen dokumaların çoğu ya kötü bir durumdadır, ya da küçük parçalara ayrılmıştır. Buna rağmen başlangıç kenarlarını ve diğer kenarları incelemek olasıdır.

Düz Kenarlar: Bitkisel lifli D dokumasından verilen bir çok örnekte kenarlar açık seçik tanımlanabilir. Bunlar, dokumadaki her ağızlıkta atkı kenarda bir dirsek oluşturacak şekilde bütün ağızlıktan geçer.

Bazı bantlarda ve bağlarda her iki taraftaki bükümde diğerlerinden daha kalındır. Bir örnekte, bu kalın bölüm dokumanın biraz dışına taşmış ve kenarda bir dirsek yapmıştır. (ŞEKİL 6) Bu dirsekler genelde eşit genişliktedirler ve hiçbir amaca hizmet etmezdirler.

ŞEKİL 6 : W Tümülsünde bulunan D Kumaşının bandının düz kenarında görülen dirsekler.

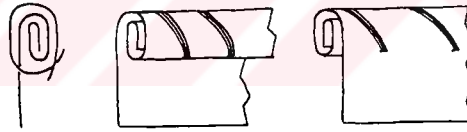
Kenarlıklar, dar çözgü yüzlü bantlarda, G dokumasında kırmızı ve beyaz olarak görülebilir. E dokumasının bir çok kalın bölümleri ve çözgü yüzlü parçaları birlikte yapılmıştır. E dokumasından alınacak bir parça, örneğin ince, dengeli ve tek kat iplikten oluşmuş bir kumaş, ya da G dokumasının sıkıştırılmış bir parçası buna örnek olabilir. Bu kenarlıkların ikiside düz kenarlıklarla yapılan dokumaya örnek verilebilir.

KENAR GÖRÜNÜŞÜ: YUVARLANMIŞ GÖRÜNÜMDE

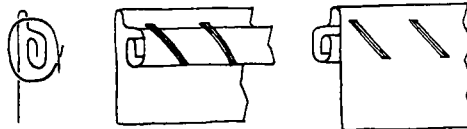
MM Tümülsünden alınan A dokumasına ait iki örnek yuvarlanmış kenarlara iyi birer örnektir. Bu iki kenar parçasından biri, kumaşa göre yaklaşık 3 mm. civarında kesilmiş iplerle, bir kenarında olan kat başlarındaki kenar parçalarından oluşmuştur. Bu kesilmiş bir kenarda olabilir. Bu kenarlıkların dokumanın bittiğini gösterdiği kabul edilir. Çünkü aynı tür dokumanın başlangıç sınırının parçaları ve aynı sayıda ipler katın diğer bitiminde de bulunuyor. Bu kenarlar yukarı veya aşağı alınarak yaklaşık 5 mm. civarında üç kat kalınlık biçimindedir. Kumaştaki kenarlıklar, aynı dokumanın Z bükümlü tek katlı kumaşın kendi ipleriyle dikilmesiyle sabitlenir. (ŞEKİL 7 , 8, 9)

ŞEKİL 7 : MM Tümülsünde kat kapaklarında bulunan A Kumaşındaki düz dikişlerle yuvarlatılmış kenarlık.

ŞEKİL 8 : MM Tümülsünde kat kapaklarında bulunan A Kumaşındaki sürfüle yapılarak yuvarlatılmış kenarlık.

ŞEKİL 9 : MM Tümülsünde kat kapaklarında bulunan A Kumaşındaki sırtıyla birlikte sürfüle yapılarak yuvarlatılmış kenarlık.

Bir başka örnek, diğer tanımlanan kumaş kenarlarının yanında, daha ayrıntılı işlenmiş olan dekoratif kenarları da kapsar. Bu kenarlar daha kalın olarak yuvarlaklaştırılarak sarılmıştır. Bazı durumlarda sarma, Z büküm tek kat ipliğin üç kat kenarın çevresinde döndürülerek sağlamlaştırılmıştır. (ŞEKİL 8) Birkaç parçada, sarılarak katlanmış kenardan yaklaşık 1 mm. altından dikilmişti. (ŞEKİL 9)

DOKUMALAR

Gordion Tümülüsündeki bir çok tekstil parçası, liflerin temel benzerlik ve alışılmamış teknikleriyle (Dokumalar) adı altında gruplandırılabilirler. Dokumaların bulunduğu durum, bu dokumaların özel amaçlar için kullanıldığını gösteriyor. Bununla beraber, mezardaki dokumanın durumu, cesetle, bakırla ya da suyla temas halindedir. Bu da kalıntıların durumunu olumsuz etkilemiştir.

A DOKUMASI

İplik:

Lif: Görünümü bitkisel. (fakat Bellinger s.13'de altın renginde kahverengi, keçi yünü diye yorumluyor.)

Renk: Sarımsı kahverengiyle turuncu kahverengimsi arası.

Büküm: İkiside aynı sistemdir: Z2S, 0.1-0.6 mm. çapta; genellikle az bükümlü.

Dokuma biçimi:

Temel yapı düz dokumadır. Çoğu parçalarda ipliklerin yerleştirilişi, 16-24 cm./sıklık'ta değişir, ve sıklık tahminen dengeli dağılmıştır. İki sistemin yerleştirme oranı, genellikle 1: 1.2'den daha büyük değildir. MM Tümülüsü 13 Numaralı Kazan da bulunan bir parça 13-14 cm./sıklık gösterir. Çözü ve Atkının ayırt edilebildiği parçalarda, çözgü genellikle daha sık aralıklarla çözülmüştü. Dokumanın yoğunluğu, belli başlı değişikliklerle farklılık gösterir:

1. Ortalama sıklık: İplikler 0.2-0.6 mm. çapta, 16-18 cm./sıklıkta.
2. Ortalama Yoğunluk: İplikler 0.2-0.5 mm. çapta, 20-24 cm./sıklıkta.
3. En fazla sıklık: İplikler mm. çapta, 0.2-0.5 mm. çapta, 13-14 : 14-15 cm./sıklıkta.
4. En fazla kalite: İplikler 0.1-0.15 mm. çapta, 30: 35 cm./sıklıkta.

Ortalama Sıklık'ta, bir sistemin iplikleri genelde beraber olarak aralara sıkıştırılmıştı. MM Tümülsündeki bir parça başlangıç kenarının bir bölümü olup, bu aralıklar hakkında şu bilgileri verir: a) Sıkışık ve aralıklı sistem, çözgüdür.

b) Aralıklar, başlangıç kenarının hemen altından başlar, fakat kenarlardaki aralıklar için, bu yeterli değildir; çözgü iplikleri dokumaların kenarlarının yan tarafından kopmuştur. c) Dokumayla birlikte kenardaki iki çözgü ipliğinin aralıklarının her biriyle çapraz durumdadır. d) Sıkışıklıklar ve aralıklar düzensiz aralarla olmaktadır. e) Aralıklar, nadiren çözgü ipliklerinin küçük çapta olmasına neden olmaktadır, buda birbiriyle tezat bir ilişkidir.

B DOKUMASI

İplik:

Lif: Bitkisel (?)

Renk: Sarımsı beyazla kahverengi arası, tahminen orijinal rengi.

Büküm: İki sistemde aynıdır: Z2S, sıkı bükümlü; 0.2-0.3 mm. çapta.

Dokuma Biçimi:

Düz dokumadır. 56-text-4F numaralı örnek 18:18cm./sıklıkta; 56-text-1 numaralı örnek 25: 25 cm./sıklıkta.

Kumaş A Dokumasından biraz farklıdır. A ve B Dokuma örneklerinin renkleri farklıdır. B dokuması, bir çok A dokuması örneklerinden daha dikkatli yapılmıştı; ipliklerin çaplarının hepsi aynı biçimdedir ve bir tanesi çok sıkı bükümlüydü. Açıkça çift katlı olduğu görülüyordu. B dokuması belki de A parçasından daha kıvrık yapıdadır.

C DOKUMASI

İplik:

Lif: Bitkisel. (Bellinger s.14'te keten olduğunu belirtiyor.)

Büküm: İki sistemde aynıdır: Z2S, az çok bükümlü; 0.15-0.2 mm. çapta.

Dokuma biçimi:

Düz dokumadır. Çözgü 18 cm./sıklıkta. Atkı 22 cm./sıklıkta. Çözgü ve Atkı bu kumaşın yalnızca başlangıç kenarının görünümüyle benzeşmektedir.

D DOKUMASI

İplik:

Lif: Bitkisel. (Bellinger, s.15'te keten olduğunu belirtiyor.)

Renk: Sarımsı beyaz, genellikle az bükümlü; 0.15-0.3 mm. çapta.

Dokuma biçimi:

Düz dokuma. Bu dokuma dar bantlıdır. Birkaç örneğin iki kenarı korunabilmiştir. Çoğu parçalar yaklaşık 40 tek çözgü ipine sahiptir. 24-26 cm./sıklık ve yaklaşık 1.5 cm. genişliktedir. Bir parça'nın yalnızca bir kenarı korunabilmişti, bu da 16-17 cm./sıklık'tadır. Bazı bantların kenarında 6 veya 8 daha az sıklıkta çözgü ipleri (0.25-0.3 mm. çapta) ile ortaya yakın (0.15- 0.2 mm. çapta) daha ince iplikler vardır. Atkı ise genellikle sık çözgü ipliklerine benzemektedir. Bir parçada ise, bir bölgesindeki kenar ilmelerinin arasından bazı materyallerin daha sık iplikleri geçirilmiştir. (0.5 mm. çapta) Dokumanın kenar ilmeleri, çoğunlukla bantın üstünden karşıya geçerken eğrilmiştir.

E DOKUMASI

İplik:

Lif: Hayvansal (?)

Renk: Kahverengi. Tüm örnekler birlikte eşleşmişler ve çok fazla bozulmuşlardı.

Büküm: İki sistemde aynıdır: Z tek katlı, zayıf fakat ölçümü kolay değildir.

Dokuma Biçimi:

Düz dokuma. Bu dokumanın karakteristik özelliklerini incelemek zordur. Tüm örneklerin korunabilmesindeki neden, bir çok tabakayla birleşmeleri ve böylelikle dengelenmiş olmasıdır. Dokuma, genellikle her sistemde 18-22 cm./sıklıkta dengeli dağılmıştır. Bir parça düzenli sıklıktaki bu dokuma ile birleşmiş, çözgü yüzlü bir dokumadır. Bu parçanın çözgüsü yaklaşık 35 cm./sıklık, Atkısı ise 8-9 cm./sıklıktadır.

Yeri Ve İşlevi

Bu dokumanın tüm örnekleri W Tümülüsünde bulunmuştu. İkisi W 15 Tümülüsü, Bronz çağ çukurunda, bir üçüncüsü de duvarda bağlı olarak bulunmuştu. Çukur içindeki parçalardan biri kahverengi keçe ve bant kalıntılarıyla birlikteydi. Diğer iki örnek deriyle sıkıştırılmış halde görünüyordu. Koruma koşulları, parçaların orijinal formu ve amaçları hakkında herhangi bir tahminde bulunmak için çok yetersizdir.

Bu dokumanın tamamen F dokumasının bir parçası gibi olması imkansız değildir. Fakat farklı koruma koşullarından dolayı gözden kaçmış bir benzerlikte olması da olasıdır. E dokuması yalnızca W Tümülsünde tanımlanmıştır.

W Tümülsündeki F dokumasının bir parçası görünüşte benzerdir ve sadece F dokumasına aittir. Çünkü iki iplik sistemi birbirine benzemiyordu; aynı örnek E dokumasının parçasını da kapsıyor.

F DOKUMASI

Bu dokumanın karakteristik özelliği, birbirine benzemeyen iki iplikle işlenmiş olmasıdır.

A İpliği:

Lif: Bitkisel.

Renk: Genellikle sarımsı beyaz, aynı liften olduğu görülen birkaç örnek siyahtır ve alevsiz bir sıcaklıkla erimiş görüntüsü verir.

Büküm: Z 2S az bükümlü, 0.1- 0.5 mm. çapında.

B İpliği:

Lif: Hayvansal.

Renk: Bazen sarımsı kahverengi, muhtemelen doğal bir renk hatta koyu kırmızı veya eflatun, tahminen boyanmış.

Büküm: Z tek kat, gevşek ve az bükümlü, 0.15- 0.25 mm. çapında.

Dokuma biçimi:

Düz dokuma. Dokunan kumaş, A ve B ipliklerinin yalnız olarak ve ikisinin birlikte kullanılmasıyla elde edilmiştir. MM Tümülsündeki geniş bir parça A iplikli, sarımsı kahverengi ile kahverengi arasında bir renkte, her kenarı yaklaşık 9 cm. olan bir kareden oluşur. Bu sistem 15- 16 Tpcm. Ve 21 Tpcm. Olarak hazırlanır. Bir tarafta birbirine yakın boşluklu A iplik sistemi, kırmızı B ipliği tarafından tekrar doldurulur. Bu, yaklaşık aynı miktarda Tpcm.'dir ama ortalama olarak A'dan biraz daha incedir. Kırmızı bölge en azından 7 cm. genişliğinde oluşmuş görünmektedir.

Aşağıda tanımlanan Başlangıç bordürü, bu parçada A ipliğinin Çözüğü; B ipliğinin de Atkı olduğunu gösteriyor. B ipliği sarımsı kahverengiyken A ipliği bu örnekte siyahlaşmıştır.

Bu dokumanın iki ipliği de bantlar yapmak için kullanılmıştı. Tüm A, Tüm B ve A ve B dokuma parçaları birlikte bulunduğundan dolayı bazı kontrolleri yapmak olasıdır. Yine de kontroller için düzgün bir kanıt yoktu.

Başlangıç Kenarı

Başlangıç bordürünün birkaç ufak parçası (Situla Aslanı)'na bağlı olarak bulunmuş bir dokumanın parçası gibi görünüyor. (MM 45) Yukarıda söz edildiği gibi, B ipliği bordürün çözgüsü ve A ipliği de atkısıdır. Bu sınırlar her atlamada 2 atkı sırasına sahiptir. Bir dokuma parçası, birkaç çift kat ve tek kat çözgü ipliklerine sahiptir ama çoğu yalnızca tek çözgüye sahiptir. Bir parça da, düz örgüyle bordürden bağlantıyla ayrılır. Çapraz çözgü iplikleri görülmez.

Yeri Ve İşlevi

Bu kumaşın dört örneği de MM Tümülüsü'nde, bronz malzemelerle birlikte bulundu. Bunlar; küçük bir kazan, bir çift elbise iğnesiydi. Çok renkli olan dokuma parçası atkı yüzü görünüyordu. Elbise iğnesindeki bez parçası bulunduğunda battaniye gibi bir görünümü vardı. J ve F dokuması kadar iyi bir malzemeye sahip bu dokuma, belki de bir manto ya da elbiseler serisi olabilirdi. W Tümülüsü'ndeki bir örnek F dokuması gibi tanımlanabilir, E dokumasının ilk bakışta panama örgü kullanılmış bir astar görünümü vardı.

G DOKUMASI

A İpliği: F dokumasının A ipliğindeki gibi bükülmüş ve lif yapısında, her zaman sarımsı beyaz renkte.

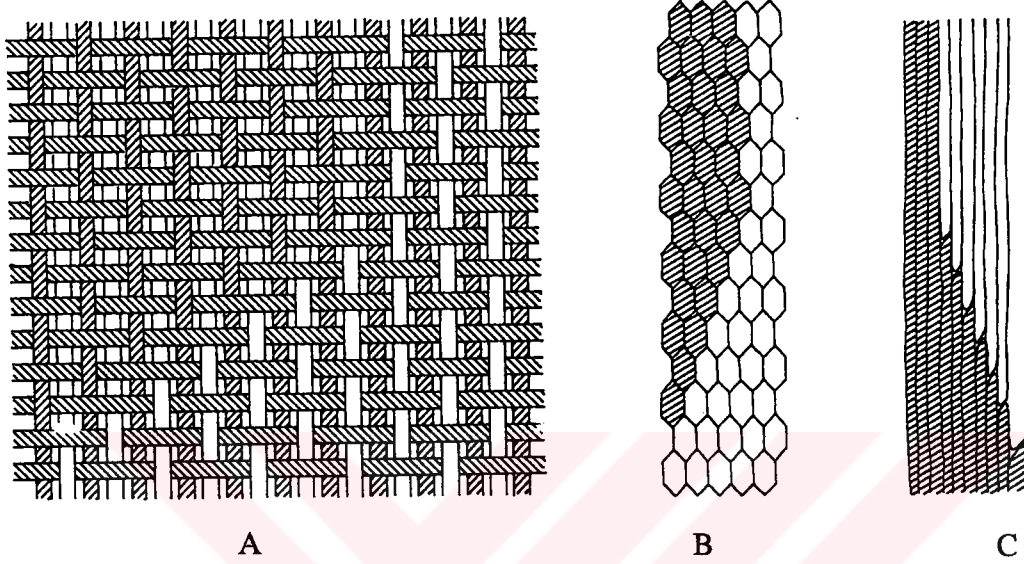
B İpliği: F dokumasının B ipliğindeki gibi bükülmüş ve lif yapısında, her zaman koyu kırmızı veya eflatun renkte.

Dokuma Biçimi:

Çözgü yüzü düz dokuma, bazen de tüm çözgülerle birlikte bir parça da kenar vardır ve baskın sistem çözgü görünüyor.

Çözgü 50-60 cm./sıklıkta A ve B ipliği içerir. Bu kırmızı ve sarımsı beyaz iplikler, çözgü şeklindeki şeritleri, ucuca örülmüş şeritleri ve çok karmaşık örnekleri üretmek için düzenlenmiştir. Bu karmaşık örnekler, iki bütün çözgünün ardarda gelmesi ve biri arkadan

dolaşırken diğerinin yüzeyi dokumasından oluşur. (ŞEKİL 11) Atkı 20 cm./ sıklık B ipliğindendir. Bu kumaştan yalnız dar bantların yapılmış olması olasıdır. Dar bantların en geniş, yaklaşık 2.5 cm.'dir. Bulunduğu zamanda yapıldığı gibiydi. Diğer parçaların genişliği de, 5-7 mm.'dir.

ŞEKİL 10: G dokuması. Renkli örneklerin yapılışında tüm çözgülerin kullanılış yöntemi. A- Şematik. B- Çözgünün baskın olmasının görünümü. (ön yüzü) C- Çözgünün baskın olmasının görünümü. (Arka yüzü)

Dokuma temelde kırmızı zeminli, beyaz örnekli tasarlanmıştır. Bulunan parçalar üzerinde görülen örnekler şunlardır:

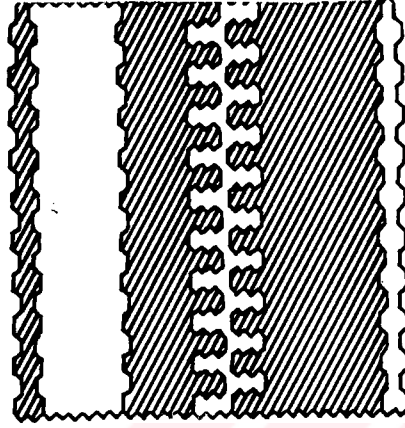
1. B ipliği yerine A ipliği ile çözülmüş parçaların hazırlanmasıyla oluşan basit çizgili yollar. Atkı tamamen B ipliğidir, ama güçlkle görünüyor. Yalnızca bir kaç parça korunmuş kısımlardaki çözgü yollarına sahiptir. Diğerleri daha karmaşık örneklerdeki kadar iyi, çözgü yollarına sahiptir.

2. Uç uca kısa atkı yollu çizgiler, her birine karşılık ayarları tutar. (ŞEKİL 11)

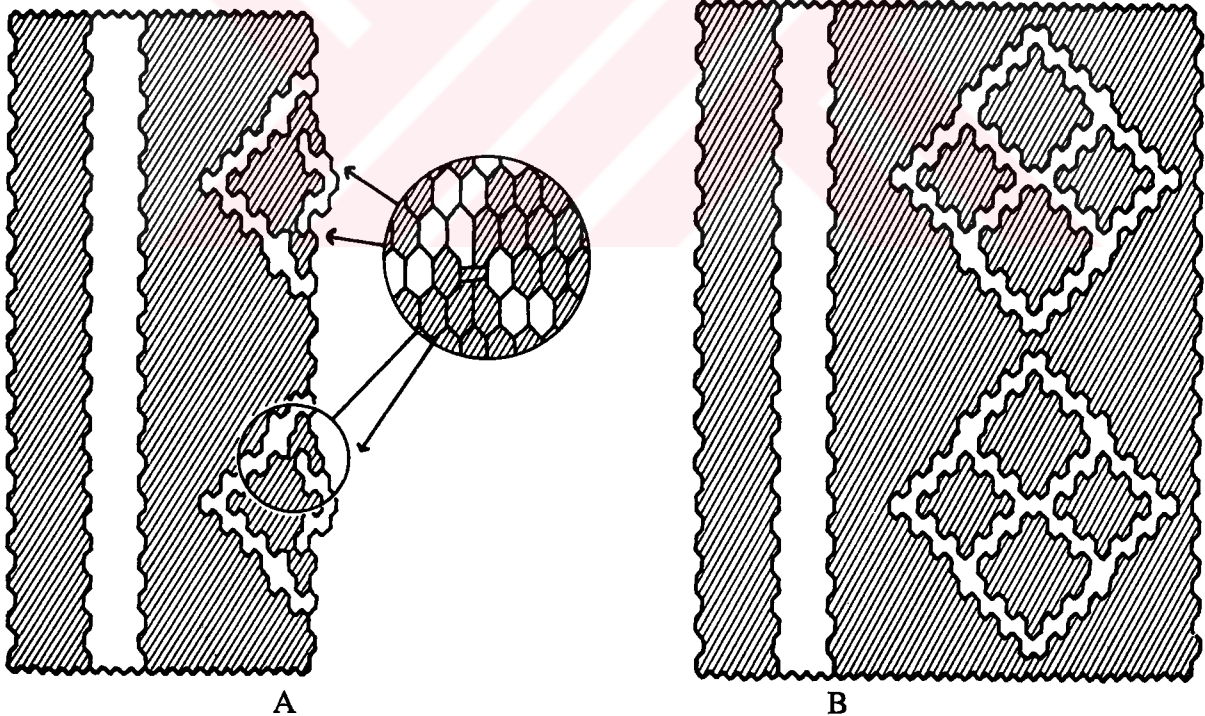
3. Kırmızı fona karşın beyaz zig zaglı örnek. Örnek alanında biri kırmızı biri beyaz olmak üzere 2 tam çözgü var, yalnız bir çözgü bir anda dokunuyor. Kullanılmayan çözgü sıraları dokumanın ortasında yassılaşıır.

4. Dokumanın yırtık kenarlarındaki beyaz üçgen şekilli örnek, (muhtemelen birleşik eş kenar dörtgenlerinin yarılarından hazırlanmıştır.) ve düz beyaz çözgü yolu. (ŞEKİL 12 A-

B) Üçgen şeklindeki gizli çizgiler dıştaki çizgilere fazla dahil olmazlar. Bununla birlikte (ŞEKİL 12 A) bu noktada yüzeyde saklı bir iplik vardır ve eğer arada göstermek için beyaz bir iplik kastedildiği düşünülürse (ŞEKİL 12 B)’nin yeniden yapılması muhtemeldir. Bu tip örnekler Megaron 3’den çıkarılan goblen kumaşların bazılarında görülür.

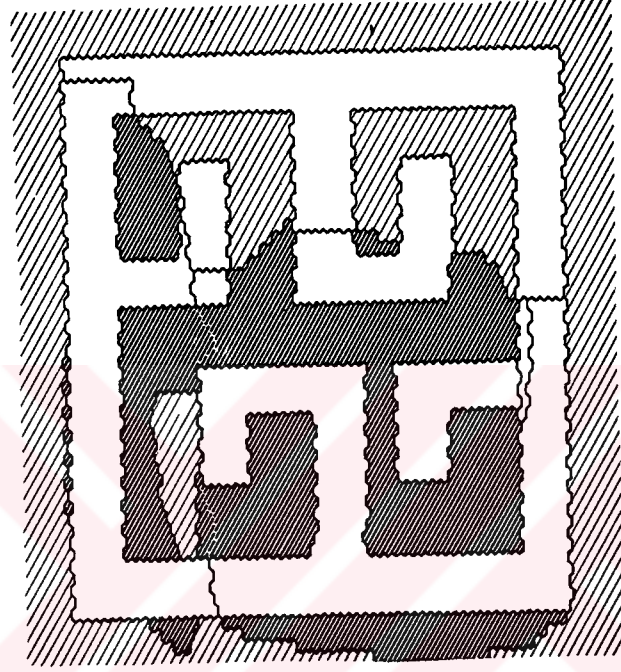

ŞEKİL 11: G Dokuması. Çözgü yollu örnekler ve uçuca yolların karşılıklı ayarlarının tutması.

ŞEKİL 12: G Dokuması. A. Eğri çizgili örnek ve eş kenar kısımlar. Dokumada tekrar edilen hatayı detaylar göstermektedir. B. Parçanın eksik olan ipliğinin açık renk olduğu düşünülerek; yeniden yapılan hali.

5. Daha geniş bir bant, beyazda daha bir dikkatle işlenmiş bir örnektir. Örnek parçanın dört bir tarafı yırtılmıştır. Örnek, çözgü yönünde 4. Kısımdaki gibi devam edebilir ama kapalı bir dikdörtgen gibi yeniden yapılmıştır. (ŞEKİL 13) Birbirine çok benzer dikdörtgenli tasarımlar, Tabal Kralı Warpalawas'ın tuniğinde, Gordion'da ve tahta oyma tabakalarda görünür.

ŞEKİL 13: G Dokuması. Dikdörtgen örneğin dolambaçlı çengel ile yeniden yapılması.

Bu dokumanın bir bandı B dokumasının geniş bir parçasına dikilmişti. Dikilmiş kenar, kumaş kenarıdır. Diğer noktalarda iliştilmiş bant olup olmadığına dair bir kanıt yoktur. Yalnız 5 mm. genişlikteki bant korunmuştu ve bu bölüm bantın yırtık kenarının 4 mm. ilersindeydi. Buna karşın hiç dikiş izi görünmüyordu. G dokumasının bir diğer parçasında, her ne kadar ona dikili parçası kayıpsa da bir kenar boyunca dikişler görünüyordu.

Yeri Ve İşlevi

Bu düzenli bantların tüm parçaları, P Tümülüsünde bulunmuştu, yalnız bu parçanın MM ve W Tümülüsünde bulunarak tanımlanan F dokumasına benzerliği ilginçtir.

H DOKUMASI

İplik:

Lif: Hayvansal ?

Renk: Sarı, mavimsi gri, metalik yeşil.

Büküm: Z büküm tek kat, 0.25-1 mm. çapta.

Dokuma biçimi:

Düz dokuma. Örneklerin çoğu, cm. 'deki sıklığı 9-18 cm/sıklık'taki dengeli dokumalardır. W Tümülsündeki bir grup parça tamamen metalize olmuş ve 45°'lik açıyla iplik sayısı 12-24 cm./sıklık' tadır. Bu gruptaki küçük parçaların geniş yapılma özelliği vardır. Z tek kat bükümlü olup, küçük olarak korunmuştur. Bu sıradan bir dokuma değildir.

Yeri Ve İşlevi

MM Tümülsünde bulunan bazı parçalar, A dokumasının kalıntılarıyla birlikte, bazıları P Tümülsünde, bazıları da W Tümülsünde kazanın altında bulunmuştu.

I DOKUMASI

İplik:

Lif: Hayvansal (Bellinger, s. 14, keçi kılı)

Renk: Sarımsı kahverengi ve grimsi kahverengi. Bir parça sarımsı kahve ve farklı bölümlerde kırmızımsı, bu farklı amaçla değil, lekelenmeden dolayı görünüyor.

Büküm: Z2S bükümlü, 0.1-0.2 mm. çaplı. İplikler ölçü bakımından, diğerlerinden daha uygun ölçüye sahiptir.

Dokuma biçimi: Düz dokuma. Dokuma genellikle, 28-46 cm./sıklık'ta dengeli dokunmuştur. Bazı parçaların dengesi daha azdır. Dokuma A dokumasındaki gibi oldukça iyi, iplikleri birbirine karışmamıştır. Kenarları yoktur.

Yeri Ve İşlevi

MM Tümülsündeki 11 tekstil parçası I dokumasının parçalarıyla birlikte bulunmuştu. Parçaların bir kısmının üzerinde Fibulalar (elbise iğneleri) vardı. Bunlar birkaç katına kenarlara tutturulmuştu.

J DOKUMASI

A İpliği:

Lif: Hayvansal.(yünlü? Bellinger, s.14)

Renk: Kahverengi.

Büküm: A sistemi. (Çözüğü?) Z2S oldukça kıvrımlı; 0.3-0.7 mm. çapında.

B İpliği:

Lif: A gibi.

Renk: A gibi.

Büküm: B sistemi. (Atkı?) Sadece Z oldukça kıvrımlı. 0.2-0.3 mm. çapında.

Dokuma biçimi:

Etkin bir sistemle düz dokuma. Mevcut iki parça da olan sistem 8-9 cm./sıklık'tır. Diğer sistemde cm.'deki sıklık 26, diğerinde 52' dir. Son durumda etkin sistem çözgüdür. Yaklaşık 0.3 mm. çapında iplerin eğrilmesi zor olur.

Yeri Ve İşlevi

Parçalardan biri, MM Tümülüsünde bir kaval kemiği ve F kumaşıyla birlikte deri parçasıyla bulunmuştu. Diğeri P Tümülüsünde bilinmeyen bir konumdadır.

K DOKUMASI

Keçe: Keçe parçaları üç önemli Tümülüste bulunmuştu. Özellikle MM Tümülüsünde ele geçmişti. Tüm örnekler ya bölünmüş küçük parçalar ya da kalın kitleler halindedir. Bir keçe parçasının orijinal yüzeyini görmek veya ölçmek çok zordur. Keçe örneklerin çoğu, gelişigüzel düzenlenmiş keçe ipliği katları arasında bulunan liflerden yapılır. Bazen iplikler, üçten altı ya da yediye kadar değişik şekillerde gruplanır. İpler genellikle 5-10 mm. aralıkla bir diğerine paralel uzanır. Bazen paralel ipler çaprazlaşır.

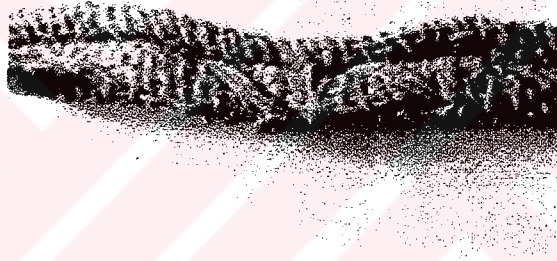
Keçenin özel bir bölümünün yüzeyini belirtme güçlüğü yüzünden, bu eğrilen ipliklerin güçlendirilerek kalınlaşması veya yüzeyinde süsleme yapılması kesin olmayabilir.

Yeri Ve İşlevi

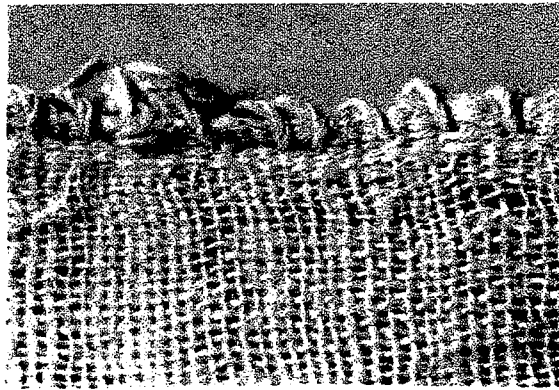
Keçe çoğunlukla yatak yapımında kullanılıyordu. Keçe izleri Bütün 3 Tümülüsteki cesetlerin altında bulunmuştu. Morumsu keçeler, oturak, yastık, hasır, masa örtüsü olarak ta kullanılmıştı. Keçe aynı zamanda giyinmek ve örtünmek için de kullanılıyordu.

Frig Gordion'undaki Tekstil Teknolojisi üzerinde şu sonuca varılabilir: Tümülüsteki dokumalarda rastlanan desen özellikleri diğer Gordion dokumalarındaki örneklerle benziyordu. İpliler ve boya malzemeleri mutlaka dışarıdan alınmakla birlikte büküm ve dokuma Gordion'da yapılıyordu. Tüm bu özellikler, Yunan ve Ege Uygarlıklarının Bronz Çağı, Orta ve Kuzey avrupa'nın Demir Çağı özelliklerini anımsatır. Erken Bronz Çağında ise Neolitik döneme ait Anadolu'nun Çatal höyük bölgesinde görülmüştür. D ve G dokumalarındaki dar çizgiler küçük tezgahlarda yapılmıştır.¹⁰

Aşağıda Bu 3 Tümülüsten çıkarılan tekstil buluntularının resimleri görülmektedir. (RESİM 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53)

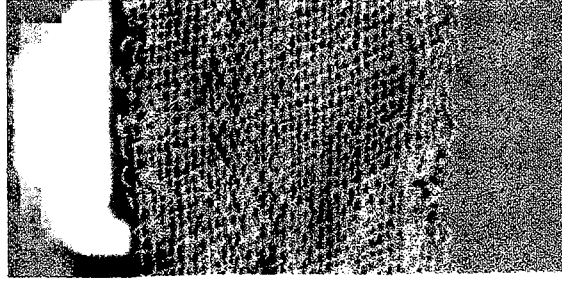

RESİM 46: A dokuması. Kumaş kenarının yuvarlanmış biçimi.

RESİM 47: C Dokumasının başlangıç bordürü.

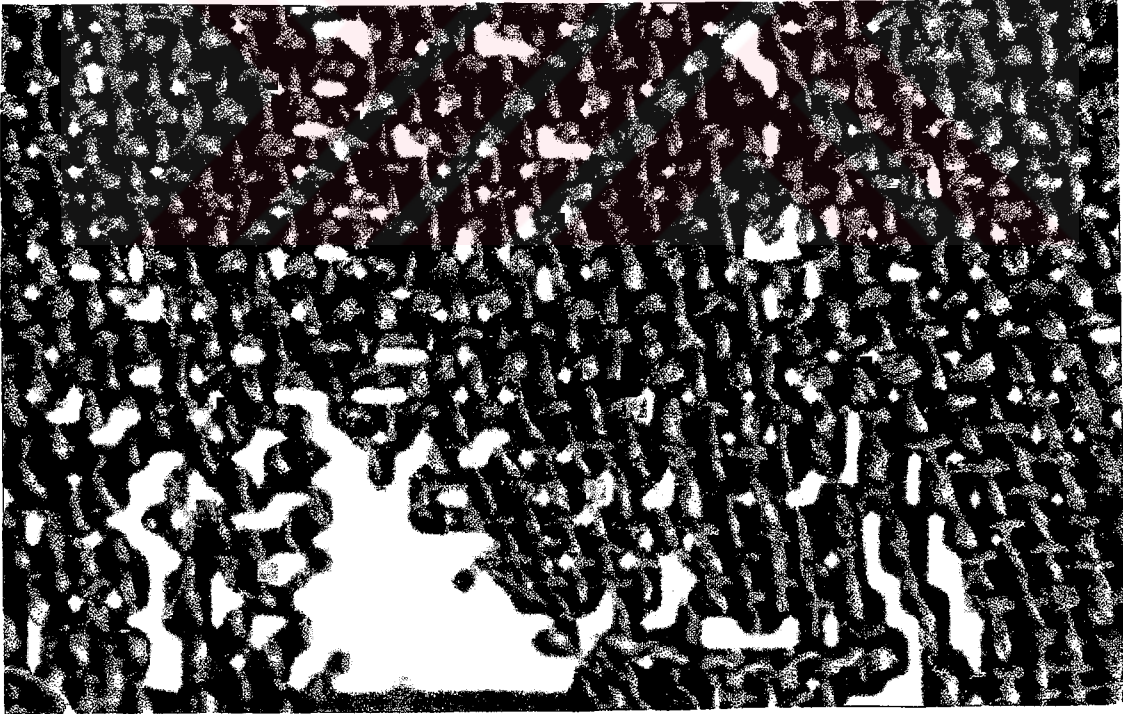
¹⁰ Rodney S. Young; Three Great Early Tumuli- Gordion I, Pennsylvania, 1981, s. 294-310.

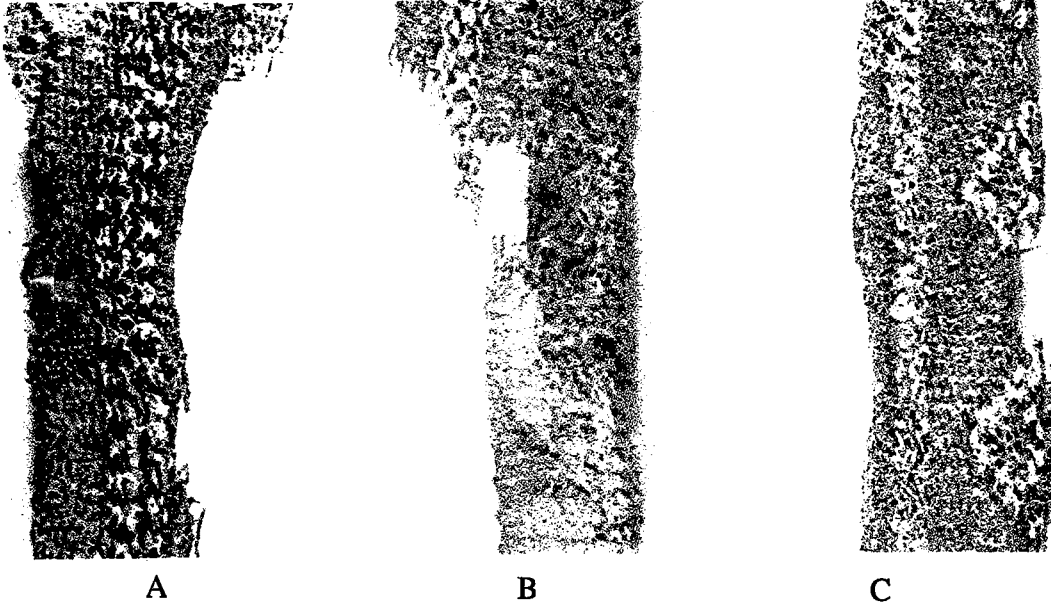
RESİM 48: D Dokuması, Bant

RESİM 49: F Dokumasının başlangıç kenarı.

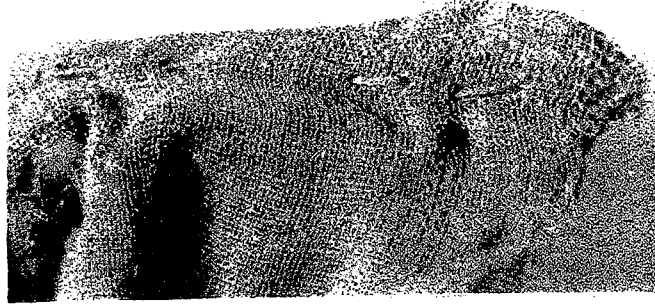
RESİM 50: Benzer ipliklerle F Kumaşının Dokuması.

RESİM 51: A. G Dokumasının parçası. Çözümlü yolu ve uç uca eklenerek yol oluşturması. B. G Dokumasının parçası. Çözümlü yolu ve kopuk bölüm. C. G Dokumasının parçası. Çözümlü yolu ve üstündeki eşkenar üçgen motifler.

RESİM 52: A. G Dokuması. Dikdörtgen şeklindeki örnekler. (ön yüz)
B. Dikdörtgen şeklindeki örnekler. (arka yüz)

RESİM 53: I Kumaşının kenar parçası.

1994 yılında nereden ele geçtiği kesin olarak belli olmayan Urartu dönemine ait bir grup eser satın alma yolu ile Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ne kazandırılmıştır. Restorasyon ve Konservasyon işlemleri Müze Laboratuvarında gerçekleştirilen bir grup eserler arasında, deri giydirilmiş ve içersinde tekstil kalıntıları bulunan bronz lahit gerçekten ilgi çekicidir. Eserden ayrılmış deri ve tekstil parçalarından seçilen örnekler, 1993 yılından beri müzeyle ortak yürütülen bir proje ile Japon uzmanların ekip başkanı olan Prof. Ichiro Nagasawa'ya 1995 yılında teslim edilmiştir. İnceleme sonuçları; rapor, grafikler ve tarama elektron mikroskobu (SEM) görüntüleri olarak iade edilmiştir.

1995 yılı Türk- Japon ortak çalışması dahilinde müze müdürü tarafından bronzdan yapılmış lahitin üzerine giydirilmiş hayvan derisinin bir parçası hakkında, onun ait olduğu dönemin belirtilmesi istenmiştir. Bu parça heyetin Japonya'ya dönüşünde Prof. Nagasawa'ya emanet edilmiştir. Prof. Nagasawa'nın Analiz Raporu aynen şöyledir:

“Malzemenin Adı: Az miktarda hayvansal deri.

Araştırma Yöntemi:

1. Görsel İnceleme: Ulusal Bilimler Müzesi Zooloji Kürsüsü, Müh. Endo'ya verilmiş ve araştırılmıştır.

Sonuç: Analiz olanağı yok.

Sadece deri örneği ile o derinin hangi hayvana ait olduğunu belirtmek olası değildir. Hangi hayvana ait olduğunu anlamak için derinin üzerinde az da olsa tüylerin bulunması şarttır. Ayrıca cinsin belirlenmesi için Türkiye'de halen yaşamakta olan hayvanlarla

kıyaslanmalıdır. Dolayısıyla bu hayvan cinslerinden standart örnekler olmaksızın bu analizin yapılması olası değildir. Bunun yanı sıra günümüzden yaklaşık 3000 yıl önce yaşamış bir hayvan olduğunu varsayarsak, şu an nesli tükenmiş hayvan olabileceği tahmin edilebilir.

2. Kromozom İncelemesi: Hokkaido Üniversitesi, Fen Fakültesi, Kromozom Kürsüsü tarafından analiz edilmiştir.

Sonuç: Analiz olasılığı yok.

Türkiye’de yaşayan hayvanların kromozom örneklerine bakılmaksızın karşılaştırma ve analiz olasılığı yoktur.

3. Japonya Jeoloji Dördüncü Dönem (Quaternary Period) Müdürlüğü’nün önerisiyle bu sorunun çözümünde yardımcı olabilmesi için Saitama Üniversitesi, Prof. Saitoh’a danışılmıştır. Ancak analiz olasılığının olmadığı cevabı alınmıştır.

Japonya Jeoloji Dördüncü Dönem (Quaternary Period) Müdürlüğü üyesi Kyushu Üniversitesi Fen Bölümü Prof. Yamaguchi de aynı cevabı vermiştir.

Yukarıdaki raporda 1996 yılının Temmuz ayına kadar yapılan araştırmaların sonucu sunulmuştur. Yaklaşık bir yıldır devam eden bu çalışmada kayda değer her hangi bir sonuç alınamamıştır.

1. Aminoasid oluşum Analizi: Kumaş parçasının hidroklorik asid ile hidrolize edilmesiyle, içerdiği proteini Aminoasidlere ayırıştırarak oluşmuş 16 çeşit Aminoasid üzerinde yüksek hızlı sıvı kromatograf cihazıyla oluşum oranı (%) analiz edilmiştir. Aynı şekilde referans maddesi olarak seçtiğimiz yün, ipek ve yabani ipek böceği lifinin Aminoasid oluşum oranı da analiz edilmiştir.
2. Kumaş parçasının Aminoasid oluşu oranının, referans maddelerinin Aminoasid oluşum oranları ile benzeşme oranının hesaplanması.

Kumaş parçasının hangi çeşit bir lif olduğu ve kimyasal olarak hangi çeşit referans maddesine yakın olduğunu araştırmak için Aminoasid oluşum oranının benzeşme oranı hesaplandı. Bu benzeşme oranı ne kadar 1 rakamına yakın ise referans maddesine o kadar yakın olabileceğini göstermektedir.

Yün.....0.832

İpek; Çin kökenli ipekböceği 1 (fibroin).....0.534

İpek; Çin kökenli ipekböceği 2 (fibroin).....0.532

İpek; Çin kökenli ipekböceği 3 (fibroin).....0.532

İpek; Yabani ipekböceği; Pakipasa (fibroin).....0.623

3. X ışınli makroanalizör (EPMA: Elecyron Probe Macro Analyzer) cihazıyla element analizi.

Kumaş parçasında kükürte (S) rastlanmıştır. Bu memeli hayvanın vücudundaki lifin (hayvan tüyü) içerdğı keratin adlı proteinin özelliğidir. Referans maddelerinden olan yünde de kükürte rastlanmıştır. Keten gibi bitkisel liflerde kükürt bulunmaz.

Sonuçta; Aminoasid oluşumlarının benzeşme oranına göre kumaş parçasının yabani ipek olamadığı kesindir. Ayrıca EPMA'nın element analizinden de bu kumaş parçasının bitkisel lif olmadığı, memeli bir hayvanın vücudundaki lif (hayvan tüyü) olduğu anlaşılmaktadır. Aminoasid oluşumlarının benzeşme oranına göre bir yorum yapılırsa, referans maddeleri arasından yün olma olasılığı yüksektir. Ancak, kumaş parçasının oldukça eski olmasından kaynaklanan benzeşme oranının düşmesi haricindeki başka memeli hayvanların lifi (hayvan tüyü) ile karşılaştırmamasından dolayı, sadece bu seferki analiz metodu ile hangi çeşit hayvana ait olduğu kesin olarak ifade edilememiştir. Bir memeli hayvanın lifi olduğu kesindir, yalnız hangi hayvan çeşidine ait olduğu açıkça ifade edilememiştir.”¹¹

1997 yılında yapılan XIII. Arkeometri Sonuçları Toplantısı'nda O.D.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Arkeometri Anabilim Dalı Profesörlerinden Sn. Lemi Türker'in, Doç. Şahinde Demirci ile beraber sunduğu, Şapinuva, Ortaköy (Çorum) Kazısından Elde Edilen Bir tekstil Örneğinin Analizi isimli bildirisi'nde, Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nden gönderilen tekstil örneğinin analiz sonuçları ise şöyleydi:

“Bu çalışmada, Şapinuva, Ortaköy (Çorum) kazısından ele geçen bir tekstil örneğinin kimyasal ve yapısal analizi yapılmıştır. Büyük çapta mineralleşme özelliği gösteren örnekte, lif türünü belirlemek için yapılan deneyler olumlu sonuç vermemiştir. Ancak, X –ışınları toz

difraksiyon analizi, yün liflerinde bulunması muhtemel dl- lusi'nin bulunduğunu göstermiştir. Bu nedenle, tekstil örneğinin yün kaynaklı olabileceği sonucuna varılmıştır.

Mineralleşme, organik matriksin (yapının) inorganik matrikse dönüşmesi ve/veya organik matriksle inorganik matriksin birlikte bulunması anlamına gelmektedir. Son senelerde bu alanda çeşitli araştırmalar yapılmakta ve mineralleşme mekanizmalarının aydınlatılmasına çalışılmaktadır.

Tekstil çalışmalarından anlamlı sonuçlar alınabilmesi için, mineralleşme derecesinin düşük olması gerekir. Bir tekstil örneğinin mineralleşme derecesinin görsel olarak belirlenmesi olanaksızdır. Bu ancak element ve mineral analizleriyle mümkün olabilir. Bu çalışma, Arkeometri Anabilim Dalı'mıza verilen bir tekstil örneğinin analizi ve elde edilen sonuçların değerlendirmesi amacıyla yapılmıştır.

Şapınuva, Ortaköy (Çorum) kazıları sırasında ele geçen seramik buluntularından birinin üzerinde yapışık halde bulunan ve tekstil kalıntısı olduğu izlenimini veren bir buluntu, kazıyı yapan Arkeologlar Sayın Aygül Süel ve Mustafa Süel tarafından bize verilmiştir.

Seramik üzerinde yapışık olarak bulunan, ancak çok uçucu olan tekstil kalıntılarını konsolide etmek bir polimer madde (akrilik polimeri) kullanıldığından, tekstil parçaları bir polimerle tamamen kaplı durumda idi. Kalıntıyı analize etmek için önce polimeri uzaklaştırmak gerekti. Yıkama işlemi, önce aseton, sonra kloroform ve daha sonra da etil asetat damlatılıp sürekli yıkanarak ve örnek parçası mikroskop altında gözlenerek yapıldı. Sonuçta, temizlenmiş olduğu düşünülen örnek parçasının ve kullanılan polimerin IR spektrumları alındı. (ŞEKİL 14, 15)

Kızılötesi (IR) spektrumlarına bakılarak tekstilin yapısı hakkında bir şey söylemek mümkün olmamıştır.

Bundan sonra, lif türünün belirlenmesi için, lif türlerine özgü belirleme deneyleri, yapıldı. Kullanılan belirteçler ve elde edilen sonuçlar şöyle özetlenebilir:

¹¹ Prof. İchiyo Nagasawa; "Satın Alma Yolu ile Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nin Koleksiyonuna Kazandırılan Urartu Eserlerinden Deri ile Kaplanmış Lahitin İçersinden Alınan Deri ve Kumaş Parçasının Analizi", Anadolu Medeniyetleri Müzesi 1996 Yıllığı, Ankara, 1996, s. 209-211.

1. Selüloz liflerinin belirteci olan Schweitzer belirteci çok az miktardaki örneklerle muamele edildi ve sonuç olumsuz çıktı. Böylece liflerin keten veya pamuk olduğu belirlenemedi.
2. Loew belirteci ile, gerek oda sıcaklığında gerekse 80 °C'de kaynatıldığında, örnekte bir değişme görülmedi, yani liflerde doğal ipek belirlenemedi.
3. Kromik asit belirteci ile yapılan analiz sonucu da olumsuz bulunmuştur ki, bu sonuç Loew belirteci sonucunu desteklemiş oldu.
4. Bir miktar örnek, sodyum hidroksit çözeltisi içinde oda sıcaklığında bekletildi, kaynatıldı ve belirgin bir değişme gözlenmedi. Sonuç, liflerin yün lifi olabileceği olasılığını desteklemedi.

Lif türleriyle ilgili karakteristik testlerin olumlu sonuç vermemesi tekstil kalıntılarının mineralize olduğunu göstermiştir. Diğer bir değişik örnekte sadece lifsel morfoloji devam etmekte veya çok az miktarda kalmış bulunan organik matriks, inorganik matriks içinde, kimyasal testlere karşı aşırı dayanıklı bir konumda bulunmaktadır.

Örneğin mineral yapısının belirlenmesi için, X-ışınları toz difraksiyon analizi (XRD Analizi) yapıldı. Analiz, Philips PW 18 Difraksometresi ile ve nikel filtreden geçirilen Cu K α , X-ışınları kullanılarak yapıldı.

Spektrum oldukça karışık olup, çeşitli minerallerin bulunduğunu göstermektedir. (ŞEKİL 16)

Belirlenen Mineraller:

Mullit [(Al 6 Si 2 O 13)]

Dolomit [(Ca, Mg(CO 3) 2)

Ayrıca yün yapısından geleceği düşünülen dl-lusin (dl-leucine) belirlendi.

(13.8x, 9.144, 4. 283, 4.053 Å°)

Örneğin lifsel yapısını detaylı olarak anlamak ve element dağılımını belirlemek üzere, tarama elektron mikroskobu (SEM) ile gözlem yapıldı ve mikroskoba bağlı element analizörü ile element dağılımı belirlenmeye çalışıldı. Gözlem, liflerin polimerden tam olarak temizlenmediğinin, lif çevresinin polimerle kaplı olduğunu gösterdi. (ŞEKİL 17,18) Gözlenen bir bölgenin element dağılımı spektrumu (EDS Spektrumu) ŞEKİL 18'de verilmiştir.

Spektrumda görülen Karbon (C) doruğu polimerin varlığını açıkça göstermektedir. Spektrumdaki Si, Al, Ca ve Mg dorukları ise XRD Analizinde belirlenen dolomit ve mullit minerallerinin varlığını doğrulamaktadır. Ayrıca küçük bir Fe doruğu örnekte büyük olasılıkla amorf yapıda Fe_2O_3 'ün bulunduğunu göstermektedir. Örneğin, kahverengi kırmızı renginin bu demir oksit yapısından kaynaklandığı düşünülebilir.

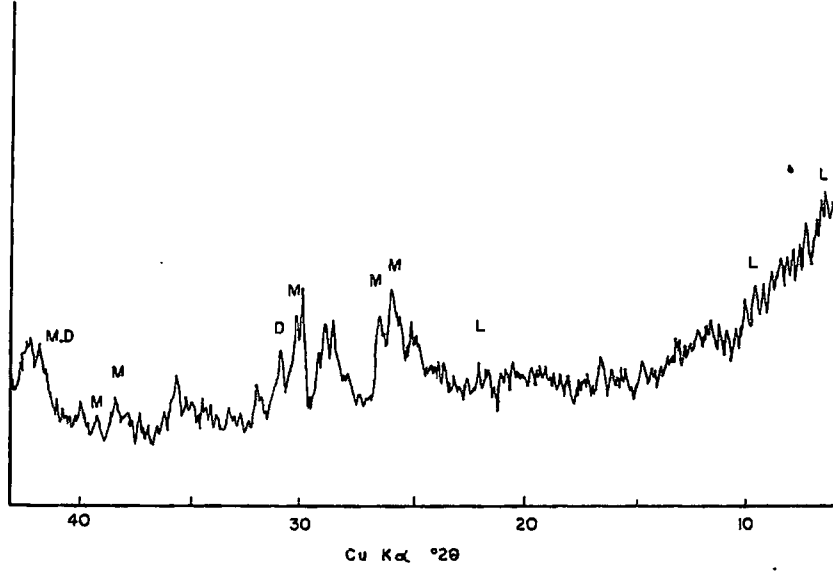
ODTÜ Arkeometri Anabilim Dalı'nda yapılan araştırmalar çerçevesinde ilk kez bu çalışma ile bir tekstil örneği incelenmiştir.

Her ne kadar örneğin büyük çapta mineralleşmesi çalışmadan kesin sonuç çıkarılmasına olanak vermediyse de, bu tür bir analizin nasıl yapılması gerektiğini ve ne gibi sonuçlar verebileceğini göstermesi bakımından çok yararlı olmuştur. Çok seyrek olarak rastlanabilen tekstil buluntularının nasıl toplanacağı, analiz sürecine kadar nasıl korunması gerektiği önemli bir sonuç olarak görülmektedir. Buluntunun sentetik koruyucularla örneğin, polimerlerle kaplanmaması gerektiği açıktır.

Kazı alanında uçuşan tekstil kalıntılarının toplanması için belki çalışma atmosferindeki tozları toplamak için kullanılan poröz membranları kullanılabilir. Ya da kolayca uçuşan tozlar cam kavanozlara doğrudan alınabilir, veya mutlaka polimerle korumak gerekiyorsa çok az miktarda polimer kullanılmasının yolları aranmalıdır.

Çalışmada, analizi yapılan tekstil örneğinin yine de örgü yapısının açıkça görülebilmesi ve muhtemelen yün lifleri olduğu sonucunun elde edilmiş olması da dikkate değer bir sonuç olarak değerlendirilebilir.”¹²

¹² Prof. Dr. Lemi Türker, Doç. Dr. Şahinde Demirci; “Şapınuva, Ortaköy (Çorum) Kazısından elde edilen Bir Tekstil Örneğinin Analizi, XIII. Arkeometri Sonuçları Toplantısı, Ankara, 1997, s. 39-47.

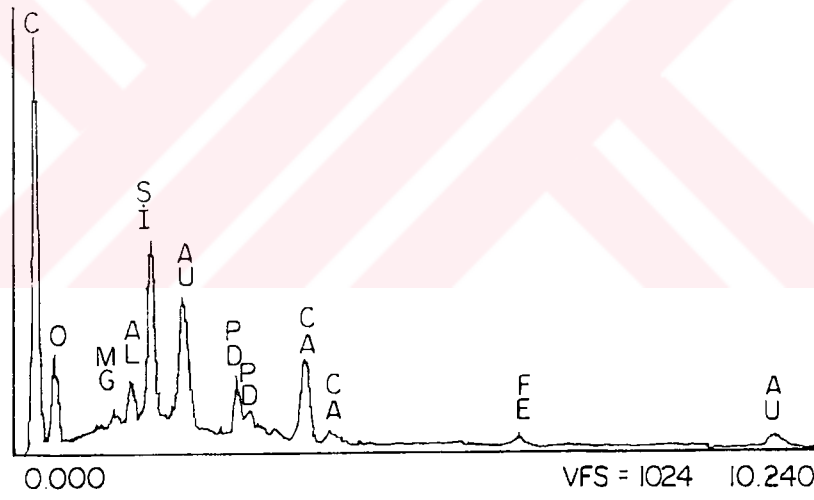
Şekil 16: Tekstil Örneğinin X-ışınları difraksiyon Grafiği. (L= dl lusi,
M= Mullit, D= Dolomit)

ŞEKİL 17: sp 1 üst

ŞEKİL 18: sp 1 alt Tekstil örneğinin tarama elektron mikroskop fotoğrafı (Bu bölgede EDS Spektrumu alınmıştır.)

ŞEKİL 19: Gözlenen bir bölgenin element dağılımı (EDS) spektrumu.

2.3. BAZI MÜZELERİMİZDE BULUNAN ARKEOLOJİK TEKSTİLLERİN KONSERVASYONU

2.3.1. Bazı Müzelerimizde Yapılan Arkeolojik Tekstillerin Konservasyon İşlemleri

İpliğin eğrilmesi ve tekstilin dokunuşu, sanat tarihinin ilk dönemlerine rastlar. Güney Avrupa'da Keten, Taş Çağında; Kuzey Avrupa'da Yün, Bronz Çağında ve Çin kökenli olan İpek ise 5000 yıl öncesinde üretilmiş ve kullanılmıştır. Doğal lifler hayvansal kökenli (yün, ipek) veya bitkisel kökenli (pamuk, keten, kenevir) olabilir. Hayvansal lifler bir nitrojen bileşimi olan keratin maddesi içermektedir, kolayca yanar ve yandıkları zaman da kısalırlar. Bitkisel lifler ise selüloz içermektedir, kolayca yanar ve yanmış kağıt özellikleri gösterirler. Hayvansal ve bitkisel lifler arasındaki farkları görmek için yakma testi uygulansa da, daha ayrıntılı bir tanım yapılabilmesi için ipliklerin ya da liflerin mikroskop altında yaklaşık 100/150 çaplı büyütme altında incelenmesi gerekir.

Tekstiller organik yapılı olduklarından küf ve bakteri saldırısına uğramaya müsaittirler. Çürümeyi hızlandıran nedenlerden nemli ısı, havalandırma eksikliği organizmaların gelişmesini desteklemektedir, hayvansal veya bitkisel bir maddeyle temas ettiğinde çürüyebilmektedir. Eski çağlardan kalmış, uygun koşullardaki bazı tekstil parçaları da çok azda olsa, bozulmadan günümüze kadar ulaşabilirler. Genellikle tekstil kalıntıları paslanmış bakır parçalarıyla temas halindeyken bulunur. Pas (korozyon) tekstil parçalarını küf ve bakterilere karşı korur. Nem bitkisel kaynaklı liflerin şişmesine ve yumuşamasına neden olur ancak hayvansal kaynaklı lifler suya batırıldığında bozulmazlar. Yünlü malzemelerin göl kenarlarında ve bataklıklarda bozulmaması bunu kanıtlar. Aşırı ısı da kuruluğa ve kırılganlığa; aşırı ışık ve zararlı gazlar da çürümeye sebep olur.¹³

Arkeolojik tekstiller kazılardan, genellikle çürümüş ve gerçekten dış etkilere maruz kalmış konumda, oldukça az sayıda ele geçmektedir. Ele geçen bu tekstiller yüzyıllarca toprak altında kaldığı için bulunduğu ortama uyum sağlamıştır. Konservasyon, eserin zaman içinde bozulmalara (biyolojik, kimyasal, doğal) karşı korunması amacıyla alınan önlemlerdir.

¹³ H.j. Plenderleith and A.E.A. Werner; The Conservation of Antiquities and Works of Art, Treatment, Repair and Restoration, London, 1979, s. 100-101.

“Geçmişten gelen ve geleceğe iletmemiz gereken kültür varlıklarımız inorganik ve organik olmak üzere iki ana grupta incelenebilir:

1.) İnorganik orijinli kültür varlıklarımız metaller, taşlar, pişmiş toprak seramikler, mozaikler, camlar, fosiller vb. gibi.

2.) Organik orijinli kültür varlıklarımız ahşaplar, deriler, kağıtlar, kitaplar, kumaşlar (tekstiller), kemikler vb. gibi.”¹⁴

Organik orijinli olan tekstillerin, özellikle çok eski dönemlerden günümüze dek geçen süreye kadar tamamıyla sağlam kalmış olması çok güç bir olasılıktır. Arkeolojik tekstil denilmesi de, arkeolojik kazılar sonucu ele geçen buluntular sınıfına girmesinden dolayıdır. O dönem insanının sosyal, ekonomik gelişimi ve teknolojik düzeyine ışık tutan önemli bir belge niteliğinde olan Arkeolojik tekstiller ayrıca, dokuma hammaddesi ve tezgah çeşidi, dokuma türü, boyaları ve desenli olup olmadığı gibi sorulara da yanıt bulmuş olur.

Basınç, ışık, ısı, nem ve diğer etkenler tekstilin yapısını ve görünümünü oldukça olumsuz yönde etkilemektedir. Alışmış olduğu bu ortamdan çok farklı bir ortama (atmosfere) çıkartılması sırasında basınç, ısı, ışık ve nem farklılıklarına maruz kalacaktır. Bunun sonucunda da hızlı bir bozulma sürecine girecektir. Bundan dolayı, her kazı ekibinde uzman bir konservatör bulunmalı ve diğer ekip elemanlarının da konu hakkında yeterince bilgilendirilmiş olmaları gerekmektedir.

Tekstilin atmosfer ortamına çıkartılmasıyla başlayan diğer bir aşama da, ortamın özelliklerine uygun duruma getirildiği, zorunlu müdahalelerin yapıldığı, depolama ve sergileme esnasında bozulmadan korunmasının sağlandığı uzun ve önemli bir süreçtir. Tekstilin yıllarca uyum sağladığı ortamdan alınıp, farklı bir ortama çıkartıldığında nem kaybı ve ısı-basınç farkı sonucunda bir takım yapısal değişiklikler uğrar. Tekstilin ortama uygun duruma getirilmesi işleminin bilinçli olarak yapılması sonucunda, zarar görmesi büyük ölçüde engellenmiş olacaktır. Dış etkenler sonucu veya tekstilin bünyesinden kaynaklanan bozulmalar ise konservasyon ile yavaşlatılır veya tamamen ortadan kaldırılır.

¹⁴Behçet Erdal;“Müzelerimizde Sergilenen Taşınır Arkeolojik ve Etnoğrafik Kültür Varlıklarımızın Bozulma Sebepleri ve Koruma Metotları”, Türk Arkeoloji Dergisi, Sayı: XXVIII, 1989, s.323.

“Ancak tüm korunması gerekli tekstil mirası arasında, arkeolojik kazılardan ele geçmiş olanların sayısı çok azdır. Organik bir yapıya sahip olan eserlerin toprak içinde korunabilmesi çok özel iklim koşullarına bağlıdır:

- Kuru koşullar: Çöllerin kuru ve çoğunluk tuzlu ortamında, bakteri aktivitesi en az düzeyde olduğundan, her çeşit tekstilin korunması için gayet uygundur.
- Islak koşullar: Bunun aksine, Kuzey ve Orta Avrupa’da bataklıklar, göller ve akarsu vadilerinde, sürekli neme havanın da eklenmesiyle oluşan hümik asitlerle doymuş ortamda organik malzemenin korunmasına uygundur.
- Islak anaerobik koşullar: Bazı tekstiller diğerlerinden daha iyi dayanırlar. Genellikle, kıl ve yün gibi hayvansal lifler iyi korunurken, keten gibi bitkisel lifler nadiren kalırlar. Çoğu asitli olan topraklar, keten liflerinin yapısal ayrışmasını hızlandırırlar. Öte yandan İsveç göllerinin kireçli yataklarında hepsi keten ve kenevirden yapılmış Neolitik devir dokuma kalıntıları bulunmuştur.

Toprakta tekstilin yakınında gömülü olan demir veya bakır alaşımları varsa paslanan demir tekstillerle temas ettiğinde sülfidler yavaş yavaş madenden tekstile doğru geçerler. Kumaş orijinal halini kaybeder. Kurşun tuzları ise koruyucu niteliktedir. Bakır tuzları da mikrobiyolojik bozulmayı engelleyebilir.

Konservasyon, bir eserdeki bozulmayı mümkünse durdurmak veya yavaşlatmak, dolayısıyla eserin ömrünü uzatmak için yapılacak uygulamalar bütünüdür. Eserin malzemesinin özellikleri, mevcut durumu ve sorunları “ön araştırmalar” aşamasında belirlendikten sonra, en verimli ve en az zararlı olacak uygun işlem basamakları seçilir. Ayrıca her işlem belgelendirilir.

Toprak altından çıkıp kuruduğu zaman tekstil esnekliğini kaybeder, tek tek olan lifler kırılır ve malzemenin çok az ellenmesi gerekir. Ani ortam değişikliği buluntunun yok olmasına bile neden olabilir. Bu nedenle kazılarda bulunan tekstillere anında ve doğru biçimde koruyucu müdahale yapılarak l  boratuara ulaştırılması yerinde olur.   rneğin, tozuma durumunda olanları “in situ” sağlamlaştırmak gerekebilir.

Tekstillerin korunması için uygun iklim % 45-65 civarında bağıl nem, (m  mk  n olduğu kadar k       oynamalarla) ve ılık oda ısısıdır. Direkt ışıktan ve mekanik gerilimden korunmalı, sık sık ellenmemelidir.

Yün dokumalar nemli yerlerde kahverengimsi bir renk alırlar, bazen boya analizleri yaparak renk teşhisine gitmek mümkün olabilir. Tekstil boyalarının teşhisi kromatografi yardımıyla yapılabilmektedir. Ancak konservasyon açısından önemli olan, dokumanın boyalı olup olmadığı ve boyanın dayanıklılığıdır. Yıkama yoluyla temizlik düşünülüyorsa, boyalar beyaz filtre kağıdı ve bir damla saf su yardımıyla test edilir. Eğer başka kimyasal maddeler kullanılarak temizlik düşünülüyorsa seyreltik asetik asit veya seyreltik amonyak çözeltisi v.s kullanılarak test yapılır. Esasen metodu belirleyen faktörler, lifin cinsi, mevcut kirin türü ve eserin sağlık durumudur. Bazen yalnızca kıl fırça ile kuru temizleme tercih edilmelidir. Çok özel durumlarda vakum, kuru buhar ve ultrasonik temizleyiciden yararlanılabilir.”¹⁵

Tarihi eski dönemlere ait tekstil malzemelerinin boyarmaddelerinin saptanabilmesi için mikro yöntemler uygundur. Çünkü çoğu kez, analiz için kullanılabilecek iplik miktarı çok azdır. Cochineal, İndigo, kökboya gibi bazı boyarmadde, boya ve bitki ve böceklerini saptayabileceğimiz özel analiz yöntemlerinin dışında da kromatografik yöntemlerden elde edilen sonuçlarla karşılaştırmak en sağlıklı bulgudur. Spektroskopik yöntemlerin boyarmadde araştırmalarında IR bölgelerindeki organik boyarmaddeler, yeterince saflaştırılmış olmaları koşuluyla, net bir biçimde saptanabilirler. Bu durumda IR spektrumunun elde edilmesinden önce yalnızca renkli değil, renksiz ikincil bileşenlerinde mümkün olduğu kadar ortamdan uzaklaştırılmaları gerekmektedir. Ancak her bir uzaklaştırma çalışmasında bir miktar madde kaybı söz konusu olacağından sonuçta küçük olan tarihi tekstil ürünlerinin analizi için yararlı olabilecek madde miktarı IR spektrumunu elde edemeyeceğimiz kadar küçüktür.

Boyarmadde araştırmalarında kromatografik yöntemlerde büyük bir başarıyla kullanılmaktadırlar. Özellikle ince tabaka kromatografisi ve son dönemde yüksek basınçlı sıvı kromatografisi HPCL boyarmaddelerin pek çoğunun tanınmasında kullanılan temel yöntemlerdir. Özellikle boyarmadde karışımlarının söz konusu olduğu durumlarda her bir boyarmaddenin saptanması en sağlıklı biçimde kromatografik karşılaştırma yoluyla sağlanır. Bu yöntemle boyarmaddeleri plak üzerinde lekeler halinde hiç şüpheye yer vermeyecek şekilde net ve kolaylıkla gözlemek olasıdır.

“ Arkeolojik eserlerin bulunduğu müzelerde, tekstiller laboratuvar işlemleri esnasında, çok çabuk parçalanmaya ve bozulmaya uğrarlar, fakat belki de kazılardan, genellikle de bir mezardan yeni bulunmuş malzemenin durumunda, bu zor sorun ortadan kalkar. Diğer taraftan sert ve kolay bozulabilen yapıda tekstiller olabilir. Dolayısıyla bu tekstiller, bir örümcek ağına benzeyen yapısından dolayı kolay çürüyebiliyordu ya da çamur tabakası ve böcek kalıntılarıyla örtülmüş tekstil örnekleri nemli bir yapıda olabiliyorlardı. Artık durum nasıl olursa olsun, bu tekstiller tamamıyla parçalanmış olarak bulunuyorlardı. Dikkatli incelemelerle bu tekstillerin saklama yöntemlerinde yapılan işlemler oldukça şaşırtıcı bir gelişme gösterir. İlk işlem kırılğan ve narin parçaların elle dokunmadan laboratuvarlara taşınmasını kolaylaştırmaktır. Bunun için eritilebilen naylonun % 5’lik alkol solüsyonunda püskürtme ya da fırçayla (in situ) tekstil birleştirmeye uygun hale getirilmektedir.

İşlemin ilk aşaması daima yüzeysel temizlemedir, bu da tekstilin incelenmesini kolaylaştırmaktadır. Gevşek halde bulunan toz, k örük le ortadan kalkabilmektedir. Haşere kalıntıları çok sık biçimde tekstile kuvvetli olarak yapışır ve bunlar iki gözle bakılabilen mikroskop altında pensler ve skalpellerle çalışılarak ortadan kaldırılır. Eğer tekstil nemliyse, tuz kristilizasyonu nedeniyle kurutularak, beyaz bir duman kademeli olarak geliştirilebilir. Püskürtme ile (Yağlı asitler mevcutsa, tekstil zor ıslanır. Eğer, ıslanmada bir zorluk çekilirse, tekstile su püskürtülür ve biraz ıslatma maddesi olan Lissapol N de katılır.) bazen de temiz, damıtılmış su buharıyla kontrol altında tutulabilir. Dokumayı ıslatmak yeterli olmayabilir, bu işlem onu yumuşatabilir fakat yalnızca yüzeyin beyazlaşmasını önlemektedir. Araştırma sırasında dokuma tanınmaz bir durumdadır. Mümkün olduğunca tekstilin tersi de incelenmelidir.

Yıkaması kolay olan, kolay çürüyebilen tekstiller artık hazırды. Bu tekstiller, ıslak haldeyken mümkün olduğunca az ellenerek, bir destekle tutturulur. Kir ve toz temizlenebilir, ancak yıkama en uygun yöntemdir. Eğer varsa, metal ve yaprak iplikler, deri v.b. sudan hasar görebilir. Yıkama ancak özel nitelikte bir sabunla yapılabilir. Tüm bu durumlarda tekstilin ön

¹⁵ A. Serda Kantarcıoğlu, “Arkeolojik Tekstillerin Konservasyonu”, Müze- Museum, Sayı: 4, Ankara, s. 90-91.

temizlemeden sonra, fotoğrafı çekilmeli ve kızıl ötesi bir film kullanılarak daha fazla detay çekilebilir. Sıradan bir fotoğrafla bunları yorumlamak zordur.

Tekstiller sert, kırışmış veya katlanmış olduklarında, cam bir levha veya polyten bir tabaka üzerine yerleştirilir ve kırışıklıklar, kıvrımlar su püskürtülerek yavaş yavaş yumuşatılır. Eğer malzeme yıkanabilmişse dokuma dışında, germe işlemi için bu işlemi yapmamak gerekir. Malzeme suyun içine daldırılarak bu halde bir süre yüzdürülmelidir.

Çok zayıf tekstillerde, gözenekli bir destek, sağlam polyten levhaya tercih edilir. Böylece toz, su ve çürümüş haldeki malzeme iki terilen ağ tabakasında süzülerek bir çerçeveye yerleştirilir. Artık işlem en aza indirilmiştir. Yıkama sonrası, terilen sıcak kuru ortamda sıkıştırılarak çıkan aşırı nem kurutulur ve sert malzeme kısmen kurulanınca politen bir levhaya nakledilir ve sıkıştırılır.

Hemen hemen tüm kuru kalıntılarda depolama, inceleme ve sergileme için tekstilin hazırlık işlemleri yapılır. Parçalar kolay çürüyen bir yapıdaysa, böyle tekstillere yapıştırma yapılır. Tekstilleri, toz işlemeyen bir sergileme konumunda, meyilli bir yüzeye, havlı sert bir kadife veya ipek üzerine yerleştirmelidir. Alternatif olarak , bu parçalar plastik zarflarda korunabilirler, fakat elle dokunulduğunda hasar görmesini önlemek gerekir. Zarfın içine bu tekstiller yerleştirilmeden önce koruyucu nitelikte, selüloz asetat bir tabakaya dikişle tutturulmalıdır.¹⁶

Müzelerde yapılması gereken arkeolojik tekstillere uygulanması gereken konservasyon işlemleri bunlardır. Kazıdan gelen arkeolojik tekstilin oldukça titiz bir şekilde incelenerek, liflerinin mikroskop altındaki karakteristik görüntülerinden teşhis edilmesi ilk işlemdir. Bu işlem, bazen kimyasal maddeler yardımıyla (farklı liflerin verdiği tipik reaksiyonlarla) da belirlenebilir. Ayrıca özel boyalarla kontrast yaratılarak, enine kesitleri mikroskop altında incelenebilir. Bitkisel lifler (keten, pamuk...) ile hayvansal lifleri (yün, ipek) ayırt eden en basit test yakmaktır. Bitkisel olanlar kağıt yanığı gibi kokar ve kömürümsü daha sert bir artık bırakır. Koruma (konservasyon) işlemlerine başlamadan önce iplikle ilgili bilgileri de

¹⁶ H.j. Plenderleith and A.E.A. Werner; The Conservation of Antiquities and Works of Art, Treatment, Repair and Restoration, London , 1979, s. 101

araştırmak gerekir. (kaç katlı olarak büküldüğü, büküm yönü (S veya Z), sıklığı, sağlamlığı gibi)

Gordion Tümülüs III'de bulunan ve bir önceki bölümde teknik çözümlemeleri verilen keten dokumaların Konservasyon işlemleri İstanbul Restorasyon ve Konservasyon Merkez Laboratuvarı Müdürlüğü'nde yapılmıştır. A. Ve G. Körte'lerin kazı raporunda (1904) sözünü ettiği üç tür keten kumaş kalıntılarından ince lifli sık dokuma (patiskaya benzer iç giysi) diye tarif ettiği dokumaya ait olması muhtemel, sararmış ve üzerinde yer yer bakır korozyonu lekeleri olan iki parça laboratuvar'da çok hassas biçimde temizlenip dezenfekte edilmiştir. Gene aynı dokumaya ait tamamen karbonize halde ve siyahlaşmış, üç beş kere katlanmış, tamamen tozuma durumunda olan parçalar ise samur fırçayla mekanik olarak temizlenebilmiştir. Bu çalışmalarda kullanılmış olan malzemeler her cins tekstile uygulanabilecek bir reçete anlamında değildir. Ayrıntılı bir ön çalışmadan sonra her buluntu kendine özgü koruma işlemlerini ortaya çıkarır.

2.3.2. Bazı Müzelerimizde Bulunan Tekstillerin Konservasyonu Sorunları Ve Öneriler

Araştırmaya konu olan Türkiye'deki bazı müzelerimizdeki Laboratuvarlar, her ne kadar Arkeolojik Tekstil Konservasyonu için gerekli olan koşullara sahip değilse de, bu koşullara sahip araştırma kapsamındaki müzelerden biri Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesidir.

Bu müzede Çatal Höyük tekstilleri ile Acemhöyük'te bulunmuş taşlaşmış bir tekstil parçası sergilenmektedir. Laboratuvar Şefi tarafından verilen bilgiye göre, depoda korozyona uğrayarak bulunduğu malzemenin üzerine yapışmış halde yada iz halinde Arkeolojik tekstiller bulunmaktadır. Ancak bu tekstillerin bulunduğu koşullardan uzaklaştırılması ile çürüme ve bozulma başlayacağı için, buluntular sergilenmemektedir. Arkeolojik kapsamlı Çatal höyük tekstilleri M.Ö. 6000'lere tarihlenmektedir ve konservasyonları müze lâboratuvarlarında, sadece tekstilleri dış etkilere korumak üzere yapılmıştır.

Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi Laboratuvar Şefi ve Konservatörlerinin verdiği bilgilere göre; Müzeye kazılardan gelen metal üzerine yapışmış tekstillerde, ilk önce ön

inceleme yapılır. Arkeolojik kalıntının fotoğraf belgelemesi yapılır. Çok ünik bir parçaysa Analizi yapılmak üzere tekstil parçası bu konuda uzman kişi ya da kuruluşlara gönderiliyor. Daha sonra kuru temizlik yapılıyor. Tekstilin ya kalıntısı ya da izi günümüze çok azda olsa ulaşabiliyor. Çoğu da kömürleşmiş haldedir. Metal korozyonları da (pas) tekstile etki ediyor. Paraloid B-72 maddesi ile tekstile sağlamlaştırma yapılıyor. Bu madde, sentetik bir reçinedir ve Etil metal Prilat demektir. Bunların Aseton içersinde olanları tercih edilir. % 3-4'l k Aseton içersinde çözülür.

Bu müzenin Laboratuvarı'nda Kimya Mühendisi bir Laboratuvar şefi, Meslek Yüksek Okulu Konservasyon ve Restorasyon Bölümü mezunu 3 eleman ve 1 Bilgisayar Görevlisi bulunmaktadır. Genellikle taş, metal, aћřap, altın, gümüş vb.. değerli elementler, seramik, terrakota gibi malzemelere uygulanabilen konservasyon, arkeolojik tekstiller de çok fazla uygulanamamaktadır. Çünkü bu konuda yeterli görülen eleman bulunamamaktadır. (RES M 54, 55, 56)

Kazılar sonucu ele geçen çok az sayıdaki tekstil, kimi m zelerimizin laboratuvarları, kimilerinin de uzman elemanı olmadığı için genellikle, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne bağlı olan İstanbul Restorasyon ve Konservasyon Merkez Laboratuvarı'na gönderilmektedir. Bunun dışında bazı üniversitelerimiz de bulunan Konservasyon Yüksek Okullarında da gerekli incelemeler, uzman hocalar nezaretinde yapılabilmektedir.

Ülkemizde de yapılan Müzecilik Seminerlerinde dile getirilen, Konservasyon konusu, günümüz ve dünya müzeciliğinin en önemli sorunlarından biridir. Tekstil gibi zamanla yıpranması çok kolay olan bir malzeme olması nedeniyle de, tekstil konservasyonu ayrı bir uzmanlık alanı olarak uğraşılması gerekir.

Müzecilik alanında konservasyon sözcüğü eserin "bozulmadan korunması" ve restorasyonu işlemlerinin her ikisini birden kapsar. Bu durumda konservatör, her iki alanda da çalışma yapan profesyonel kişidir. Konservasyon kendisi bir bilim dalı olmayıp, alana yönelik yapılan bilimsel araştırmalar sonucu ortaya çıkartılan gerçekleri ve üretilen teknolojiyi kullanan bir disiplinidir. Konservat r de, koleksiyonun korunmasını mümkün olan en uzun süre için güvence altına alabilecek olan kişidir.

Müzelerin dört klasik işlevi vardır. Müzeler eser toplayıp koleksiyon oluştururlar, koleksiyonlarındaki eserleri korurlar, bu eserlere ilişkin araştırmaları yürütürler ve yapılan araştırmalar ışığında koleksiyonlarını yorumlayıp halka tanıtırlar. Bu dört klasik işlev içersinde koruma, müzelerin en temel sorumluluğudur. Korumanın sağlanamadığı bir müze ortamında eserlerle ilgili araştırma ve eserlerin tanıtımı yapılamayacağı gibi, koleksiyon oluşturmak da gereksiz bir çaba olmaktan öteye geçemez. Oysa tüm bu eserler bizim insani gelişimimizin anılarıdır. Konservasyon , bu geçmişten gelen mirası koruyabilmemizin tek yoludur.

Müzelerdeki eserlerin niteliklerine bağlı olarak değişen konservasyon uygulamalarının iki türü vardır. Bunlardan ilki ve dünya müzecilerinin en çok gündeminde olanı “koruyucu konservasyon” (preventiva conservation), diğeryse restorasyondur. Koruyucu konservasyon bugün artık uygulanabiliyor, çünkü yapılan bilimsel araştırmalar bozulmanın mekanizmasını anlayabilme olanağını vermiş durumdadır. Bozulma kaçınılmaz değildir ve yaşlanma bilinen bir sonuçtur. Bozulmaya neden olan en temel faktörler çevresel yani dıştan gelen faktörlerdir: Işık, sıcaklık, nem ve atmosferik gazlar. Bunlara yanlış taşıma ve uygun olmayan desteklerin kullanılmasından kaynaklanabilecek mekanik hasarlar, reaktif maddelerle temastan kaynaklanabilecek kimyasal, mikroorganizmalardan bitki, böcek ve hayvanlardan gelebilecek biyolojik hasarlar da eklenebilir. Arkeolojik sanat eserleri farklı işlemlere tabi tutulurlar.¹⁷

Türkiye Müzelerinde konservasyon eğitimi alarak yetişmiş konservatörlere gereksinim vardır. Bu konuda genellikle, sanat tarihçiler, arkeologlar, kimyagerler, kimya mühendisleri ya da Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü mezunları çalışmaktadır. Oysa konservasyon ve hatta Tekstil Konservasyonu başlı başına uzmanlık alanı ve genelde lisansüstü düzeyde eğitim verilmesi gereken programlardır.

Tekstil Konservasyonu konusundaki bir iki İngilizce yayından başka literatür olmayışı, bu konudaki araştırmaların azlığı, yurt dışındaki müzecilerden yararlanılmasını zorunlu kılmıştır. Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi bünyesinde açılan Tekstil konservasyonu programı için ABD’de Washington DC’de bulunan Textile Museum’dan Koleksiyon ve Konservasyon Direktörü **Sara Wolf** lisans düzeyinde ders vermesi için bir akademik yıllığına davet edilmiştir. Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi

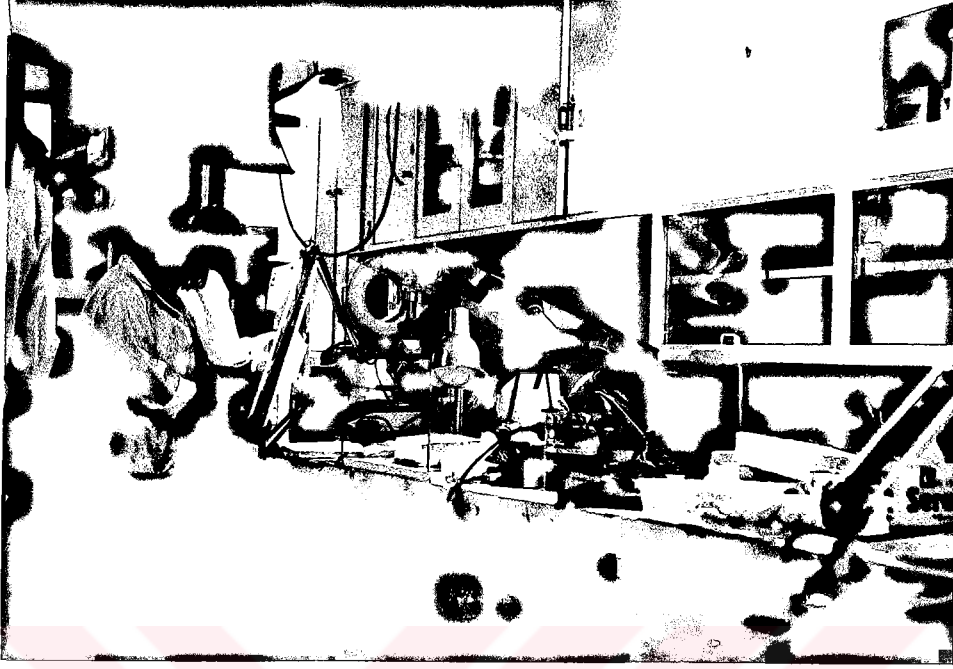
bünyesindeki Konservasyon ve Restorasyon derslerinin, lisans ve lisans üstü düzeydeki eğitimin yanında, geliştirilen bir projeyle konservasyon laboratuvarının kurulması da oldukça umut verici gelişmelerdir. Genelde Güzel Sanatlar Fakülteleri bünyelerinde yer alan konservasyon birimleri, müzelerinde işbirliğiyle yürütülmeli ve hatta varsa bir müze konservasyon laboratuvarıyla birlikte çalışılmalıdır.

Organik bir yapıya sahip olan tekstillerin toprak içinde korunması çok özel koşullara bağlı olduğundan, arkeolojik kazılarda bulunmuş olan tekstillerin sayısı azdır. Bu nedenle kazı anında ve doğru biçimde koruyucu müdahale yapılarak laboratuara ulaştırılması gerekir. Her buluntu, ayrıntılı bir ön çalışmadan sonra kendine özgü koruma işlemlerini ortaya çıkarır. Ancak seçilecek malzeme ve yöntemleri belirleyen asıl faktörler lifin cinsi, mevcut kirin niteliği ve eserin sağlık durumudur. Tekstillerin korunması için uygun iklim % 45-65 civarında bağıl nem ve ılık oda ısısıdır. Direkt ışıktan korunmalıdır.

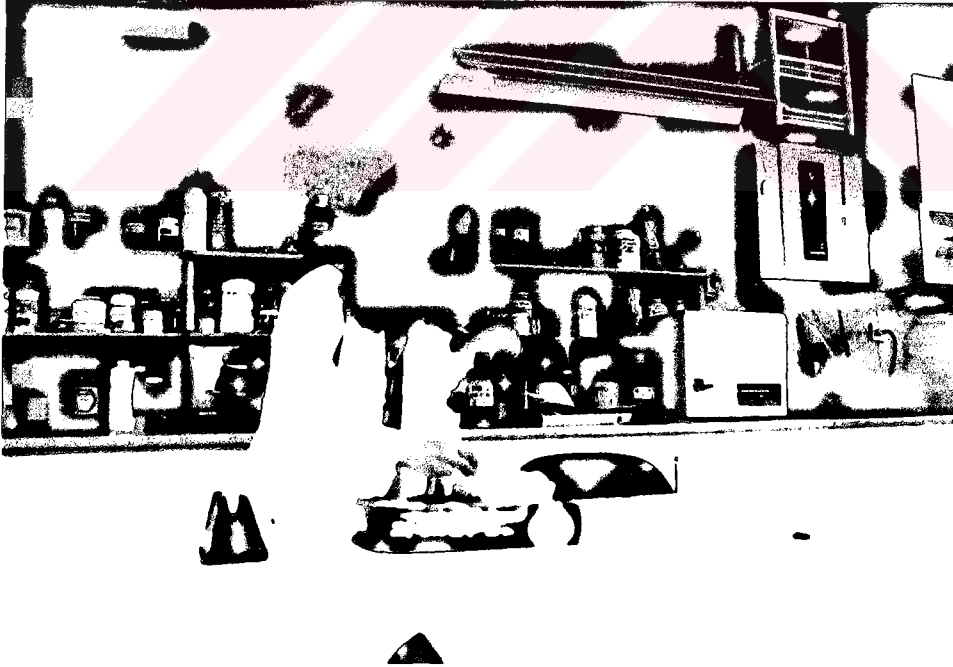

RESİM 54 : Anadolu Medeniyetleri Müzesi Laboratuvarı'nda yapılan çalışmalar.

¹⁷ Cumhuriyet, Bilim-Teknik; "Eski eser doktorları işbaşında" ,395. Sayı, İstanbul, 15.10. 1994, s. 6-7.

RESİM 55 : Anadolu Medeniyetleri Müzesi Laboratuvarı'nda yapılan çalışmalar.

RESİM 56: Anadolu Medeniyetleri Müzesi Laboratuvarı'nda yapılan çalışmalar.

III. BÖLÜM

ÇATAL HÖYÜK DUVAR RESİMLERİNDEN GÜNÜMÜZ İNSANINA YÖNELİK DEKORATİF KİLİM ÖNERİLERİ

3.1. KİLİM TASARIMINA İLİŞKİN BİLGİLER

Otuz iki hektarlık alanıyla, Çatal höyük hiç kuşkusuz Yakın Doğu'daki en büyük Neolitik yerleşmedir. Beyşehir gölünden beslenen Çarşamba Çayı'nın doğu kısmında, Konya İlinin Çumra ilçesi yakınlarında yer alan Çatal höyük, Neolitik Çağ'da binin katlarını bulan nüfusuyla dünya tarihinde adete kent tanımlamasını hak edecek çapta büyüklüğe sahip bir yerleşim yeri olarak sivrilmiştir. Ancak, Çatal höyük'ü diğer neolitik çağ merkezlerinden ayıran tek özellik bu değil. Belkide ilk kent sayılabilecek Çatal höyük, uygarlık tarihinin akla gelebilecek pek çok diğer ilklerinde sahibi. İlk kumaş, ilk ayna, ilk tahta kaseler, yöntemli tarım ve Anadolu'da sığır hayvancılığının ilk örnekleri, bildik anlamıyla dinin ortaya çıkışı, bunlardan sadece bir kaç. Tüm bunların ışığında, Çatal höyük'ün dünyanın önemli arkeolojik merkezlerinden biri olduğunu söylemek hiç de abartılı olmayacaktır.

Bu denli önemli bir yerleşim merkezi olan Çatal höyük, duvarlarına yansıttıkları betimleme öğeleriyle, yani "Duvar resimleri" ile Çatal höyük sakinlerinin en büyük uğraşlarından biridir, denebilir. Bugünkü kilimlere esin kaynağı olabilecek tekstil bezemeleri, doğa manzaraları, hatta mimari kent planları çizim ve boyama işinde soyutlama öğelerinin hangi boyutta olduğunu gösteren kanıtlardır. Çatal höyük'ü ilk kazın Arkeolog James Mellaart'ın düşüncesine göre; duvarlardaki dokuma izleri ve delikler, bu desenlerin kilimlere değil, tam tersi dokudukları kilimlerin duvarlardaki resimlere esin kaynağı olduğunu savunur.

Araştırmanın son bölümünün amaçlarından biri, bu duvar resimlerinde kullanılan betimleme ve bezemelerin kilim tekniğine uygunluğunu, uygulamalı olarak kanıtlayabilmektir. Çatal höyük sakinlerinin duvarlarında kullandıkları düşünülen, işlevsel ve dekoratif olabilen bu kilimlerin günümüz kilimlerindeki bazı motiflerle de

paralellik kurduğu söylenebilir. Dekoratif anlamda düşünödüğüm, büyük boyutlarda dokunabilecek duvar panosu özellikleri taşıyan bu tasarımların, otantik olarak günümüz kilimlerine yeni bir görsel boyut kazandıracağı da kuşkusuzdur. Bazı duvar resimlerinin de “Tapestry” tekniğine uygunluğu da tartışılabilir.

Kilim ve Tapestry (dokuma resim) kavramları, etimolojik köken, ortaya çıktıkları coğrafi ve toplumsal, hatta ekonomik düzen açısından bakılırsa elbette kolay kolay yan yana gelmeyecek kavramlardır. Fakat teknik açıdan benzerliğin ötesinde birlik göstermeleri, kilimler ile tapestryler arasında karşılaştırma yapmayı olası kılar. Temelde tapestry ve kilimin aynı teknik kullanılarak, atkı-çözgü sistemi ile oluşturulduğu; atkı-çözgü sisteminin de dokuma tarihinin başlangıcından itibaren var olduğu rahatlıkla söylenebilir. Kilimlerin kökenleri ve gelişimleri üzerine yapılan araştırmalarda iki farklı düşünce grubu dikkati çeker: İlk grup, kilim ve desen alfabe orijinlerinin Anadolu da yayıldığı tezini savunur. Diğer grup ise, halılarda olduğu gibi kilim dokuma teknik ve desen orijinlerinin Orta Asya’dan ve Türkmen kavimleri aracılığıyla 11. Yüzyılda Anadolu’ya getirildiğini ileri sürer. Kilim sözcüğü her çeşit tapestry (dokuma resim) tekniğinin ve bunların karışımlarını niteleyen cinse özgü bir doku tanımlama sözcüğü olmuştur. Ancak bu dokuma türü atkı yüzlü dokuma tekniğinde dokunmasına rağmen işlevsel amacı ve düzgün gelişim evresi nedeniyle figüratif desenli Avrupa tapestrylerinden farklı bir yapı içindedir. Tarihsel gelişimlerinde Anadolu kilimleri, geleneksel yaşam biçimine özgün, gelişmiş kullanım amaçlı düz dokuma türleridir. Tapestry dokumalarındaki öykücü ve benzetmeci motifler de yörelere göre ayrılık gösterir, fakat gerçekçi yanlar ile de kilimlerden ayrılırlar. Tapestrylerde estetik amaç gerçekçi ve öykücü bir dilde desenler yaratma olduğundan, dokuma sisteminde teknik zorlama yapılmış kenetleme (dove-tailing) ve bunun gibi dikey ilikleri yok etme teknikleriyle çapraz ya da eğri atkılar kullanılmıştır. Anadolu kilimleri ve geleneksel yaygılarda, bu farklı tekniklerin çoğunlukla bir arada kullanılmadığı bilinmektedir. Anadolu kilimlerinde sorunlar ortaya çıktığında, dokuma tekniklerini zorlayıp değiştirmek yerine, tasarımdaki desenin tekniğe uyarlanıp sorunun çözömlenmesi yoluna

gidildiği görülür. Yapıları ve taşıdıkları anlam ile sanatsal ve yaşamsal önemi büyük olan kilimler, aynı zamanda tarihsel bir belge niteliği de taşırlar. ¹

Tamamen orijinal bezeme, motif ve renklere bağlı kalarak, doğaldır ki tasarımcının kişiliğininde ortaya koyabilecek yorumları da katarak yapılan bu kilim tasarımları, Anadolu'nun Uygarlıklar beşiği olduğu kadar, Sanatın da beşiği olduğunu kanıtlayabilecek bir çeşit belgedir.

Araştırmanın tasarım aşamasını neden Çatal höyük oluşturuyor? Çünkü, Çatal höyük; Anadolu'nun göbeğinde binlerce yıl önce yaşamış kalabalık bir insan topluluğunun sınırsız yaratıcılığının tanığıdır. Çatal höyük büyük bir kültürel ve sanatsal mirasa sahiptir. Bu gizemli kenti öncelikle biraz tanımak gerekiyor.

“Çatal höyük, yapılan radyo karbon tarihlemesine göre, yaklaşık M.Ö.6500'den M.Ö.5650 yılına dek, bin yıla yakın bir süreyi kapsayan artarda 12 yapı katı (0-X) düzenli ve kesintisiz bir kültür gelişimini yansıtır. VI A tabakasından sonraki geç yapı katları, bunların sürelerini kısaltan ve acele bir yapım gerektiren yıkıcı yangınların çoğaldığını gösterir. Çatal höyük'ün ekonomisi geniş çapta tarım, hayvancılık (koyun ve büyük baş), yabanıl büyük baş hayvan, kırmızı geyik, yaban eşeği, ayı ve leopar avına dayanıyordu. Balıkçılığın daha az önemli olmasına karşın, kuş kemikleri ve yumurta kabukları bulunmuştur. Duvar resimlerinden birinde köpeğiyle birlikte geyik avlayan bir adam betimlenmiştir. Tarımın düzeyi şaşkınlık vericidir. Yöredeki obsidyen bolluğu Çatal höyük'ün kaynağa göre konumu ve yaylanın doğu ucunda bulunan o zamanlar etkin yanardağlar olan Karaca dağ ve Hasan dağ, bu kentin Batı Anadolu, Kıbrıs ve Batı Akdeniz kıyılarıyla obsidyen alışverişi üzerinde tekel kurmuş olduğunu gösterir. VII. Tabakada bulunan bir tapınaktaki duvar resminde, kentin genel görünümü ve uzakta büyük bir olasılıkla Hasan dağ olan bir yanar dağın patlayışı betimlenmiştir.”²

Çatal höyük insanları'nın yaşadığı evler genellikle dikdörtgen bir ana oda ve depo niteliğindeki bir iki yan odadan oluşmaktadır. Her evin ana odasının bir köşesinde yatak, sedir ve masa görevini üstlenen bir seki yer alıyor. Sekilerin üzeri hasır yada kilim örtülü,

¹ Sühandan Özay; “Anadolu Kilimlerinin Tapestry Kategorisindeki Yeri” , Türkiye'de El Sanatları Geleneği ve Çağdaş Sanatlar İçindeki Yeri Sempozyumu Bildirileri, Ankara, 1997, s. 57-64.

² James Mellaart; Yakın Doğu'nun En eski Uygarlıkları, s.75-78.

altında ise ölümler gömülüdür. Yünden kilim dokunduğu henüz kanıtlanamadıysa da Mellaart bugün de devam eden kilim geleneği'nin temelini Çatal höyük'te atıldığını düşünüyor.³

Çatal höyük kalıntılarının duvarlarında, kendine büyük bir anlatım zenginliği içinde yer bulmuş, dokuma desenlerini andıran motiflerde yer alır. Aynı döneme rastlayan Neolitik yayılım sırasında günlük kullanım için desenli dokumalar üretildiği düşünülüyor. Ne yazık ki, kalıcılığı düşük olan bu desenli dokumaların orijinaleri günümüze ulaşamamış. Ancak, Çatal höyük buluntuları arasında yer alan pişmiş toprak mühürlerin, iskeletler ve kumaşlar üzerine baskı yapmak için kullanıldıkları düşünülüyor. Dokumaların kendileri günümüze ulaşamadıysa da çizimleri ve yaşayan gelenekleriyle izlerini bugün bile sürebiliyoruz. Çatal höyük duvar bezemelerindeki figür soyutlamalarına neredeyse özdeş motiflere Anadolu kilimlerinde rastlamak olasıdır. Bu duvar resimleri ve dokumalar arasında tarih sürecinde çapraz bir etkileşim yaşanmış olmalıdır. Tipik duvar resimlerinin içerdiği figürler, Anadolu'nun pek çok yöresinde hala üretilen kilimlerde de yer alıyor. Bu figürlerden en önemlisi tahmin edilebileceği gibi Ana Tanrıça figürüdür. Yine leopar ve Akbaba figürleri duvar resimlerinde olduğu gibi kilimlerde de Ana Tanrıçayla birlikte veya bağımsız olarak kullanılmıştır. Mellaart'ın dikkat çektiği önemli bir nokta, bazı duvar resimlerinin kilimlerden etkilenmiş olabileceği. Keza, çoğu duvar resminde, kilim düğüm düzeninin ve dokuma tekniğinin dayattığı soyutlama üslupları ayırt edilebiliyor. Hatta bu örneklerin bir kısmı, kontürleriyle bir bütün halinde birer kilim modeli gibidir. Mellaart'a göre, Neolitik dönem Çatal höyük sakinleri duvarlarına resimlerdekilere benzer kilimler asıyordu. Mellaart'ın ekibi tarafından renkli eskizleri çıkarılmış duvar resimleriyle günümüz kilimlerini yanyana konulduğunda şaşırtıcı benzerlikler görülebiliyor. Daha sonraları, bu gelenek yerleştikçe kimilerinin duvara kilim asmak yerine kilim resimleri yapmayı yeğlemiş olmaları olasıdır. Çatal höyük halkının duvar kilimi kullandığı varsayımını destekler görünen verilerden biride bazı duvarların beklenmedik biçimde boş bırakılmış

³ Özgür Kurtuluş; Çatal Höyük, Bilim ve Teknik Dergisi, Sayı:336, İstanbul, 1995, s.21.

olup, aynı duvarların küçük deliklerden, duvarlara kilim asmak için yararlanıldığı izlenimini uyandırıyor.⁴

Duvar resimleri, genelde mabet (tapınak) olarak adlandırılan yapılarda bulunmaktadır. Ayrıca pişmiş topraktan yapılmış heykelcikler ve kabartmalarda ele geçmiştir. Bunlar bir ölçüde mabetlerin bezemelerini oluşturan unsurlardır. Ancak yaşadıkları evlerde de duvar resimlerine rastlanmaktadır.

Çatal höyük insanının gerek günlük, gerekse dinsel yaşamında böylesine önemli bir yer bulan duvar resimlerinin, araştırmanın uygulama bölümüne olduğu kadar, kuramsal bölümüne de kanıt oluşturacağı kuşkusuzdur.

3.2. TASARIMLARIN ÖZELLİKLERİ

Tasarımlara konu olan Çatal höyük duvar resimlerinin konularından yola çıkarak hazırlanan motifler ve bezemeler, orijinal kompozisyon özelliklerine bağlı kalarak çalışılmıştır. İlk olarak motif ve kompozisyon özelliklerinin yola çıkışı, aşamaları, daha sonra kullanılan teknik, malzeme ve boyut özellikleri, en son olarak da kullanılan renkler ve kilim uygulamasındaki boya ve renkler tanıtılacaktır.

3.2.1. Motif ve Kompozisyon Özellikleri

Tasarımların motif ve kompozisyon özelliklerine girmeden önce, Çatal höyük duvar resimlerinin konularından söz etmekte yarar vardır.

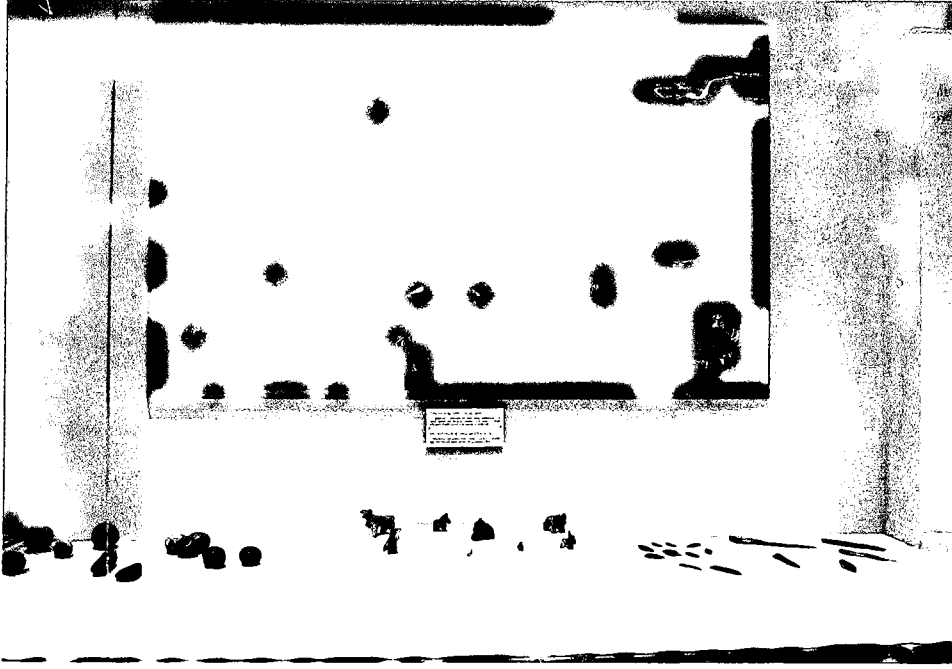
“Duvar resimleri, konu bakımından büyük değişiklikler göstermektedir. Bazıları sadece tek renkli kırmızı panolardan ibaretken, diğerleri geometrik tekstil desenleri ile bezenmiştir. Bazı duvar resimleri konuludur. Bir kentin arkasındaki (muhtemelen Çatal höyük) yanar dağ’ın püskürtmesi betimlenmiştir. Birkaç tanesinde ölümle ilgili sahneler betimlenmektedir. Bunlarda başsız cesetleri gagalayan abartılmış büyüklükteki akbabalar, bir akbabayı elindeki sapan taşıyla uzaklaştırmaya çalışan bir insan veya kanlı insan başlarını taşıyan bir adam gibi konular yer almaktadır. Bir başka resimde; saz ve hasırlardan yapılmış bir yapının altında, insan başları ve insan bedenine ait parçalar betimlenmiştir. Birkaç duvar resminde ise; hayvanların tuzağa düşürülerek yakalanması konu edilmiştir. Betimlenen hayvanlar: Boğalar, yaban geyikleri, yaban domuzları, ayılar

⁴ Özgür Kurtuluş; A.G.E. s. 24

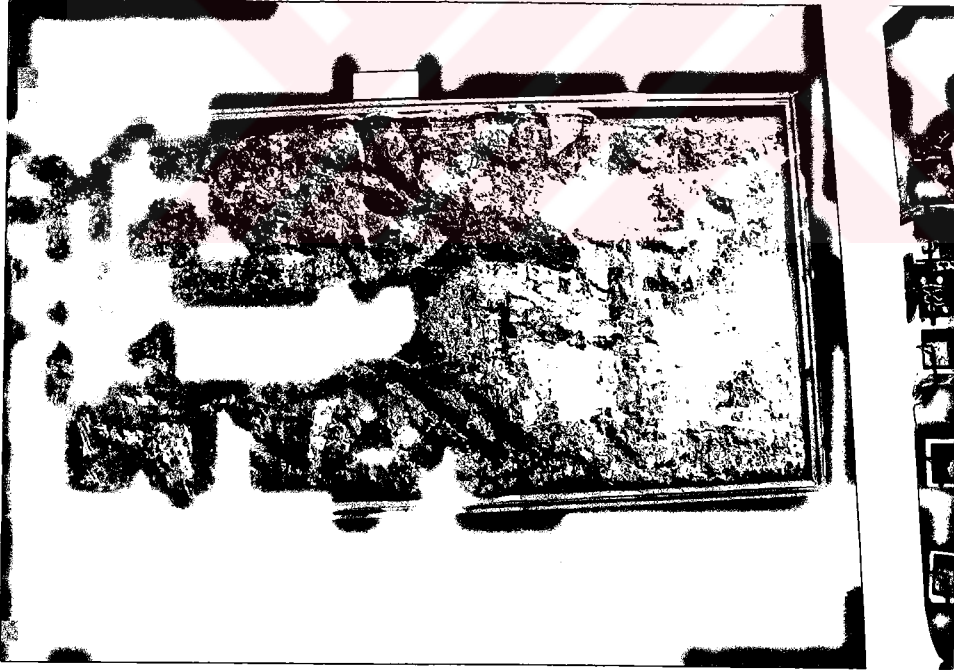
ve aslanlardır. Geometrik konular ise, paralel hatlardan, haçlardan, dört çatallı çiçek benzeri sembollerden, boynuzlardan ve diğer çeşitli motiflerden oluşmuştur. Ve bu desenlerin bir çoğu Anadolu kilimlerini andırmaktadır. Renkli dokunan hasırlar bugünün Türkiye'sinde de kullanılmaktadır. Ve bunların tanımı, büyük ölçüde dokuma tekstillerin kopyeleri şeklindedir. Tekstil örneklerinin gelişiminde bu tür duvar resimlerinden esinlendiği ileri sürülebilir. Fakat bu kompozisyonların bazılarının ilmiklerinin sınırlarındaki benzerlikler nedeniyle Mellaart'a göre; duvar boyalarının kilimlere esin kaynağı vermesinden çok, kilimler duvar boyalarına ilham vermektedir. Yere serilen dokumalar yada duvara asılan kilimlerin bu dönemde bulunması muhtemel olmayacak bir şey değildir. Süslenmeden bırakılan bazı duvarların dokunmuş tekstil örneklerinin orijinaleri ile kaplanmış olmaları da olasıdır. Ancak korunmuş hiçbir kanıt yoktur. Birkaç duvarda bulunan bazı küçük delikler, bu tür dokumaların asılmasında kullanılan desteklere hizmet etmiş olmalıdır. Diğer geometrik örneklerin bulunduğu paneller kırmızı halkalarla doldurulmuştur. Biri konsantriktir (yoğun). İnce, siyah, sucuk biçimli oval biçimler, ince, siyah dairelerle birlikte kullanılmıştır. Çeşitli ağ örnekleri ve anlamları bilinmeyen diğer desenler de vardır.”⁵

En çok betimlenen hayvan boğadır, fakat koç ve geyikte sık olarak kullanılmaktadır. Betimlemelere boynuzlar, bezeme şeklinde girmiştir. Ağ motifleri, el baskıları ve değişik çizgili motifler, geyik betimlemeleri, tekstil bezemeleri Çatal höyük duvar resimlerinin motiflerini oluşturmaktadır. (RESİM 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75) Tasarımların motifleri ve kompozisyon şemaları, Çatal höyük duvar resimlerinin konularına dayanmıştır. Genel olarak, geometrik motif ve birbirine paralel yüzey bölünmeleri, tek ve ince bordür; bezemeli zeminlerde, Kalın bordür de; hayvan bezemeli kompozisyonlarda kullanılmıştır.

⁵ Belma Kulaçoğlu; Anadolu'da Neolitik Dönem Tasvir Sanatı I, Anadolu Medeniyetleri Müzesi 1991 Yıllığı, Ankara, 1992, s.77-80.

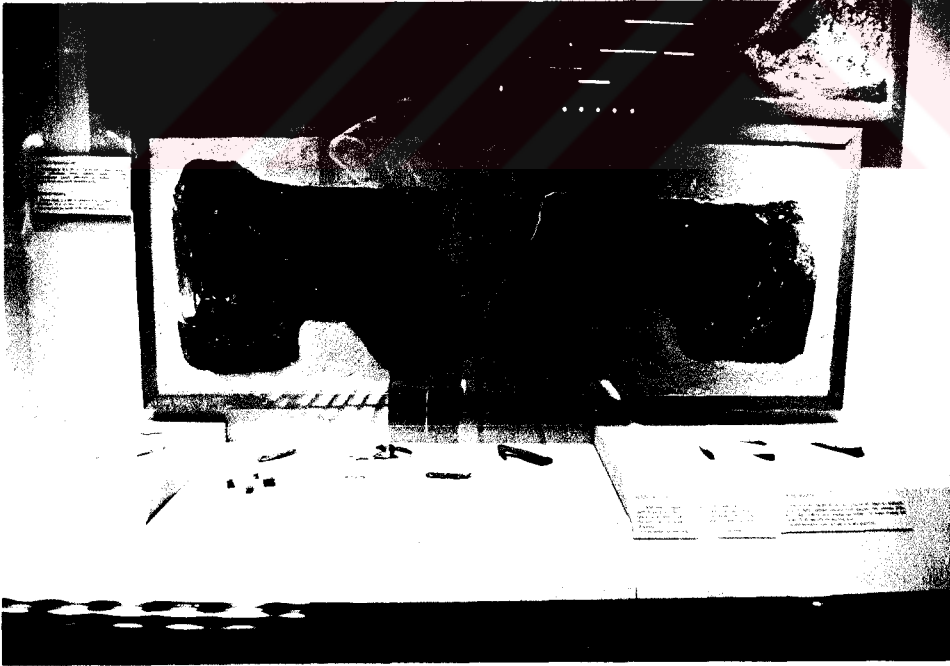
RESİM 57: Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde geyik avını gösteren duvar resmi.

RESİM 58 : Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde geyik avını gösteren duvar resmi.

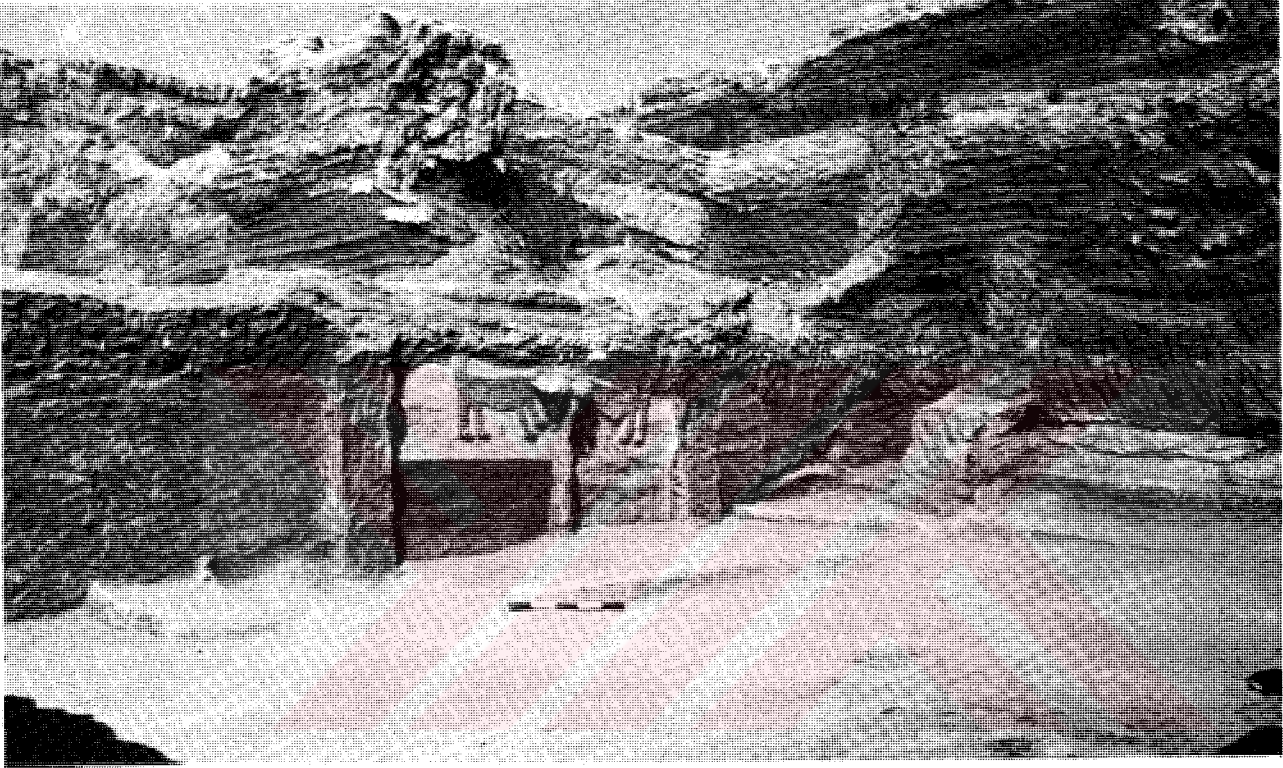
RESİM 59 : Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde geyik avını gösteren duvar resmi.

RESİM 60: Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde leoparları gösteren duvar resmi.

RESİM 61 : Anadolu kilimlerini andıran, odaların duvarlarını kaplayan, dokumaların öykünmeleri şeklindeki duvar resimlerinin kopyeleri.

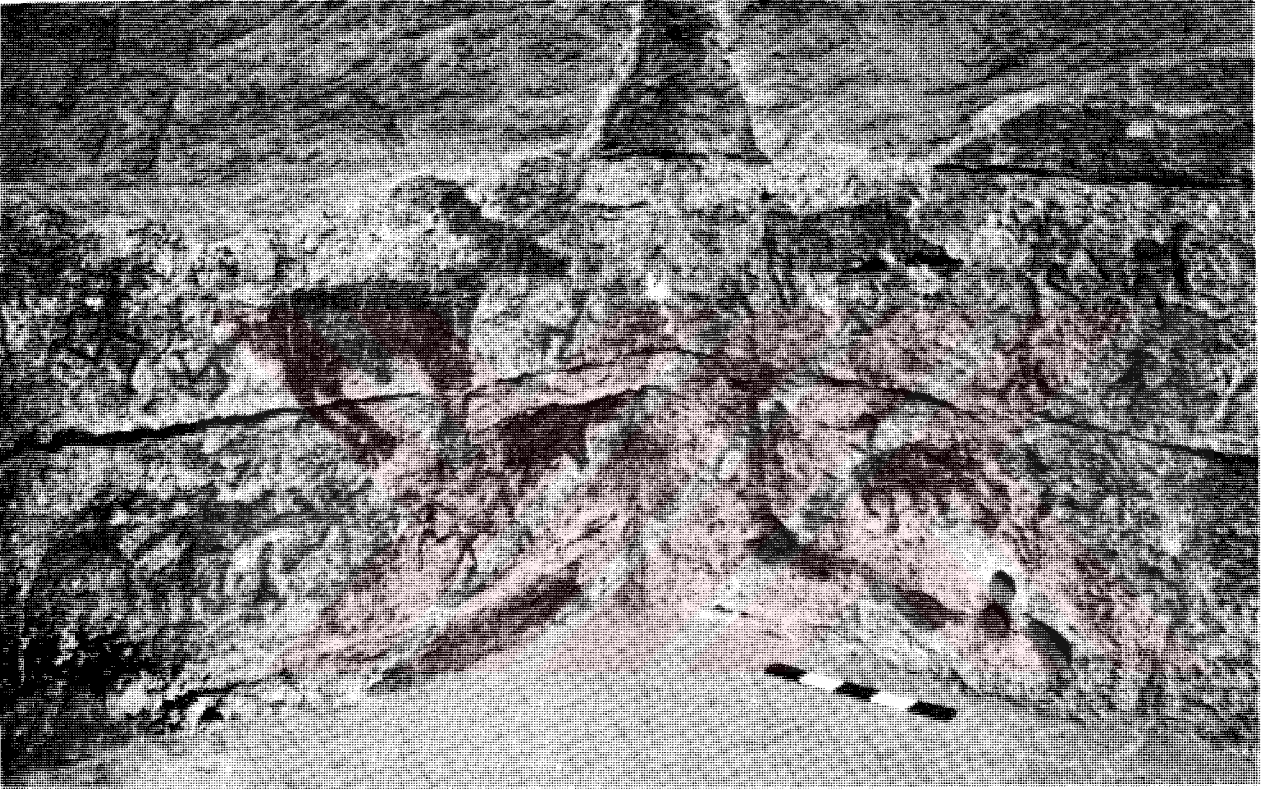
RESİM 62 : İki Leoparın bulunduğu duvar resmini barındıran açmanın kesiti.

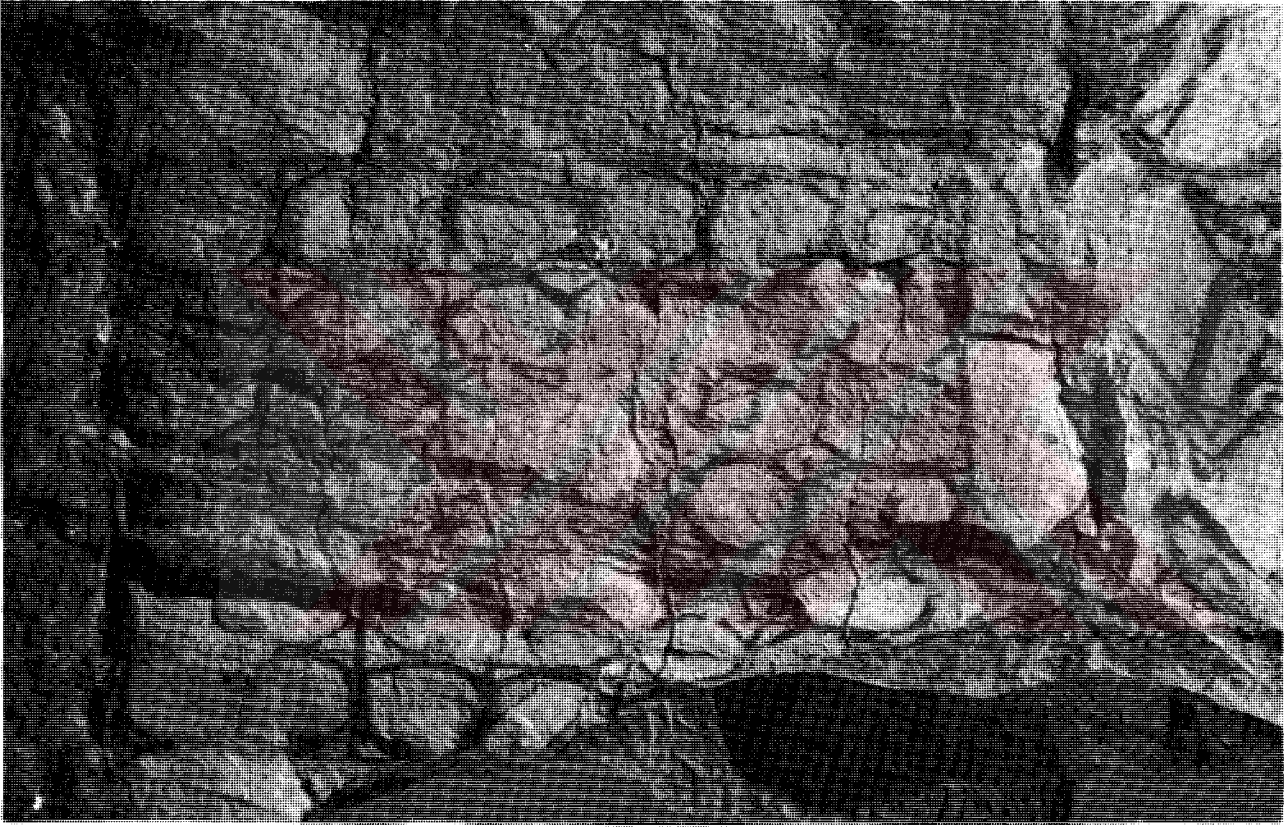
RESİM 63 : Çatal Höyük açma F.V.1. Geyikleri ve ağla domuz avını gösteren sahneler.

RESİM 64 :F.V.1. Açmasındaki sahnenin şemalaştırılmış resmi.

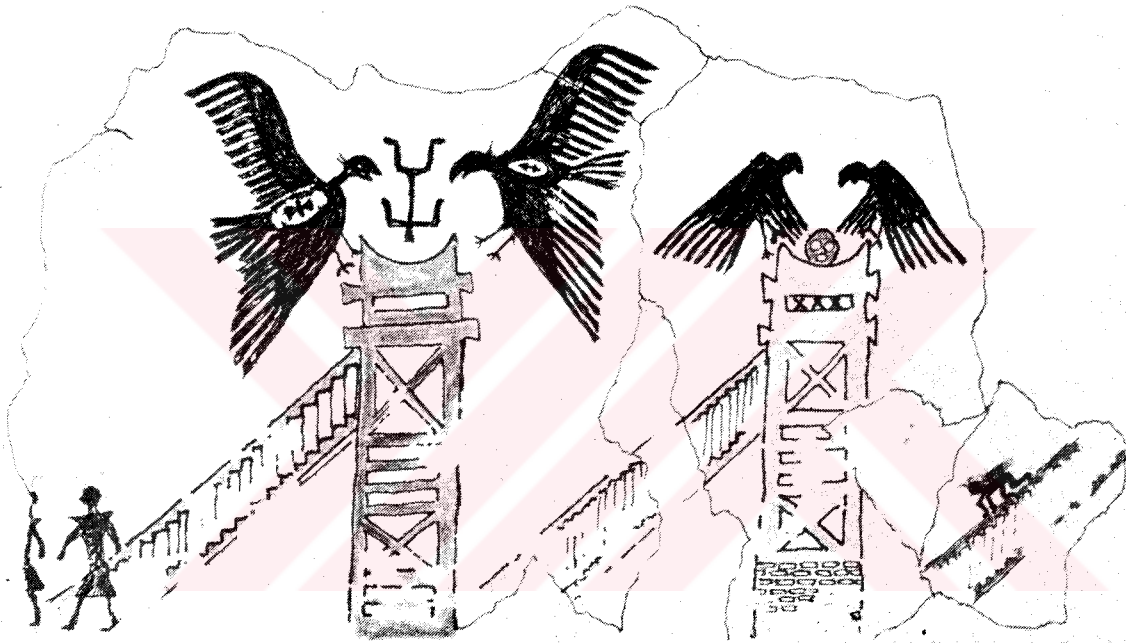
RESİM 65 : Çatal Höyük açma F.V.1. Geyik, yaban domuzu ve ayı avını gösteren sahne.

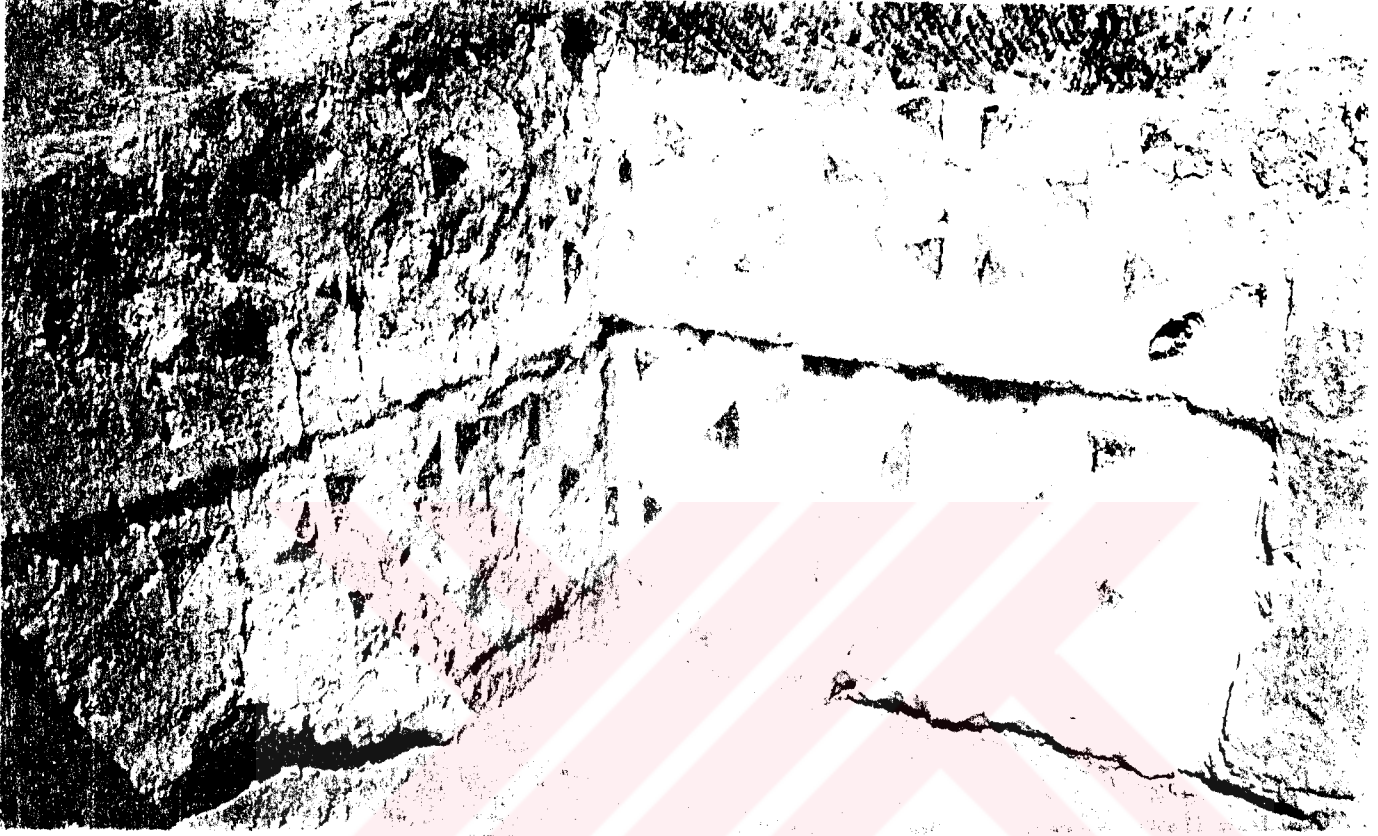
RESİM 66 : Çatal Höyük açma E.VIII.31. Avlanmak için kullanılan ağın resmi.

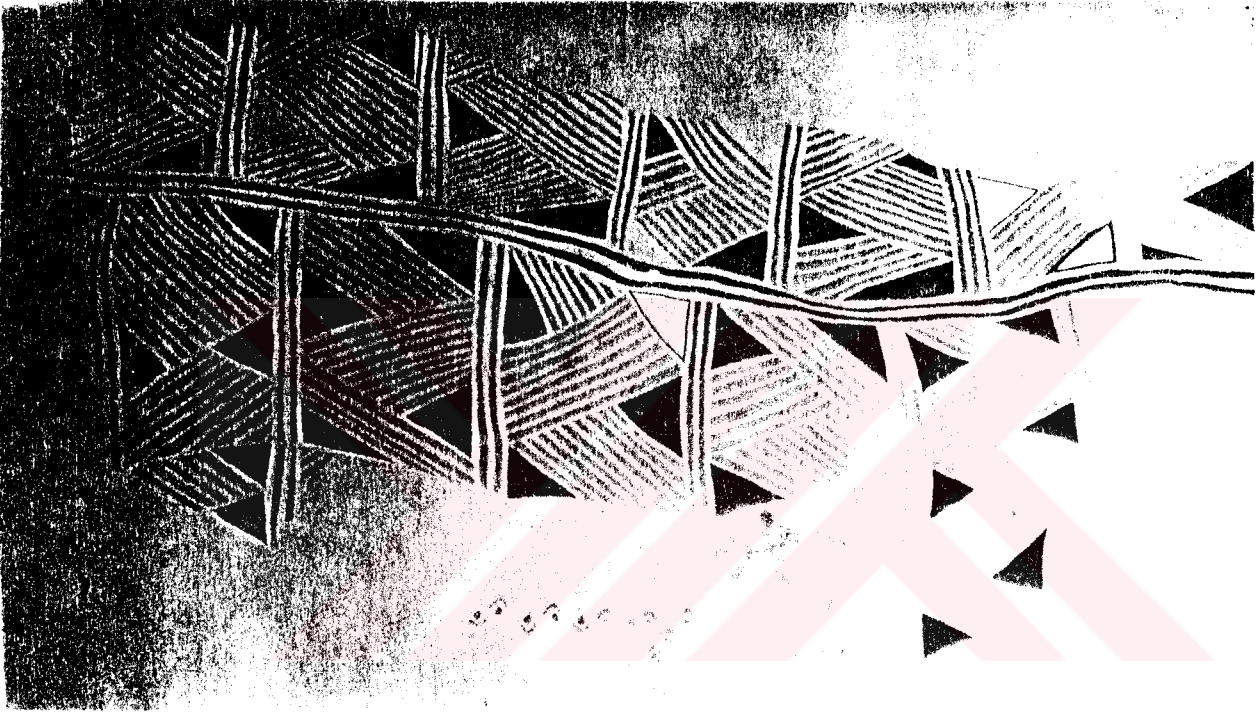
RESİM 67 : Çatal Höyük açma A.IV.1. Detay. Müzisyenler ve dans eden kadınlar.

RESİM 68: Çatal Höyük açma E.V.1.B.3. “Sessizlik kuleleri”nde insan cesetlerini temizleyen akbabalar.

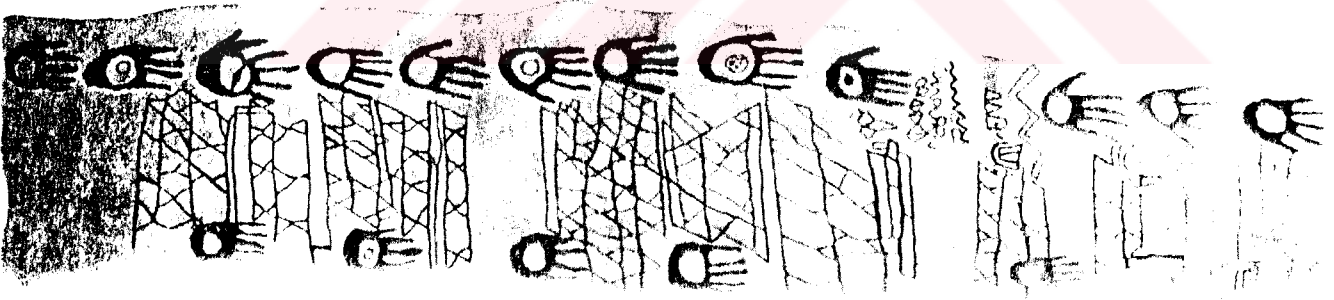
RESİM 69 : A.III.8’de 3. Yapı katının kilimlerden ve tekstillerden örnek alınarak dekore edilen, kırmızı, beyaz ve gri renkteki kilim motifleriyle kaplanan kuzey duvarlarının bir kısmı.

RESİM 70 : Orijinalinde üçgenlerle bezenmiş kuzey doğu köşesindeki kilim motifleri.

RESİM 71 : VII.8 duvarının kuzey batı bölümünde, kırmızı ve siyah renkteki eller.

RESİM 72: VII.8 duvarının kuzey batı bölümünde, kırmızı ve siyah renkteki ellerin kopyesi. Arada kırmızı ile boyanan desenler balık ağını görünümündedir.

RESİM 73 : A.III.1 Çatal höyük III.'ün avlanma sahnesi.

RESİM 74 : Yukarıdaki A.III.1 Çatal höyük III.'ün avlanma sahnesi'nin kopyesi. Doğu duvarı yay ve sopalarla silahlanmış, leopar derileri, post ve başlıklar giymiş dans eden avcılarla süslenmişti. Sahnede birde geyik vardır. Dansçıların aralarında neşeli çıplak akrobatlar vardı.

RESİM 75 : VI.B.8 sahnesinin doğu duvarında hareket eden böcek ve çiçekleri gösteren resmin kopyesi.

RESİM 76 : A.III.1Doğu duvarının kuzey bölümünde, kırmızı, siyah ve beyazla boyanmış bir geyiğin başının kopyesi.

Tasarımlardan bir tanesi, kilim tekniğiyle uygulanarak dokunmuştur. Toplam, 6 Tasarım+ 1 Dokuma yapılmıştır. Tasarımların A4 sayfasına aktarılması ise Bigisayar'ın Paint versiyonunda hazırlanmıştır. Önce bitmiş tasarım scanner'den taranarak, daha sonra yüzey şeması, kullanılan motifler ve duvar resminin orijinali tek tek ayrıştırılarak Bilgisayarın Paint versiyonuyla çizilmiştir.

3.2.2. Teknik, malzeme ve boyut özellikleri

Tasarımlar, kilim tekniğine uygun olarak hazırlanmıştır. Tasarımlarda kilim tekniğinin, tek kenetleme ve eğri atkılı ilik yok etme çeşitleri kullanılacaktır. Dokunan uygulama kilim de ise, tek kenetleme tekniği kullanılmıştır. Bu teknik de, kenetleme iki çözgü ipe arasında yapılmaktadır. Böylece, tıpkı resim gibi çözgü izi kalmadan dokuma yapılabilmektedir.

Kağıt üzerine yapılan tasarımlar, Canson renkli "Mi teintes" kartonları üzerine guvaş boya ile hazırlanmıştır. Bu tasarımlardan biri duvara asılmak amacıyla, dekoratif duvar kilimi olarak dokunmuştur.

Dokumada kullanılan ipler; Sümer halı A.Ş.'nin 5/2 Yün İlmelik, 4/2 Yün Çözgülük ipler olup boyasız olarak alınmış, daha sonra doğal boya ile boyanmıştır. Ahşap Sarma Tezgah'da, 70x100 boyutlarında dokunmuştur.(RESİM 77)

Tasarımların bazılarının boyutları gerçek boyutları olup ¼'ü olarak hazırlanmıştır. Ancak bu boyutlar çok daha büyük olarak dokunup, duvar kilimi olarak kullanılabileceği gibi, yaygı amacıyla kullanılabilir. Tasarımlar Sarma Tezgah da dokunabileceği gibi, Germe tezgah da da dokunabilir. Hatta küçük boyutlardaki tasarımlar, Çerçeve tezgahlarda bile dokunabilir. Doğaldır ki tasarımlar öncelikle istenen boyutlara büyütülüp, daha sonra çözgü çözülecektir. Tasarımlarda kullanılması düşünülen ipler; kaliteli yün bükümlü kilim ipi olacaktır. Genellikle, 5/1 yada 5/2 Nm yün ilmelik, 4/2 yada 4/3 Nm Yün çözgülük ipler tasarımlarda kullanılabilir. Eğer kilimler Sarma Tezgahda dokunacaksa Çözgü, Çözgü Aparatında çözülüp tezgaha aktarılacaktır.

Bununla beraber, Eğer tasarlanan kilim Germe Tezgahda dokunacaksa özgü, Tezgahın üzerinde çözülecektir. Tasarımların boyutları, malzeme ve sanatsal, teknik özellikleri tablolaştırılarak verilmiştir.

RESİM 77 : Tasarımın kilim tekniğiyle ahşap sarma tezgah da dokuma aşaması.

**TABLO 16 :TASARIMLARIN BOYUT, MALZEME VE TEKNİK
ÖZELLİKLERİ**

TASARIM NO:	1 BOYUT	MALZEME ÖZELLİKLERİ	TEKNİK ÖZELLİKLERİ
1	40x50 cm. TAM BOYUT	ZEMİN: DEVETÜYÜ FON KARTONU+GUAŞ BOYA	İNCE BORDÜR, PANO, ORJİNAL BOYUT 2 KAT BÜYÜTÜLECEK (80X100 CM)
2	40x50 cm. TAM BOYUT	ZEMİN: KIRMIZI FON KARTONU+ GUAŞ BOYA	KALIN BORDÜR, PANO ORJİNAL BOYUT 2 KAT BÜYÜTÜLECEK (80X100CM)
3	35x50 cm. ¼ BOYUT	ZEMİN: TURUNCU FON KARTONU+ GUAŞ BOYA	İNCE BORDÜR, DUVAR KİLİMİ, ORJİNAL BOYUT 70X100 CM. OLARAK DOKUNDU.
4 2 Nolu Tasarımın Uygulaması	70x100 cm.	5/2 YÜN İLME 4/2 YÜN ÇÖZGÜ	KİLİM(TEK KENETLEME 1.1.1.1 TEKNİĞİ), DOĞAL BOYALI
5	35x40 cm. ¼ BOYUT	ZEMİN: KREM FON KARTONU+ GUAŞ BOYA	İNCE BORDÜR, PANO, ORJİNAL BOYUT 2 KAT BÜYÜTÜLECEK (70X80 CM)
6	45x60 cm. TAM BOYUT	ZEMİN: DEVETÜYÜ FON KARTONU+GUAŞ BOYA	KALIN BORDÜR, PANO, ORJİNAL BOYUT 2 KAT BÜYÜTÜLECEK (90X120 CM)
7	35x55 cm. TAM BOYUT	ZEMİN: MAVİ FON KARTONU+GUAŞ BOYA	İNCE BORDÜR, DUVAR KİLİMİ, ORJİNAL BOYUT 2 KAT BÜYÜTÜLECEK (70X110 CM)

3.2.3. Boya ve Renk Özellikleri

Tasarımlarda kullanılan renk ve boya özelliklerine girmeden önce, Çatal höyük duvar resimlerindeki boya ve renk özelliklerine değinmek gerekiyor.

Duvar resimleri beyaz badanalanmış ve perdahlanarak parlatılmış bir zemin üzerine yağ ile karıştırılarak elde edilen ve genellikle maden kökenli olan kırmızı, sarı ve siyah renkli doğal boyalar ile yapılmışlardır. Şans eseri duvar boyalarının çok az bir kısmı hava nedeniyle renk değiştirmiştir. Ve boyaların üzerinde kristalleşme olmuştur.

Çatal höyük'te kullanılan boyaların esas olarak ochre, azurite, malakit, hematit, manganez ve galen gibi minerallerden elde edildikleri görülmektedir. Kırmızı renk; koyu kırmızıdan kahverengimsi kırmızıya kadar çeşitli şekillerde gölgelendirilerek bir çok resimde ortak olarak kullanılmıştır. Bilinen bir çok renk; sarı, kahverengi, siyah, leylak rengi ve mavi'de mevcut renklerdir. Boyamalar krem yada beyaz zeminler üstüne iyi bir fırça ile yapılmışlardır.

Çatal höyük dokumalarında kullanılan renkler ve boyarmadde grubu ise şöyledir; Rubia Tinctorium (Boyacı Kırmızısı), Isatis Tinctoria (Koyu kırmızı), mavi ve İntensiv Sarı renk veren Roseda Luteola gibi doğal boyalardır.

Tasarımlarda, çoğunluk duvar resimlerinde yer alan renkler kullanılmıştır. Bütün tasarımlar; Koyu kahverengi, Kırmızı, Mavi, Sarı, Krem, Turuncu ve Deve tüyü olmak üzere 7 renkte hazırlanmıştır.

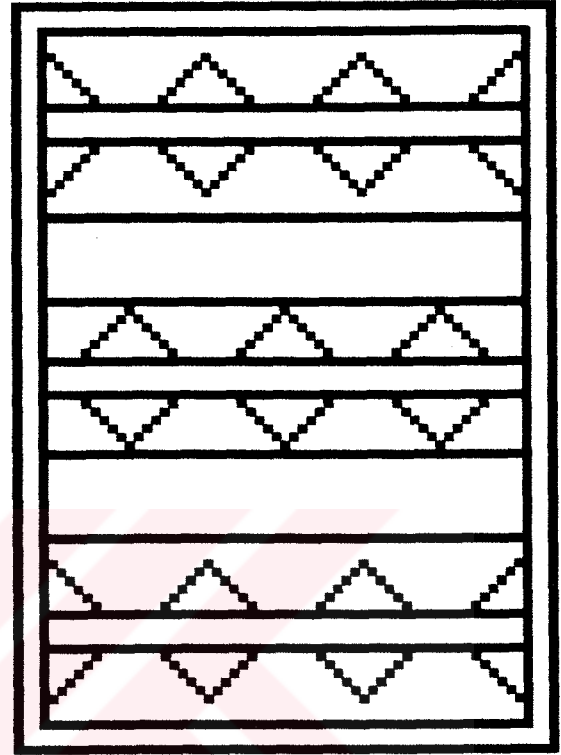
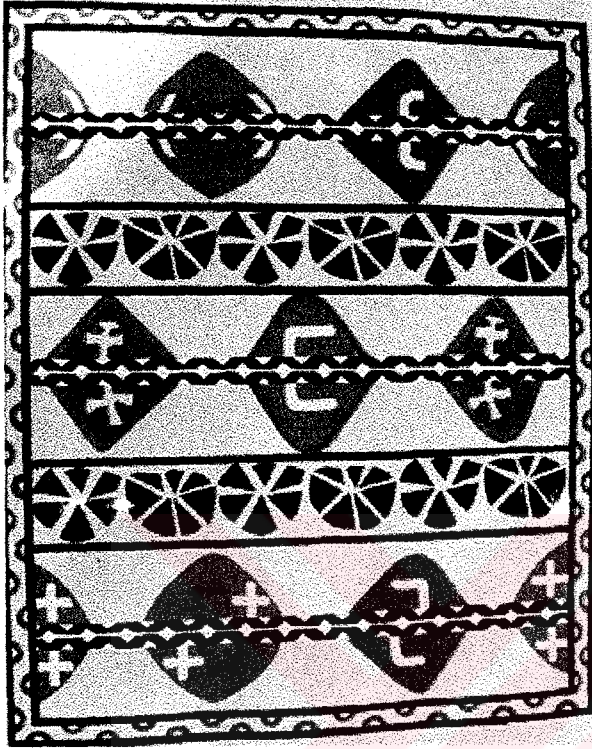
Kilim dokuması da doğal boyalarla boyanarak 7 renk olarak hazırlanmıştır. Doğal boyalı ipler, Isparta Meslek Yüksek Okulu Boya Lâboratuarlarında hazırlanmıştır. İpler Isparta Sümer Halı A.Ş.'den satın alınmış, Türk Standartlarına uygun yün ipleridir.

Kullanılan renkler ve boya hazırlıkları, reçeteleriyle beraber Tablolaştırılarak verilmiştir.

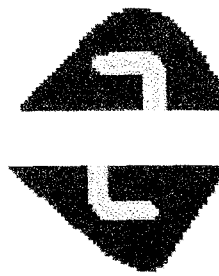
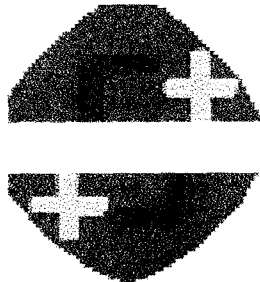
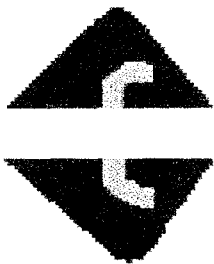
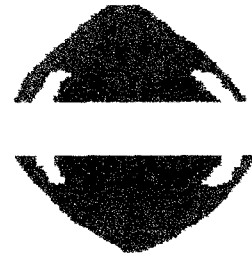
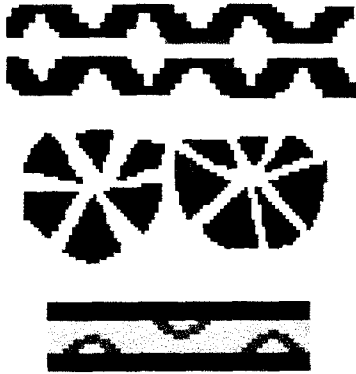
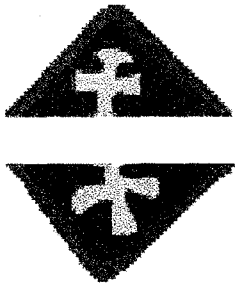
TABLO 17 : TASARIMLARDA KULLANILAN RENKLER VE DOĞAL BOYA REÇETELERİ

KULLANILAN RENKLER	REÇETE	HAZIRLANIŞI	KULLANILAN DOĞAL BOYARMADDELER
SARI	% 20 ŞAP % 5 KREMTARTAR İLE MORDANLANIR % 30 PAPTAYA	1 saat kaynatıldı. Sabaha kadar bekletildi.	PAPTAYA
TURUNCU	—————	Boyalık otu ile boyadığımız ipi çıkardık. Kalan suyun içine papatya ekledik. Önceden mordanladığımız iple kaynattık. 2 saat bekletildi.	BOYALIK OTU+ PAPTAYA
DEVETÜYÜ	—————	Turuncunun 3. Suyunda Kaynama noktasında 2 saat bekletildi.	BOYALIK OTU+ PAPTAYA
KIRMIZI	% 20 ŞAP % 7 KREMTARTAR İLE MORDANLANIR % 80 BOYALIK OTU	Isı kaynama noktasına çıkartıldı. 1 saat tutuldu. Sabaha kadar bekletildi.	BOYALIK OTU
MAVİ	100 GR. İP İÇİN; 500 MGR. İNDİGO 1.5 GR. TUTKAL 2.5 GR. NaOH (Sodyum Hidroksit) 10 GR. NaHS2O3 (Sodyum Hidroksit)	Isı 60°C'ye çıkartıldı. Boya ve kimyevi maddeler eklenip, ip bastırıldı. ½ saat bekletip İp çıkartıldı. Açık havada rengin maviye dönmesi beklendi.	İNDİGO
MİSKİ (KOYU KAHVE)	% 20 ŞAP % 7 KREMTARTAR İLE MORDANLANIR % 45 PALAMUT ÖZÜ % 25 CEVİZ KABUĞU % 10 BOYALIK OTU	Isı kaynama noktasına çıkartıldı. 1 saat tutuldu. Sabaha kadar bekletildi.	PALAMUT ÖZÜ+ CEVİZ KABUĞU+ BOYALIK OTU
BEYAZ		5/2 yün boyasız ip kullanıldı.	

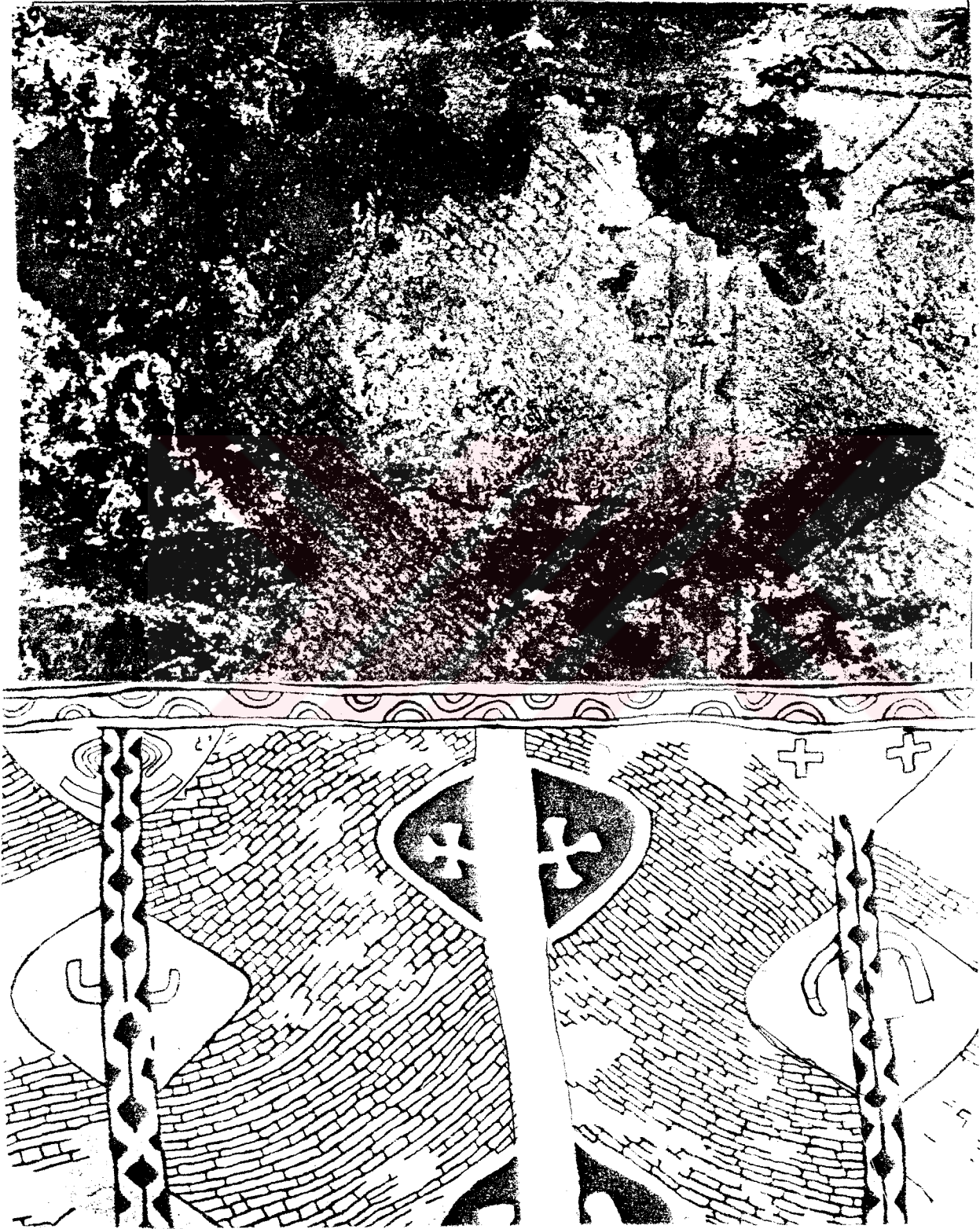
3.3. TASARIMLAR

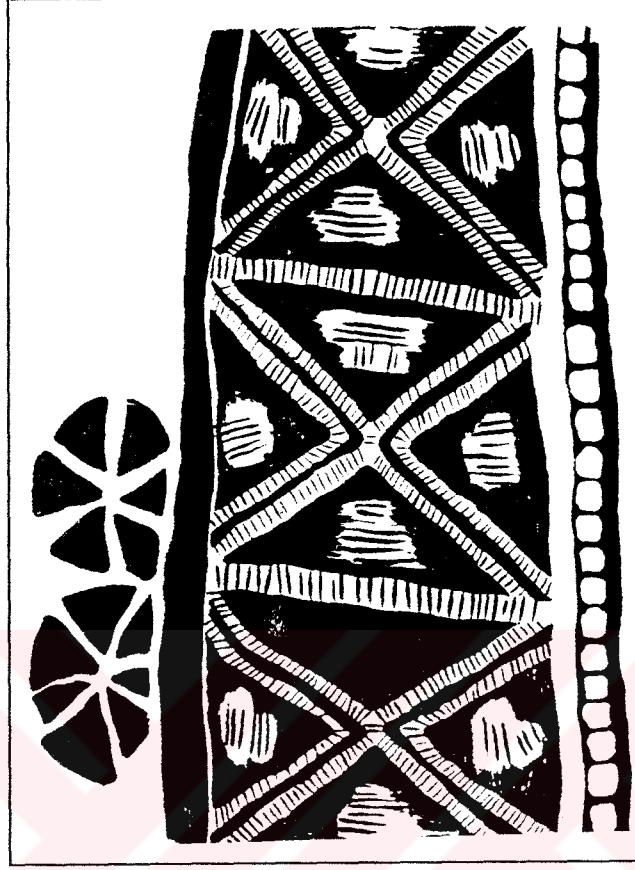
TASARIM NO: 1YÜZEY ŞEMASI 1

KULLANILAN MOTİFLER:

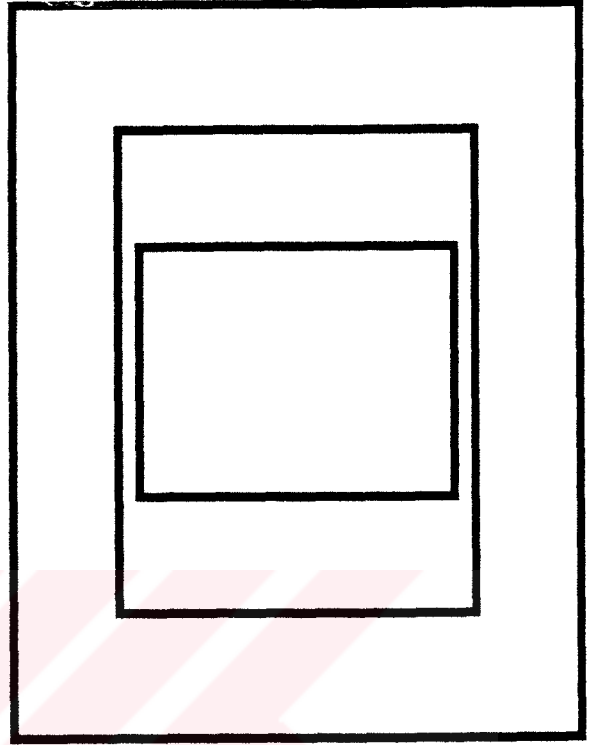
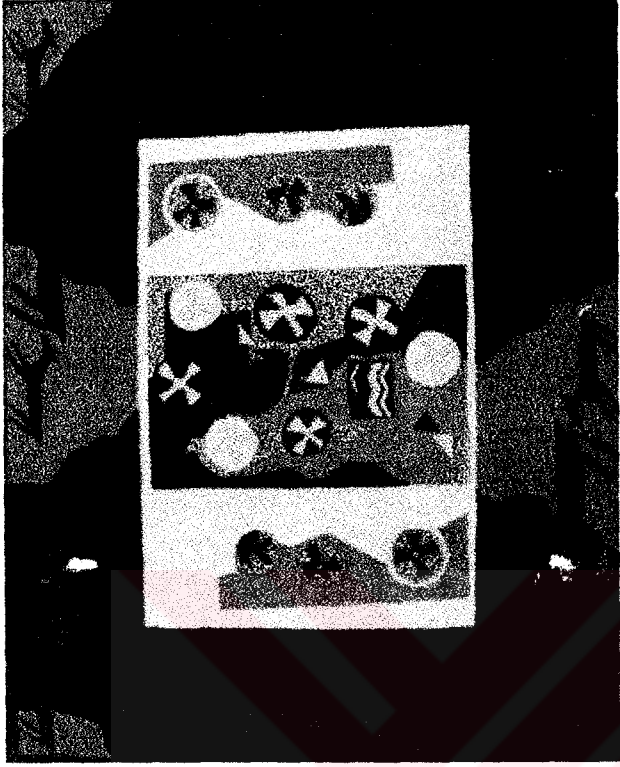
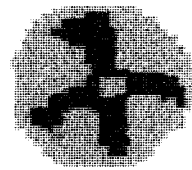
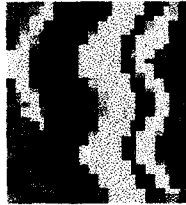
TASARIM NO: 1'DE, ESİNLENİLEN ÇATALHÖYÜK DUVAR RESİMLERİ

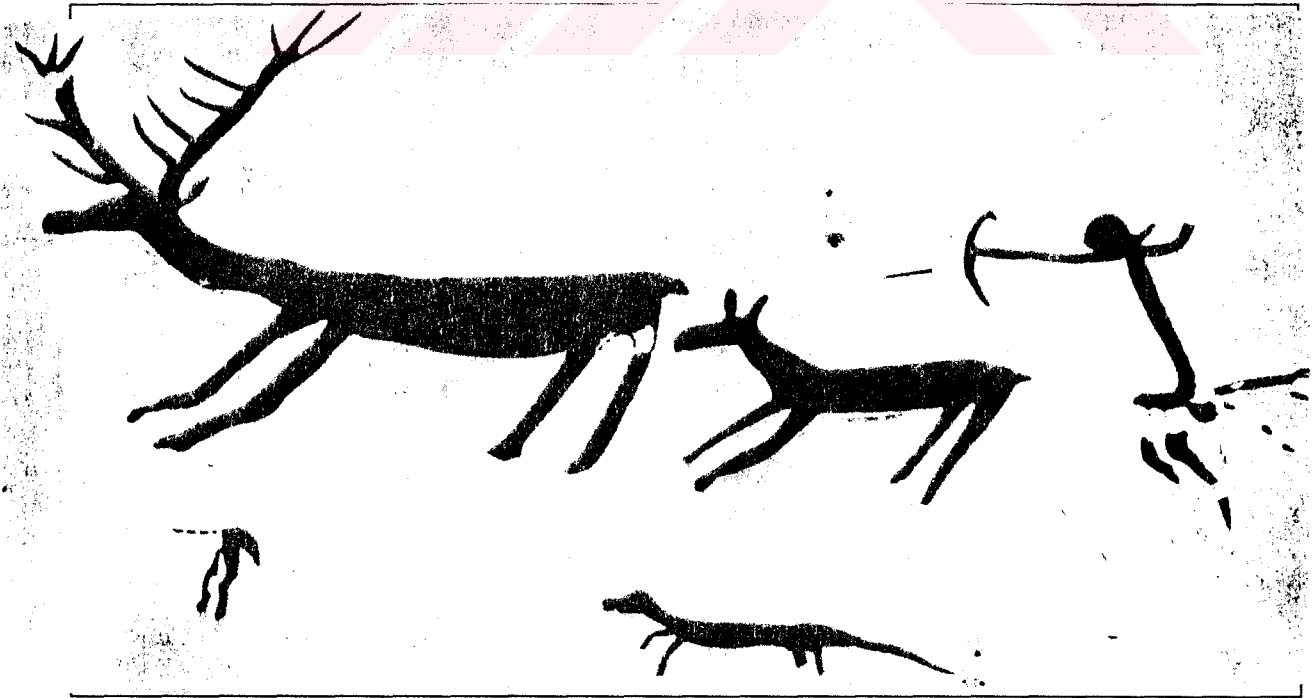

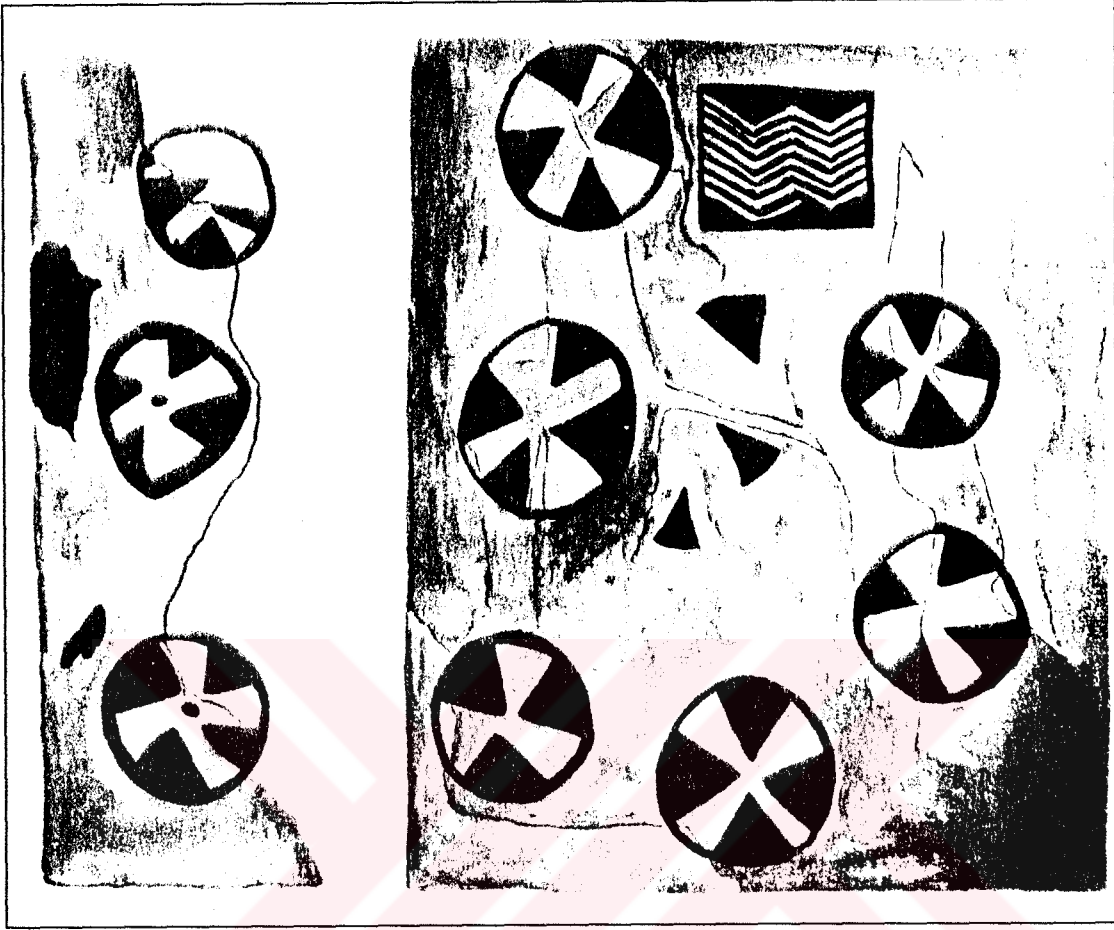
Çok iyi olarak dekore edilmiş kilim örneğini andıran bu duvar resmi ve kopyesinin orijinal renkleri, kırmızı, siyah, beyaz ve sarımsı kahverengi ile boyanmıştır. Bordürleri hala görünmektedir. Kullanılan semboller, boynuz, çiçekler ve küçük boyda ellerdir. Duvar yanmış olduğu için, resim oldukça kara görünmektedir.

Portakal çiçeklerinin resmedildiği diğer motifler, oldukça iyi dekore edilmiştir.

TASARIM NO: 2YÜZEY ŞEMASI 2KULLANILAN MOTİFLER:

TASARIM NO: 2'DE, ESİNLENİLEN ÇATALHÖYÜK DUVAR RESİMLERİ

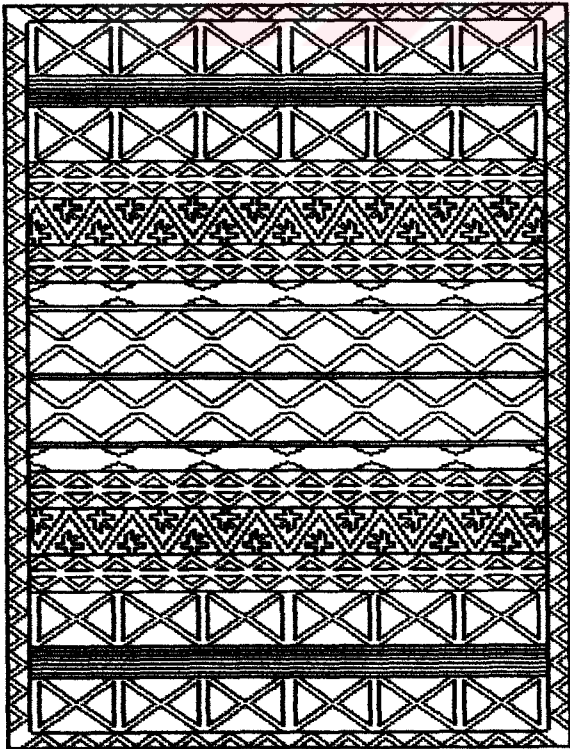
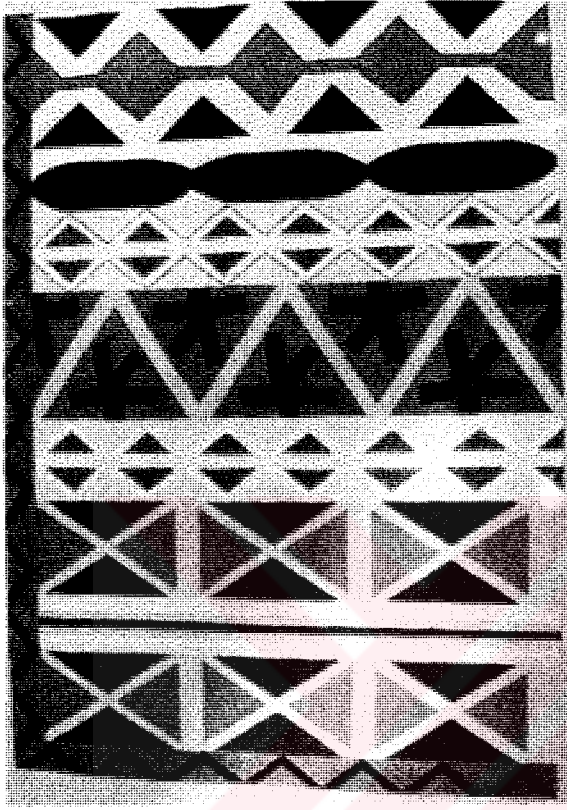

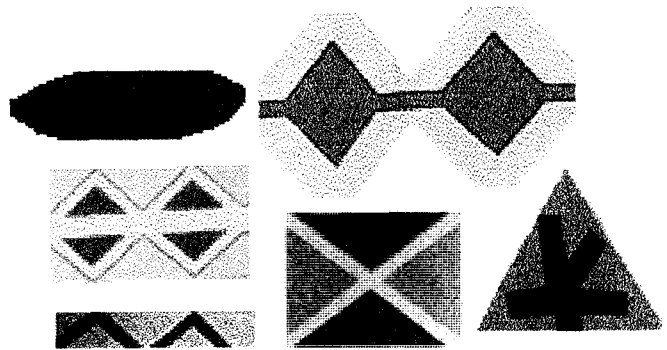
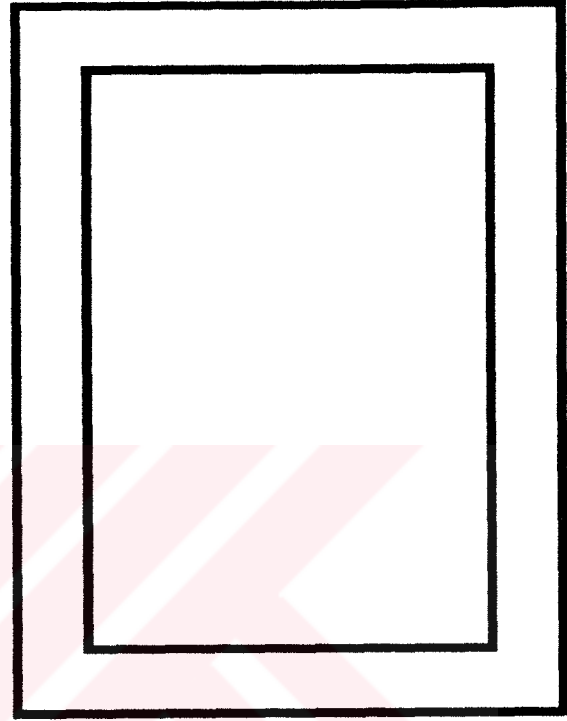
A.III.13 odasının kuzey duvarında tek renk kırmızı boyanmış bir geyik av sahnesi. Geyik ve yavrusu, okçu ve ona eşlik eden köpeği tarafından izleniyor. Bu resim, evcil hayvanların ilk resimlerinden biridir. Okçu, okunu fırlatırken resimleniyor.

Leopar derisi üzerindeki görüntülerin bir tekstil süslemesine benzetilen bezemeler, VI.B.1. A mezarının güney duvarında bulunmuştur.

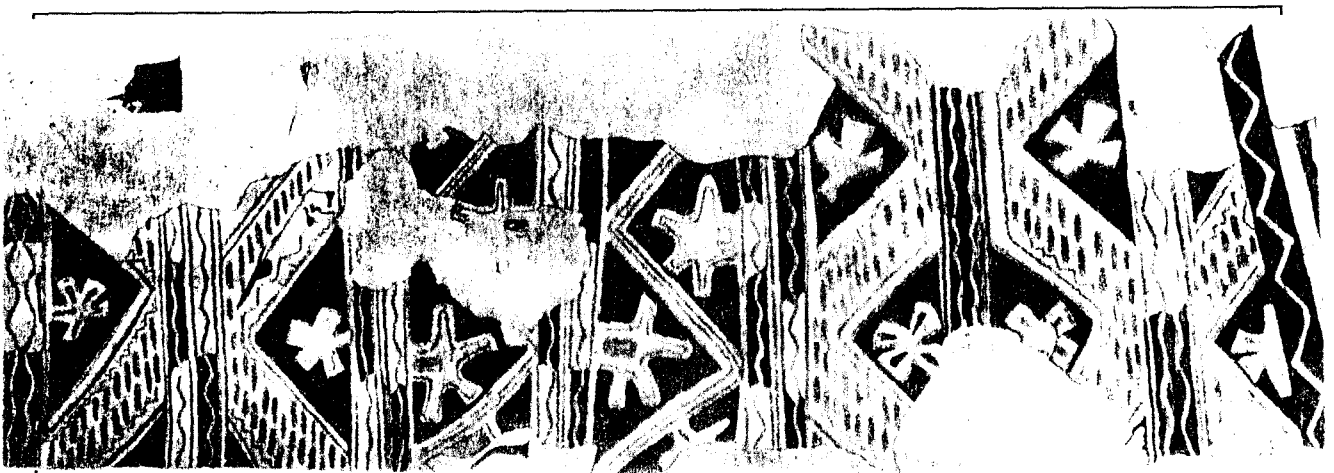
TASARIM NO: 3

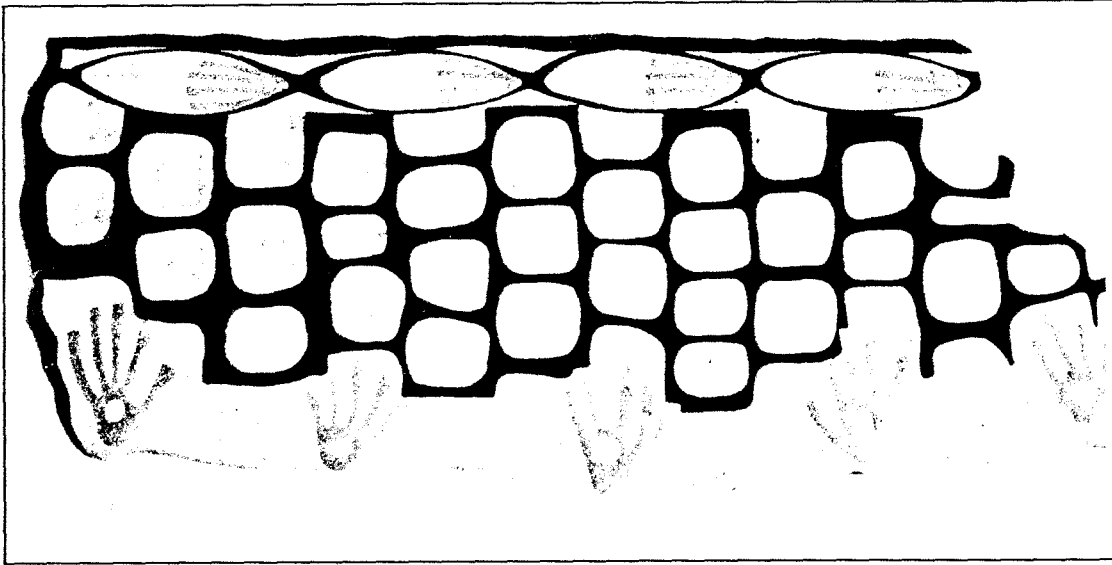

YÜZEY ŞEMASI 3

TASARIM NO:3'DE ESİNLENİLEN ÇATALHÖYÜK DUVAR RESİMLERİ

Kilim benzeri Çatal höyük duvar resimleri, geometrik olarak bezenmiştir. İçiçe geçmiş bordürler, günümüz kilimlerine örnek olabilir. Turuncu kırmızı, açık kahverengi, beyaz, gri ve siyah renklerle boyanmıştır.

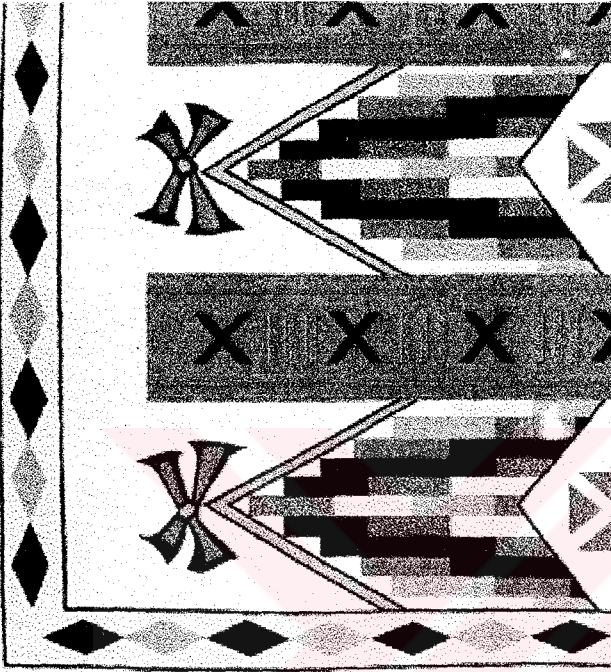
Beyaz ellerin içine yerleştirildiği paneller bir bordür sırası oluşturacak biçimde düzenlenmiştir.

TASARIM NO 4

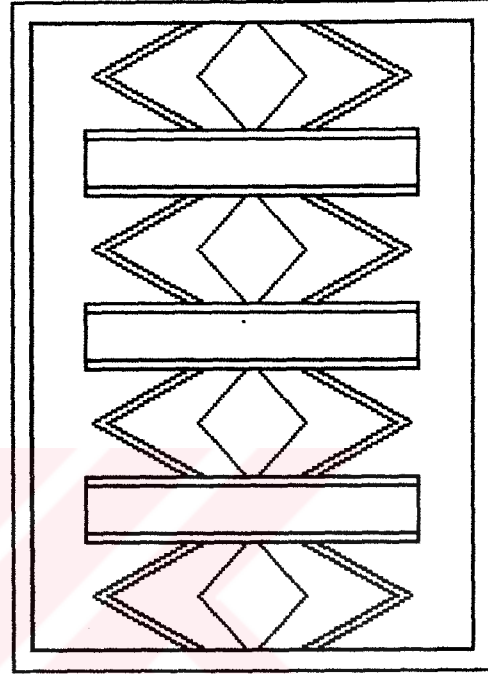
3 NO'LU TASARIMIN KILIM TEKNİĞİYLE DOKUNMUŞ RESMİ

TASARIM NO.5

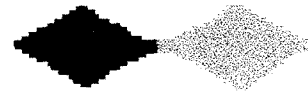
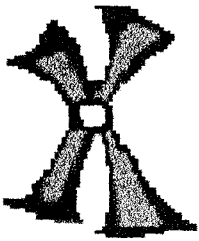

TASARIMIN ¼' Ü

YÜZEY ŞEMASININ BÜTÜNÜ

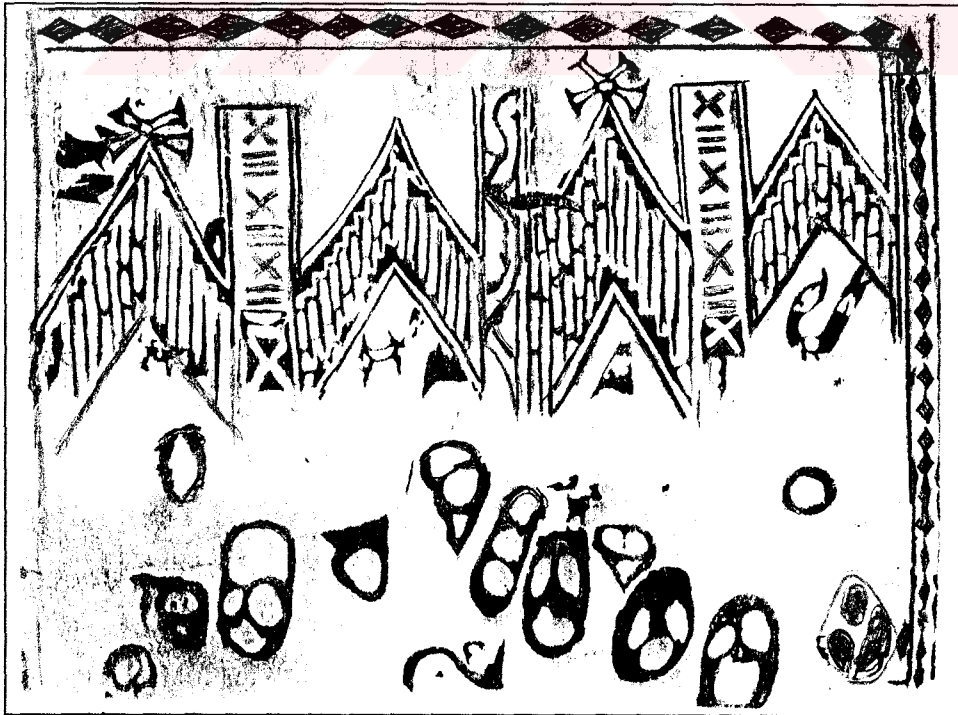
KULLANILAN MOTİFLER:

TASARIM NO: 5'DE, ESİNLENİLEN ÇATALHÖYÜK DUVAR RESİMLERİ

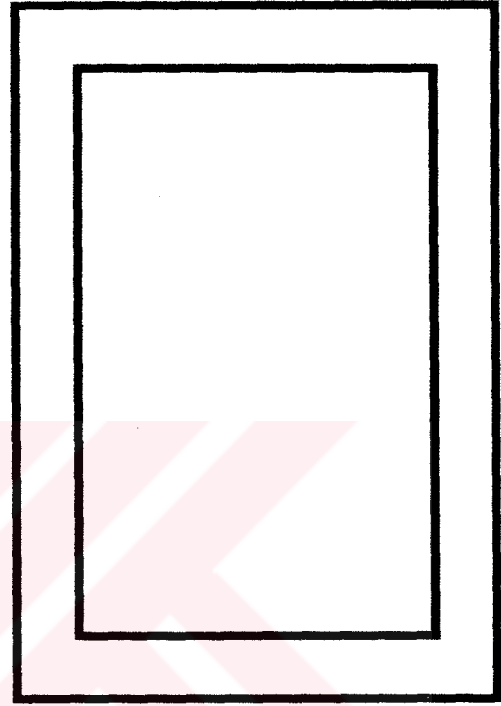
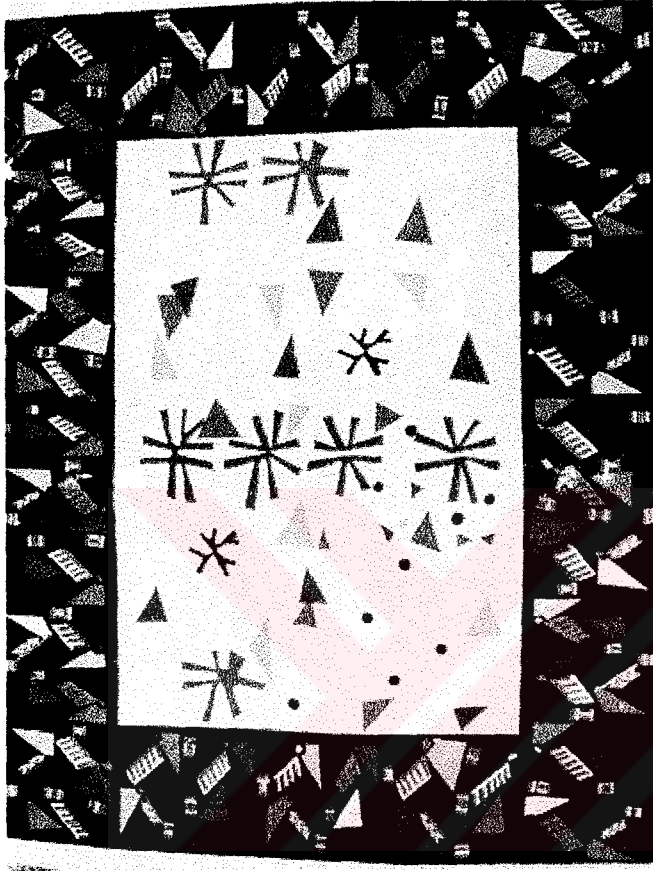
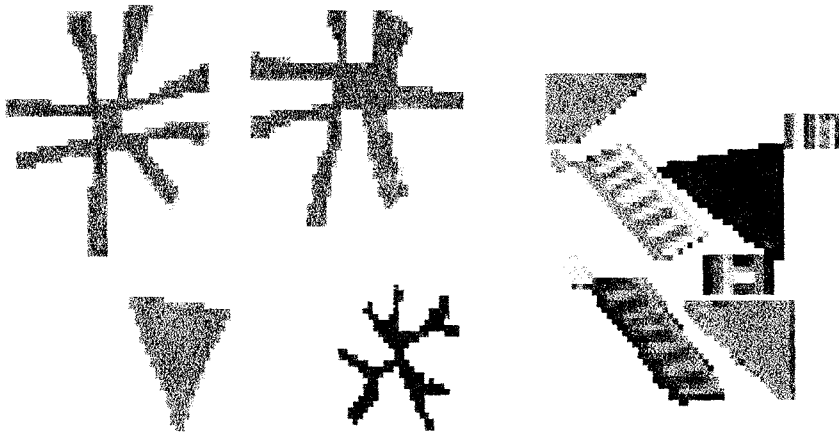

Çok renkli olarak yapılmış, VI.B.1'deki duvar resmi. Büyük olasılıkla, morg olarak yapılmıştır. Odada kemikler, kamış ve hasır olduğu açıkça belli olan bu duvar resmi, günümüz mihraplı kilimlerine örnek oluşturmaktadır.

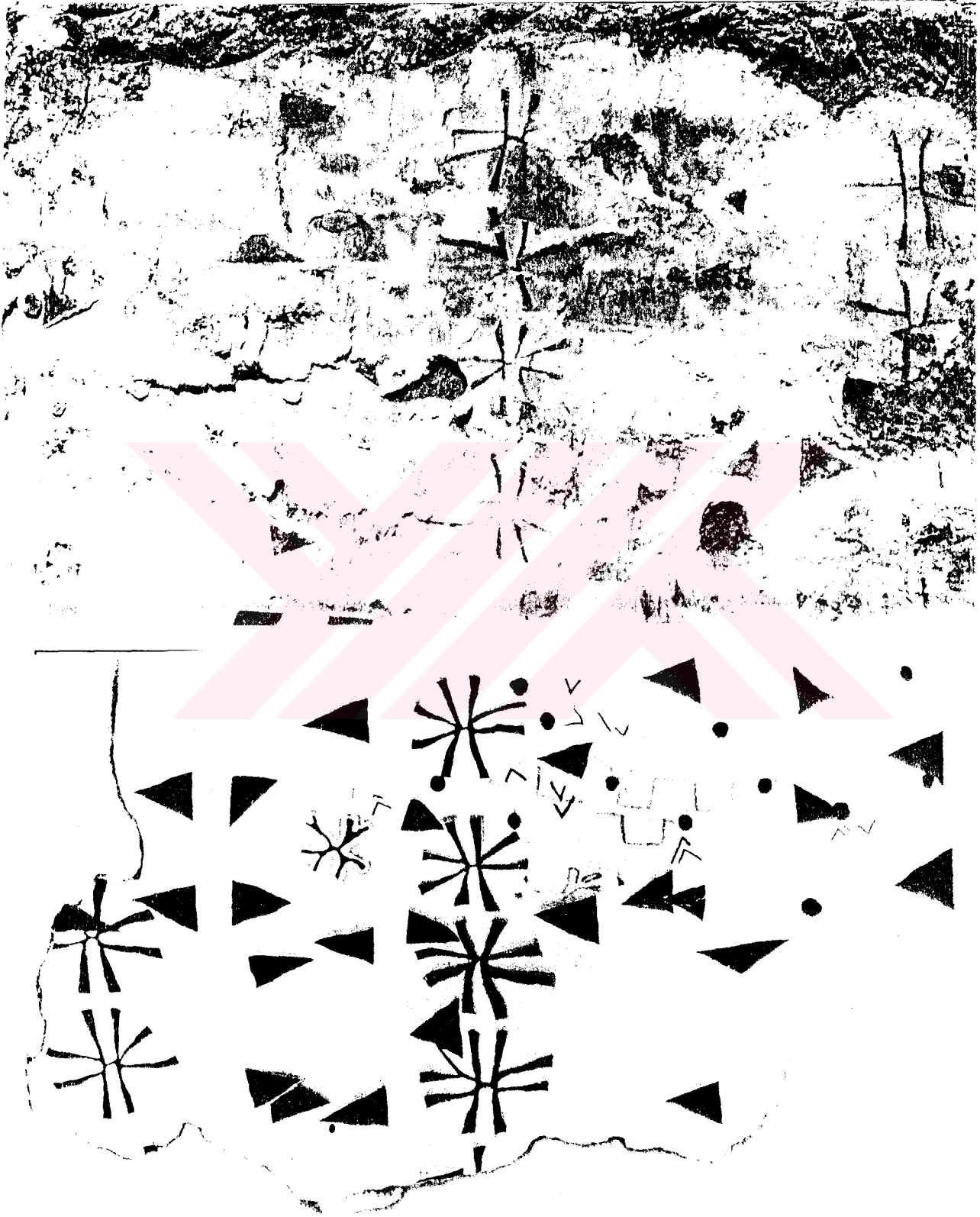

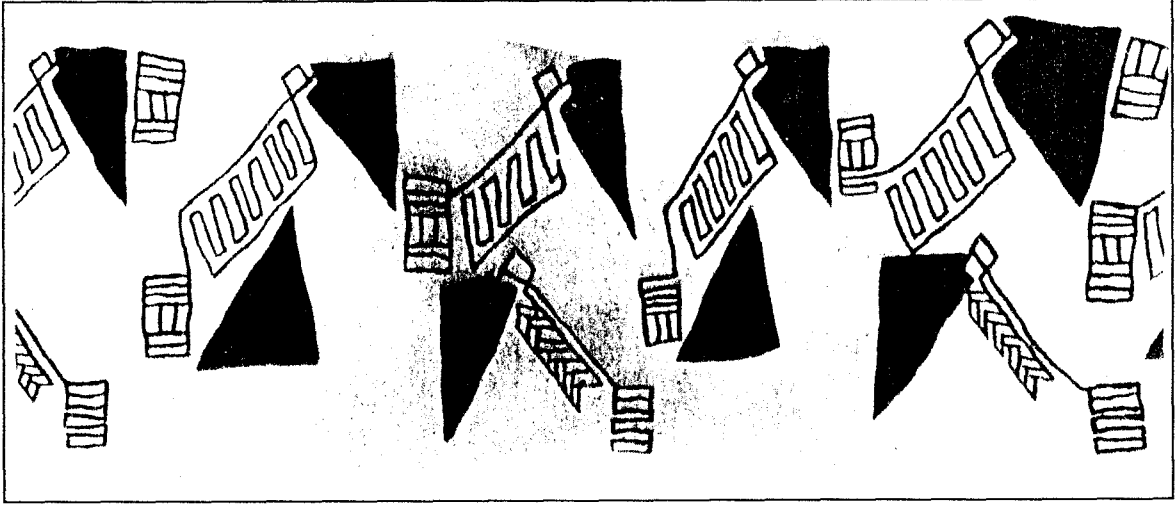
TASARIM NO: 6

YÜZEY ŞEMASI 6

KULLANILAN MOTİFLER

TASARIM NO: 6'DA, ESİNLENİLEN ÇATALHÖYÜK DUVAR RESİMLERİ

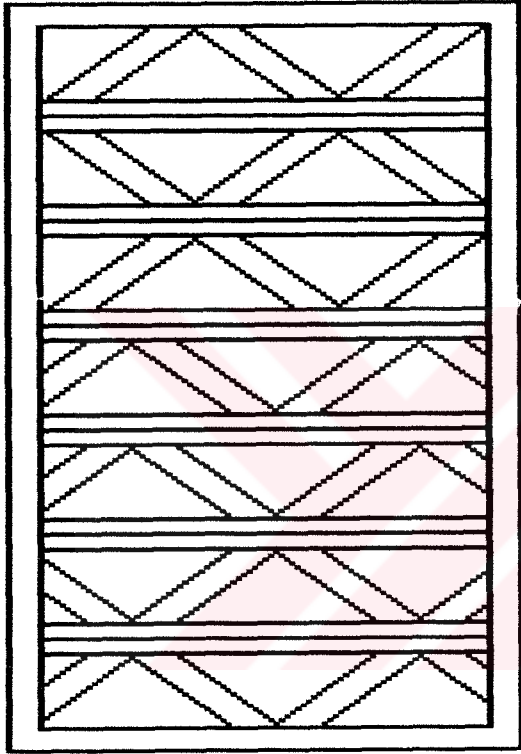

A.III.8 kutsal alanının batı duvarında çok iyi dekore edilmiş, üçgenler beyaz zemin üzerine yerleştirilmişlerdir. Dört kez tekrarlanan ve bir bordür biçiminde koyu olarak dizilen, çevresinde top biçimindeki şekillerin olduğu çiçek biçimindeki formlar bitmemiş bir kilim görünümünü andırmaktadır.

TASARIM NO: 7

TASARIM NO: 7'NİN YÜZEY ŞEMASI

KULLANILAN MOTİFLER

TASARIM NO: 7'DE ESİNLENİLEN ÇATALHÖYÜK DUVAR RESİMLERİ

Büyük olasılıkla kilim olarak kullanılan ve oldukça iyi bezenmiş çok renkli, portakal çiçeklerinin resmedildiği diğer motifler, oldukça iyi dekore edilmiştir

SONUÇ

Anadolu, tarih boyunca, bir çok uygarlıkların beşiği ve köprüsü olmuştur. Eski firavunlar devri Mısırlıları, Anadolu halkı için, “Denizin yüreğinde yaşayan insanlar”, Milattan 4000 yıl önce Sümerler de, “Sahildeki güneş bahçesinde yaşayan insanlar” demişlerdir.

“Eski coğrafyacıların Küçük Asya olarak adlandırdıkları Anadolu, Asya ile Avrupa arasında üç yanı denizler ve sıradağlarla doğal şekilde korunan bir yarımadadır. Farklı iklim kuşaklarında yer alması ve değişik doğa şekilleri nedeniyle, ayrı yaşam koşulları gösteren coğrafi bölgelere sahiptir. Bu özellikleri ve fiziki yapısındaki zengin doğal kaynaklar, insanlık tarihinin en eski dönemlerinden başlayarak, insanların yaşamına sahne olmasına ve üzerinde bir çok büyük uygarlıkların oluşmasında etken olmuştur.”³⁷

Insanoğlu iki ayak üzerinde dolaşmaya başladığı, aşağı yukarı bugünkü fiziksel yeteneklerine ulaştığı halde uygar denebilecek duruma ancak M.Ö. 8000 sıralarında, yerleşik olduktan sonra erişmiştir. Bunlardan en ileri düzeyde olanlardan bazıları, Anadolu’daki Çayönü, Çatal höyük, Hacılar, Norşuntepe ve Köşk höyük yerleşmeleridir. Araştırma’nın kapsamı bu dönem yani insanların yerleşik yaşama geçtiği dönemlerden başlamaktadır. Neolitik Çağ denilen bu dönem, Uygarlık tarihinde bitkilerin tarıma alınıp, hayvanların evcilleştirilmesiyle ilk yerleşik yaşam düzeninin kurulduğu, en büyük devrimlerden biri olarak tanımlanır. Yukarı Dicle bölgesinde yer alan Çayönü tepesinde, yaklaşık 9000 yıllık olduğu sanılan bir tekstil parçası bulunmuştur. Uzmanlara göre Çayönü ile eş zamanlı bazı tarih öncesi yerleşmelerinde, daha önce de üzerlerinde dokuma izleri olan bazı parçalar bulunmuştu. Bunların en eskisi M.Ö. 6000 yılına gidiyor. Boynuzdan yapılmış bir alet üzerinde yaklaşık 8x4 cm.’lik bir alanı kaplayan kumaş izi, bilim adamlarının Anadolu’nun dokumacılığın beşiği olduğu savını, bir kez daha desteklemektedir.

Dokumacılığın, Anadolu’nun çeşitli yerleşim alanlarında yapılan kazılarla, çeşitli nitelikte dokuma araç- gereçlerinin ele geçmesiyle varlığını gösterdiği görülür. Örneğin;

³⁷ Edibe Uzunoğlu; “Tarih Öncesi ve Hitit Çağları Anadolu Uygarlıkları”, Sanat Dünyamız, Yıl: 9, Sayı: 27, 1983, s. 8.

Mersin'in kuzeybatısındaki Yümüktepe'de Kalkolitik dönem katında bir tezgah odası ve belirli tezgah ağırlıkları bulunmuştur.

“Bundan başka bazı kazı tabakalarında da tezgah ağırlıkları, kemikten ağırşaklar ve mekikler ele geçirilmiştir. Tezgah ağırlıklarının bir kısmının yün ve bir kısmının da keten için kullanıldığı sanılmaktadır. Özellikle 1962 yılında Konya'nın 150 km. güneydoğusunda bulunan Çatal höyük'ten çıkarılan Neolitik Çağa ait dokuma parçaları bu uğraşının Anadolu'da en eski çağlarda başladığını gösteren önemli belgelerdir. Helbeak'de bu kumaşların atkı ve çözgüden oluştuğunu, fakat bunların yün ve keten olmadığını, bazılarının güzel ve bazılarının ise kaba olduğunu ifade eder.”³⁸ Çatal höyük'te ele geçen dokumaların analizleri sonucunda, Ryder, bunların keten olabileceğini, Burnham'da yün olduğunu ileri sürmektedirler.

Bu durumda Anadolu'da görülen en eski tezgah Garstang'ın bulduğu Kalkolitik Çağa, M.Ö. 2800 yılına aittir. Yine Tokat ilinin Erbaa kazası yakınındaki Horoztepe'de Eski Tunç Çağı'na ait bulunan kirman, Denizli'nin kuzey doğu'sunda Beyce sultan bölgesindeki kültür tabakalarından, Boğazköy'de Hitit tabakalarından Alacahöyük ve Alişar'da belirli kültür tabakalarından ele geçirilen ağırşak ve tezgah ağırlıkları gibi dokuma araç- gereçleri hep Çatal höyük'ten sonraki dönemlere aittir. Alişar kazılarında Kalkolitik Çağa ait oldukça iyi dokunmuş kumaşların bulunması da Anadolu'da dokumacılığın çok eski dönemlere gittiğinin önemli kanıtlarındandır.

Konya yakınlarındaki Çatal höyük, bugüne kadar bulunmuş belki de en büyük ve en eski kentsel neolitik merkezdir. Çatal höyük, uygarlık tarihinin akla gelebilecek pek çok diğer ilklerinin sahibi, ilk kumaş, ilk ayna , ilk tahta kaseler, yöntemli tarım, bunlardan sadece bir kaçıdır. Çatal höyük, yaygın olarak tanındığı halde, asla bir “arkeolojik hac yeri” haline gelememiş, Anadolu'nun bildik kitlesel turizm merkezleri arasında yer alamamıştır.

Çatal höyük'ün evleri ve kutsal yapıları içersindeki odalarının bir köşesinde, yatak, sedir ve masa görevini üstlenen bir seki vardı. Sekilerin üzerinin hasır ya da kilim örtülü olduğu sanılıyordu.

³⁸ Macide Gönül; “Dokumacılığın Tarihçesi ve En Eski Dokuma Aletleri”, Antropoloji Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 2, 1964, s. 80-81.

Günümüzde tıpkı Çatal höyük'ta yapılan planlı ve programlı kazılar sonucu, ele geçebilecek malzemeler ve özellikle çok az bir olasılık da olsa tekstil parçaları, özel alt yapı unsurları oluşturularak bugüne kazandırılabilir. Yetkin kazı evleri, yüksek teknolojili laboratuvarlar, kayıt ekipleri, konservatörler... Tüm bunlar ele geçebilecek bu çok özel malzemelerin, günümüze zor ulaştığından dolayı, doğru biçimde müzeye aktarılmasını sağlayacaktır.

Günümüzde müzeciler, sadece klasik sergileme anlayışıyla müzecilik yapmaktadırlar. Halkın, müzeleri genellikle çok özel günlerde ve okul gezilerinde ziyaret ettikleri görülmektedir. Kültür Bakanlığının, müze elemanlarının ve araştırmacılarının, ulusal müzecilik anlayışını değiştirmedikleri sürece ziyaretçiler, müzelerde sergilenen ve korunmasına çalışılan bu çok değerli eserler hakkında ayrıntılı bilgilere sahip olamayacaktır. Müzelerde gerçekleştirilecek bilgisayar animasyonları, hatta izleyicinin bu olaya kendisinin katılması, bir sanal müze kurulması gibi ziyaretçiyi katılımcı konuma getirecek yenilikler, arkeolojiye olan ilginin artmasına ve arkeolojik zenginliklerimizin daha çok tanınmasına neden olacaktır. Bu müzecilik anlayışının gerçekleştirilebilmesi için de, müze içinde yapılması gereken işlemlerin en doğru, en çağdaş ve en teknik koşullarla yapılması gerekir.

“Müzeler, kültür ve sanat, bilim yapıtlarını ve doğa nesnelerini toplayarak, bunları toplumun gelişmesi ve eğitilmesi amacıyla sergileyen, inceleyen ve koruyan kurumlardır.”³⁹

Bu tanıma göre, müze, tarihsel önemi olan nesneleri, kolaylıkla görülebilmesi için bir çatı altında toplayan, ne olduklarını bulgulayan, onları açıklayan notlar katan, ziyaretçilerin izlemekten zevk duyacağı, onlar üzerinde yorumlar yapacağı ve daha fazla görmek isteyeceği biçimde sergileyen yerler olmalıdır.

Müzelerdeki uzman eleman gereksinimi ülke genelinde üniversitelerin çeşitli fakültelerindeki Sanat Tarihi, Arkeoloji, Tekstil ve Geleneksel Türk El Sanatları Bölümleri'nden mezun olan kişilerin istihdamı, bu kişilerin müzecilik alanında konularına göre uzmanlaşması ve bu kişilerin kollektif anlayışla çalışmalarıyla giderilebilir.

³⁹ Mehmet Yaldız; “Atatürk ve Müzecilik”, Kültür Dergisi, Sayı: 102, 1993, s.20.

Müzelerdeki tekstillerin korunması için uygun koşulların sağlanmasındaki ihmaller yeri doldurulamaz örneklerin yok olmasına ve bazılarının da bozulmalarına neden olacaktır. Bu tekstillerin analizleri ve korunması, çok titiz ve sabırlı çalışmalarla, teknik araç- gereç zenginliği ve konusuna egemen uzmanlarla gerçekleştirilebilir. Müzelerin ödenek yetersizliği ve uzman eksikliğinden yana olan şikayetleri de, devletin bu konuya tam destek vermesi ve bir müzecilik politikasının yerleşmesi ile mümkün olabilir.

Tezime konu olan, M.Ö. 8000- 1000 sonu arasındaki Anadolu kökenli arkeolojik tekstiller; 1. Bölümde, Ulaşılabilen çeşitli yayınlarla tespiti ile bulgulanmaya çalışılmış, bir tür veri saptaması biçiminde geliştirilmiştir. Bu yayınlar, alfabetik soyadı sırasına göre verilerek, bu alanda çalışma yapacak kişi ve kuruluşlara doküman olacaktır.

Türkiye’deki bazı müzelerimizde bulunan arkeolojik doküma araç- gereçleri ve az da olsa tekstillerin nitelikleri ve sayılarının saptanmasıyla, Anadolu dokumacılığının tarihsel süreci hakkında bilimsel kanıtlar, bölgesel dağılımlarında da belge niteliğinde olacaktır. Bu sayılar, kuşkusuz kesin kanıtlar olmasa da, konuyu yönlendirici bilimsel verilerdir.

Araştırma kapsamındaki müzelerin incelenmesi sonucunda, şu gözlemlere varılmıştır; Bir çok müzede gerekli sergileme ve koruma olanaklarının olmaması ya da eksikliği, laboratuvarların olmayışı ya da yetersizliği, uzmanların ve araştırmacıların temelinde ilerlemeye kapalı olunması nedeniyle, yeni gelişmeleri izlememeleri, bilgisayar sistemlerinin bu alanda yeterli derecede kullanılmaması gibi olumsuzluklar gözlenmiştir. Tüm bunlardan, çok özel koşullarda korunması ve saklanması gereken arkeolojik tekstillerin konservasyonu ile ilgili çalışmalar, Türkiye’nin en azından belli başlı müzelerinde doğru bir biçimde yapılmadığı izlenimi edinilmiştir. Her bölgede belirlenecek bir müzenin, teknik donanım ve uzmanlara sahip bir konservasyon laboratuvarına sahip olması gerekmektedir.

Tezin daha sonraki gelişen aşamasında, Anadolu’nun çeşitli yerleşim alanlarındaki kazılar sonucu ele geçen arkeolojik tekstillerin, teknik çözümlemeleri ve bu çözümlemeler yapılırken izlenen yöntemler, Türkiye’de bu konunun yetersizliğini de göstermektedir. Müzelerde bu konuda çalışan uzmanların içinde, tekstil analistleri de Arkeolog ve Kimyacılar ile birlikte, işbirliği halinde çalışmalıdır.

Tezin üçüncü bölümünde, hangi amaçla yapıldığı henüz kanıtlanamayan Çatal höyük duvar resimlerinin, dokuma içerikli motif ve bezemelerinden yola çıkarak, kilim dokuma tekniğinin dayattığı soyutlama üsluplarıyla benzeşmeleri de göz önüne alınarak, dekoratif amaçlı tasarımlar hazırlanmıştır. Çatal höyük kalıntılarının duvarlarında, kendine bir anlatım zenginliği içinde yer bulmuş, dokuma desenlerini andıran motifler, günümüz kilimlerine de esin kaynağı olmuştur. Bir çok kilim motifinin morfolojik incelemesi yapılırsa, orijininin M.Ö. 6000’lerde görülen Çatal höyük duvarlarındaki resimlerle de benzeşmeler içinde olduğu görülebilir. Nitekim, Belkıs Belpınar Acar, “The Goddess from Anatolia” adlı eserinin 4. Bölümünü, “Anadolu Kilimlerinin Geçmişi ve Bugünü”ne ayırmıştır. Eserin 74. Sayfasının, 9 ve 13. Resimlerin’deki Ana Tanrıça Figürü ve Çatal Höyük tapınak odasındaki yerleşim düzeninin bugünün kilim yüzey şemalarıyla olan benzeşmesi, 77. Sayfa da 32. Resimde görülen, mihraplı dikmelere benzeyen duvar resminin , 32-33-34-35-36. Resimler’deki Anadolu’nun çeşitli bölgelerinden gösterilen kilim örnekleriyle olan benzeşmesi, 80. Sayfa da yer alan Çatal höyük duvarlarındaki dişi tanrı figürü olarak görülen 50. Resmin, stilize edilerek günümüz kilimlerinde çeşitli biçimlerde kullanılması Çatal höyük duvar resimlerinin, günümüz kilim motiflerinden bazılarının orijinleri olduğunu kanıtlayabilecek saptamalardır.

Araştırmamın, bu konuda daha sonra yapılacak araştırmalarda, araştırmacıların rahatlıkla başvurabilecekleri bir kaynak olması ve devletimizin ilgili kurumlarının müzecilik politikasının düzenlenmesi için gayret sarf edilmesine dikkat çekmesi, en büyük dileğimdir.

BİBLİYOGRAFYA

KİTAPLAR

BARBER E.J.W.; **Prehistoric Textiles**, Princeton University Press. 1991.

GÜNALTAI Ord. Prof. M. Şemsettin; **Yakın Şark II, Anadolu**, Ankara, Basım yılı belli değil.

MELLAART James; **Çatal Hüyük: A Neolithic Town in Anatolia**, Thames/Hudson, London, 1967.

MELLAART James; **Yakın Doğu'nun En Eski Uygarlıkları**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1988.

ÖNDER Mehmet; **Türkiye Müzeleri**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1992, S. 256.

PLENDERLEITH H.J. and WERNER A.E.A.; **The Conservation of Antiquities and Works of Art, Treatment, Repair and Restoration**, London Oxford University Press., New York, Toronto 1971, London, 1979.

SİPAHI Yrd.Doç.Dr.Tunç; **Kazı Metodları I**, Ankara Üniversitesi D.T.C.F. Ders Notları, Ankara, 1998.

YAĞAN Şahin Yüksel ; **Türk El Dokumacılığı**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Sanat Dizisi: 29, Yayın no: 178, İstanbul 1978.

YOUNG Rodney S.; **Three Great Early Tumuli- Gordion I**, The University Museum Pennsylvania, 1981.

MAKALELER

BURNHAM Harold; "Çatal hüyük-The textiles and Twined Fabrics", *Anatolian Studies*, Volume: XV, British Archaeology Museum.

CUMHURİYET, Bilim-Teknik; "Eski eser doktorları işbaşında" ,395. Sayı, İstanbul, 15.10. 1994.

ERDAL Behçet; “Müzelerimizde Sergilenen Taşınır Arkeolojik ve Etnoğrafik Kültür Varlıklarımızın Bozulma Sebepleri ve Koruma Metotları”, Türk Arkeoloji Dergisi, Sayı: XXVIII, 1989.

GÖNÜL Macide; “Dokumacılığın Tarihçesi ve En Eski Dokuma Aletleri”, Antropoloji Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 2, 1964.

KANTARCIOĞLU A. Serda, “Arkeolojik Tekstillerin Konservasyonu”, Müze- Museum, Sayı: 4, Ankara.

KULAÇOĞLU Belma; “Anadolu’da Neolitik Dönem Tasvir Sanatı I”, Anadolu Medeniyetleri Müzesi 1991 Yıllığı, Ankara, 1992.

KURTULUŞ Özgür; “Çatal Höyük”, Bilim ve Teknik Dergisi, Sayı:336, Bilim ve Teknik, Tübitak, İstanbul, Kasım 1995.

NAGASAWA Prof. İchiro; “Satın Alma Yolu ile Anadolu Medeniyetleri Müzesi’nin Koleksiyonuna Kazandırılan Urartu Eserlerinden Deri ile Kaplanmış Lahitin İçersinden Alınan Deri ve Kumaş Parçasının Analizi”, Anadolu Medeniyetleri Müzesi 1996 Yıllığı, Ankara, 1996.

ÖZAY Sühandan; “Anadolu Kilimlerinin Tapestry Kategorisindeki Yeri” , Türkiyede El Sanatları Geleneği ve Çağdaş Sanatlar İçindeki Yeri Sempozyumu Bildirileri, Ankara, 1997.

RYDER M.L.; “Report of Textiles from Çatal Hüyük”, Anatolian Studies, Volume:XV, British Archaeology Museum.

TÜRKER Prof. Dr. Lemi, Doç. Dr. Şahinde Demirci; “Şapinuva, Ortaköy (Çorum) Kazısından elde edilen Bir Tekstil Örneğinin Analizi, XIII. Arkeometri Sonuçları Toplantısı, Ankara, 1997.

UZUNOĞLU Edibe; “Tarih Öncesi ve Hitit Çağları Anadolu Uygarlıkları”, Sanat Dünyamız, Yıl: 9, Sayı: 27, 1983.

YALDIZ Mehmet; “Atatürk ve Müzecilik”, Kültür Dergisi, Sayı: 102, Kasım- Aralık 1993.

EK: 1

T.C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü

SAYI : B.16.O.AMG.O.10.00.01.707.Gn.
KONU : Bilgi Talebi

ANKARA

17.06.96 004041

Sayın N.Rengin OYMAN
Isparta Meslek Yüksekokulu
Halicilik Programı
Öğretim Görevlisi
ISPARTA

İLGİ: 03/06/1996 günlü başvurunuz.

"Ulaşılabilen Yayınlarda ve Türkiye'deki Müzelerde Bulunan Arkeolojik Tekstiller, Teknik Çözümleri ve Konservasyonu" konulu tezinizde kullanmak üzere, arkeolojik tekstillerin sergilendiği müzelerin listesinin talebini konu alan ilgilî başvurunuz incelenmiştir.

Müzelerimizde bulunan eserlerin sınıflandırılmasında, "arkeolojik tekstil" gibi ayrı bir kategori bulunmamaktadır.

Çalışmanızda faydalanmanız için Bakanlığımıza bağlı Müze Müdürlüklerinin listesi yazımız ekinde gönderilmektedir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Abdülkadir KARAOĞLU
Bakan'a.
Genel Müdür Yardımcısı

1. İzmir Etnoğrafya
2. İzmir Etnoğrafya
3. Nevşehir Hacı Bektaş
4. Muğla - Köknar
5. Gorum Müzesi
6. Kayseri - Karamazı Hacı
7. Van Müzesi
8. Sinop Müzesi - Isp. Van
9. Isparta Müzesi

İLİ	MÜZESİ	ADRES	KOD	TELEFON	FAX
Adana	Adana Müzesi	Seyhan Cad. Adana	322	454 38 55	454 38 56
Adıyaman	Adıyaman Müzesi	Atatürk Cad. Adıyaman	416	216 29 29	216 98 98
Afyon	Afyon Müzesi	Kurtuluş Cad. Afyon	272	215 11 91	
Aksaray	Aksaray Müzesi	Zincirli Mah. Aksaray	382	213 16 67	213 09 42
Amasya	Amasya Müzesi	Atatürk Cad. Amasya	358	218 69 57	
Ankara	Anadolu Med. Müz.	Hisar Cad. Ulus/Ankara	312	324 31 60	311 28 39
	Etnoğrafya Müzesi	Talatpaşa Bul. Opera/Ankara	312	311 95 56	
	Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet Müzesi	Cumhuriyet Cad. Ulus/Ankara	312	311 04 73	
Antalya	Antalya Müzesi	Konyaaltı Cad. Antalya	242	243 16 04	241 48 67
	Side Müzesi	Selimiye Köyü Manavgat/Ant.	242	753 10 06	753 27 49
	Alanya Müzesi	Hilmi Bağcı Cad. Alanya/Ant.	242	513 12 28	
Aydın	Aydın Müzesi	Hasan Efendi mah. Aydın	256	225 22 59	225 75 14
	Afrodizias Müzesi	Geyre Köyü Karacasu/Aydın	256	448 80 03	448 82 62
	Milet Müzesi	Yenihisar/Aydın	256	875 50 38	
Balıkesir	Balıkesir Müzesi	Anafartalar Cad. Balıkesir	266	243 31 81	
Bartın	Amasra Müzesi	Kum Mah. Dereoğlu Sok. No:4			
	Amasra/Bartın	Amasra/Bartın	378	315 10 06	
Bilecik	Söğüt Müzesi	Ertuğrul Gazi Cad. Söğüt/Bilecik	228	361 36 94	
Bitlis	Ahlat Müzesi	Ahlat/Bitlis	434	411 30 89	
Bolu	Bolu Müzesi	Bolu Kültür Merkezi Bolu	374	215 39 72	
Burdur	Burdur Müzesi	Özgür Mah. Cevizli Sok. 7 Burdur	248	233 10 42	
Bursa	Bursa Müzesi	Kültür Park Bursa	224	234 49 18	234 49 19
	İznik Müzesi	Müze Cad. İznik/Bursa	224	757 10 24	
Çanakkale	Çanakkale Müzesi	İzmir Cad. Çanakkale	286	217 32 52	217 11 05
Çankırı	Çankırı Müzesi	100. yıl Kültür Merkezi Çankırı	376	213 02 04	
Çorum	Çorum Müzesi	Gülabbey Mah. Müze Sok. Çorum	364	213 15 68	224 30 25
Denizli	Hierapolis Müzesi	Pamukkale/Denizli	258	261 40 29	263 62 50
Diyarbakır	Diyarbakır Müzesi	Ziya Gökalp Bulvarı Diyarbakır	412	221 27 55	223 08 02
Edirne	Edirne Müzesi	Selimiye Cumii Yarı Edirne	284	225 11 20	
Elazığ	Elazığ Müzesi	Fırat Üniv. Kampüsü Elazığ	424	212 24 03	
Erzincan	Erzincan Müzesi	Hükümet Cad. No: 56 Erzincan	446	214 80 21	
Erzurum	Erzurum Müzesi	Yenişehir Cad. No: 11 Erzurum	442	218 14 06	
Eskişehir	Eskişehir Müzesi	Akarbaşı Mah. Irmak Sok.			
	Eskişehir	Eskişehir	222	230 17 49	
	Seyitgazi Müzesi	Seyitgazi/Eskişehir	222	671 30 82	
Gaziantep	Arkeoloji Müzesi	İstasyon Cad. Gaziantep	342	231 11 71	232 30 17
	Etnoğrafya Müzesi	Eyüboğlu Mah. Hanıfioğlu Sok. No: 64 Gaziantep	342	230 47 21	
Giresun	Giresun Müzesi	Sokakbaşı/Giresun	454	212 13 22	212 17 61
Hatay	Hatay Müzesi	Gündüz Cad. No: 1 Hatay	326	214 61 68	213 33 86
Isparta	Isparta Müzesi	Kenan Evren Cad. No: 107 Isparta	246	223 94 03	
	Yalvaç Müzesi	Hükümet Cad. Yalvaç/Isparta	246	441 50 59	441 50 07
İçel	İçel (Mersin) Müzesi	Atatürk Cad. Kültür Merk. İçel	324	231 96 18	
	Silifke Müzesi	Taşucu Cad. No: 111 Silifke/İçel	324	714 10 19	714 28 52
	Anamur Müzesi	Yahya Kemal Mah. Fahri Görgülü Cad. No: 8 Anamur/İçel	324	814 16 77	
	Tarsus Müzesi	Tarsus/İçel	324	613 06 25	
Istanbul	Arkeoloji Müzesi	Osman Hamdi Bey Yokuşu			
	Ayasofya Müzesi	Gâlhane/Istanbul	212	520 77 40	527 43 00
	Divan Edebiyatı Müz.	Sultanahmet Meydanı İstanbul	212	528 45 00	512 54 74
	Kariye Müzesi	Galip Dede Cad. 15 Beyoğlu/İst.	212	245 41 41	
	Mozaiik Müzesi	Edirnekapı/Istanbul	212	523 30 09	
	Rumeli Hisarı Müz.	Sultanahmet Arastası İstanbul	212	511 97 00	
	Anadolu Hisarı Müz.	Yahya Kemal Cad. No: 42			
	Tarbeler Müzesi	Hisarönü/Istanbul	212	263 53 05	
	Türk İslam Es. Müz.	Beykoz/Istanbul	212	263 53 05	
	Türk İslam Es. Müz.	Atmeydanı Sultanahmet/Istanbul	212	517 05 44	
	Türk İslam Es. Müz.	İbrahim Paşa Sarayı			
	Türk İslam Es. Müz.	Sultanahmet/Istanbul	212	518 18 05	518 18 07

	Yok	Topkapı Sarayı Müz.	Sarayıcı Sultanahmet/İstanbul	212	512 04 80	522 44 22
	Yok	Yıldız Sarayı Müzesi	Beyliktaş/İstanbul	212	258 30 80	258 30 85
İzmir	Yok	İzmir Müzesi	Halil Rıfat C.No:4 Konak/İzmir	232	484 83 24	425 46 77
	Yok	Atatürk Müzesi	Atatürk Cad.No:24			
		Alsancak/İzmir	Alsancak/İzmir	232	421 70 26	
	İzmir	Bergama Müzesi	Cumhuriyet Cad.Bergama/İzmir	232	633 10 96	633 10 96
	İzmir	Çeşme Müzesi	Kale Sok.No:1 Çeşme/İzmir	232	712 66 09	
		Efe Müzesi	Kırsadasi Cad. Selçuk/İzmir	232	892 60 10	892 70 02
		Ödemiş Müzesi	Ödemiş/İzmir	232	545 11 84	
		Tire Müzesi	Samizade Meydanı Tire/İzmir	232	512 18 60	
K.Maraş		Kahramanmaraş Müz.	Azerbaycan Bul.Yenişehir Sok.			
			No:43 Kahramanmaraş	344	223 44 87	
Karaman		Karaman Müzesi	Hatuniye Mod.Arkası Karaman	338	213 15 36	
Kars		Kars Müzesi	İstasyon Mah. Cumhuriyet Cad.			
			No:365 Kars	474	223 24 53	
Kastamonu	Yok	Arkeoloji Müzesi	İsfendiyar Bey Mah.Cumhuriyet			
			Cad.No:6 Kastamonu	366	214 54 56	
	Yok	Etnografya Müzesi	Hepkebirler Mah.Sakarya Cad.			
			Kastamonu	366	214 01 49	
Kayseri		Arkeoloji Müzesi	Gültepe Mah.Kışla Cad.No:2			
			Kayseri	352	222 21 49	
		Etnografya Müzesi	Gavrenioğlu Mah.Hüsnü Hatun			
			Medresesi Kayseri	352	222 21 48	
Kırklareli		Kırklareli Müzesi	Kırklareli	288	214 21 39	
Kırşehir		Kırşehir Müzesi	Kültür Merkezi içi Kırşehir	386	213 33 91	
Kocaeli	Orman	Kocaeli (İzmit) Müz.	Tepecik Mah. Saray Yokuşu			
			Saat Kulesi yanı Kocaeli	262	321 22 74	
		Etnografya Müzesi	Veli Ahmet Mah.Kocaeli	262	224 25 38	
Konya		Mevlana Müzesi	Mevlana Mah. Konya	332	351 12 15	
	İzmit	Arkeoloji Müzesi	Larende Cad. Konya	332	351 32 07	
		Çini Eserleri Müz.	Alaattin Meydanı Konya	332	351 19 14	
		Mezar anıtları Müz.	Gazi Ailemşin Mah. Sırcıusı Cad.			
			Konya	332	352 80 22	
		Taş ve Ahşap Es.Müz.	Alaattin Meydanı	332	351 32 04	
		Etnografya Müzesi	Larende Cad. Konya	332	351 89 58	
★	İzmit	Akşehir Müzesi	Dr.Aziz Perkun Cad. No:94			
			Akşehir/Konya	332	813 15 68	
	Orman	Ereğli Müzesi	Bulvar Cad.No:16 Ereğli/Konya	332	712 45 92	
Kütahya	İzmit	Kütahya Müzesi	Cumhuriyet Mah. Ulu Camii			
			Yanı Kütahya	274	223 69 90	
Malatya		Malatya Müzesi	Dernek Mah.Kanal Boyu			
			Malatya	422	321 30 06	
Manisa		Manisa Müzesi	Saruhan Bey Mah. Murat Cad.			
			No:107 Manisa	236	232 00 62	
Mardin	İzmit	Mardin Müzesi	Halk Kütüphanesi Binası			
			Meydanbaşı Mardin	482	212 16 64	
Muğla	İzmit	Bodrum Müzesi	Bodrum Kalesi Bodrum/Muğla	252	316 25 16	316 10 95
		Marmaris Müzesi	Kemeraltı Mah.Kaleiçi			
			Marmaris/Muğla	252	412 14 59	412 17 45
		Milas Müzesi	Hayıtlı Mah.Köprülüler Cad.			
			No:6 Milas/Muğla	252	512 39 70	
★	İzmit	Fethiye Müzesi	Kesik kapı mah. Okul Sok.			
			Fethiye/Muğla	252	614 11 50	
Nevşehir	İzmit	Nevşehir Müzesi	Nevşehir	384	213 14 47	212 43 38
	İzmit	Hacıbektaş Müzesi	Nevşehir Cad.			
			Hacıbektaş/Nevşehir	384	441 30 22	
		Ürgüp Müzesi	Kayseri Cad.39 Ürgüp/Nevşehir	384	341 40 82	
Niğde		Niğde Müzesi	Niğde	388	232 33 97	
Ordu		Etnografya Müzesi	Selimiye Mah.Taşocak Cad.Ordu	452	223 25 96	
Rize		Etnografya Müzesi	Müftü Mah.Kirazlık Sk.No:2			
			Rize	464	213 04 29	
Sakarya		Sakarya Müzesi	Semerciler Mah.Sait faik Sok.			
			No:36 Sakarya	264	274 25 15	

Samsun	Samsun Müzesi	Fuar Alanı Samsun	362	435 02 58	431 68 28
Sinop	Sinop Müzesi	Okullar Cad. Sinop	368	261 19 75	
Sivas	Arkeoloji Müzesi	Burnuçe Medresesi Sivas	346	221 25 68	
	Etnografya Müzesi	Ordu Evi karşısı Sivas	346	221 04 46	224 40 67
Şanlıurfa	Şanlıurfa Müzesi	Şehitlik Mah. Çamlık Cad.Ş. Urfa	414	313 15 88	314 16 42
Tekirdağ	Tekirdağ Müzesi	Vali Konağı Cad.No:21 Tekirdağ	282	261 20 82	
Tokat	Tokat Müzesi	GOP Bulvarı No:143 Tokat	356	214 15 09	
Trabzon	Trabzon Müzesi	Trabzon	462	223 30 43	
Uşak	Arkeoloji Müzesi	Kurtuluş Mah.Doğan Sok.No:1			
	Etnografya Müzesi	Uşak	276	227 39 30	
		Bozkurt Mah.Hisarkapı Sok.			
Van	Van Müzesi	No:77 Uşak	276	227 39 81	
		Şerefiye Mah. Hacı Osman Sok.			
		No:9 Van	432	216 11 39	214 25 10
Yozgat	Arkeoloji Müzesi	Sungulu Sok.Hattuşaş Yokuşu			
	Etnografya Müzesi	Yozgat	354	212 27 73	
		A.Nohutlu Mah. Emniyet Cad.			
		Yozgat	354	212 27 73	
Zonguldak	Ereğli Müzesi	Atatürk Kültür Sitesi			
		Ereğli/Zonguldak	372	312 03 62	

EK: 2

T.C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü

SAYI : B.16.0.AMG.0.10.00.01/707.Gn.
KONU :

ANKARA

11.04.97 02501

M.Rengin OYMAN
Isparta Meslek Yüksek Okulu
Halıcılık Programı
ISPARTA

Arkeolojik tekstil ve malzemesi buluntuları üzerinde Bakanlığımıza bağlı müze ve birimlerinde çalışma talebinizi konu alan 3/4/1997 tarihli başvurunuz incelenmiştir.

Çalışmaların kontrolü ve denetimi açısından müze araştırmalarında en çok on müze ile sınırlandırılması prensip olarak benimsenmiştir.

İzin verilen yerlerde araştırmanın tamamlanıp, çalışma raporunun verilmesi halinde diğer müzelerle ilgili talep değerlendirilebilecektir.

Bu sebeple tarafınızdan belirlenecek en çok on müzenin isimlerinin bildirilmesi halinde gerekli işlemler yapılabilecektir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Abdulkadir KARAÖGLÜ
Bakan a.
Genel Müdür Yardımcısı

EK: 3

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
KÜLTÜR MÜDÜRLÜĞÜ
ANADOLU MEDENİYETLERİ MÜZESİ
MÜDÜRLÜĞÜ

ANKARA

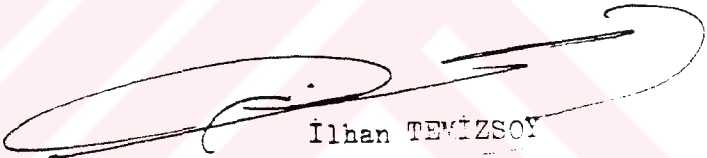
28

İl : B16OPER406004/700
nu : Rengin OYMAN

Sn. Rengin OYMAN
Süleyman Demirel Üni.
Isparta Meslek Yüksek Okulu
Halıcılık Programı Öğretim Görevlisi
I S P A R T A

İLGİ : Tarihsiz dilekçeniz.

Doktora tezinizde ki araştırma konusunun mahiyeti çok geniş tutulmuştur. Tezinizle ilgili materyaller Müzemizde mevcuttur. Ancak, Müzemizin belirleyeceği şartlara uymak koşulu ile bizzat müzemize gelerek çalışma yapabilirsiniz. Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

İlhan TEVİZSOY
Müze Müdürü

EK: 4

T.C.

KÜLTÜR BAKANLIĞI

Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü

SAYI :B.16.0.AMG.0.10.00.01/707.1 (95)

KONU :İlmi Araştırma

12.06.98* 05093

ANKARA

Sn.Öğr.Gör.Rengin OYMAN BÜKEN
Süleyman Demirel Üniversitesi
Isparta Meslek Yüksek Okulu
Halıcılık Programı
ISPARTA

Aşağıda çalışma yerleri belirtilen araştırmacı tarafından,Bakanlığımıza bağlı Müze ve
birimlerinde araştırma yapılmak istendiği
Öğr.Gör.Rengin OYMAN BÜKEN'in 9.2.1998 tarihli
yazısında belirtilmektedir.

Müze Müdürlüğü'ne önceden haber verilmesi, Müze Müdürlüğü'nün belirleyeceği
şartlara uyulması, güvenlik önlemlerinin alınması, yanına uzman personel verilmesi, araştırma
bitiminde görevli uzman tarafından hazırlanan rapor ile araştırmacı tarafından ilmi çalışma
raporu ve yayımlandığı takdirde çalışma yapılan müzelerin her birine verilebilecek sayıda birer
kitap veya ayn basım gönderilmesi, 27/07/1990 tarih 4911 sayılı yazımız doğrultusunda ücret
alınması kaydıyla söz konusu araştırmanın yapılması, fotoğraf çekilmesi ve mikrofilm alınması
uygun görülmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

K. Yurttaçul

Kenan YURTTAÇUL

Bakan a.

Genel Müdür Yardımcısı

ARAŞTIRMACININ

Adı Soyadı : Öğr.Gör.Rengin OYMAN BÜKEN

Çalışma Süresi : 1998 yılı

Çalışma Konusu : "Türkiye'deki Müzelerdeki Arkeolojik tekstiller ve
konservasyonu"Çalışacağı Yerler : Aydın-Afrodiasias,Akşehir,Tekirdağ,Fethiye,Burdur,(Ekim
1998 tarihi içinde çalışma yapması kaydıyla),Müzelerinde

*Edirne Müzesinde konu ile ilgili bilgi bulunmadığından,Anadolu Medeniyetleri
Müzesinde konunun Müze tarafından yayınlanacağından bu müzelerdeki araştırma
isteği uygun görülmemiştir.

DAĞITIM :Gereği :Bilgi :

Aydın,Konya,Tekirdağ,Muğla,
Burdur Valiliklerine

Sn.Öğr.Gör.Rengin OYMAN BÜKEN
Süleyman Demirel Üniversitesi
Isparta Meslek Yüksek Okulu
Halıcılık programı
ISPARTA

EK: 5

T.C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü

SAYI : P.16.O.AMG.O.10.00.01/707.1 (203)

KONU : İlmi Araştırma

14.12.98*012075

ANKARA

Sayın Öğr.Gör. Rengin Oyman BÜYÜK
Süleyman Demirel Üniversitesi
Isparta Meslek Yüksek Okulu Halıcılık
Programı/ISPARTA

Aşağıda çalışma yerleri belirtilen araştırmacı tarafından, Bakanlığımıza bağlı Müze ve Birimler'inde araştırma yapılmak istendiği .. Öğr.Gör. Rengin Oyman.....
BÜYÜK id. 30.6.1998 günlü.....
yazısında belirtilmektedir.

Müze Müdürlüğü'ne önceden haber verilmesi, Müze Müdürlüğü'nün belirleyeceği şartlara uyulması, güvenlik önlemlerinin alınması, yanına uzman personel verilmesi, araştırma bitiminde görevli uzman tarafından hazırlanan rapor ile araştırmacı tarafından ilmi çalışma raporu ve yayımlandığı takdirde çalışma yapılan müzelerin herbirine verilebilecek sayıda birer kitap veya ayrı basım gönderilmesi, 27/07/1990 tarih ve 4911 sayılı yazımız doğrultusunda ücret alınması kaydıyla söz konusu araştırmanın yapılması, fotoğraf çekilmesi ve mikrofilm alınması uygun görülmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

K. Y. Uygun
Kenan YÜKSEL
Bakanlık
Genel Müdür V.

ARAŞTIRMACININ

Adı Soyadı : Öğr.Gör. Rengin Oyman BÜYÜK
Çalışma Süresi : Aralık 1998-Aralık 1999
Çalışma Konusu : "Müzelerimizde bulunan Anadolu kökenli Tekstiller.
(M.Ö. 3000-1000 sonu) Teknik gözlemleri ve konservasyonu"
Çalışacağı Yerler : Ektedir.

AĞITIM
ereği

İstanbul, Çorum, Kayseri, Samsun,
Çanakkale, Isparta Valiliklerine

Bilgi

Sayın Öğr.Gör. Rengin Oyman BÜYÜK
Süleyman Demirel Üniversitesi
Isparta Meslek Yüksek Okulu Halıcılık
Programı- ISPARTA

M. ÖZGEN ÖZGÜRETTİM KURULU
M. ÖZGEN ÖZGÜRETTİM KURULU